STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04828

DU HOST ZIKH FARBLONDZSHET

Georg Fink

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געאָרג פינק

דו האסט זיך פארבלאנדזשעט

ראָמאַן

איבערזעצט: ש. זאַראָמב

פאַרלאַג שלמה גאָלדפאַרב, וואַרשע

1931

PRINTED IN POLAND

GEORG FINK
Zabłąkałeś się
Wyd. Sz. Goldfarb
Warszawa, Dzika 31.

Druk. G. PIMENT Warszawa, Sierakowska 4.

האַלבע נאַכט אין חודש אַפּריל. עס האָבן נאָך געשמעקט די בערלינער גאַסן. און הגם דאָס איז געווען מזרח-בערלין, שלעזישער וואָקזאַל. קאָפּענגאַס. אַ מענטש גייט און וויגט זיך און וואַקלט זיך און רודערט אויף די ליידיקע שטילע פינסטערע געגנט. באַטרונקען פון אַפּריל? אָדער שיכּור פון קימל און קאָניאַק?.. צי איז עס אַ מאַן? ניין, ווייס איין גאָט. דאַכט זיך יאָ אַ מאַן, אַ הער, אַ סמאָקינג אונטערן אָוונט-מאַנטל אויף זייד. אָבער ער האָט נישט דעם הוט. פאַרלוירן? פאַרגעסן אין דער לעצטער קנייפּע?

די לבנה! — געשפּענסטעריש איינגעטונקען אין מילך, וויגן זיך די שטיל-איינגעשלאָפענע ווענט פון די הייזער. שטום איז בערלין. שטילערהייט הויבט זי אויף און לאָזט אַראָפּ איר פייכטן קערפּער אין שלאָף.

נאָר דער שלעזישער וואָקזאַל לאָזט אַרויס אַ כסדרדיקן ליאַרם. פייפן און רוישנדיקע פאַרע. און פון צייט צו צייט שווימען אַ דורך אַ פּאָר שאָטנס פון מענטשן דורך דעם טונעל און ווערן ערגעץ פאַרשוווּנדן אין דער טונקלקייט.

ער איז געגאַנגען דער מענטש, וואָס האָט אַפּנים צופיל געטרונקען, אַט איז ער געגאַנגען האַרט ביים וואַל, און אַט שוין געדיכט לעבן די הייזער. און ער האָט געשמייכלט צו

זיך אַליין, ער האָט אפילו געפּלאַפּלט אַפּאָר ווערטער. און ווען ער איז צוגעקומען צו עטלעכע צוגעבויטע טרעפּ — אויבן איז געווען אַ כינעזישער געוועלב מיט טיי און פּאָרצעלײַ — האָט ער זיך אַוועקגעזעצט.

— קיצעלפּעלע! — האָט דער מאַן לאַקריצדיק אַ רוף געטון און געלאַכט.

אַזוי האָט געהייסן דער קעלער פון פרידאַ קולמיי, דער לעצטער אָרט, וווּ זיי זענען היינט אַרײַנגעפאַלן, ער און זײַנע פרײַנט, האַלב צוויי אַזייגער, און מוטער קולמיי האָט פאַר צוויי מאַרק פון אַ פאַרשוויך אַרײַנגעלאָזט אין דעם דאַזיקן ווינקל, דורך וועלכן מען האָט געקענט אַ קוק טון אין איר שלאָף-סאַלאָן. שלאָף-סאַלאָן פאַר זעקס מיידלעך, וואָס האָבן זיך מיטגענומען הערן.

אויסגעשטיגן זענען די דאָזיקע פינף חברהלײַט בײַ דער שילינגס-בריק און אַרײַנגעפאַלן אין דער ערשטער שענק אויף דער ברעסלויער גאַס. דאָס איז געווען אַ קאָמפּאַניע, וואָס האָט געוואָלט באַגיסן אַן אַמעריקאַנער ירושה. דונערוועטער! אַ רוח לעבעדיק, ייִנגלעך!

און אָט איז ער איצט, קוים אַרויסגעדרייט זיך פון דער שיכורער באַנדע, געזעסן אויף דער שוועל פון אַ כינעזישן געוועלב און געגענעצט, שטויב, הינטישע צואה, טיי און עפּעס אַן עקלדיקער ריח פון קטורת. די טיר איז אַפילו נישט געווען גוט צוגעמאַכט, ווען ער האָט זיך עטוואָס אָנגעשפּאַרט אָן איר, האָט זי נאָכגעגעבן און זיך אויפגעעפנט. ער איז אומגעפאַלן הינטערווײַלעכץ, געגרעפּצט, זיך דערשראָקן, האָט זיך אויפגעבראַבלט און זיך אַוועקגעשטעלט.

ער איז געשטאַנען. ער האָט זיך אומגעקוקט און זיך דערפילט פרעמד. ער איז דאָ קיינמאָל נישט געווען. ער ווייסט נישט, ווי צו שטעלן אַ טריט, טאָפּנדיק איז ער אַדורכגעגאַנגען איבער דער גרעבליע און אַרויסגעקומען אין אַ זײַטיק געסל. און אין פינף מינוט אַרום האָט ער זיך געפינען אויף אַן אָפענעם פּלאַץ, וואָס איז געווען אומענדלעך גרויס אין דער נאַכט מיט

זיינע בוימער און לאַמטערן, און די לבנה מיט איר שיין האָט פאַרגאָסן אַ ריזיקן דענקמאָל מיט אומפאַרשטענדלעך גאַפנדיקע פיגורן. אַרום זיי זענען געשטאַנען קיאָסקן, וואָס האָבן אויסגעזען, ווי נעגער-הייזלעך. אויף די בענק איז געווען אַ באַוועגונג. דאָס איז געווען די ליבע, אַן אויסטערלישע, העסלעכע, פּראָלעטאַרישע ליבע, וואָס האָט נישט קיין שטוב און קיין געלט.

אַזוי קלאָר האָט שוין דער מענטש אָנגעהויבן צו פאַרשטיין. דאָס שוואַרצע שלייפל ביים קאָלנער האָט זיך אים פאַנאַנדערגעלאָזט און דאָס העמד איז אים געווען פאַרפלעקט פון דעם ציטרין-געלן קאָניאַק און מוטנעם קימל פון די שענקען. אָבער די לאַקירטע שיך זיינע האָבן נאָך אויפגעהאַלטן זייער גלאַנץ און די הויזן האָבן נאָך פאַרמאָגט זייער פּריש-געפּרעסטן קאַנט.

ער האָט אַרומגערינגלט דעם פּלאַץ מיט זיינע גערטלעך, און צוויי פּאָליציאַנטן, וואָס האָבן אים צוגעוואָרפן שנעלע בליקן, האָבן אים פריינדלעך אָנגעקוקט פון די בענק, אַבי נישט צו באַאומרואיקן די אַרבעטסלאָזע מיט זייערע געליבטע.

אַז דאָס איז געווען דער אַנדרעס-פּלאַץ, האָט דער דאָזיקער הער געלייענט אויף אַ גאַסן-שילדל, וואָס איז פריינטלעך באַלויכטן געוואָרן פון אַ נאָענטער לאַמטערנע. און ער האָט זיך פאַרנומען אין דעם קורצן אַנדרעאַס-געסל, ווו אַ מאַן צוזאַמען מיט אַ דיקע פרוי האָבן אויפגעשלאָסן די חשובע טיר פון אַ פיין הויז.

— איך בין, הייסט עס, אַריינגעפאַלן גאָר אין אַ פיינע סביבה — האָט דער דאָזיקער שפּעטער וואַנדערער געטראַכט און טיף אָפּגעעטעמט. אַפילו דאָ אין דעם ענגן גאַסן-קנויל איז די נאַכט געווען זיס. עס איז געווען שפּעטער אַפּריל, דער פרילינג האָט זיך פאַנאַנדערגעבליט; אַפילו דאָ אין די ענגע הייף איז דאָ און דאָרטן געשטאַנען אַ בעז-בוימל, וואָס האָט אַרויסגעלאָזט זיינע קנאָספּן.

ער האָט נישט געקאָנט זיין אייגענע שטאָט, דער דאָזיקער זיך וואַקלענדיקער מענטש, וואָרים קוים האָט ער, נישט באַדאַכט, איבערגעשפּרייזט די קרויט-גאַס, איז ער אַריין אין

דער קלײנער מאַרק־גאַס איז נישט געװוּסט, װי אײן און װי אױס. דאָ זענען געשטאַנען די גאַסן־פֿרױען פֿאַר זײערע טירן, פֿאַר די טרעפּ־טירן, װאָס האָבן אַראָפּגעפֿירט אין זײערע הײלעך. זײערע האַלבע קעלער־פֿענסטער אונטער דעם טראָטואַר זענען געװען פֿאַרהאָנגען מיט רױטע און געלע פֿאָרהאַנגלעך, װי זײ װאָלטן פֿאַרבאָרגן אין זיך װילדע געהײמעניש. אין די טיר־נישעס פֿון די קלײנע הײזער זענען זײ געשטאַנען צו צװײ און דרײ, מיט שליסלען און עלעקטרישע־לעמפּלעך אין דער האַנט, בלױז אין די מאַנטלען איבער די העמדער,—גיכער, גיכער, זײ האָבן נאָך נישט צוזאַמענגענומען זײער נאַכט־לױן. אײנע פֿון זײ האָט געהאַלטן איר קלײן הינטל פֿאַרן שטריקל און געזאָגט;

— גײ, גײ, ברענג צוהער דעם פּריצל, דאָס מײדל איז זיס און ליב, גײ. גײ.

— נו, ליבינקער! — האָט אַן אַנדערע געזאָגט רעזיגנירט, װען זי האָט געזען, אַז דאָס איז אַ הער. — אָבער פֿאַרװאָס נישט? גראָד אַזאַ אײנער װיל אַמאָל פֿאַרברענגען מיט אונזערע.

— נו, מײן זיסער! — שעפּטשעט אײנע, אַן אַדורכגעלאָזטע — גאָר נישט אַזױ שטאָלץ. קײן פֿאַרגעניגן אָן דאַמען.

— דאָס איז בלױז אַ זונטיק־קאַװאַליער — האָט זיך אָפּגערופֿן פּוסי פֿון דעם בוידעם־שטיבל. אָבער בערטאַ, די פֿינף און פֿופֿציק יאָריקע, װאָס איז נאָך אין האַמבורג גרױ געװאָרן און דאָ װידער באַקומען בלאָנדע לאָקן, האָט געזאָגט:

— דאָס פֿאַרשטײסטו נאָך נישט. אױב דו טראַכטס אַזױ, ביסטו קרום געװיקלט. דאָס איז אַ הער.

— אױ װײ! — האָט אױסגעשריגן די יונגסטע פֿון גאַס — װאָס פֿאַר אַ שטײפֿער פּאַצעט!

— ארױסגעגליטשט זיך! — האָט אַננאַ מאַריע אַ זאָג געטאָן, װען ער האָט זיך אָפּגעקערט פֿון איר אױסגעשטרעקטער האַנט.

ער איז ממש דורכגעגאַנגען אַ גהינם. אַהאַ! אײנגאַנצן ניכטער פֿון חידוש און דערשטױנונג, איז ער געשטאַנען אין ראָג און נישט רערועגט זיך אונצוקוקן. צװײ מענער זענען

דורכגעלאָפן פאַרביי אים, און הינטער אים, אין דער באָרדעל-גאַס האָט זיי באַגעגנט אַן אויסברוך פון פרייד, פון קורצע אויסגעשרייען, געלעכטער און אויסרופן. אָבער אויבן האָבן געלויכטן שטיל און רואיק דריי פענסטער פון אַ קנייפּע. זיי האָבן אויסגעזען ריין און פריינטלעך, און אַ גראַמאָפאָן האָט גרילצנדיק געשפּילט — נישט אַנדערש נאָר אַן אונגאַרישער טאַנץ פון בראַמס. פאַגאָט און קלאַרנעט, אָבאָע און האָרן. ס'איז געווען אַ מעלאַנכאָלישער טאַנץ מיט קורצע אויסברוכן פון צערטלעכער פריילעכקייט.

ער איז אַלץ געשטאַנען, געקוקט אַהין און זיך צוגעהערט. מיטאַמאָל האָט זיך אַן שום גערויש אַריינגעגליטשט אַן אויטאָמאָביל אויף דער גאַס פון דער מיכאַעל-בריק. דאָס איז געווען אַ לאַנגע, טונקל-בלויע מאַשין, העל באַלויכטן, געגנוג שיין פאַר אַ יונגע הערצאָגין, אַ שפּאַנאָ-סוּאיצאַ, און גאַנץ מזרח-בערלין האָט זיך, דוכט זיך, איינגעקאָרטשעט פאַר דערדאָזיקער דערשיינונג פון אַן אויטאָ, וואָס קומט, דאַכט זיך, פון אַ בעסערער וועלט.

פאַמעלעך איז דער מענטש אָן הוט צוגעגאַנגען און זיך צוגעקוקט צו דעם דאָזיקן וווּנדער פון נייַנצן הונדערט ניין און צוואַנציק. דער טונקעלער לאַקיר האָט געגלאַנצט, אַ זילבערנע שיין האָט געפינקלט אויף אים. אינעווייניק, אין אויטאָמאָביל, האָט זיך אַ בלאָנדער יונגער מענטש אויסגעדרייט און האָט אַריינגעקוקט דעם נייגעריקן אין בלאַסן פּנים.

דאַן איז ער אַרויס פון אויטאָמאָביל.

אויך ער איז געווען אָן אַ היטל און דאָס האָט כמעט אויסגעזען ווי אויסגעלאַסן. ווייל זיינע בלאָנדע האָר האָבן זיך אזוי שטאַרק און רייך געלאָקט איבער זיין ווייסן שטערן, אַזוי שיין און פאַרפירעריש, אַז ס'האָט געמאַכט אַן איינדרוק ווי אַ פרוי, וואָס דעקט אויף עפּעס אַ געהיימעניש. ער איז נישט געווען גרויס, מיט זייער ברייטע פּלייצעס, אין אַן אָפנגעלאָזענער הלבשה. ער האָט אַפילו נישט געטראָגן קיין קראַגן. זיין האַלז איז געווען ווייס ווי אַלבאַסטער.

אין דעם זעלביקן אויגנבליק זענען אָנגעקומען צוויי פּאָ־ליציאַנטן אין דער מיט פון דער ליידיקער גאַס. ס'האָט זיך אָפּגעהילכט.

— גוטנאָוונט, פּויל — האָט איינער אויסגערופן.

דער מאָדנער שאָפער האָט געענטפערט:

— אַ נסיעה אַ ביסל! אַמעריקאַנער. צוויי טאָג אונטער־וועגנס. האָבן נישט געלאָזט אָפּאָטעמען.

— נו, מילא — האָט מען געענטפערט — און איצט?

— איז וואָס? — האָט געפרעגט דער שאָפער — גייט עמעצער מיט מיר? דאָך היינט דער ערשטער פרילינגס־טאָג.

— מען קען גאַרנישט העלפן. דינסט. — האָט איין פּאָ־ליציאַנט געזאָגט.

דער שאָפער האָט אַ קוק געטון אויפן הער, וואָס איז געשטאַנען אַ צוויי טריט פון אים און אים באַטראַכט, ווי מען באַטראַכט אַ דענקמאָל. ער איז צוגעגאַנגען נענטער און געפרעגט מיט אַ ווייכער שטימע:

— שוואַרץ ביר מיט חזיר?

— ווער, איך? — האָט געפרעגט דער הער מיט ביטערן הומאָר.

— מער אין קעפל ווי אין פלעשל — האָט געזאָגט דער שאָפער. — געהוליעט, וואָס? זעט אויס אַפילו ווי אַ הער. אַ שטאַרקע זאַך וועט אייך מאַכן זייער גוט. דאָ הינטער אייך איז טאַקע נישט מער ווי אַ מיאוסע קרעטשמע, אָבער מיט מיר, מיין הער, האָט איר נישט וואָס מורא צו האָבן. און דאָ איז פאַראַן אַ טייערע קאַווע, וואָס מאַכט ממש פון טויט לעבעדיק. און איר, מיין הער, האָט באמת נישט קיין פּנים פון אַ לע־בעדיקן.

— אַ שיינעם דאַנק — האָט דער צווייטער געזאָגט אָפּ־ווערנדיק זיך. — אָט דער דאָזיקער בלאָנדער בחור האָט פאַ־מאָגט עפּעס צוציענדיקס.—אָן אַנדערש מאָל. ערשט זאָג איך אַ טאַקסי. איר ווייסט — — —

— אָך, אַזוי, איך וואָלט אויך אַפילו געקענט פאָרן מיט איין אָבער — —

— צי איז עס אייער מאַשין? זי איז ווונדערבאַר.

— נאַטירלעך! — האָט אויסגעשריגן דער שאָפער, — און מאָמענטאַל איז אים, ווייזט אויס, עפּעס איינגעפאַלן. ער האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט. ער האָט פאַרגעסן, אַז זיין וואָגן איז פול געווען מיט שיין-פאַרפּאַקטע פּעקלעך, שוואַרצער אייל-פּאַפּיר, צוקער-שנור.

— יאָ, אויב איר וועט גיין דורך דאַנעט, מיין הער, וועט איר אין פינף מינוט אַרום אַרויסקומען אויף דער פראַנק-פורטער גאַס. און דאָרט וועט איר האָבן טאַקסיס וויפל איר ווילט נאָר. יאָ, יאָ, דאָס לעבן איז אַ טייערער ענין, נעמט צו אַסאַך צייט. אַ גוטע נאַכט, מיין הער.

און מיט דריי שפּריינזן איז ער פאַרשוווּנדן אין דער קנייפּע.

דער הער איז געגאַנגען, ווי מ׳האָט אים געוויזן, ער האָט אַרויסגענומען דעם זייגער און אַ קוק געטון. ס׳איז געווען דריי. דער זייגער איז געווען פון פּלאַטין, אַ פּלאַטין-קייטל איז געהאָנגען איבער זיין וועסטל. פּלוצלינג איז אים איינגעפאַלן, ווי דרייסט און אומפאָרזיכטיק עס איז צו גיין אין בערלינער מזרח-גאַסן, מיט אַ זייגער און אַ פּערל אין העמד און אפשר מיט גוטע טויזנט מאַרק אין בוזעם-קעשענע. אָבער די גאַסן זענען איצט ווי אויסגעשטאָרבן. און די פינסטערע נישעס פון די טויערן איז קיינער נישט געווען אַחוץ דער שאָטן פון אַ פרוי, וואָס האָט עפּעס צוגעפליסטערט צו אים, און אַ קאַץ, וואָס איז אַרויסגעשפּרונגען פון אַ מויערווינקל.

די שבתדיקע נאַכט פאַר פּסח. אַלצדינג איז געשלאָפן פאַר דער חגא-נאַכט. קיין איין באַלויכטענעם פענסטער האָט ער שוין נישט אָנגעטראָפן, זינט ער איז אַוועק פון דער קנייפּע. אונטן האָט זיך שוין אָנגעזען די גרויסע פראַנקפורטער גאַס. אַן עלעקטרישע באַן מיט אַסאַך וואַגאָנעס איז פאַרבייגעפאָרן; די אייזער פאַרצן אויס: מענטשן, קלאָקעס, קאַרטאָפל-קעלערס,

מלבושים, מעבל- און שוך-מאַגאַזינען,—הייך, דריי, פיר הייך אייבער הינטערן אַנדערן, אָטעמען דורך די צעבראָכענע שויבן פון די גאַראַזשן, פערד-שטאַלן, מעלקעריִיען און פאַבריקן. פון דער מאַרק-האַליע, פון דער רעכטער זייט האָט זיך אויפגעהויבן אַ וואָלקן מיט אַ שאַרפן, עקלדיקן ריח. און אַ שכנותדיקער צי-גאַרן-געוועלב פילט פלוצלינג אָן די דושנע גאַס מיט אַ פיינעם ריח פון טאַבאַק. אַן אמתער גן-עדן-ריח.

ניין, אַרום און אַרום איז נישטאָ קיין לעבעדיק וועזן. קעלער-פענסטער פון אַ בעקעריי לאָזן אַרויס אַ גערויש, פון שטימען און אַ געברום פון מעל. אָבער מיטאַמאָל שפרייט זיך אויס אַ ליכטיקייט איבער דער גאַס. אַ געוועלב איז געווען ליכטיק, שניי-ווייס ליכטיק, אַ טיר און אַ פענסטער. די העלקייט האָט זיך שטילערהייט אָפּגעשלאָגן אויפן טראָטואַר און אויף דעם דאַם. און אַ געפּלעקטע פאַרביקע קאַץ איז אָן באַוועגונג, ווי אַ פאַר-צעלייגנע, געזעסן אין רינשטאָק.

דער הער האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי דעם דאָזיקן פענ-סטער, וואָס האָט געהאַט אַ בייליקן שפּיצן-פּוירהאַנג, און אַריינ-געקוקט אינעווייניק אין געוועלב. צוויי פרויען און איין מאַנס-פערשוין זענען געשטאַנען ביי אַ לאַנגן טיש און געפּרעסט. לעבן דעם שוואַרץ-האָריקן מאַנספערשוין מיט אַן אָפן העמד איז — אין אַ הויכער הילצערנער געפלאָכטענער שטול, וואָס מען ניצט פאַר קינדער, וועלכע מען וויל ביים טיש אויסגלייכן מיט די גרויסע — געזעסן אַ זקנה, אַן איינגעקאָרטשעטע, זייער אַ קליינע אַלטע פרוי, וואָס האָט מיט די אָדערדיקע דאַרע הענט-לעך געהאַלטן אַ קינדערשן פּרעס-אייזן און געפירט מיט אים איבער שמאָלע שפּיצן. אַ מרה-שחורהדיקער, גרעלער לאָמפּ האָט געוואָרפן אַ טויטע שיין: אויף די העמדער, הייזלעך, קעלנער, וועסטלעך, העלע קליידער, אויף אַלצדינג האָט ער געוואָרפן אַ טויט-בלייכע שיין, אַלצדינג האָט אין אָט דער ליכט פאַרלאָרן זיין לעבעדיקייט. אַפילו די מענטשן, וואָס האָבן זיך באַוועגט אויטאָמאַטיש, זענען געווען בלויז פיגורן פון עפּעס אַ פאַנטאַס-טישער שפּיל.

אָ, זע נאָר, זיי הערן זיך דאָך אַלע צו, אונטן ביים ראַנד פון טיש איז געזעסן עמעצער און פאַרגעלייענט עפּעס פון אַ בוך, וואָס ער האָט געהאַלטן אויפגעשטעלטערהייט אין דער האַנט מיט מאָדנע לאַנגע פינגער. און אַזוי ווי די טיר איז געשטאַנען האַלב אָפן, כדי אַריינצולאָזן אַ ביסל פרישע לופט אין דער דאָזיקער ענגער שטוב, האָט די שטימע פון פאָרלייענער אַרויסגעקלונגען אַ געפּרעסטע, פאַרקלעמטע און קוואַקנדיקע — אַ שטומע פון אַ יינגל. און ווען זיינע הענט זענען אים מיד געוואָרן און דאָס בוך האָט אָנגעהויבן אַראָפּצופאַלן, איז איבערן טיש, צווישן די פינקלדיקע זונטיק-וועש אַרויסגעשוומען אַ פּנים, אַ טריב און פאַרצערט פּנים, אויסגעמאַטערט און געל פון בלוטאָרעמקייט. דאָס איז געווען אַ פּנים צווישן אַ פּאָר הויכע אַקסלען, אַ פּנים פון אַ הויקערדיק קינד, אַ פּנים אָן אַ באַשטימטע עלטער, מיט פאַרבלאָזע האָר, אינגאַנצן אָן ברעמען, אַ שאָטן פון אַ געזיכט.

„דאַן האָט די גרעפין הויך אַ געשריי געטון. עמאַנועל! — האָט זי אויסגערופן, דו זינדיק געליבטער! איך האָב שוין גענוג באַצאָלט מיט מיין איינציק קינד, פאַרלאַנגסטו נאָך אויך דעם קרבן פון אַ מוטער, דעם אויסדריק פון מיין לעצטער פרייד, פון מיין פרויען-ווירדע? — זי האָט זיך אַ וואָרף געטון צו זיינע פיס און מיט די הענט זיך פאַרדעקט איר שיין, אויפגערעגט געזיכט; אירע צעפּ האָבן זיך פאַנאַנדערגעלאָזט און פונקט ווי צוויי שוואַרצע בלוט-דורשטיקע שלאַנגען זענען זיי גיריק אַראָפּגעפאַלן אויף אירע צוויי ווייסע פולע ברוסטן. זי האָט זיך געדרייט ווי אין קאָנוווּלסיעס פאַר די אַכזריותדיקע קניען פון דעם דעמאָנישן מאַן."

דער מאַנספּאַרשוין, וואָס האָט געפּרעסט, האָט זיך זייער אויפמערקזאַם צוגעהערט. אויפן שטערן און אויף זיין גלאַטער, ווייסער ברוסט איז געשטאַנען שווייס. איינע פון די פּרעסערינס האָט באַגלייט די רעציטאַציע מיט לעבעדיקע האַוואַיעס; זי איז געווען אַ ליבע, גוטע פרוי פון אַ יאָר פערציק און האָט זיך

געשאָקלט, ווי זי אַליין וואָלט איבערגעלעבט די אַלע אומגעהויערע יסורים פון די אומגליקלעכער גרעפן נעבעך.

אָבער די צווייטע פרעטערין האָט געוויזן בלויז אַ פאַרשטעלטן פראָפיל... דאָס איז געווען אַ ייִנגלישער קאָפּ. די שוואַרצע האָר קורץ אָפּגעשוירן, און די הויט פון די באַקן, פון האַלז און פון בוזים, וואָס האָט זיך שטילערהייט פאַרלוירן אין אַ ווייסע בלוזקע, איז געווען פון אַ מין געלבלעכער בלאַסקייט, פון יענער העלפאַנט-ביין-פאַרב, וואָס איז באַשאָנקען מיט דער שיינקייט פון אַ געטלעכער האַנט. אַ מין זון-באַגאָסענע, נשמה-דיקע הויט.

דער הער איז געשטאַנען אויפן גאַס און איינגעהאַלטן דעם אָטעם, דאָס מיידל האָט אויסגעדרייט דעם קאָפּ אַנטקעגן זיין באַגייסטערטן בליק. זי האָט אַוועקגעקוקט פון דעם ליינענדיקן קינד און פון איר אַרבעט, און פירנדיק ווייטער מיט איר אָרעם איבער דעם געשטרייפטן אויבערהעמד, האָט זי, מיט אירע טונקעלע אויגן אין די גלוילעכע ווייסלען, אַ קוק געטון מילד און ערנסט צום פענסטער. זי האָט נאָך דאָרט קיינעם נישט באַמערקט, אָבער די שיינקייט פון איר פנים — אומבאַוווּסט נאָך, אַז מען קוקט זי אַזוי ליידנשאַפטלעך אָן — האָט אויסגעשפרייט און טיפער געמאַכט די נאַכט אין דרויסן.

זי איז נישט געווען קיין הויכע. איידל און לייכט. און אַזוי ווי זי האָט גראָד עפּעס געזאָגט און געשמייכלט, נישט אַראָפּלאָזנדיק בעת מעשה דעם בליק פון פענסטער, האָט דער בייגעריקער פון דרויסן געזען אַ לייכט-געראָטלטן און קינדישן מויל, וואָס האָט געציטערט איבער צוויי שורות ציין, וועלכע האָבן זיך פאַרגליכן צו צוויי שנורן פערל אייגס און איינס.

ער האָט געטראַכט, אַז ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געזען אַזאַ שיין מיידל. אין דער טויטער פינקלענדיקער ווייסקייט פון דער שטוב האָט דער דאָזיקער טונקעלער קאָפּ מיט דער הויט פון בלאַסע טיי-רויזן, אויסגעזען ווי אַ בילד. יאָ, ווי אַ טיי-רויז. ער האָט געשמעקט צו איר, זיס, ממש ביז צום שטאַרבן, וועלקנדיק און ערדיש. דערביי האָט ער נישט באַמערקט, ווי

דער מאַן אינעווייניק איז אַוועקגעגאַנגען אין אַ ווינקל, וואָרים דאָס קינד האָט אויפגעהערט צו לייענען, און ער האָט אָנגעשטעלט אַ גראַמאָפאָן, און מיטאַמאָל האָט פון געוועלב אָנגעהויבן אַרויסצושטראָמען מוזיק. מוזיק! דריי אַזייגער ביינאַכט! מאַרקוס-גאַס. „וואַש- און פרעס אַנשטאַלט פון אַמאַליע לידעקע״. עס האָט אַרויסגעשטראָמט שאָפּענס קלאַוויר-קאָנצערט פון אַ ווינקל אויף אַ קאָמאָדע, וואָס איז געווען באַדעקט מיט פרישגעפרעסטע העמד-הויזן, קליידלעך, טעניס-הויזן און זיידענע בלוזקעס.

אַלע האָבן זיך צוגעהערט צו דער מוזיק, די אומגליקלעכע צרהדיקע גרעפין האָט מען פאַרגעסן. און ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבן הערן דער קלאַוויר, האָט דער מענטש אויפן גאַס אַרויסגעפליסטערט:

— בראַילאָווסקי! אָ!

און דאָס שיינע מיידל האָט ווידער אויסגעדרייט דעם קאָפּ און נאָר די העלפט פון איר לינקער באַק, דער קליינער אויער, דער זיסער נאַקן און דאָס שטיקל וווּנדערבאַרע לייב האָט באַגליקט דעם איינזאַמען צוקוקער.

דאָס קינד האָט זיך עטוואָס אָפּגעריקט, נאָר זיין קאָפּ האָט געגרייכט איבער דעם טיש. ס'איז געווען אַ יינגל. צען יאָר אַלט, דרייצן, זיבעצן? ער האָט צוגעמאַכט די אויגן און גלייך איינגעשלאָפן. דאָס האָט קיינער נישט באַמערקט, אַחוץ די זקנה אין דעם קינדער-שטול. זי האָט אים פאָרזיכטיק אַרויסגענומען דאָס בוך פון דער האַנט. דאַן האָט זי גענומען אַ זיידן טאַשנטיכל און געפרעסט ווייטער, מורמלענדיק עפּעס מיט איר ציינלאָזן מויל. דאָס זענען שוין געווען די לעצטע שטיקלעך. מאָרגן, חגא, וועט די גאַנצע שטאָט דאַרפן שפּאַצירן, יעדער מוז האָבן פרישע קלאָרע וועש; מאָרגן ניין אַזייגער וועט זיך דער מאַן און די דריי פרויען לייגן שלאָפן, זיי האָבן גוט פאַרדינט. שפּעט נאָכמיטאָג וועלן זיי עסן זייער זונטיקדיקן חזיר-בראָטן, און דערנאָך וועלן מאַן און ווייב גיין טרינקען אַ גלעזל ביר, אַ פּאַסטאַמער ליקער, אָדער אַ ווייס גלעזל שנאַפּס מיט מאַלינעס.

די באָבע וועט בלייבן אין בעט. און דאָס יונגע מיידל? וועט גיין טאַנצן אין פ. ד. צ.? אָדער ביי לעסטמאַנען? אָדער זי וועט אפשר גיין צו זיינעמייער? אָדער אין א קינאָ? אין פּאַלאַס פון אָסט אין דער פראַנקפורטער אַלעע? אָדער אין אופאַ ביים אַלעקסאַנדער-פּלאַץ, ווו מ׳גיט אַ טאָן-פילם, פריילינג ניינאונ-צוואַנציק, „דער זינגענדיקער נאַר”. אָ! ווי מ׳קען זיך דאָרט אַביסל אויסוויינען! מען איז צעבוימען ממש, ווי נאָך אַ ליבע.

דאָס יינגל מיידל — — דער מענטש איז געשטאַנען און געשטאַנען. ער איז אינגאַנצן פאַרזונקן געוואָרן — אין אַ שטיקל ליב, אויגן-גלאַנץ און אין דינעם איידעלען האַלז. און אפשר איז דער טונקעלער שפּאַניאָ כּוּויציאַ שוין לאַנג געשטאַנען דאָ אויפן גאַס, איידער דער מענטש האָט אים דערזען. און אפשר איז דער שיינער שאָפער שוין אויך געשטאַנען הינטער אים אַ לאַנגע צייט, ביז ער האָט אים לסוף אַרויפגעלייגט די האַנט אויפן אַקסל? דער הער אָן דעם הוט האָט זיך שטאַרק דער-שראָקן. ער האָט זיך אומגעקערט פאַרבליפט, ווי ער וואָלט פון הימל אַראָפּגעפאַלן.

— זי איז שוין איינמאָל אַ שיינע, — האָט געזאָגט דער בלאָנדער שאָפער — האַ? דאָס איז אַנגא, אָבער זי וויל, אַז מען זאָל זי רופן קיטי. נו, רופט מען זי קיטי. ביסטו דאָ געשטאַנען די גאַנצע צייט, דו מענטש? אָבער איצט מעגסטו שוין גיין אַהיים.

— איר זענט דאָ באַקאַנט? — האָט געזאָגט דער הער, און ווען ער האָט אַ קוק געטון דעם בלאָנדן אין די אויגן, האָט ער זיך דערמאָנט אין אַ לאַנג-פאַרגעסענעם ראָמאַן, וואָס ער האָט געלייענט צו זעכצן יאָר מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם. דאָרטן האָט דער פאַרליבטער העלד געטרוימט פון אויגן, וואָס זענען בלוי, ווי ענציאַן אין שניי, ווי פיאַלקעס אין מילך. און ער זעצט זיי אַריין אין אַ שוואַרץ-האָריקן פאַרפירער. אָט דער בחור איז געווען בלאָנד און אַזוי ווילד, און זיינע האָר זענען געווען געדיכט און געלאָקט. ער האָט פאַרמאָגט אַ ווייסע הויט, איז געווען שטאַרק, ער האָט געשמעקט מיט פעלד.

פריינדלעך האָט ער געזאָגט צו דעם הער, איינעמענדיק און גוטמוטיק. אַזוי רעדט מען צו שיכּורים, כּדי זיי נישט אויפצורייצן.

— גייט אַהיים. וווּ וווינט איר? איך גלויב, אַז אויף ליצאָוו-פּלאַץ, אָדער אויף ברייטענבאַך-פּלאַץ, לוקסן-בוי-הייזער אָדער אַלט-ווּעסטן. וואָס? דאָס דאָזיקע דאָ—אָ איז דאָך נישט פאַר אייך. דאָ פאַלט מען אַמאָל אַריין, מ׳טוט אַ שמעק, מילא, דאָס איז אַ נאַרישקייט. ווייס איך. אָבער איצט איז דאָך שוין האַלב פיר אַזייגער, שוין גענוג פאַר אייך. איר האָט דאָך שוין היינט היינטער זיך גאָט ווייסט וואָס, און אָט די אַנגע אָדער קיטי...

ער האָט זיך אַ קראַץ געטון הינטערן אויער, ער האָט איצט געהאַט כּמעט אַן אַנדערע שטימע, שוין נישט מער היי־זעריק, אומגעבילדעט, גראָב.

— ניין — האָט געזאָגט דער הער — און געוואַרט אַ ווײַ־לע. איבעוועניק אין געוועלב איז אויסגעגאַנגען די פּליטע, און דער מאַנספּערשוין האָט זי אָנגעדרייט. אַלעקסאַנדער באַילאָווסקי האָט ווידער גענומען שפּילן שאָפּען.

— ניין, איך וויל אין דער שול-גאַס.

— ט׳האָסטו דיר. אין דער שול-גאַס? ווי קומט איר אויף דער שול-גאַס? הויכער וועדינג, אויך בערלין-וועסט, אָבער דאָך אינגאַנצן אָן אַ זייט.

— קלאַוויר-פאַבריק, מיין ליבער, וווינונג אין זעלבן הויז, נאָך פון זיידן. די ברידער באָס.

— פאַול אַנדערס הייס איך — האָט געזאָגט דער שאָפער און זיך פאַרנויגט, ער האָט גענומען דעם צווייטן מאַן אונטערן אָרעם און אַוועקגעגאַנגען מיט אים.

ווען זיי זענען אַדורכגעגאַנגען לעבן דער אָפענער טיר פון געוועלב, האָט די דיקע פרוי אויסגערופן:

— גאָט מיינער, פאַול, אין מיטן דער נאַכט!

— כ׳באַלד אַריינקומען — האָט ער אַריינגעשריגן. אָבער זיי זענען שוין פאַרבייגעגאַנגען. דער קלאַוויר-פאַבריקאַנט האָט זיך

אַרומגעקוקט. ער זעט זי שוין נישט אַננאַ — קיטי. אַ בלאַסע רויז, וואַש־ און פּרעס אַנשטאַ'לט, און שאָפּען. אָפּ. II ע־מאָל. מאַקוס־שטראַסע, הישפּאַניאָ־סואיזאָ, פּיאָלקעס אין מילך און אַ קינד, דריי אַזיינער ביינאַכט, און די באָבע אין קינדער־שטול.

איצט איז ער געזעסן אין אַ טאַקסע. אַ צווייטער האָט געזאָגט פאַר אים: שול־גאַס. אָט האָט זיך אויפגעעפּנט פאַר אים דער אַלעקסאַנדער־פּלאַץ, אויפגעריסן ביז אין זיין איינגעווייד, די מינץ־גאַס האָט איצט נישט געפינקלט פון ליכט, זי האָט איצט אויסגעזען ברייטער ווי תמיד. די מאַשינען פון דעם טונעל פון דער אונטער־ערדישער באַן האָבן זיך געשלעפּט אין דער הויך און שטיל גערוישט. ביים ראָזענטאַלער טויער — אַ ווייסטער אַנלויף, הייזעריקע געשריי פון אַ פרוי, וויסטע קולות, פּאָליציי. דער שאָפער פאָרט שנעל. אינוואַלידן־גאַס, עליזאַבעט־קירכע פאַרזונקען אין לבנה־שיין. הוי! דער קירכע־הויף פון דער בערג־גאַס. ווייסע צלמים, ווי שטילע, דורכדרינגענדיקע אויסגעשרייען. אָבער דער שטעטינער וואָקזאַל איז געלעגן שטיל. אַ קלאַסישער עיגול האָט זיך געוועלבט אין די שטערן. און דאָס העלע אויג פון טורם־זייגער האָט אויסגעזען ווי אַ הימלישער אויג איבער צו באַרויקטן כאַאָס.

דערנאָך האָט די מאַשין גערוישט איבערן שאָסיי און איבער דער מילער־גאַס. אַלצדינג האָט אויסגעזען גייסטערהאַפט. לאַמטערנע, מענטש, הייזער־ווענט און ווו נאָר עס האָט זיך אויפגעעפנט פאַרן אויג אַ זייטיקע גאַס — אַלצדינג האָט אויסגעזען ווי אַ שווייגנדיק מויל מיט אַן אָפענער טיפער קעל. אַזוי שלאָפט די שטאָט? אַ ריזיקע אַנטגיפטעטע חיה רעה. אַרום און אַרום, אויף אַלע בית עלמינס ביז אויף דער ליזן־גאַס האָט שוין געבליט דער בעז. בעז, בעז! בעז איבער וועדינג. ווו נאָר די לבנה האָט זיי באַגאָסן מיט איר שיין, האָבן זיך די בוימער אויף דער גאַס פאַרנאַנדערגעעפנט און אַרויסגעשיקט זייערע ריחות. פרויען־ריחות. אָרעמער נעטער, אין האַלז איז אים טרוקן געוואָרן. אין דער לופט האָט זיך געפילט די פרוי; ווי ער האָט זי געשמעקט!

ער האָט געגענעצט, דער קלאַוויר-פאַבריקאַנט. און דאָ האָט פון דער לינדאָוווער-גאַס, לעבן דער וואָקזאַל-האַלע זיך געפילט דער געשטאַנק פון דעם אָפּפאַל פון די אויבסט-און וורשט-וועגענער, וועגעלעך פון גרינס, און קוישן פון קעז, וואָס האָבן זיך אויספאַרקויפט אין משך פון דעם שבתדיקן טאָג. דער געשטאַנק פון דעם אָרעמקייט האָט זיך אויסגעשפּרייט פון דער גאַנצער האַלע אויפן נעטעלבעק-פּלאַץ און אַרויסגעשווימען אויף דער ברייטער גאַס. און די גאַס גופא איז געווען אַזוי זויבער, אַזוי רחבותדיק. אין דער מערב זייט האָט זי אויסגעזען, ווי פּריש אויסגעפּוצט. די שויבן האָבן געפינקלט, אָבער אומעטום איז, דאַכט זיך, געווען הינטער זיי אַ געשפּענסטערישע ליידיקייט, ווי קיינער וואָלט דאָ נישט געשלאָפן, ווי קיינער וואָלט דאָ נישט געאָטעמט אין פרידלעכקייט. ליידיק איז געווען די שטאָט, ווי אויסגעשטאָרבן, ווי אויפגעפרעסן פון אַ מגפה, אפילו דער אומפלייט און די ווערים זענען נישט איבערגעבליבן.

ווי גיך אָבער דער אויטאָ איז אַרויסגעקומען אויפן קור-בער-פּלאַץ, האָט פון בוים און קוסט ווידער אָנגעהויבן אַרויס-צוקוועלן אַ יונג פריש לעבן. די ראָוועס ביי דער לאַזאַרעט-קירכע האָבן ביז איבער די מויערן אויסגעהויכט די נשמות פון די בלומען, וועלכע מ׳האָט שוין באַשטעלט אויפן יום-טוב: פיאַל-קעס און נאַרציסן, לעווקאָיעס און מאַי-בלימלעך, רויזן און נעלקען, יאַסקירן, פרימקעס און שטיפמוטערלעך. — און ערשט איז דער הער באָס אַרויסגעגאַנגען פון אויטאָמאָביל. נאָך זיבן הייזער זענען געווען ביז צו זיין הויז. די לבנה האָט געגאָסן מיט מילך איבער די פירשטאָקיקע פאַסאַדן, און איבער דעם דעם טויער האָבן געגלאַנצט די דיקע מעשענע אותיות פון דער אַלטער פירמע „ברידער באָס״.

אין דעם דאָזיקן ברייטן טויער איז ער אַריינגעגאַנגען. נישט דורך דער הויז-טיר צו די שטיגן פון דער וווינונג. ער איז געגאַנגען איבער דעם הויף און אויפגעשלאָסן דעם טויער פון דער פאַבריק. די לבנה האָט נישט דערגרייכט ביז דעם אַס-פאַלט פון דעם הויף. אָבער זי האָט נאָך געטראָפן און באַלויכטן

די אַכט לײדיקע פּענסטער אויפן דריטן שטאָק פון דעם מויער. הינטער זײ — גאָרנישט, אַ לײדיקער חלל. אַלצדינג איז געװען אויסגערוימט, ביז דעם לאַגער אונטן אויפן ערשטן שטאָק. זינט צװײ יאָר איז די פאַבריק פון די ברידער באַס געשטאַנען שטיל. מען קויפט נישט היינט קײן קלאַװירן, בײ די ברידער באַס — צום װײניקסטן. פיר און אַכציק נײַע קלאַװירן און דרײ ראָיאַלן זענען געשטאַנען אין מאַגאַזין. ראָיאַלן האָט מען געקויפט װײ־ניק און נאָך װײניקער פאַרקויפט. דאָס איז געװען אַ ראָיאַל, װאָס דער אַלטער אָסקאַר באַס האָט געלאָזט מאַכן פון מאַכגאָװע־האָלץ. איצט איז ער געװען חושך, שװאַרץ, מיט אַ טיף־רויט־לעכן גלאַנץ.

דער יונגער באַס האָט ליב געהאַט דעם דאָזיקן אינסטרו־מענט. ער איז אַראָפּגעגאַנגען אין מאַגאַזין, כּדי צו שפּילן, זיך אָװעקגעזעצט פאַר דעם דאָזיקן צװאַנציק־יאָריקן ראָיאַל, אויפ־געעפנט דאָס דעקל און זיך אַרײַנגעלאָזט אין דער זיסער גע־פאַר. װאָרים געשפּילט האָט ער שלעכט, ער האָט זי נישט באַהערשט, די דאָזיקע טעכנישע קונסט, ער האָט זי נישט גע־האַט, די דאָזיקע פלינקײט פון די פינגער און פון די הענט.

אין דער פינסטערניש האָט ער זיך גוט אָריענטירט. ער האָט אויפגעשלאָסן די טיר צום מאַגאַזין, איז אַרײַן אינעװעניק און דורך זײַנע טריט, דורך דעם װידערקול פון די דילן, האָבן אין נײַנציק קלאַװירן אָפּגעהילכט אַ פראַגע: פעטער, דו ביסט עס? אין דער נאַכט? שוין באַלד טאָג. װאָס שלײכסטו זיך אַרום, פעטער! אומערדיק הויך האָבן געציטערט די סטרונעס.

הער באַס האָט זיך אַװעקגעזעצט פאַר זײַן רויטן ראָיאַל. ער האָט צוגעמאַכט די אויגן און דער אָרקעסטער האָט זיך אָנגעהויבן. ער האָט דיריגירט, נישט מאַכנדיק די מינדסטע באַ־װעגונג. ער האָט בלויז אויפגעהויבן די הענט, כּדי אונטערצו־קומען מיט זײַן קלאַװיר־סאָלאָ. ער האָט געשפּילט שאָפּען. ער האָט געשפּילט, און אַלע קלאַװירן אַרום אים, אונטער זײערע געשלאָסענע דעקלעך, האָבן געענטפערט. סטרונע נאָך סטרונע

האָבן מיטוויברירט. דער גאַנצער קאָסמאָס האָט מיטגעפּילט זיין בענקשאַפט. ער גייט איבער דער מאַרקוס-גאַס — העלע טיר, אנבאַ אַנטקייגן פענסטער, אָבער אָט איז אַלצדינג פאַרזונקען געוואָרן, און לעבן אים גייט בלויז דער בלאָנדער בחור... ער האָט אַ דריק געטון די פּעדאַלן. אַן אומענדלעכער אַקאָרד.

די שטאָט האָט אפֿילו נישט געאָטעמט. פֿון קיין איין קוימען איז נישט געגאַנגען קיין רויך. זי איז געלעגן טויט און פֿאַנאַנדערגעוואָרפֿן אין פֿסחדיקן נאָכמיטאָג, און פּעטער באָס איז אַרויסגעגאַנגען אויבן אויפֿן פֿערטן שטאָק פֿון דעם גרויען הויז, אויף זיין קליינעם באַלקאָן, און זיך אַוועקגעשטעלט אין דער זון. צווישן די שטיינערנע בערג אין מערבֿ-זייט איז געווען אַ שפּאַלט, אַ שמאָלער ראָוו האָט געפֿירט ביז צום שפּאַנדויער קאַנאַל. פֿון זיין קליינעם גאַנעק האָט ער איבער דעם קירכן-פּלאַץ געקענט קוקן איבער דער אויסגעשפּרייטער שטאָט, — שטיין, שטיין, זיגזאַגיש געשפּאָלטן — ביז צום מערבֿ-פּאָרט. דאָ האָבן זיך אויפֿגעהויבן די אַכט ריזיקע קוימענס פֿון די עלעקטרישע סטאַנציעס, אַכט אומגעהויערע זיילן, ווי איבערבלייבענישן פֿון גיגאַנטישע טעמפּלען. אין דעם וואָלקנדיקן אַפּריל-הימל, הויך איבער די בוימער-קרוינען, איבער דעכער-שפּיצן, טורעמס, קופּאָלן, האָבן זיי אַרויסגעסטאַרטשעט פֿייערדיק און אומצעשטערבאַר, ווי רויטע ריפּן פֿון עפּעס אַן אומגעהויער באַשעפֿעניש, וואָס איז אַמאָל געקראָכן איבער דעם רוקן פֿון דער ערד. זיילן פֿון טעמפּלען וויַרקן מער טויט און זינלאָז, אָבער די דאָזיקע רערן האָבן געאָטעמט און געגליט.

פּעטער באָס האָט זיך אָנגעהאַלטן אָן דעם באַריער, עס

שווינדלט אים תמיד אין דער דאָזיקער הויכקייט, צוואַנציק מעטער פון דער גאַס. בלויז דינע גראַטעס האָבן אים אָפּגעטיילט פון דעם חלל-אָפּגרונט. עס איז געווען אַ ווייטיקלעכער, זיסער געפיל, דער דאָזיקער שווינדל און מוח-שווינדל האָט זיך אָנגעהויבן פון די פּיאַטעס און דורך אַלע נערוון האָט ער דערגרייכט, רוישנדיק, ביז צום קאָפּ.

טעלעפאָן. שוין ווידער טעלעפאָן. דעם גאַנצן טאָג טעלע-פאָן. און לינאַ, וואָס זאָל צוגיין צום טרייבל, איז נישטאָ. לינאַ איז אַוועק אין שפּיטאָל אויף דער מאַנטעאופען גאַס אויף אַ פּרייטיק-באַזוך צום פּעטער דעם פּאָרטיער. דאָס אָוונט-עסן איז שוין געשטאַנען ווייס צוגעדעקט אויפן טיש. די פלאַש ביר איז שוין געלעגן אין קיך אונטערן קראַן, מ׳האָט נאָר געדאַרפט אָפּלאָזן ס׳וואַסער, כדי צו קילן די פלאַש. אין דער וווינונג זענען אַלע טירן געשטאַנען אָפן. די לופט האָט געשטראָמט דורך די שטובן, און די ווענט און דאָס מעבל באַגאָסן מיט פרילינג.

טעלעפאָן. שוין ווידער די פריינט פון נעכטן אָוונט. איצט שוין, דאַנקען גאָט, דער לעצטער. פּעטער איז געווען אויפגע-רעגט... וואָס איז מיט אים געשען? ווו איז ער הינגעקומען?— פאָרוואָרפן, געלעכטער. חברה האָט נאָך פאַרבראַכט נעכטן ביז דריי אַזייגער. ניין, קיין שום זאַך נישט געטראָפן. גוט אויסגע-ליידיקט, אָבער נישט באַרויבט. די מיידלעך אַסאַך אָרנטלעכער ווי אין מערב און ווי אין פרידריכס-שטאָט. יאָ, טייערינקער, פינף גראָשן טרינקגעלט און זיי באַדאַנקען זיך, טרינקען אויס דאָס איבערגעבליבענע אין די גלעזלעך און רוקן זיך אָפּ. אין טעלעפאָן האָט גערעדט פרוי קאַטי. מ׳איז ווירקלעך, דריי יונגע פרויען, געפאָרן אין דער לאַנדסבערגער גאַס, אויף ווילים באַל פאַר דער דערוואַקסענער יוגנט. וואַלס און פּאָלקע. די דאַמען פון די ציגאַרן-געשעפטן, גרינוואַרג-קעלערס, אַלמנות, באַלעבאָ-סטעס פון מעבלירטע צימערן און הויז-שניידערינס—אַלצדינג איז געווען אָרנטלעך און פיין. ס׳איז געווען ביר און שנאַפּס. יונגע בחורים אין בלויע אָנצוגן מיט ראָזע איבערהעמדער, פּאָמאַדע אויף די האָר, לערן-יינגלעך ביי טאַפּיצירער און צוקערלעך-פאַר-

קויפער האָבן געטאַנצט, פאַרלוירן אין די בוזעמס פון די דיקע דאַמען. עלטערע מענער, קצבים, בעקערס, אײנקאַסענטן, טרעגערס, בוכהאַלטערס האָבן געזוכט עפּעס מער דויערנדיקס, אַ פרײַנדין, למשל, מיט אַן אײגענע װױנונג, װאָס זאָל אים לאַטען די װעש.

די דרײַ דאַמען פון װעסטן האָבן געפּאַקט צװײ מענער ריזן, אַ קײלער פונם צענטראַל-שעכטהויז און זײַן פרײַנד, װאָס קוילערט פעסער. די בײדע פאַרשװיגען האָבן געװאָלט װײַזן זײערע אומדערפאַרענע דאַמען פון מערב-בערלין, װי מען לעבט דאָ צו אין דעם דאָזיקן קװאַרטאַל און האָבן זײ אַװעקגעפירט אויף אַ װוּנדערבאַרער פאַרװײלונג בײַם טײַך... פרוי קאַטי האָט גאָרנישט געװאָלט אַװעקלײגן דאָס טעלעפאָן-טרײבל.

— נישקשה פון אַ שטעטל אונזער בערלין, װאָס, פּעטערל? הײַנט קום אויך. בלומענגאַס, אין רעסטאָראַן פון בוים-בליטע און װערדער. צום געמיטלעכן דאַנסיגער.

— נײ—ײ—ן, — האָט פּעטער געענטפערט קװענקלענדיק זיך פאַרלעגן, — איך בין מיד. איך װעל הײַנט נישט אַרויסגײן פון שטוב. װעל זײַן אַלײן. מיר רױשט נאָך דער קאָפּ.

— אַך, דו פּעטערל, שװאַך קעפּעלע! דו, און צי ביסטו טאַקע אַזוי שטײן-רײַך? איך קען עס מיר נאָך אַלץ נישט צוגלויבן. קענסט נאָך אין מיטן דרינען אָפּקויפן גאַנץ בערלין.

דער טעלעפאָן האָט אָפּגעגעבן אַ שװערן זיפץ. קנאה און יראת-הכבוד, װײטיק און נישט פאַרגינערישקײט. אַ זיפץ — — —

— יאָ, אַ רײַכער מענטש, — האָט פּעטער באַס גערעדט צו זיך אַלײן אין שפּיגל. אויף זײַן פּנים האָט זיך אויסגעלײגט אַ גרימאַסע. — שײן ביסטו גראָד נישט, מײַן טײערער, דײַנע דרײַ און דרײַסיק יאָר זען אויס בײַ דיר װי פערציק, בײַ די שלײפן ביסטו שוין גרוי. װאָסער פאַרב האָבן דײַנע האָר? — שװאַרץ זענען זײ נישט, בלאָנד אויך נישט. דײַנע אויגן ראַטעװען דיך, געראָטן אין דער מאַמעס. אָבער װען איך קוק מיך אַזוי אָן, פאַרשטײ איך שוין, אַז די מאַמע האָט מיך נישט ליב

געהאַט. דער טאַטע יאָ. מענער נעמען זיך נישט איבער מיט מיאוסקייט. ער האָט מיך זייער ליב געהאַט. אָ, ער האָט געוווסט, אַז די מאַמע — — — וואַרשיינלעך. מאָדנע, איך בענק נאָך נאָך איר אויף היינטיקן טאָג, נאָך תמיד, אָבער צום מיינסטן האָב איך געבענקט נאָך דאַן, ווען זי האָט נאָך געלעבט און געווען דאָ אין שטוב. איר קלייד האָט מיך קוים אָנגערירט — וואָס פאַר אַ ווייכן צאַרטן ריח זי האָט געהאַט, זי האָט געשמעקט מיט מאַנדלען און איך האָב נישט געטאָרט אַרויסווייזן מיין אַנטציקונג. ווען זי איז געגאַנגען מיט מיר שפּאַצירן אויף דער זע-גאַס צווישן די ציפּרעסן, אין יונגעפער-גאָרטן, כדי מיר צו פאַרשאַפן אַביסל וואַלד-לופט, — ניין, איך קען מיר באמת נישט דערמאָנען, אַז זי זאָל מיר האָבן אַמאָל אָנגענומען פאַר אַ האַנט. ווען עס פלעגט אָנקומען אַן אויטאָ און איך פלעג לויפן איבערן דאַם, יאָ, פלעגט זי נאָר אַרויפלייגן אַ פינגער אויף מיין אַקסל: וואַרט אונטער, פעטער, לויף נישט אונטערן אויטאָ. גאַנץ לייכט, נאָר מיטן פינגער — — — איך וואָלט מיך שוין נישט גערירט, איך וואָלט געשטאַנען שטיל, ער זאָל ווערן שווערער, ביז איר האַנט זאָל אַראָפּפאַלן אויף מיין אַקסל — — — איינמאָל בלויז, מאַמע, דיין גאַנצע האַנט! איינמאָל! — — — יאָ, עס איז תמיד צו שפּעט. איך בין אויפגעוואַקסן אָן אַ מוטער. און אַז זי איז געשטאָרבן, בין איך אַלט געווען צוועלף יאָר. ווי קען דען אַ מענטש זיין ליבלעך, וואָס האָט נישט געהאַט קיין מאַמע?

ליבלעך — — — די מיידלעך פון פאָלק זענען באַשיידן. זיי פאַרלאַנגען נישט קיין סך. אַננאַ — איך וועל זאָגן קיטי, ווען זי וואָלט עס נאָר געוואָלט הערן. זי איז אַ שיינהייט... די שיינקייט אַליין איז זי. ווען איך זאָל מיך מיט מיינע ליפּן קענען צורירן צו דעם דאָזיקן לייב — נאָר מיט די ליפּן קען מען זי פאַרשטיין.

אַזאַ נאַקן. עלפאַנט-ביין. אַזאַ צאַרטער דריי-עק הינטער אירע אויערן — עס הויבט מיר אָן צו שווינדלען אין קאָפּ,

פונקט ווי איך וואָלט געשטאַנען אויפן באַלקאָן. און איך ליג דאָך איצט זיכער אין בעט.

אַ געמיין צימער איז עס. הערן-צימער אין דאָמב. צוויי מעטער אַכציק. רענעסאַנס פון אַכצן הונדערט פינף און ניינציק. דער מאַמעס אויסשטייער. אָט דער לוטער-שטול פאַר דעם שרייב-טיש. געפּרעסטער לעדער; צוויי קלויב-בענקלעך זענען שפּעטער צוגעקומען. מיין בעט איז איצט אַלט איין יאָר. זי שטייט ווי אַ מאָדערן מיידל צווישן אַ קרענצל באָבעס, וואָס שטריקן זאָקן און איינע לייענט פאָר באַי עד פון דער גאָרטן-אַלטאַנע... דאָס איז שוין געווען דאָס העכסטע.

וואָסער שטימע דאָס קינד האָט געהאַט! זיין ברוסט-קאַסטן מוז זיין צוגעדריקט. „די אומגליקלעכע גרעפין איז געפאַלן פאַר די אַכזריותדיקע פיס פון דעם מאַן". צי וועל איך אַצינד מאַכן עפּעס אַן איבערברוך? די אַלע גראַטעס וועל איך אַרויסוואַרפן, איך וועל לאָזן טאַפּעצירן און מאָלן און אַריינשטעלן שיין מעבל. אָט דער נתנאל זיכעל אויף דער וואַנט! אָדאַליסקען. מוראדיק! דער טאַטע איז געווען אַזוי שטאָלץ דערמיט, פון דער גאַנצער ירושה פון דער מאַמע יאָזעפינע. אָבער דער דאָזיקער אָדאַליסק האָט אַ לייב, איז עס קוים אַן אָנווינג פון אַנאַס לייב. דאָס קאָן קיינער נישט אויסמאָלן. ווען איך טו מיך אַ שטעל פאָר: זי זיצט דאָ, און איך ריר זי אָן—ניין, עס איז נישט מעגלעך, אַזאַ זאַך זאָל באמת פּאַסירן! ווי שיין זי איז— — —אָ, העלף מיר גאָט, איך בין איינגאַנצן געררירט — — —

איך וועל גיין אַהין. היינט אָוונט ווען ס'וועט פינסטער ווערן. עס איז שוין אַזוי לאַנג טאָג. פּאָול אַנדרעס הייס איך, האָט ער געזאָגט. מען קען נישט אויסהאַלטן זיין בליק. דאָס ממשותדיקע לעבן. וואָס איז מען דען אַליין! מיר דאַכט זיך גאָר, אַז דאָס איז גאָר אַ געמיינער יינג. ער איז הערשעריש. מיידלעך לויפן אים נאָך. זיינע האָר זענען פּרעכטיק. עפּעס נאַקעטס פאַרמאָגט אָט דער מענטש. קיטי? אויב זי געהערט אים—טאָ פאַרוואָס לאָזט ער זי פּרעסן גאַנצע נעכט? אַן אויסניצער! און זיין אויטאָ... וואָס קען איך וויסן! איך האָב נישט קיין שום

אננאַ. כ'האָב נישט געהאַט קיין מאַמאַ — און כ'בין נאָך פאָרט ביי דער מאַמעס פּאַרטרעט. מיט וואָס וועט זיך דאָס אַלץ ענדיקן? מיט וואָס וועט זיך עס ענדיקן? אַך, אַז מ'שטעקט אין דער אייגענער הויט!

אננאַ — — —

פּאָול אַנדערס — — —

איך וואָלט געדאַרפט קענען לאַכן. — אויף מיין ברוסט ליגט אַ שטיין. אָ, דאָס פאַרמאָגן אַסאַך געלט! עס איז פּונקט ווי אין טויזנט ראָמאַנען און אין הונדערט פילמען. די אַמעריקאַנער ירושה! ליבער פעטער עדוואַרד! דאָס איז גורל. מיט צוואַנציק יאָר צוריק האָבן דעם טאַטנס געשעפטן געפּלאַצט. דאַכט זיך — אויס, אַ סוף דערמיט. שפּעטער אָבער — דער טאַטע צאָלט אויס און די פירמע גייט ווייטער „ברידער באָס". צוואַנציק יאָר האָט דער פעטער עדוואַרד נישט געלאָזט הערן פון זיך קיין וואָרט. און פּלוצלינג, דער בריוו: נאָך אַן אָפּשריפט פון עטלעכע קליינע לעגאַטן—איר, פעטער באָס דער גאַנצער יורש. שטאָט קלאַווירן האָט ער גאָר גענומען אויטאָמאָבילן. אַן ענערגישער מאַן געווען, דער פעטער עדוואַרד, ער האָט מיך תמיד ליב געהאַט. ער האָט נישט חתונה געהאַט, גלויב איך, כדי איך זאָל זיין זיין איינציקער יורש. צי האָט ער... צי האָט ער ליב געהאַט דער מאַמען?... אַ יאָר נאָך איר טויט איז ער אַוועק. — מיין גאָט, וואָס מיר פאַלט דאָ איין. די מאַמע און דער פעטער עדוואַרד — — — איז דאָס דער סוד? און דער טאַטע — — אַ סוף! זאָל איך נאָך אויסטראַכטן אַ ראָמאַן אויך? עס איז שוין אַוועק. בכן קיינמאָל נישט געווען. איך האָב געלט — — —

אַז ער לאָזט אָבער איבער אַזוי קאַלט! וואָס טוט מען דערמיט? איך וועל מיר קויפן אַ קליינעם אויטאָ מיט צוויי פּלעצער. אָבער — אין דעם לעצטן יאָר זענען אין אַמעריקע אַזוי פיל מענטשן אומגעקומען פון אויטאָס — — — נו, איז דאָס דען עפּעס אַ ראיה קעגן דעם אויטאָ? העכסטנס קעגן דעם מענטשן. ער פּאַסט זיך נישט צו צו זיינע דערפינדונגען. דאָס, וואָס ער באַשאַפט שטייגט אים אַליין איבער, דער שע-

פער איז אַ פּאַרטאַטש. זיין קרעאַטור שטייט העבער פּאַר איס גופא.

אַצינד וועל איך לייגען אַביסל. אַך, וואָס ? אָדער אַראָפּגיין און אַביסל שפּילן ? דער גאַנצער שאָפּען-קאָנצערט. ע—מאָל איז דאָס פיינלעכסטע. עטלעכע מאָל האָב איך נאָך היינט, באַלד נאָך דעם ערשטן מאָל, באַמערקט—עס איז נישט געווען קיין שוויס. איך האָב געוויינט, דאָס וואָס האָט אַראָפּגעטריפּט אויף די קלאַווישן איז געווען טרערן—— — נאַרישער פעטער נעבעך.

איך האָב קיינמאָל נישט געליבט. די דאָזיקע נאַרישע קליינע מיידלעך. אפשר ווען איך בין געווען אַ סטודענט, דעמאָלט נאָך דער מלחמה, אין היידעלבערג, העלענען אין „ריטער". איך וואָלט דעמאָלט חתונה געהאַט מיט איר, אָבער זי איז געווען קליגער, זי האָט חתונה געהאַט מיטן אָפיציר, בעת איך בין ביי פעלדבערג געלאָפן אויף סקי. צי איז דאָס קינד מיין קינד ? האָב איך, הייסט עס, אַ קינד ?... ליבע ! דאָס איז דאָך גאָרנישט. די דאָזיקע אויסגעלאַסענע, עגאָיסטישע פרויען פון דער ליבע. ווי זעלבסטפאַרשטענדלעך אַלצדינג לייגט זיך צוזאַמען. יונגע בחורים נעמען אַפּנים צו שטאַרק אויס ביי פרויען. אָ, וואָס פאַר אַ געמיין, געדאַנקענלאָז און אָפּגעלאָזן לעבן איך האָב געפירט ! ווען קאַטי האָט געקלונגען : איך קום אין אַ האַלבע שעה אַרום — — איך בין פשוט צו אומדרייסט צו זאָגן ניין. און ווו איז דאָס פאַרגעניגן. אַסאַך שענער, ווי ליבע איז דאָך צו זיין אַליין, לייענען, שאַפן אין זיך מוזיק... טראַכטן — — אַננאַ, עס איז דאָ אַן אַננאַ אויף דער וועלט. איר לייב — איך וועל דעם דאָזיקן פאַול אַנדערס — זיין אַדרעס וועט מען שוין אויסגעפינען. ערשט קען איך אַלצדינג קויפן. געלט : מילא — אַ פיקציע. אָבער אָננעמען, אָנרירן, — אָטעמען, גלעטן איר. אַננאַ, אַננאַ !"

אַרום אַכט אַזייגער, ווען ס'איז טונקל געוואָרן, איז פעטער באָס געגאַנגען אין שטאָט. די מענטשן זענען פאַמעלעך געקומען אַהיים. זיי האָבן נאָך געשמעקט מיט אַלקאָהאָל און טאַבאַק און גראָז. גראָז-פלעצער צעקוועטשט אונטער זייערע

קערפערס האָבן נאָך געשמעקט פון זייערע קליידער. קינדער האָבן שטיל געוויינט. פאַר אַלע קינאָ-זאַלן איז געווען אַ גע-דראַנג, די טעגעלער-האַליע האָט אויסגעשפּיגן איר זונטיק-באַזוך.

„און איבער מיר וואַנדערן די שטערן" — האָט פּעטער אַ זאָג געקוקן צו זיך אַליין און זיך אָפּגעשטעלט. אָראַניענבורגער טויער. ער האָט אַרויפגעקוקט אין דער הויך. די לבנה איז נאָך נישט געווען. די זילבערנע שטערן האָבן געשפּראָצט אויף אַ גרינער לאָנקע. דאָ אין דרויסן האָבן די שטערן געפינקלט אי-בער בערלין. דאָרטן איבער דעם לוסטגאָרטן, אין מערב-זייט, איבער די פאַרגעניגן-פּלעצער לעשן זיי זיך אויס אין דעם רויטן נעפּל פון רעקלאַמעס און באַוועגלעכע עלעקטרישע אויפ-שריפטן. דאָס ליכט פון הימל ווערט אין אַלע פאַרבן, עס איז דאָ נישטאָ קיין הימל, נאָר נעפּל, קאַלטער, פּילפאַרביקער נעפּל פון טאַנץ-הייזער, קינאָס און באַרן.

ווען ער האָט געוואָלט אַריינגיין אין אַן אויטאָבוס, אויף וועלכן אַסאַך מענטשן האָבן זיך אָנגעהאָנגען, איז אים פּלוצ-לינג איינגעפאַלן: „איך בין אַ רייכער מענטש" און איז מיט אַ טאַקסע אַוועקגעפאָרן אויף דער מאַרקוס-גאַס.

אפשר האָט זיך אים בלויז געחלומט? — מ'דאַרף געוואָר ווערן. קען דאָך זיין, אַז דאָס איז געווען עפּעס אַ קאָשמאַר, איבערגענומען זיך פון שנאַפּס, אַנגאַ איז קיינמאָל אויף דער וועלט נישט געווען, פּאַול איז אַ האַלוצינאַציע — און אויף דער גאַנצער מאַרקוס-גאַס איז גאָרנישטאָ קיין וועשעריי, קיין בלאָס-הויטיק מיידל און נישט קיין שאָפער, וואָס האָט אים די האַנט — — —

היינט זענען אַסאַך מענטשן פאַרביי געגאַנגען לעבן אים, ער איז געגאַנגען גיך. וווהין? וווּ?... אָבער ער האָט דאָך שוין טאַקע אויסגעמיטן. דאָ איז דער ווינקל מיט דער קרעטש-מע. דער ראַדיאָ האָט געשפּילט עפּעס פון דער אָפּערע דורך אַ פאָנפעוואַטן הילכער. אין דאָרט בייט מען אַריין אין דעם קורצן מאַרקוס-געסל. אַ פרוי מיט אַ פּאָר גראָבע לידקעס, אַן

אַ קאַפּעלוש איז געשטאַנען אין ראָג און טעמפּ געקוקט פאַר זיך.

צוריק.

דאָ איז עס... עס איז געווען טונקל. אויפן פענסטער איז דער לאָדן געווען אַראָפּגעלאָזט. אויף די שויבן פון דער טיר איז געווען דער שפּיצן-פאָרהאַנג. פאַרטראָגן ווי אין חלום איז פעטער צוגעגאַנגען און אַ דרוק געטון די קליאַמקע. ס׳איז געווען פאַרשלאָסן.

— זיי זענען אַוועק אין גרינוואָ — האָט געזאָגט אַ פרוי, מיט צוויי קינדער ביי די הענט און זיך אָפּגעשטעלט — אַלע. די באָבע איז אפילו יאָ דאָ אין שטוב, אָבער מ׳האָט זי פאַרשלאָסן. זיי וועלן נישט אַהיים קומען פריער, ווי אַרום עלף— צוועלף אזייגער.

זי איז אַריין אין שטוב. די קינדער האָבן זיך אומגעקוקט הינטערווייַלעכץ. דאָס קלענערע האָט געמאַכט אַ וויינענדיקע מינע.

איבער דער מאַרקוס-גאַס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט די נאַכט, די פענסטער האָבן אויפגעלויכטן. מ׳האָט אָנגעשטעלט די מיקראָפאָנען. אין די טויערן זענען שטיין געבליבן פאַרליבטע, וואָס האָבן זיך נישט געקענט פאַנאַנדערגיין. זיי זענען געשטאַנען שטום, לייב צו לייב, נישט פאַרמאַכט פון טאָג, עס איז געווען וואַרעם און דושנע; ווען מ׳איז פאַרבייגעגאַנגען לעבן אַן אָפענעם פענסטער, האָט מען געשפּירט דעם ריח פון בעטן, קיכן און פאַרוואַנצטע געלעגערס.

פון דער מאַרקוס-קירכע קעגנאיבער אין דער פראַנקפורטער, האָט דער זייגער געשלאָגן ניין, געשלאָגן צען: און קורץ פאַר עלף אזייגער האָט זיך אַ שווערע האַנט אַראָפּגעלאָזט אויף פעטערס אַקסל. אַהאַ, אַ האַנט:

פּאַול איז געווען אָנגעטון אין אַ שוואַרצן פראַק אויף געשטרייפטע הויזן, ער האָט געטראָגן אַ זיידן העמד און אַ שיינעם קראַוואַט, א גרויען ווייכן פילצענעם הוט האָט ער געהאַט אויפן קאָפּ. ער האָט איצט נישט אויסגעזען חוצפּהדיק

נאַקעט, נאָר פיין, זונטיקדיק, אַ שיינער ייִנג, נישט קיין סאַך עלטער פון צוואַנציק. די אַקסלען זיינע האָבן, דאַכט זיך, געוואָלט צעשפּאַרן דעם ראָק און די אַרבל זועגן געלעגן שטייף איבער די מוסקולן. אָבער דערביי איז ער געווען פול מיט חן און — בליענדיק.

— מיר טרעפן זיך ווידער דאָ — האָט ער לייכט אַ זאָג געטון. איך שטעל מיר שוין פאָר די מעשה, אָבער דער פויגל איז אַרויסגעפלויגן — אַשאַ! אַשאַ! דער פרילינג איז גע-קומען! צי וואָלטן מיר נישט געדאַרפט אַ שמועס טון אַביסל, מיין טייערער, ווי עס פּאַסט פאַר מענער? איך ווייס נישט, וואָס דו קענסט מיר אינטערעסירן. אָבער עס בייסט מיך ממש. די קריכסט פשוט אין אַ בלאָטע. ווי גאָט איז דיר ליב. עס גייט דאָך וועגן קיטין — וואָס?

ער האָט אים גענומען אונטערן אָרעם. ער האָט אים גע-פירט צום פראַנקפורטער טויער און גערעדט מיט אים דאָס און יענץ.

— שוויַיג נאָר אַ ווייַלע — האָט ער געזאָגט — לאָז מיך פלוידערן און הער זיך צו. מיר וועלן זיצן אַביסל. דער ווע-בער-גאָרטן — האָט ער פאַרגעשטעלט. — אַ שרעקלעכער פּלאַץ צווישן די שטיינערנע גאַסן, אָנגעשטעלט נעדיכט מיט בענק אונטער די שיטערע בוימער. די גרויסע צאָל לאָמטערנעס האָבן נישט אָפּגעהאַלטן די ליבע-פּאָרלעך זיך צו צערטלען, און אַלטע לייט זענען געזעסן לעבן זיי און געברומט צו זיך אַליין. אַנט-קעגנאיבער אויף דעם רויטן מויער פון דער שטאָט-מיסיע האָט אַ שילד געלויכטן גרעל און רעפלעקטאָריש: „קום אַהיים צו גאָט“.

פּאַול האָט זיך פאַרנומען צו דער פרידנס-גאַס צו די טעראַסעס פון די קנייפּעס. דאָ איז געווען כמעט ליידיק. די מענער האָבן געטרונקען אויף דער פרישער לופט. און מאָרגן איז נאָך געווען אַ טאָג יום-טוב. זענען זיי, הייסט עס איצט הכנאהדיק אוועק מיט די פאַמיליעס אין שטוב אַריין.

זיי האָבן זיך אַוועקגעזעצט.

— עריך, — האָט פּאַול אַ רוף געטון — אַ מאָלע!

— די מינוט, הער פאָול — האָט געזאָגט דער קאַלך־בלייכער קעלנער — מיר האָבן טאַקע נאָר וואָס צערעכטגעמאַכט, און דער הער?

— אויך אַ מאָלע, — האָט פּעטער באָס געזאָגט.

— אַזוי, מיין ליבער, און איך האָב געמיינט, אַז דו קענסט נאָר בילץ און קאַווע און אָט וועלן מיר טאַקע רעדן אַפּאָר ערנסטע ווערטער. וואָס?

פּאָול האָט אַרויפגעריקט דעם קאַפּעלוש אויפן קאַרק. זיין האַלז האָט ממש אַרויסגעקוואָלן.

— וואָס טוט איר, פּאָול?

— איך? מ'טוט דאָס און יענץ. מ'האָט פאַרשיידענע עסקים.

— איר וווינט דאָ ערגעץ נאָענט?

פּאָול האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט:

— יאָ, דאָ און דאָרט. מ'וווינט שוין ערגעץ. מ'בייט אַלעמאָל.

אַ פרוי האָט אים אַ שטויס געטון ביים אַרויסגיין.

— וואָס, פריילן, דו ווילסט דאָ עפּעס?

— נע, גלאַט אַזוי זיך, — האָט די דאַמע געפּישטשעט, און זיס געשמייכלט צו אים — דאָ ליגט מען גאָרנישט אין דעם.

דער קעלנער האָט צוגעבראַכט די מאָלן.

— אַלזאָ, צו דער זאַך, מיין יונג, און אַ סוף: די ווילסט זי האָבן?

— הערט אויס, ס'איז מיר נישט מעגלעך אַזוי צו רעדן.

— איך קען אַנדערש אויך, איב דו ווילסט דווקא. ענגליש און פראַנצויזיש. אַמאָל — אָבער דאָס איז שוין זייער לאַנג — האָב איך אויך ציטירט: „מענין איידע טעהאַ...“

— איר האָט עפּעס אַ סוד.

— און דו רעדסט, ווי פון אַ בוך אַרויס. איך וואָלט נאָר בעוואָלט זען אַ מענטש אָן אַ סוד. אַפילו דו, מענטש איינער האָסט אויך אַ סוד, דערביי ליגסטו נאָך אָפן, ווי אַ גראַנד מיט פּירן אָדער בישטלעך.

— אלזאָ, האָסטו זיך, הייסט עס, אַריינגעגומען אין קאָפּ אריין, אננאַן.

— ציִ איז זי אייער מיידל? געהערט זי צו אייך?

פּאַול האָט אויסגעטרונקען זיין גלאָז.

— קיינער געהערט נישט צו קיינעם. וואָס פּאַר אַ שטות, אָבער זי טוט, וואָס איך וויל.

— איר קענט זי שוין לאַנג?

— אננאַן? זי איז געגאַנגען אין דער גמינע-שולע אויף דער גיפּס-גאַס און איך אויף דער שטיין-גאַס אין דער סאָפיע-גימנאַזיע. ווען זי איז אַלט געווען צען יאָר איז זי שוין געקומען אין דער יאָ-אַכים-גאַס פּאַר די טויערן, און די מוטער האָט זיך אַרומגעשלעפּט אויף דער מינץ-גאַס. איך בין דאַן אַלט געווען פופצן יאָר, אָבער זי האָט מיך געלערנט: די מאַמע האָט געזאָגט... איר מוטער האָט שוין דאַמאָלס געהאַט אַ שם, און ס׳האָט געהייסן, אַז דאָס קינד איז ביי דער באָבען, אַנישט וואָלטן זיי עס איר צוגענומען, אָבער זי האָט עס נישט געוואָלט אַוועקגעבן. נו, עלי — דאָס איז די מוטער — האָט גוט געמיינט, דאָס הייסט, וואָס ביי אַ בלאַטע הייסט גוט, דאַן האָבן זיי זיך פאַרנומען אויף איר, און ווען אננאַ איז אַלט געוואָרן דרייצן יאָר, איז זי פּאָרט אָנגעקומען צו אַן אָפּיעקון. נו, מיין טייערער, ערשט ווערט דיר ביסלעכווייז קלאָר אין קאָפּ, וואָס?

פּעטער באָס האָט פאַרבראָכן די הענט אויפן שויס און זיך באַמיט צו האַלטן שטאַרק. זיינע אויגן האָבן אַוועקגעבלאָנ-דזשעט פון דעם שיינעם בחור און האָבן דערזען דעם הימל, און ער האָט אַ זאָג געטון צו זיך אַליין:

— די שטערן וואַנדערן איבער מיר.

— אַ מאָדנער הייליקער — האָט געמורמלט פּאַול צו זיך אַליין. — איך קען מיך ווענן, אַז דו האָסט ערנסטע כוונות.

— וועגן אננאַן?

— מענטש, וואָס פאַר אַן ערנסטע כוונות? שלאָפסט זיך איינמאָל דורך מיט איר און אַ סוף, פיין. דאָס פאַרשטיי איך. די קענסט זי קריגן. אָט האָסטו אַ האַנט דערויף. פאַר דיר קאָסט

עס גאָרנישט. איך גלויב, אַז דו וועסט קניען און בלויז תפילה טאָן צו איר.

— איך ווייס נישט, צי איך קען ווייטער רעדן מיט אייך.

— עריך, נאָך איינס! מיר וועלן טרינקען אויף ברידערשאַפט. ווי־זשע הייסטו?

— פעטער באָס.

— ריכטיק. שול־גאַס. איך האָב אַ קוק געטון אין טעלעפאָן־בוך. איך האָב עטלעכע מאָל געקלונגען צו דיר, אָבער דער אַפּאַראַט איז כסדר געווען פאַרנומען. העגנסט דעם גאַנצן טאָג ביים שנירל און שמועסט מיט די דאַמען פון ווערסטן. און איר שפּילט אַביסל ליבע. האַ? אָדער זעקס באַרן אין דער נאַכט באַזוכסטו, צען קאָקטאַילן, און אַהיים קומסטו פאַרשיכורט און טרויעריקייט, האַ?

די בלויקייט פון זיינע אויגן האָבן אַרויסגעשטראָמט אָן אַ שיעור מיטגעפיל און צערטלעכקייט איבער פעטערס ציטערדיק האַרץ.

— איך בין אינגאַנצן צעטומלט, פאָול, איך פאַרשטיי גאָרנישט. איך האָב געלעבט פונקט ווי יעדער פעטער באָס. איך האָב געירשנט פון פאָטער די קלאַוויר־פאַבריק. זינט צוויי יאָר פאַרקויף איך שוין גאָרנישט. איך האָב געלעבט פון דעם איבערגעבליבענעם קאַפּיטאַל. אַלע מענטשן זענען אָפּגעזאָגט געוואָרן, אחוץ דעם אַלטן געשעפטס־פירער; ער איז פינפאונדרייסיק יאָר געווען ביי אונז; וואָס האָט ער געקענט טון. פריער זענען מיר געווען רייכע לייט, דאָס הויז געהערט נאָך היינט צו מיר. אין דער פאַבריק שטייען צוויי שטאָקן ליידיק. איך האָב נישט געהאַט קיין געלט, איבערצובייען זיי אויף וווינונגען. אָבער איצט האָב איך שוין געלט, פאַר אַנגאַן. וואָלט איך געקענט — — —

— וואָס האָט איר געפינען אַזוינס נאָר אין אַנגאַן?

— אין אַנגאַן?

— אַ שיין מיידל. דערביי מוז איך צוגעבן — אַ שיין לייב, מויל, אַלצדינג פרימאַ. אָבער אַזוי שטאַרק פאַרקאָכט זיין אין איר! זי איז אַ נבלה, דו! זי איז אַ פאַסקודנע נבלה! געוויסן—

פאַר קיין גראָשן נישט. האַרץ? קיין ברעקל האַרץ האָט זי נישט און אויף איר לויפסטו, ווי אַ משוגענער! מענטש, יינגל, טאָמער טרעף איך דיך נאָך איינמאָל זיך אַרומשלעפּן ביי איר טיר, נעם איך דיך אָן ביים קאָלנער. דו הערסט, איך — —

— וואָס גיי איך אייך דען אָן? אייך קען דאָך זיין אַלצאיינס, צי איך פאַל אַריין אָדער — איר האָט ליב אַננאַן!

— איך —

— איר האָט ליב אַננאַן.

— אפשר.

— איר האָט ליב אַננאַן, און —

— איך וואָלט אייך גערן געוואָלט זיין אַ פריינט, פעטער.

— אַננאַ —

— אפשר טו איך עס שוין מחמת פריינטשאַפט. יעדער איינציקער האָט זיך זיין פאַרגאַנגענהייט. מעג מען היינט זיין דער ערגסטער. ווען איך האָב דיר, מענטש, היינט אַזוי אָנגעקוקט — בין איך ווידער געווען פופצן יאָר אַלט.

— איך —

— דו מאַכסט ערשט דורך דאָס, וואָס איך האָב שוין לאַנג פאַרגעסן. ווייסטו וואָס, איך וואָלט דיר געגומען אונטערן אָרעם און געגאַנגען מיט דיר. נישט אין קיין קנייפּעס. ניין, אָבער אַזוי, אפשר לענג-אויס די שפּרעע, לאַנדווער-קאַנאַל אָדער אין וואַלד. צו אַלדע רוחות! ווייבער, ווייבער, ווי די זאָלסט זיך נישט אַ קער טון, וו מען טוט זיך נאָר אַ ריר. איך וואָלט אַמאָל געוואָלט פאַרברענגען מיט אַ ריכטיקן מענטש. דו ביסט אַ מענטש, יינג איינער. די אַננאַ, שלאָג זיך זי דיר אַרויס פון קאָפּ. שלאָפסט זיך איינמאָל איבער מיט איר און פּטור. קום, מענטש איינער. איך וואָלט געזעסן אַביסל ביי דיר אין שטוב. וועלן מיר גיין? מירן גיין צופּיס? אָן אָנגענעמער זונטיק אָוונט, וואָס? אָבער גיב אַכטונג. איצט איז זי שוין אין שטוב, אַננאַ, פריילין קיטי. ווילסטו גיין אַהין, ווילסט ווידער צום פענסטערל? זי טראָגט אַ גרין זיידן קליידל. געטאַנצט האָט זי נישט. זי איז נישט פאַרשוויצט, זי האָט אַ פיינעם ריח. די

ריכטיקע שעה, ווי דו זעסט מיך לעבן. איך האָב איר ווייַנאַכטן געבּרענגט מתנות, זי האָט געזאָגט: צי איז נישט בעז נאָך שענער?... דאָס איז פריילן קיטי, ווען מען קען זי גוט. איר לינקער פוסקנעכל — — —

— איך וועל צאָלן, פּאַול.

— נאַרישקייט. דאָס איז מיין קנייפּע. דאָ צאָלט מען נישט. דאָ שרייבּט מען אויף. יאָ. עריק!

וויפל בּית-עלמינס עס זענען דאָ אין בערלין! זיי ציען זיך לענגאויס מיט די נידעריקע מויערן און הענג-בּריקן. אַך זע! די לבנה איז אויפגעקומען פון הינטער די קברים. און די ווידער-געבורט-קירכע איז אויפגעוואַקסן העל און גרויס פון אירע פונדאַמענטן. דער פרידריך-וואַלד און דער פרענצלויער בּערג. און ווידער צווישן בּית עלמינס און בּית עלמינס. טורעמס איבּער די מויערן, קאָלומנעס, און מוזיק אין אַ ירקות-גאָרטן. זיי זענען געגאַנגען האַנט בּיי האַנט, זינט די שול-יאָרן איז פּעטער בּאָס נאָך קיינמאָל נישט געגאַנגען אַזוי נאָענט מאַן מיט מאַן. תּמיד האָט ער געהאַט פרויען לעבּן זיך. זיי פלעגן הענגען אויף אים אַלעמאָל שווערער. וואָס מער מ'פלעגט זיך דערנענטערן צו דער שטוב, פלעגן זיי ווערן הייסער און פאַרשטיקטער. אָבּער איצט אָטעמען זיי בּיידע וואָס אַמאָל פרייער. זיי האַלטן גוט דעם טריט. פון וועמען האָט פּאַול גערעדט? אַננאַ — אַננאַ — — — צי איז עס נישט עפּעס אַ פאַרשאָלטענער ווונטש בּיי פּעטערן? פּאַול, וואָס איז געשען מיט מיר, פּאַול? פּאַול, ווו איז זי ערשט, אַננאַ. ווו, פּאַול?—

— אַזוי פלעגט זי אַלע מאָנטיק און דאָנערשטיק אַנטלויפן פון איר אפּיטרופּוס, בּיז מ'האָט זי געצמוזט אַריינגעבּן אויף אַן אָרט. צו אויסגעקליבענע פרומע פאַמיליעס, אָבּער דאָרטן האָט מען זי געוואָלט דערציען מיט תּעניתים, אַרבּעט און קללות. קרעפּלעך ווערן אויך אַסך מאָל צוגעגעסן. נאָך פינף טאָג פלעגט זי שטענדיק נעלם ווערן. מילא, די בּאָבּע האָט נאָך דעמאָלט געלעבּט, דעם פּאָטערס מוטער. זי חאָט גענומען דאָס קינד צו זיך. זי איז געווען אַן אידיאָטישע זקנה, זי האָט נישט בּאַ-

מערקט, אַז איר רעגטע האָס ביז איצט נישט געקלעקט פאַר איר אַליין, אָבער זינט אַננאַ איז געווען ביי איר — האָבן זיי געקענט לעבן גרויסאַרטיק זאַלבעצווייט. אַננאַ האָט, חייסט עס, פאַרדינט צו פּפצן יאָר. זי איז געשטאַנען פונקט קעגנאיבער איר מוטער, ביי דער גאַרמאַן-גאַס. די אַלפאָנסן האָבן אויך גע-וואָלט אַ חלק. דאָס איז זיי געיועץ צו דער האַנט. נעם זיך דאָס גוט אין קאָפּ אַריין, הארציקער.

— איבער מיר וואַנדערן די שטערן — האָט פּעטער באָס געברומט און געקוקט אויפן הימל איבער דעם ראָזענטאַל-טויער. זיי זענען טאַקע גראָד דורכגעגאַנגען די גאַרמאַן גאַס. דאָ אונטן, הייסט עס, איז עס געווען. דריי מינוט גאַנג פון דער מינץ-גאַס. און דאָרט האָט אַננאַ — — —

— און איצט וועל איך דיר זאָגן אין וואָס עס באַשטייט די גאַנצע צרה: אַננאַ דאַרף האָבן מענער. אָן מענער קען זי נישט לעבן. זי גייט מיט יעדערן. דאָס איז ביי איר אַ שפּאַס. דאָס איז אַ פאַרשאָלטענע זאַך, דו, מיט אַזאַ מיידל וועסטו קיינמאָל נישט מאַכן קיין געשעפט. אַזאַ מיידל קען מען קיינ-מאָל נישט אָפּלאָזן פון אויג, ווייל זי קען נישט אַרבעטן. זי קען נישט פאַרדינען. אַזאַ מיידל וועט קיינמאָל נישט מאַכן קיין קאַריערע. זי האָט קיינמאָל נישט גענוג א'ינעם. זי וועט דיר אַריינשלעפן דעם בריוו-טרעגער, דעם קוילנטרעגער, די שכנים און די יינגלעך פון הויף, ווען זיי ווייסן נאָך פון גאָרנישט. דאָס איז אַ מין הונגעריקע חיה, און ווער ס׳האָט אַזאַ קרענק, פאַר דעם איז אַלץ גוט.

— אַננאַ — האָט פּעטער געשטאַמלט — אַננאַ איז... זי זעט אויס — —

— יאָ, יאָ, די אומשולד אַליין. זעסטו מענטש, אַ הור זיין איז נאָך נישט דאָס ערגסטע. וואָס איז דען אַזוי שרעק-לעך! פּאָליטיק איז נאָך געמיינער. אָט וואָס. אָבער, זעסטו, דיין אַ חזיר, שוואַכער פון דעם גוטן ווילן, אָדער אינגאַנצן נישט צו האָבן קיין גוטן ווילן, זיך אַריינצולאָזן אין אַזאַ בהמה׳שער תאווה — דו, דאָס איז שוין יאָ עפּעס! זי וויל נישט קיין

שום זאַך, זי טראַכט קיינמאָל גאָרנישט. דו וועסט גלויבן, זי וואָלט נישט געפרעסט, ווען אַ מאַנספּערשוין וואָלט איר נישט געשטאַנען אין די אויגן און זיין העמד זאָל זיין נישט אָפן, אַז זי זאָל קענען שמעקן צו איב.

— שווייג! — צי דאַרף איך דאָס הערן? איך ווייס נישט, וואָס איר זענט דערביי אויסן, פאַרוואָס איר ווילט זי מיר דווקא פאַרמיאוסן. איך גלויב אייך נישט. איך האָב זי געזען. ניין. דאָס איז נישט אמת. איך האָב אַריינגעקוקט אין אירע אויגן. איך גלויב איר געזיכט. ווער זענט איר, פּאָול, ווער זענט איר?

— אַזוי, דו גלויבסט מיר נישט. — — — איך האָב געזען אַסאַך מענטשן, וואָס האָבן זיך אַליין באַגראָבן. אַסאַך מענטשן זענען שוין פאַר מיינע אייגענע אויגן דערטרונקען געוואָרן — אין לעבן! אין תנוף, אין מיסט דערשטיקט געוואָרן. איך האָב זיך קיינמאָל נישט צוגערירט מיט קיין פינגער. פּגר! ווערשט איז ער פאַר מיר, דער מענטש, דער הונט-מענטש!

— וואָס האָט ער אייך געטון אַזוינס?

— כ'בין נאָך נישט געזעסן. קיינער האָט מיר נאָך קיין שום בייז נישט געטון, אַפילו נישט געזאָגט, זאָל נאָר עמעצער פּרווון! אָבער גיי אַוועק מיטן מענטש! תנופת איז דער מענטש. נאָר, זעסטו, ווען דו ביסט געכטן אויף דער נאַכט געשטאַנען אַנטקעגן פענסטער און דו ביסט געווען אַזוי איינגאַנצן פאַרלוירן, און איך האָב געזען, אַז דאָס איז יאָ עפּעס אַ בירגער, אַן ערלעכער, זע נאָר, זע נאָר, אַ קליינער ייִנגל פון סיריוס, וואָס האָט זיך דאָ פאַרבלאָנדזשעט, און געפינט נישט צוריק זיין ריינעם שטערן — זעסטו, מענטש, דאַן וואָלט איך דיר אָנגענומען פאַרן קאָלנער, און מיט איין טריט אַוועקגעשטעלט דיך אויף דיין אָרט.

— אויף מיין אָרט? — אויב מ'איז אַ מענטש — — —

— אַ מענטש! אויב מ'איז אַ מענטש! הער בעסער אויף מיט אַזאַ קוואַטש! דאָס איז פּאָעזיע, און דאָסטאָיעווסקי, און טאַציאַל געפיל פון אימפּאָטענטן. יאָ, דו זעסט אויס אויף אַ

זעלכן. דאָס איז עס! הוילע באָבע-מעשיות! רעדט פון „מענטש". איז דיר אפשר אננאַ אויך אַ מענטש! פשוט צו קריגן ספּאַזמעס פאַר געלעכטער. אָבער אויב דו, דו, מיין באַס, זאָלסט אויך ווערן אַזאַ מענטש, און איך זע דאָס, איך פיל דאָס, וויל איך, אַז דו זאָלסט נישט מאַכן פון זיך קיין תל! ראַטעווע זיך, מענטש. לאָז דיך ראַטעווען!

— יאָ, איך קאָן נישט לאַכן.

— דאָס איז עס טאַקע. תמיד מיינסטו ערנסט. אַלצדינג מיינסטו ערנסט, מענטש. מענטש איינער, דאָס אַלץ איז נאָר אַ טעאַטער! אננאַ, פאַרשטייסטו מיך, איז צו זיבעצן יאָר געגאַנגען אין אַ רעווי. זי איז געשטאַנען אונטערן שיינוואַרפער אַזוי-אָ, איינגאַנצן נאַקעט. זי האָט געהאַט מזל. יעדער איינציקער האָט אָפּגעלעקט אַ ביינדל, פון דעם פייערלעשער ביז צו מיסטער דאָלאַר אין דער פרעמדן-לאָזשע. אָבער דערביי איז זי דווקא נישט קאַלט, נישט באַרעכנט, נישט קלוג, זי מאַכט זיך אומגעווייניַלעך. זי לייגט זיך אַוועק, נאָך איידער יענער האָט אַרויסגענומען דעם טייסטער. און אַז ער גייט אַרויס און פאַרגעסט גראָד איבערצולאָזן עפּעס, רופט זי אים נאָך נאָך: „אַ שיינעם דאַנק!" אייגער, אַ מעקלענבורגער, האָט איר אַמאָל איינגעאָרדנט אַ דירה, אויף דער זאַקסישער גאַס, פיר שיינע צימערן, אויסגעצייכנט. אָבער ווי מיינסטו, האָט עס עפּעס פיין אויסגעזען, ווען ער קומט און זי איז קראַנק פון אַ גאַסן-יונג, וואָס האָט איר געטראָגן מילך?

— נו, ערשט ווען מיר אָביסל שווייגן, פּאַול.

— מאַך צו די אויגן. יאָ, איך פיר דיך. קענסט זיין זיכער, איך פיר דיך אַהיים. כ'מאַך נישט קיין שום אומוועג. דורכן גלייכסטן און קורצסטן וועג. איך פיר דיך אַהיים, דו פאַרבלאָנדזשעט ייִנגל. —

— ווייטער. איר מוזט דאָך רעדן ווייטער. אננאַ — —

יאָ, דאַן האָט זיך אָנגעהויבן אַ מעשה מיט טאַנצן. ס'איז שוין געווען נישקשה. אָבער איינמאָל, ביי אַ גענעראַל-פּראָבע, אין דער הייסער מינוט, האָט זי עמעצער פאַרטשעפּעט; זי איז

אַראָפּגעפאַלן פון אַ טרעפּל און זיך אויסגעלינקט דעם קנעכל פון לינקן פוס. מ׳האָט עס אויסגעהיילט. אָבער ס׳איז געבליבן אַביסל שטייף. טאַנצן קען זי נאָך, אָבער די רעווי איז שוין פאַרשפּילט. און אָט איז עללי, איר מוטער, געווען שטאַרק באַפריינדעט מיט אמאַליע לידיקע, וואָס האָט איר געוואַשן און געפּרעסט איר ליבעס-וועש, בחינם, ווייל זי האָט אַ גאָלדן האַרץ, די אַמאַליע. זי האָט גענומען אַננאַן צו זיך. אַננאַ, פאַרשטייסטו, איז אין איין שרעק, טאָמער פאַרשרייבט מען זי אין דער זיטן-פּאָליציי. זי האָט אַן עקל צו דער גאַס. דאָס איז צוליב איר מוטער און איר קינדהייט. און אָט איז זי אַן אָרנטלעך מיידל, אַננאַ, זי האָט אַ סטאַציע ביי אָרנטלעכע מענטשן אין דער קרויט-גאַס. און ווייטער ווייס איך פון איר גאָרנישט, זאָגן זאָגט זי גאָרנישט. זי שווייגט ווי אַ פיש. נו, און די רעשט קענסטו זיך שוין אפשר אַליין פאַרשטעלן.

— צי האָט איר מיך נישט אָפּגענאַרט פריער, פּאָול?

— יאָ, ווענן דעם מוזטו דיר אַליין ברעכן דעם קאָפּ.

— צי קען דאָס, וואָס איך גלויב, נישט זיין אמתער, ווי דאָס, וואָס איר ווייסט?

— זאָל איך ענטפערן דערויף? איך פאַרשטיי מיך נישט אויף קיין פילאָזאָפיע.

— מאָרגן —

— איך האָב אַ פאָרשלאַג. אויב מ׳וויל קענען אַ מענטשן, מוז מען קענען זיין משפחה. איך וועל אייך, הער פאַבריקאַנט, פאָרשטעלן די פרוי עללי, אַננאַס מוטער.

— וואָס — — —

— דאָס וועט זיין זייער נוצלעך. דאָס איז אַ דאַמע מיט אַסאַך דערפאַרונג. עליזאַבעט-גאַס, הויף רעכטס, אין קעלער. מיר דאַרפן האָבן אַ פרייען זאָוונט. שוין, שול-גאַס?

— מיר זענען שוין באַלד אויפן אָרט.

—אָבער איך גיי שוין נישט אַרויף צו דיר. ניין. איך גיי צוריק. אַ גוטע נאַכט.

— איר האָט אַ שטאַרקע האַנט, פּאָול.

— יאָ.

— מען קען זיך אויף איר פאַרלאָזן.

— ווען זי לאָזט נאָר נישט אָפּ.

— זי טוט אַזוי גערן, האַ?

— דו האָסט אַן אַנונג.

— איר זענט אַ גוטער מענטש, פּאַול?

— קיין שמעגעגע בין איך נישט.

— קומט-זשע אַרויף. מאָרגן האָבן מיר דאָך נאָך יום-טוב. איר דאַרפט אויפשטיין פרי?

— ניין.

— פאַרוואָס זענט איר איצט אַזוי שטיל?

— איך גלויב, אַז איך בין אַביסל פאַרטראַכט.

— מאָרגן?

— אַרום ניין אַ זייגער, דאָ אונטן. איך וועל אייך נעמען אין מיין אויטאָ.

— איך ווייס גאָרנישט פון אייך, פּאַול.

— זאָל דיך גאָט אָפּהיטן, מיין קינד, ווי אַלט ביסטו?

— דריי און דרייסיק.

— און איך זעקס און צוואַנציק. — האָט פּאַול געענטפערט און זיך פאַרנויגט. ער האָט געשמייכלט צו פּעטערן. אַ יונג מיט קינדערישע ציין, זיינע האָר זענען אַרויסגעפאַלן פון זיין הוט איבער די אויגן. ער האָט אויסגעזען שעלמיש און אומשולדיק.

— אַ גוטע נאַכט.

און נאָכאַמאָל דער באַלקאָן. אין מערב-זייט, אין דער זילבער-נעפּלדיקער נאַכט, זענען געשטאַנען די נאַכט ריזיקע זייען. איבער זיי האָבן זיך געראָיעט די שטערן. פון אונטן האָט זיך שוין נישט געהערט קיין טריט. ווו איז געווען פּאַול?.. און ווער איז ער?...

פּאַול האָט זיך אָפּגעשטעלט אַרום האַלב צען מאָנטיק, דעם צווייטן טאָג פּסח בייַנאַכט, לעבן דעם פּאָליציי-פּרעזידיום בייַ אַלעקס.

— אונטערן אויג פון געזעץ, פּעטער, איז נאָך דער מערדער פאַרבאָרגן.

אין אויטאָ זענען שוין איצט נישט געלעגן קיין באַלעמס, דער פּערדעק איז געווען אָפן, די טונקל-בלויע אויסבעטאַכץ האָט אויסגעזען צערטלעך און עלאַסטיש. עס האָט זיך נאָך געשפּירט אַ ריח פון פּאַרפום. דאָס איז געווען אַ הערלעכער וואָגן פון אַ רייכן לעבּ-ייִנג. אָבער פּאַול האָט געטראָגן אַ לאַנגן דינעם שאָפער-מאַנטל און אַ שטייף בלוי היטל. עס האָט אויסגעזען אַביסל מאָדנע, ווען ער איז געגאַנגען צוזאַמען אַזוי חבריש מיט דעם פיינעם הער. פּעטער איז געגאַנגען ווי אויף אַן אָרנטלעכן בירגערלעכן באַזוך. אין דער לינקער האַנט האָט ער געהאַלטן די הענטשקעס, ער האָט געטראָגן אַ הארטן הוט און אַ שטעקן.

קורצעס-גאַס. עליזאַבעט-גאַס. זי איז געווען שמאָל, פינצטער און ליידיק. צוויי מיידלעך זענען געגאַנגען אַהין און צוריק.

— ט'נאָוונט, פּאַול! — האָט געזאָגט די רויטע און אַ קניפּ געטאָן אים אין אָרעם.

— עללי איז אינדערהיים, אידאַ?

— זי וואַרט אייך שוין אָפּ. זי איז שוין געקומען צוריק פון לאַנדסבערגער טויער. זי האָט באַקומען אַ גאַסט פון וועסטן.

— נו, אַלזאָ, פעטער, שוידערט דיר, וואָס?

און אָט איז אין טויער פון אַ צווייי-שטאָקיק, אָפּגעריסן הויז, געשטאַנען אַן אַלטע גאַסן-פרוי, פופציק יאָר אָדער מער, שמאָל-ביייניק, אָבער מיט אַ דיקע ברוסט און בויך, זי האָט געטראָגן אַ דין רויט קלייד מיט אַ ווייסן סוועטער, זי איז געשטאַנען שטאָלץ און קאָקעטיש אין לאַמטערן-ליכט. זי האָט געטראָגן שפּאַציר-שיך, און אויף דעם נאַקעטן, פעט-בלייכן אָרעם אַכאַך רינגען. אָבער דאָס פּנים איז געווען מוראדיק געשמירט, אַ מאַסקע פון ביליקע שמינקעס, און ווען זי האָט געשמייכלט צו דעם הער, האָט זיך אויפגעעפנט אַ שוואַרצער לאָך אין די אויבערשטע ציין; די לאַנגע פּערל אין אירע אויערן האָבן זיך געשאָקלט, אַ גאָלדענער לאָק האָט איר אַרויסגעשטעקט פון אונטער דעם רויטן היטעלע.

— גוטן אָוונט, עללי! — האָט פּאַול געזאָגט, — דאָס איז מיין פריינד, וואָס האָט זיך געזאָלט אָנטון דאָס פאַרגעניגן —

— אַך, זייער אָנגענעם, מיין הער. ניין, דו ווייסט פּאַול, דו האָסט היינט ווידער דיין טאָג.

זי האָט זיך געפּוצט, געדרייט מיט דער טאַליע, אַרויסגעשטעקט די ברוסט, און גערעדט מיט אַ גרילצנדיקער שטימע:

— יאָ, צי ווילן נישט די הערן צוקומען נענטער? איך זע, אַז דער הער איז טאַקע אַן אמתער הער. נישט עפּעס אַ קליענט פון אַ הינטער-געסל. פּאַול, זאָג איך צו אים, ווען ער איז געקומען היינט מיטאָג, אויב דו לאַכסט נישט פון מיר—וואָרן איר ווייסט, מיין הער, אַזוי איז ער שוין. אָבער פונדעסטוועגן האָב איך היינט פריש איבערגעצויגן.

— יאָ, — האָט פעטער געשטאַמלט, — אָבער איך, איך וויל — —

— יאָ, פּאַול — אָבער אַ פאָרוווּרף מוז איך דיר מאַכן.

איך בין נאָך תמיד זייער ליידנשאַפטלעך, און איך קען דאָס זייער גוט. פון מיר איז נאָך קיינער נישט אַוועקגעגאַנגען אומ-באַפרידיקט. אָבער ווען איך קוק אַזוי אָן דעם הער, וואָלסטו דאָך ליבערשט געקענט אַננאָן — איך מיין מיין טאָכטער, די הייסט קיטי. אַ שיין מיידל, ווי גאָלד, מיין הער. אָ, אַז איר וועט אַ קוק טון אויף איר, וועט איר שוין נישט קענען אַוועק-גיין. ביי איר דאַרף מען נאָך נישט קיין קונצן. נאָר איין קוק פון קיטין, און —

און זי האָט אַ וואָרף געטון קאָקעטיש אַ בליק פון אַ ווינקל אין אויג און געמאַכט מיט די וויעס.

— יאָ, פעטער, איך האָב דיר גאָר פאַרגעסן צו זאָגן: עלי קען דאָ פאַרזוימען איר אַרבעט. וואָס קאָסט אַזאַ גוט פאַרבראַכטע שעה, עלי?

— גאָט מיינער, דו ביסט דאָך אַ מאָדנער. יאָ, נישט לאַנג האָב איך—לאָמיר אַזוי לעבן—באַקומען פינף און דרייסיק מאַרק.

— אָ, הייליקער בימבאָם! שוין צען יאָר, ווי זי וואַרפט יעדן איינעם די פינף און דרייסיק מאַרק אין קאָפּ אַריין. דאָס איז געווען דעמאָלט דער שיכורער אויבערקיילער. דאָס האָט געטראָפן איינמאָל אין לעבן, עלי. אָבער איצט, עלי, זאָג נאָר דעם ריינעם אמת, וויפיל איז היינט אַזוי, דער דורכשניטס-פּרייז, דער נאַכט-פאַרדינסט, עלי דו זאָלסט מיין פריינד נישט באַרייסן.

— דורכשניטס-פּרייז, — האָט עלי געזאָגט פאַמעלעך און טראַגיש, — יאָ, דורכשניטלעך, יאָ, פאַרדין איך אַ פינף מאַרק אַ טאָג. שלעכטע צייטן היינט, מיין הער. מ׳טוט וואָס מען קען. און קיים פאַרגינט זיך שוין איינער מיט אַ מאַרק, וואָלט ער געוואָלט אַרויסציען די עצמות.

— אַלזאָ, פעטער?

— גוט, איך בלייב, פּאַול. איך וואָלט אַריין אַביסל אונ-טערזיצן ביי אייך אין שטוב, אויב איר דערלויבט.

— אָך נייִן. דערלויבן? אָבער ביטע זייער. כ׳האָב דאָך פריש באַצויגן. נו, גיי שוין, פּאַול.

— איך וועל קומען דיך אָפּנעמען, פּעטער. אַזוי, אַרום צוועלף. און דו, מיין ליבער, העד זיך נאָר איין מיט קאָפּ.

— אַדיע, פּאָול, גריס קיטין. ווייל ערשט גייט ער צו איר. ער, זעט איר, איז אַ שטילער ייִנג, ביי אים קען קיינער קיין טאָלק נישט דערגיין. קיינער ווייסט נישט, וואָס ער טוט, אָט דער פּאָול.

פּעטער באָס האָט אַ וואָרף געטון אַ בליק צוריק אויף דער גאַס. טונקל, פינסטער, דושנע, האָט זי אים דאָך איצט, בעת ער איז אַריין אין דעם טונקעלן הויז, אויסגעזען, ווי אַ רחבותדיקע אָפענע פרייע וועלט.

— גיט מיר אייער האַנט, מיין הער. עס איז פינסטער, אָבער ס'איז נישט ווייט, אָט דאָ אין הויף רעכטס, פינף טרעפּלעך אַראָפּצוגיין.

אין הויף האָט ער פּלוצלונג דערפילט אַ ריח. קיל, קיל! אונטן איז געווען אַ מעלקערײַ און פון שטאַל האָבן זיך געהערט די שווערע טריט פון אַ בהמה און אַ שטילער מו האָט אָפּגעגעבן, ווי אַן עכאָ פון דעם פרייען, גרינעם פעלד.

אונטן, אין דושנעם פוילנדיקן קעלער-קאָרידאָר האָט געסקריפּעט אַ טיר.

— אוי ווי — האָט עלי געזאָגט — איך האָב אויפגעהאָנגען אַ לעמפּל און איצט איז פינצטער.

אָבער אָנשטאָט צו מאַכן ליכטיק, האָט זי זיך שווער אָנגעשפּאַרט אָן פּעטערן און דער בעז-ריח פון אירע קליידער האָט זיך אויסגעמישט מיטן פייכטן ריח, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן פון דער פינסטערער וווינונג.

ער איז געגאַנגען עטוואָס צוריק, כדי אַרויסצונעמען די שוועבעלעך. עלי האָט פאַרשטאַנען און אָנגעצונדן דעם גאַז. אוך אין דער נאַכט איז אַרויסגעטרעטן אַ קיך מיט אַ קאַבע. מיט אַ רויטער סאַמעטענער קאַנאַפּע, אַ קליידער-שאַנק און אַ קאָמאָדע. אין דעם דאָזיקן צנגן לאָך איז געשטאַנען אַ קרומער, אָפּגעפּוצטער סאַלאָן-טיש. איין טיר, באַהאָנגען מיט מלבושים, איז געווען אָפן אין אַ שטוב ווי אַ חייל, און דאָס

ליכט האָט באַלויכטן אַן אייזערן בעטל, מיט אַ רויט־באַצויגענע קישן. אַ געלע געשטעפּטע קאָלדרע האָט זיך שטאַרק אָפּגעשלאָגן פון דעם גרויען ליילעך. דאָס בעט האָט זיך אָנגעשטויסן כמעט אָן דער טיר, די ברייט פון גאַנצן קאַמער האָט איינגאַנצן געהאַלטן אפשר אַ מעטער.

— געמיטלעך דאָ, אמת? — האָט געזאָגט עללי פאַרנומען. זי האָט אַראָפּגעצופּט דעם רויטן שאַם־פּאַפּיר פון לאָמפּ און דאָס טונקעלע ליכט האָט נאָך צוגעגעבן דעם אָרט מער געשפּענסטערישקייט. זי האָט אַראָפּגענומען דאָס היטעלע, און אין דעם שפּיגל מיט די פלושענע ראַמען זיך צורעכט געמאַכט אירע געפאַרבטע האָר. זי האָט זיך אָנגעפּודערט די נאָז, געשמייכלט, זיך אַרומגעדרייט, אויסגעטון דעם סוועטער און אירע בריסטן זענען געבליבן ליגן ווייך און ברייט אויף דעם בויך.

— ביטע זייער, דאָ שטייט קאַווע. אייגנס צוויי דריי — איז זי וואַרעם. מאַכט אייך באַקוועם, מיין טייערינקער. דעם קאָלנער טוט איר אויס, וואָס? ניין? אָ, עללי איז נישט צודרינגלעך. איך פאַרשטיי בלויז נישט. איך פאַרזיכער אייך — אַזוי גוט ווי איך זאָרג פאַר — — אויפן קאַנאַפּע? ניין? ביטע, אַ שטול? מילא, און דערנאָך וואָס? ערשט הויב איך דאָך אָן צו ווערן נייגעריק — — — איר זענט דאָך נישט פון דער מיסיע? אַזאַ זאַך וועט מיר פאול נישט אָפּטון.

— איך האָב געוואָלט רעדן מיט אייך, איך בין אַזוי נישט באַהאַוונט אין לעבן, איר ווייסט, מען האָט תמיד צו מיר געהאַט צוטרויען.

— צוטרויען! צוטרויען! — מיר ווייסן שוין. איך בין אַ קאָמוניסטין, הער, איך זאָג עס פריי און אָפן. פערזענלעך האָב איך גאָרנישט צו די קאַפּיטאַליסטן, אָבער דאָס סיסטעם, זעט איר, דאָס סיסטעם.

— אַך ניין, איך מיין נישט קיין פּאָליטיק. איר ווייסט, וואָס איך וואָלט געוואָלט הערן? אויסהערן אַ ביסל פון אייער לעבן. אָט, זעט איר, איך לאָז אייך איבער הונדערט מאַרק.

— הונדערט — — הונ—דערט — — יאָ, פונקט זוי

דאַן פינף און דרייסיק — — גאָט, פאַול, יאָ, וואָס — —

און זי האָט זיך אַראָפּגעבויגן איבער דעם באַנקנאָט אויף דער גרינער סאַמעטענער דעק, זי האָט אויסגעשטרעקט צו אים אירע הענט, אָבער זי האָט אים נישט אָנגערירט. זי האָט אים אָנגעקוקט, אָנגעקוקט. — זינט דער אינפלאַציע האָט זי נאָך נישט אָנגעזען אַזוי פיל געלט.

עס איז דאָך נישט קיין פאַלשער, מיין הער? עס טרעפט אַמאָל אַזוינס אויך, ווייסט איר, עמעצער קומט, לייגט אַוועק אַ פּאַפּירל און — דערנאָך טו איך אַ קוק, ס'איז גאָר עפּעס אַ רעקלאַמע, עפּעס אַ בלעטל. אָבער איר, אָ, ניין! איר, דאָס זעט דאָך אַ מענטשן־קענער—איר זענט דאָך אַן אמתער, ריכ־טיקער מענטש. יאָ. אַלזאָ, אויב איך זאָל מיך דערלויבן — הונדערט — —

און זי האָט אָנגערירם דעם באַנקנאָט. אירע הענט האָבן זיך געוואָרפן. איר מויל האָט געציטערט, ס'האָט זי געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן. אָט די פרוי האָט שוין נישט געקענט ווײ־נען, אָבער זי האָט אויפגעהערט צו רעדן. זי האָט זיך שווער־פעליק אײפגעהויבן, זי האָט פאַרגעסן צו באַהאַלטן אירע פופציק יאָר און זיך צוגעשלעפּט צום שאַנק. איר געלט איז געלעגן אין אַ ציגאַרן־שאַכטל, וואָס זי האָט באַהאַלטן אונטער די שמו־ציקע וועש. אינעווייניק האָט געקלונגען. זי האָט צוגעשלאָסן די שאַנק און אַרונטערגערוקט דעם שליסל אונטער די פלויש־ראַמען פון שפיגל. דאַן — פונקט ווי זי וואָלט אָן דעם גאַסט פאַרגעסן—האָט זי אַראָפּגעוואָרפן די ווייסע שפּאַציר־שיך פון די פיס און אָנגעטון צוויי גרויע מעשטעס, דערביי האָט זי זיך קרעכצנדיק איינגעבויגן ; ווייל זיי זענען געשטאַנען אונטער דער קאָמאָדע. און דאַן האָט זי געברענגט דעם טאָפּ מיט קאַווע, און דריקנדיק אים צווישן אירע ברוסטן, איז זי צוגעקומען צום טיש. זי האָט אויסגעטון דאָס רויטע קלייד איבערן קאָפּ און איז געבליבן שטיין אין אַ מין לייליך הלבשה, די זאָקן־בענדער האָבן געהאַט גרויסע ליילאַך סטענגעס פון באַוול־באַנד. אירע איבערשענקלעך זענען געווען פעט און ווייך. אַזוי האָט זי זיך

אַראָפּגעלאָזט, הנאהדיק און קרעכצנדיק אויף דער קאַנאַפּע.

— איר ווערט דאָך נישט קיין פאַריבל האָבן, מיין הער, וואָס איך מאַך זיך באַקוועם און נעם אַביסל קאַווע. אוף! דריי שטיק האָב איך געהאַט היינט נאָכמיטאָג. אַלטע שטאַם-געסט, מיט זיי קומט מען אַזוי לייכט נישט אָפּ. איך האָב נאָך נישט בעגעסן קיין אָוונט-ברויט. איך האָב פּשוט פאַרגעסן, אַז היינט איז יום-טוב און גאָרנישט איינגעקויפט. יאָ, יאָ, און אָט איז אַ מאַן, וואָס לאָזט אַמאָל צורו. אַוודאי, אַזוינע קען האָבן עפּעס בעסערס. אָבער איך בין אויך אַמאָל אַלט געווען זיבעצן יאָר, איך בין דעמאָלט געקומען פון פּעטערסדאָרף קיין בערלין. נו. ס׳האָט נישט לאַנג געדויערט, בין איך שוין געווען נאָך אַלעמען. פון אַ סאָלדאַט. אויף דער האָזן-לאַנקע. איך האָב דאַן געדינט אין ריק-דאָרף, ווי ס׳האָט נאָך דעמאָלט געהייסן. ביי אַן אַלטער פרייילן. זי האָט קיין שום זאַך נישט באַמערקט, און אונטער די טרעפּ אין קוילן-קעלער האָב איך עס געהאַט. זיי האָבן מיך אַוועקגעפירט אין קליניק, גוט, און אויפן דריטן טאָג זאָגן זיי מיר, אַז ס׳איז טויט. גאָט צו דאַנקען, האָב איך געטראַכט און אַוועק אויף אַן אַנדער שטעל. נו, מילא, האָב איך זיך באַלד ווידער באַנאַרישט. דריי שטיקלעך האָב איך געהאַט אין דריי יאָר. ווי נאַריש דער מענטש איז. מ׳האָט מיך שטאַרק נאָכגע-יאָגט. נו, בין איך שוין אַלט געווען דאַן צוואַנציק יאָר און געווען שטאַרק באַפריינדעט מיט אַ פיינער דאַמע. זי האָט גע-האַט זייער אַ שיינע וווינונג אויף דער יעגער-גאַס. און תמיד, ווען איך האָב געהאַט פרייע צייט, יעדן צווייטן זונטיק און מיטוואָך, בין איך געגאַנגען צו איר, זי האָט איר הער געהאַט לעבן זיך. זי האָט מיך זייער גוט געלערנט. די דאַמע האָב איך זייער ליב געהאַט, פאַר איר וואָלט איך געווען פעיק צו טון די גרעסטע עבירה. זי פלעגט מיר תמיד זאָגן: דו, זיי נאָר פריוואַט. זיי אויף אַ פּאָסטן, אָבי נישט אויף דער גאַס. אָבער אינמיטן דרינען איז זי געשטאָרבן. דאַן האָב איך אַוועקגעוואָרפן מיין פּאָסטן און געוואָרן זעלבסטשטענדיק. אָבער שטילערהייט, דאָס האָט געדויערט דריי יאָר. איך האָב געניית קראַוואַטן, ביז

איינער אַ מנוול האָט מיך אויסגעגעבן: און אָט ווייס מען שוין אומעטום. אַלעקס און אַ ביכל, און אַמאָל אַרעסט און אַמאָל אַפּיסה. און מ׳האָט געמוזט האָבן עמעצן. אַמאָל איז געווען איינער אַ גוטער און סאָלידער, אָבער מ׳האָט אים פֿאַרשאָטן, איז געווען אַן אַנדערער, אַ הולטיי, האָט ער פֿאַרטאַכליעוועט דאָס געלט. מ׳וועדט אויסגעריסן פֿאַר אים, מ׳אַרבעט פֿאַר אים ווי אַן אייזל, און ער באַגנבעט די געסט און ליידיקט זיי אויס, און עס זענען דאָ עדות, — ער אין חד גדיה, איך אין חד-גדיה, תמיד אַרויס און אַריין. אַ לעבן ווי אַ רעטאַך, פֿאַסקודנע, שלעכט. נו, איינמאָל גיי איך אַזוי אַרום אַהין און צוריק אויף דער ראָזענטאַל-גאַס, טרעף איך אָן איינעם, אַ פֿרייער, ער פֿאַרליבט זיך אין מיר ביז איבערן קאָפּ. איך בין אַלט געווען דאַמאָלט אַ יאָר דרייסיק. ער לאָזט מיך מער נישט גיין אויף דער גאַס. איך מוז זיצן אין שטוב און נייען, ער האָט מיר געברענגט געלט יעדע וואָך, נאָך צוויי חדשים זאָג איך צו אים: דו, איך מוז טון עפּעס, אַ קינד. ווערט ער אַזש נאַריש פֿאַר שמחה, און איך מוז עס אויסטראָגן, עס בלייבט לעבן און ער האָט חתונה מיט מיר. מאַקס טרוימען, האָט ער געהייסן, און איך עלי טרוימאַן. און דאָס מיידל אַנגאַ האָט שוין מיט מזל דעם פֿאָטערס נאָמען. מיר האָבן געוווינט אין דער גיפּס-גאַס און ער האָט געאַרבעט אויף אַ פּאָסטן. אַלצדינג גוט, דאָס קינד איז שוין זעקס יאָר און גייט אין שול קעגנאיבער. קיין שטרייקן זענען נישט געווען. די געשעפֿטן זענען געווען גוט. נו, איז געוואָרן די מלחמה, יאָ, די מלחמה.

זי האָט אויפֿגעהויבן דעם טאָפּ און געטרונקען הויך די קאַלטע קאַווע.

— מאָרגן וועט זיין בעסערע — האָט זי געזאָגט און אָפּגעאָטעמט טיף. איר האַרץ האָט שטאַרק געקלאַפּט נאָך דעם דאָזיקן געטראַנק.

— יאָ, די מלחמה. מילא, האָט מאַקס געמוזט אַוועק. און איך בין געבליבן אַליין מיטן קינד. איך האָב באַקומען אַ שטיצע און איך בין אַלע אינדערפֿרי געגאַנגען אין ביוראָ

אויפרוימען. אָבער איך בין געווען אַזוי איינזאַם — יאָ, איך קאָן אייך נישט אויסמאָלן, איר זעט, אָבער איינמאָל אין אַן אָונט, ווינטער, אין אונזער שטוב, איך זיך אַזוי פאַרטראַכט, הער איך מיטאַמאָל עפּעס אַ טומל אויף דער גאַס, קינאָ און סאָלדאַטן, אורלויב-באַקומענע און רעקרוטן, מוזיק, עקסטרע-בלעטער, איך קען שוין פּשוט נישט אויסהאַלטן. דאָס מיידל איז געשלאָפן—איך לויף אַראָפּ. נו, איז שוין אַלצדינג געווען אויס. די גאַס! יאָ, דאָס קען קיינער נישט פאַרשטיין, די גאַס: ווען מען מאַכט אַזוי דורך צען יאָר דורכאַנאַנד, יעדע נאַכט — אַ טור, פון דעם קען מען זיך נישט אָפּגעוויינען. הייסט עס, האָב איך ווידער געמוזט. עס איז מיר אַבסאָלוט נישט געגאַנגען אין דעם געלט, אָן די מענער — איין גאָט ווייס, ווי מיר גייען אָן די מענער. אָבער די גאַס, ווען עס ווערט אַזוי פאַמעלעך שטיל, און עס הויבט אָן צו ציען אין ראָג, עס מאַניעט... דאָרט קעגנאיבער שטייט לעני, און פרענצי, מ׳שרייט זיך איבער אַ וואָרט. און זיי האָבן עפּעס אַ נייעם וויץ, און ס׳קומט אָן דער שיינער רודי, ער האָט אַ גלעזערנעם אויג און איז פריי פון מיליטער, נו, און אַט שטעלט זיך אָפּ אַ סאָלדאַט, מען בלעקט זיך אַרויס די צינגער, אָ, דאָס ציט!

זי האָט געטרונקען.

— קיין ביסל קימל איז צומאָל נישטאָ אין שטוב, מיין הער. אויב איר וועט מיר ווידער באַערן מיט אייער באַזוך, וועל איך שוין האָבן אַ גוט ביסל זיסן וויין און אַלבערט-קעקס — אירע רייד האָבן זי אַליין באַרוישט. זי האָט זיך געגלעט איבער די באַקן און פאַנאַנדערגעשמירט די שמינקע. אויף איר מויל איז געשטאַנען שפּייעכץ.

אָ, פּעטער!! — אַננאַס מוטער! אַננאַס מוטער זיצט פאַר אים, זי רעדט דאָס, אָט דאָט שטיק אומגליק, דער באַרג מיט שמוץ, טרערן און געשטאַנק און טעמפּקייט, אָ די שטיק בהמה, דאָס איז אַננאַס מוטער, פון דער מוטער איז אַננאַ געבוירן געוואָרן צו דער ראָזער ליכט פון שיינקייט, צו דער זילבערנער ליכט פון ריינקייט, אַננאַ אַ קינד פון דאַנטע!... אָ, מיין

הארץ, אַ מיין פֿאַרשטאַנד, ווער זשע איז אַננאַ?... וואָס גלאָצ־סטו מיט די אויגן, פֿעטער, דו קענסט עס נישט גלויבן, פֿע־טערל, אָבער דאָס איז דער אמת, דאָס איז דאָס לעבן, אַזוי איז עס דאָס לעבן, דו האָסט עס נישט געקענט, און דו, אַ מענטש, האָסט ליב אַ מיידל פֿון דעם אַ לעבן. וואָס, אָך, וואָס איז אַזאַ מיידל? — אין אַט דעם מיסט און אומגליק איז געלעגן איר קלייד, איר פֿוס איז געטרעטן אין פֿוילקייט און אין בלוט, און איר אויער האָט פֿון יעדן איינעם געטרונקען לוסט און ווייטיק, קללות און נבול פּה, איר קינדערשער אויער, איר קינ־דערשער פֿוס. קום צו מיר, אַננאַ! איך וויל דיך אַרויסנעמען, איך דרוק דיין קאָפּ צו מיין ברוסט, דו הערסט נישט מער, דו קוקסט נישט מער אַהין... די גאַסן־פֿרוי עללי. קעלער אויף עלי־זאַבעט־גאַס. אַ מאַמע! ווייטער, ווייטער, צי איז נאָך עפּעס דאָ? גאָט איינציקער אין די הויכע, ווייטע הימלען, ווי קענסטו עס דערלאָזן! איז עס דיין ווילן?

— הויבט אויף דעם קאָפּ, מיין הער — האָט זי געזאָגט מיט אַ קאָקעטישע מינע, זי האָט ממש געציטערט פֿאַר חשק צו רעדן, זי האָט נישט געקענט וואַרטן. זי האָט זיך נישט געקענט איינהאַלטן. זי איז געווען, אַזוי צו זאָגן, אויפגעבונדן. אָך, ווען זי וואָלט צען מאָל אַזוי פֿיל מאָל געהונגערט און געליטן, גע־ניאופֿט און געבוירן, וואָלט זי דאָך געקענט רעדן ביז מאָרגן אינדערפֿרי. אָבער זי אַליין האָט גאָרנישט געקענט צוטראַכטן. זי האָט נישט געהאַט קיין פֿאַנטאַזיע. זי האָט געהאַט בלויז איר שיקזאַל, וואָס האָט איר געטריבן און געשטויסן און געיאָגט און געדרייט.

— יאָ, און דאַן — ווער האָט זיך גאָר געקענט ריכטן! מאַקס איז געקומען אויף אורלויב. עס איז שוין געווען פֿרי־לינג, און ער האָט מיך געוואָלט איבעררעדן. איך האָב נישט געוווסט פֿון קיין בייזן חלום, ס'איז געווען אַזאַ שיינע נאַכט אין מאַי, איך גיי מיר אַוועק פֿריער אַביסל, אַרום אַכט—און ניין אַזייגער איז ער שוין געווען! ער קלאַפּ אָן, און אַננאַ כאַפּט זיך אויף, צעוויינט זיך און זאָגט: מאַמע איז אַוועק. דאָ קומט צו־

גיין די בולקע, אַ שכנה—זי האָט נאָר געוואַרט אויף דעם—און
זאָגט: שטעלט זשע אָפּ ביי מיר, הער טרוימאַן, אייער טאָרני-
סטער, איר קענט איבערלאָזן אייער פּעקל מיט שפּעק פאַר
אייער פרוי, אָבער אייער פרוי, איר דאַרף מען אַ זוך טון אין
דער מינצגאַס. אָדער אין ראָזנטאַלער. זי טשאַטעוועט דאָרטן
אויף אירע גוטע-פריינט. אַך, זי טוט שוין איינמאָל פאַרן פאָ-
טערלאַנד. גייט שנעל, הער טרוימאַן, און מאַכט ריין דעם
טיש, — — — איך בין גראָד געשטאַנען און געפּלוידערט מיט
פראַנציין, און נישט געוווּסט פון קיין שום זאַך, און מיט איינ-
מאָל — קומט ער אָן! מילא, בין איך געגאַנגען לעבן אים און
נישק אַרויסגערעדט קיין וואָרט. וואָרן וואָס האָב איך געזאָלט
זאָגן, אַז ער האָט עס אַליין געזען, און צו די צרות האָב איך
נאָך אַ פּעדער אויף מיין קאַפּעליוש און טראָג אַ נייעם גרינעם
קאָסטיום. רופט ער זיך אָפּ: נו, וויל איך איצט וויסן נאָר
איין זאַך, עללי: צי ביסטו געגאַנגען צו יענעם אויף קוואַרטיר,
אָדער דו האָסט זיי מיטגענומען צו אונז, זאָגט ער, די מענער,
אין אונזער בעט, און דאָס קינד, אַננאַ, איז געווען דערביי?
צי האָט אַננאַ געזען, וואָס דו האָסט געטון? עללי, ווי גאָט איז
דיר ליב, זאָג מיר נאָר דאָס, מער וויל איך גאָרנישט וויסן, זאָגט
ער. עלי, זאָג מיר, אין אונזער בעט? און אַננאַ איז געווען
דערביי? — מילא, איך האָב געשווירן, ווי דען? אָבער ער האָט
געהערט, אַז איך שווער פאַלש. און לעבן דער טיר, אונטן,
טוט ער בלויז אַ זאָג: אָט, איך גיי אַוועק אויסטרינקען אַ גלעזל.
ביי באַלדוויט, קעגנאיבער, זאָגט ער, און ער קוקט מיר אַזוי
אָן. איך האָב גאָרנישט געזען, צוליב די טרערן. און אינדער-
הויך האָט אַננאַ געוויינט. און די שכנטע, די בולקע קומט און
צערייסט זיך ממש דעם פּיסק. איך זשאַלעווע איר נישט קיין
ענטפער. מיר קריכן זיך אַריין מיט די נעגל אין די האָר, —
שפּעטער טו איך אַ קוק, עס איז צוועלף דער זייגער און מאַקס
איז נישטאָ. איך טו מיך אָן, איך מאַך מיר צורעכט און איך
וויל אַריבערגיין צו באַלדוויט, דאָס איז געווען זיין שטענ-
דיקע קנייפּע, נאָך פון פאַר דער מלחמה. יעדן שבתצונאַכטס

פלעגט ער דאָרט טרינקען. קומט מיר אַנטקייגן דער אַל־טער באַלדוווייט, דער זיידע, און ווי ער דערזעט מיך, טוט ער בלויז אַ זאָג: — ס׳איז צו שפּעט, עללי, זיי האָבן אים שוין אָפּגעשניטן. ער איז געהאָנגען אין קלאָזעט. מ׳האָט אים שוין אָפּגעהויבן. גיי אַרויף און האַלט זיך פעסט. געשטאָרבן איז געשטאָרבן. אוי, די מלחמה, די מלחמה — — —

אַזוי, מיין הער, און דערנאָך איז אַלצדינג געווען וואָס פריער. אָט ערשט בין איך שוין געווען, גאָט צו דאַנקען, אַן אַלמנה, און אַננאַ האָט צו צען יאָר אָנגעהויבן צו גיין צו די ייִנגען. און דאַן איז זי אָנגעקומען צו אַן אָפּיעקון און אָן מיר שוין אינגאַנצן פאַרגעסן. און היינט איז זי שטאָלץ, און איך, ווי איר זעט מיך דאָ, איך...

זי האָט אויפגעריסן די אויגן און אים אָנגעקוקט. פּעטער באָס איז געשטאַנען, ער האָט זיך גערוקט הינטערווייַלעכץ ביז דער וואַנט. ער האָט פאַרבראָכן די הענט אויפן האַרצן און צוגעדריקט זיין ברוסט. ער האָט געשטאַמלט:

— אומגליקלעכע, דו אומגליקלעכע, דו פאַרשאָלטענע נעבעך, געפּייניקטע און שווער געפּרוווטע. אָ! — האָט ער געשריגן שטילערהייט — דו הייליקע! דו הייליקע! — און זיך געשלאָגן אין האַרצן. און זיינע אויגן זענען איבערגעגאַנגען פון גרויל, משוגעת און ליבע, — דו הייליקע! דו הייליקע!

מ׳האָט געקלאַפּט.

— גאָט מיינער, — האָט עללי געשעפּטשעט — דאָס איז דער פּאָסט־באַאַמטער פון אויבן. ער קומט ערשט פון זיין נאַכט־אַרבעט. תמיד, איידער ער גייט אַרויף צו זיך, קומט ער אַריין צו מיר אויפדערגיך. — — מילאַ, זייט נאָר אַ ווייַלענקע שטיל! ער איז אַ געריבענער ייִנג! — אַריין! אַריין! אַך, הער פּיעלאָסקי, איך האָב באַלד געוווסט. גוטן אָוונט, הער פּיעלאָסקי. אַזוי שפּעט פון דער אַרבעט! יאָ איך האָב אַ גאַסט, זייט באַקאַנט. דער הער פּיעלאָסקי פון אויבן — דער הער דאָקטאָר. נו, חער דאָקטאָר, איך וויל אייך שוין לענגער נישט אויפהאַלטן. דער טויער איז קיינמאָל נישט צו. אַך, חער פּיעלאָסקי, איר

זאָלט נאָר נישט האָבן קיין פאַלשן באַגריף, איך גיי, אין נעג-ליזש, איר דאַרפט עס נישט שלעכט אויסטייטשן. עס איז געווען אַ גאַנץ אומשולדיקע אונטערהאַלטונג, דער הער דאָקטאָר — ניין, אויב איר שמייכלט אַזוי-אָ, ווייס איך שוין גאָרנישט. אַ גוטע נאַכט, הער דאָקטאָר. — זי האָט זיך אויסגעדרייט מחמת העפ-לעכקייט — אַ גוטע נאַכט.

און זי האָט צוגעשלאָסן די טיר הינטער אים.

ער איז אַרויסגעקראָכן פינף טרעפ צו דער טונקלקייט פון הויף. די קו האָט ווידער געמוקעט. אונטן אין קעלער האָט עלי-פּלוצלינג אַרויסגעקוויטשעט:

— נישט מיט אַזאַ שטורם! — האָט זי געשריגן אַזוי הויך, אַז אויבן האָט זיך מיט אַ טראַסק אויפגעעפנט אַ פענסטער.

— גוסטאַוו! — האָט גערופן אַ ווייבעריש קול — גו-סטאַוו, דו ביסט שוין ווידער דאָרטן ביי דער נבלה? איך קום שוין אַראָפּ. איך וועל אייך, איך וועל אייך... און דאָס פענסטער האָט זיך צוגעהאַקט.

פּעטער האָט געבלאָנדזשעט מיט אויסגעשטרעקטע הענט. אין אַ שטאַל האָט זיך צעבילט אַ הונט. אָט איז דער טויער. אַרויס, אַרויס פון דאַנעט! די גאַס. ער איז געלאָפן. די וואָלקן זענען געהאָנגען טיף און זענען געווען רויט אָנגעגליט. און ער האָט זיך ווידער מיט פאַרבראָכענע הענט אַ שלאָג געטון אין האַרצן.

— און איך! און איך!... דאָס איז אַ פאַקט... און איך האָב גאָרנישט געוווסט. איך האָב געשפּילט קלאַוויר, און דער מענטש פוילט און צעפאַלט זיך, און שענדעט זיך און הענגט זיך אויף אין פרעמדע קלאָזעטן. און קינדער גייען אויף דער גאַס. און די מוטער ווייזט זיי דעם וועג. פון אַכט יאָר אַ קינד. אַננאַ! דאָסדאָזיקע קינד איז אַננאַ! און די מוטער ברענגט זיך מענער אין שטוב אַריין. דער טאַטע אין די אָקאָפּעס, און די שכנטע קוקט זי נאָך און פאַרראַט זי, און אינמיטן דער נאַכט קומט אויף פינף מינוט דער בריוו-טרעגער, איידער ער גייט אַרויף צו זיין פרוי. צו דער אַלטער גאַסן-פרוי. פינף מאַרק

אַ טאָג. דאָס זענען פון אַכט ביז צען מענער — און איך שפּיל קלאַוויר!

ער איז צוגעקומען צום אַלעקסאַנדער-פּלאַץ און זיך אַוועקגעשטעלט אין דער וויסטעניש פון דער אויפגעאַקערטער ערד. גרויסע קראַנען האָבן זיך אויפגעהויבן, ווי סקעלעטן פון פאַרשוווּנדענע, פאַרצייטיקע ריזן-היות. לייכטנדיקע אויפשריפטן זענען געלאָפן הין און צוריק, ווי עפּעס אַ צאָרנדיקן גאָטס וואַנדערנדיקע פייער-שריפט. אַ קאָמעט האָט זיך באַוויזן, געקומען און פאַרשוווּנדן, געקומען און פאַרשוווּנדן און בלויז באַדייט: „שאָקאָלאַדע". אין באַנהויף איז אָנגעקומען אַ צוג: וואַרשע — פּאַריז, שלאָף-וואַגאָנעס. מיידלעך האָבן אים עפּעס צוגעשעפּ-טשעט, צערטלעך און רעזיגנירט. איינע, גאָר אַן אַלטע, האָט אים אַ גלעט געטון, פאַרפומירט און לאַשטשענדיק. אין דער נייער קענעל-גאַס איז געווען אַ „לידאָ-ברעג-יום-טוב". די באַר-קאַראָלע". פאַרביקע פענסטער. שליים און געפילן! די שטאָט, דאָס לעבן, דאָס אומענדלעכע, דאָס אייביקע...

— די שטערן וואַנדערן איבער מיר... אויך דאַן ווען איך זע זיי נישט...

אָבער — אַך, אָבער:

— בין איך שוין, הייסט עס, אַן אַלמנה, און אַננאַ האָט שוין צו צען יאָר...

דאָס פאַרקריפּלטע קינד איז געזעסן אין טויער אויף אַ שטולעכל און געלייענט. עס איז געווען מער אָדער ווייניקער אַרום זעקס אַזייגער אין דער מאַרקוס-גאַס. ס'איז געווען אַ גרויסע באַוועגונג. שבת נאָכמיטאָג. אַלע פרויען האָבן איינגעקויפט אויף מאָרגן. די מיידלעך האָבן זיך אַרומגעדרייט אַהין און אַהער. די יונגען האָבן געדרויכערט און געלאַכט, און די קינדער האָבן זיך אַרומגעיאָגט אינדרויסן, ווייל אין אַלע שטיבער איז איצט געווען ליידיק, ס'איז קיינער נישט געזעסן אין שטוב, די פיצעלעך קינדער האָט מען אַוועקגעשטעלט מיט וועגעלעך אויף די הייף, אַז זיי זאָלן געניסן פון דער פרישער לופט.

— וואָס לייענסטו? — האָט געפרעגט אַ הער, וואָס האָט זיך אָפּגעשטעלט לעבן דעם יינגל.

ער האָט געלייענט „שפּיגל דאָס קעצעלע" פון דער שולביבליאָטעק. און אַזוי ווי ער האָט שוין געהאַלטן באַלד ביים סוף, האָט ער געוויזן דאָס צווייטע בוך, וואָס ער איז געזעסן אויף דעם. דערביי האָט ער זיך אויפגעשטעלט און זיך אַרויסגעוויזן ממש פאַר אַ קאַרליק. ער האָט געהאַט אַן אומגעהויערן הויקער, נישט פאַרמאָגט קיין האַלז און זיינע הענט זענען געווען ווי ביי אַ מאַלפּע.

— אַט איז, דאָן קישאַט, אַזוי לייענט זיך עס. עס איז שפּאַניש. איך וועל לערנען שפּאַניש אויך. צי קענט איר שפּאַניש?

— יאָ, צופּעליק, מיין קינד, אַביסל.

— אין אַ יאָר אַרום, פאַר פּסח, וועל איך ענדיקן די שול. דאַמאָלס וועל איך לערנען אַלצדינג. צי קענט איר אויך לאַטייניש?

— יאָ. און גריכיש אויך. ווי הייסטו?

— אַנטאָן שפּראַטע. טאָני. איך בין אַלט דרייצן יאָר. איך האָב אין שול איין קלאַס איבערגעהיפּערט. דערפאַר וועל איך שוין דעם צווייטן יאָר האָבן געענדיקט. אָבער איך האָב אייך דאָך קיינמאָל נישט געזען. אַוווּ וווינט איר?

— אָ, ווייט פון דאַנעט. איך בין בלויז אַדורכגעגאַנגען, האָב איך דיך געזען לייענען.

— אַזוי, — און חוץ דעם האָט איר גאָרנישט געזען?

פּעטער באָס האָט אים שאַרף אָנגעקוקט. ער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— נו, יאָ, איך האָב נאָר געמיינט. וואָרום דאָ קען מיך יעדער איינציקער, און זיי זען עס שוין כּמעט נישט. אָבער אַ נייער, ער קוקט דאָך שטענדיק קודם-כּל אויף מיין הויקער. איר קומט דאָ אָפט אין דער געגנט?

— יאָ, גאַנץ אָפט. איך האָב געזען איינמאָל ווי דו האָסט שפּעט אין דער נאַכט פאָרגעלייענט פאַר אַנדערע ביי דער אַרבעט.

— יאָ, וואָרים דאַן גייט די אַרבעט שנעלער. ווען אין ראַדיאָ איז גאָרנישטאָ, מוז איך אַביסל פאָרלייענען. אָבער זיי האָבן שטענדיק אַזעלכע נאַרישע ביכער. איך הער זיך גאָר אַליין נישט צו וואָס איך לייען. איך וואָלט — — איך וואָלט זייער — —

די גרויסע צאָל פאַרלאַנגען זענען ביים יינגל אינגאַנצן געבליבן שטעקן אין האַלז.

— און דאָס זענען דײַנע עלטערן? אָט די פרײַנטלעכע פרוי — —

— יאָ, די דיקע איז מײַן מאַמע. אָבער ער איז בלויז מײַן שטיפטאַטע. אָבער ער איז אַ גוטער, זאָג איך אײַך. און די קלײנע אַלטיטשקע אין דעם קינדער-שטול איז מײַן באָבע. זי איז פּאַראַליזירט ביז צום בויך, אירע פיס זענען אײַנגעדאַרט. אָ! און איך קען זי נעמען און אַרײַנטראָגן אין בעט און אַרויס-טראָגן צוריק — אַזוי גרינג איז זי. אָבער זי איז די נשמה פון שטוב, זאָגט די מאַמע.

— און דײַן שוועסטער?

— איך האָב נישט קײן שוועסטער. אַך אַזוי. די מומע אננאַ, איר מײנט מסתמא זי, יאָ?

— פון יום-טוב אָן איז זי שוין נישט בײַ אײַך.

— אָבער זי דאַרף שוין קומען צוריק. נאַר, — וואָס, מאַמע?

מ'האָט אים גערופן פון הויף.

בײַ פּעטערן האָט געקלאַפּט דאָס האַרץ. אויף דעם שטערן איז אַרויסגעטרעטן אַ שווייס. גיכער, גיכער:

— יאָ, מײַן ייִנגל. אָבער ווו איז זי הײַנט?

— אַך, זי איז מיטגעפאָרן מיטן פּעטער פּאַול. ער האָט געדאַרפט אַרויספאָרן. ער האָט געזאָגט, אַז אין האַמבורג. אָבער ס'איז נאָך גאָרנישט קײן ראיה, אַז דאָס איז האַמבורג, זאָגט די באָבע. — יאָ, איך גײ שוין!

מ'האָט אים ווידער גערופן, און ער איז אַוועקגעלאָפן. די הענט זענען אים נאָכגעהאָנגען כמעט ביז דער ערד; ווי אַ מאַלפּע אין קלײדער האָט ער אויסגעזען. שוין זײַענדיק אויפן הויף האָט ער זיך אומגעקוקט און אַ שמײכל געטון צום פרעמדן. מיטאַמאָל האָט אין דעם דאָזיקן פאַרעלטערטן פּנים אויפגעלויכטן עפּעס אומגעווײנלעכס.

— וואַרט צו אַ ווײַלינקע, יאָ? איך דאַרף בלויז אַרויס-נעמען די באָבען אויף דער פרישער לופט.

אין צוויי מינוט אַרום איז ער אַרויסגעקומען. דאָס קינ-

דער-שטילכל פון דער זקנה איז געווען אויסגעלייגט, איז איצט געווען ווי אַ וועגעלע, וואָס דער הויקערל האָט געשטופט. אַ ווע-געלע מיט ווייכע רעדלעך. און דאָס אַלטע קאַרליקל איז געזעסן אינעווייניק אומבאַוועגלעך. די איינגעדאַרטע הענטלעך, הויט און ביינער, האָט זי געהאַלטן אויפן טישעלע פאַר זיך און עפּעס אַ גאָלד-געל פּסח-בלימל, אַ נאַרציז אָן אַ ריח צווישן אירע פינגער.

— גאָט העלף, — האָט זי געזאָגט און געלאַכט, אָן איין צאָן אין מויל. — טאָני האָט מיר געזאָגט, אַז ס׳איז דאָ אַ הער און ער שמועסט מיט אים. גיי, ברענג אַ שטול פאַר דעם הער, טאָני. אויב איר איילט זיך נישט.

טאָני האָט אונטערגערוקט זיין שטולכל און אַליין זיך אָנגעשפּאַרט אָן טויער-פליגל. ער האָט מיט אַזויפיל אַנטציקונג אַרויפגעקוקט צו דעם פרעמדן, אַז ער האָט גאָרנישט געהערט, וואָס די באָבע האָט גערעדט מיט אים. ער האָט געטראָגן אַ פיינעם אָנצוג, דער הער, דער שטעקן איז געווען מיט אַ גאָל-דענער גאָלקע. און פון זיינע הענט, וואָס ער האָט געהאַלטן באַ-ענט צו זיין פּנים, האָט געוויעעט אַן איידעלער ריח פון זייף. און מיטאַמאָל דערהערט ער, ווי די באָבע האָט געזאָגט:

— יאָ, אָט דער טאָני. און פּאָעזיע שרייבט ער אויך. קיינער ווייס נישט דערפון, אָבער מיר לייענט ער פאָר. און איך זאָג אים דאַן: דאָ דאַרפסטו פאַרריכטן, דאָ דאַרפסטו ענדערן.

— באָבע!

פּעטער באַס האָט דאָס קינד צוגעצויגן צו זיך. דאָס יינגל איז געווען צונטער-רויט און טרערן האָבן זיך אים געשטעלט אין די אויגן. ער האָט אים געדרוקט צו זיך און זיך אַראָפּגע-בויגן צו אים.

— איר לאַכט שוין פון מיר.

— איך? יינגל. טו אַ קוק. איך בין גאַנץ שטאָלץ דאָס צו וויסן. איך וועל גאָרנישט זאָגן, אַז דו זאָלסט מיר ווייזן. דו מוזט ווען עס איז אַליין, פון זיך גופא, קומען צו מיר. ווייסטו וואָס?

— וואָס?

— זאָג מיר שנעל, וואָס וואָלסטו געוואָלט אַצינד, אין דער רגע.

— אָך, באָבעשי, דאָס טאָר איך דאָך נישט?

— ניין, טאָני. איך וואָלט ליבערשט אויך נישט געוואָלט.

פאַרשידענע מענטשן זענען דורכגעגאנגען הין און צוריק. זיי האָבן עפּעס אַ זאָג געטון צו דער אַלטער, און זי האָט, לאַכנדיק, צוריק אָפּגעענטפערט.

— באָבעשי — האָט זיך אָפּגערופן דער הער — איר האָט נאָך נישט קיין צוטרויען צו מיר. איך הייס פּעטער באָס, איך דערלויב מיך צו פאַרבעטן אייך, היינט אָוונט, ווו איר ווילט. אין אַ צוקערניע, רעסטאָראַן.

— אָ, אָ, טאָני, ערשט איז דיין באָבע פאַרבעטן אויף אַ ראַנדעוווּ. ניין, אַזאַ זאַך איז נאָר צו באַשרייבן, הער — ווי אַזוי? — הער באָס, יאָ. און אויב איך וועל זאָגן יאָ?

— נו, איך וואַרט דאָך דערויף.

— נו, הער באָס, הערט זשע אויס. היינט קיין סך אַרבעט דאָ האָבן מיר שוין נישט. די לידעקעס וועלן זיך אַליין אַן עצה געבן און דאַן פאָרט מיט מיר תמיד טאָני, אַזוי אַרום אַכט אַזייגער, האַלב ניין, אין וועבער־גאָרטן. און דאָרט זיצן מיר אונטער אַ ביסל, טיילמאָל אַזוי לאַנג ביז ווילי, דאָס איז אַמאַליעס מאַן, לידעקע, קומט אונז אָפּנעמען. איז, הייסט עס, גוט, אויב איר מיינט טאַקע ערנסט, מיטן ראַנדעוווּ, טאָ קומט זשע אויך אַהין. ווי זאָגסטו טאָני, נישט אַזוי?

און זי האָט זיך צעכיכעט, צוהאַלטנדיק זיך דאָס מויל. זי האָט זיך אַזוי פאַנאַנדערגעלאַכט, אַז איר ווייס צעפּעלע, וואָס איז געלעגן איינגעדרייט אויפן קאָפּ אין אַ גרעקל, האָט זיך פאַנאַנדערגעלאָזט.

אָבער פּעטער באָס איז געוועזן גאַנץ ערנסט. ער האָט געגעבן די האַנט און געזאָגט:

— געדענקט זשע, האַלב ניין!

ער איז שוין געבליבן אין יענער געגנט, געגעסן אין יענער קנייפּע, ווו ער מיט פּאָולן האָבן געגעסן אויף דער טעראַסע.

דערנאָך איז ער געגאַנגען שפּאַצירן לענג אויס די ברייטע גאַס, וואָס איז געווען פול מיט לעבעדיקע. אַלצדינג האָט שפּאַצירט געמיטלעך אין דעם וואַרעמען פאַרנאַכט; פון ליכטענבערג זענען אָנגעקומען גרויסע וואָלקנס, אָבער זיי האָבן נישט געבראַכט קיין רעגן און נישט קיין ווינט. די לופט איז געווען צערטלעך און מילד. אַ סך העלע פענסטער; אין אַ גרויסן מאַגאַזין זענען די סחורות אין שוי-פענסטער געווען באַגאָסן מיט גאָלדענעם און זילבערנעם ליכט. יעדער אייבציקער איז זיך געגאַנגען רחבותדיק. ראַדיאָ און גראַמאָפאָנען האָבן אַרויסגעהילכט פון די שענקען. אין דער שטאַרק-באַלויכטענער אייז-צוקערניע זענען געשטאַנען בחורים און מיידלעך און געלעקט פון די וואַפליעס. ביי די גרויסע פענסטער זענען געשטאַנען די קינדער און זיך צוגעפלאַטשיקט די נעזלעך, און דאָס שפּייעכץ איז געלאָפן אין מויל.

זיי זענען שוין געווען, דער קליינער הויקער און די קאַרליק-זקנה. ער האָט זי אַרויפגעזעצט אויף אַ באַנק, און זי האָט אַוועקגעלייגט אַ שאָטישע טוך איבער אירע קני, און מ'האָט געזען, אַז זי האָט שטאַרק אָפּגעהיט אַ פרייען פלאַץ לעבן זיך. און ווען פעטער באָס האָט זיך דערנענטערט אין דער ליכט פון אַ לאַמטערנע, האָט די אַלטיטשקע אָנגעוויזן אויף אים און געזאָגט:

— זעט איר שוין, אָט קומט ער טאַקע. וועט איר שוין גלויבן?

און אין דער זעלביקער מינוט האָט זיך אויפגעהויבן אַ יונג דאַר מיידל, אַן אמתער סימבאָל פון אַן איינזאַמער נייטאָרין, וואָס גייט צו די קונדן אין שטוב אַריין, קריגט דייטשע ביפשטיקס מיט נעכטיקע קאַרטאָפל און פיר מאַרק אַ טאָג מיט טראַמווייען. זי האָט זיך אויפגעהויבן נישט אויפרעדנדיק קיין וואָרט און געגאַנגען זיך אויסזוכן אַן אַנדער אָרט זיך אַוועקצוזעצן. אָבער אומעטום האָט מען זיך געשטויסן און אויף די בענק איז געווען אַ שרעקלעכע ענגשאַפט. פאָרלעך האָבן, פאַר-

געסן אָן אָרום, זיך געקושט, אין דער געגנוואַרט פון אַלטע לייט און פרויען מיט קינדער.

— און איצט, טאַני, — האָט געזאָגט די באָבע — ווע־סטו אונז טון אַ ברענג צו אַ ליאָדע דאָרטן פון וואָגן. דאָ האָסטו.

אָבער אויף דעם האָט פעטער נישט מסכים געווען, ער האָט דאָך פאַרבעטן, און טאַני האָט באַקומען אַ מאַרק. אָ. דערפאַר האָט מען געקריגן אַ גאַנצע פודלע מיט ליאָדעס, טיטעלעך און קוישעלעך, טרושקאַווקעס, ציטרינען, שאָקאָלאַדע.

— אוי, אוי, עס צעגייט! — האָט אויסגערופן די באָבע מיט עגמת נפש — מען קען זיי דאָך נישט אויסלעקן אַזוי גיך.

מילא, די מוטער מיט די צוויי קינדער, וואָס זיצן קעגנ־איבער און די דריי אַלטע לייט דאָ אין שכנות וועלן זיך גע־וויס נישט לאָזן בעטן. מ׳האָט געשיקט אַהין טאָנין און ס׳האָט זיך אָנגעהויבן אַן אָרגיע פון לאָדעס עסן. אין וועבער־גאָרגן האָט מען באַלד אָנגעהויבן שמועסן, אַז ס׳איז פאַראַן אַ הער, וואָס איז מכבד מיט לאָדעס.

דער מאַי האָט זיך שוין געשפירט אין דער לופט. אומע־טום זענען די גאַסן אויפגעריסן געוואָרן, צוליב דעם בוי פון פון אַן אונטערערדישער באַן, און אַפילו די דאָזיקע פאַרסמטע גאַסן־ערד האָט אויסגעאָטעמט דעם פרילינג. פאַרלוירענע זריעה האָט אָנגעהויבן אַרויסצושפּראָצן. ווערים האָבן אויפגעלעבט און דער רעגן אין דער פאַריקער נאַכט האָט אין זאַמד אַפילו אַריינ־געבראַכט אַ היות.

די באָבע האָט דערציילט. דאָס ביטערסטע לעבן, ווען מען דערציילט עס שוין, ווערט עס זיס און גרויסאַרטיק. דער ווייטיק איז שוין פאַרביי, ערשט פאַרוואַנדלט זיך עס אין אַ מין דעקאָראַציע. די באָבע האָט זיך דראָפּירט מיט זיי מיט באַגייסטע־רונג. דער הער איז געווען איר שפיגל. זי האָט זיך געזען אין אים אין איר גאַנצער גרויס. און זי איז דאָך תמיד געווען אַ קליי־נע. איר ערשטער מאַן האָט זי גענומען אויף דער האַנט, ווען ער האָט זי געוואָלט אַ קוש טון.

דאָס איז געווען דער מייסטער ביי באָרזיג, ווּ זי האָט געאַרבעט. אָט אים האָט דידאָזיקע ליאַלקע אַזוי געגומען, אַז ער האָט זי שיער נישט אויפגעפרעסן פון ליבע, אָבער ער האָט געטרונקען.

— יאָ, יאָ, דאָס איז אַ גרויס אומגליק, מיין זון. ער האָט געטרונקען. ס׳איז נאָך נישט אַריבער קיין זעקס חדשים נאָך דער חתונה, האָב איך אים שוין געמוזט אָפּהיטן אין לוין-טאָג ביי דער פאַבריק, איידער ער איז אַוועקגעלאָפן אין שענק אַריין, כדי צו באַקומען מיינע פּאָר גראָשן. איך האָב ווידער אָנגעהויבן צו אַרבעטן. איך בין געוואָרן אַ פּאַקערין ביי הילדענבראַנד אין דער פּאַנקגאַס. נו, און דאַן איז געקומען דאָס קינד... ליבער הער, דער דאָקטאָר האָט געזאָגט, אַז דאָס איז אַ קינד פון אַ שיכּור, און ער איז געווען גערעכט, עס האָט נישט געוואָלטגיין און נישט רעדן, צו פיר יאָר האָט עס קוים אָנגעהויבן שטאַמלען: מאַמע! ווייטער איז עס נישט געגאַנגען. און איך האָב עס נישט געוואָלט אַוועקגעבן. איך האָב נישט געוואָלט, מיין מלאך, מיין אוצר. וועמען דען האָב איך דען געהאַט אויף דער וועלט, אַחוץ מיין קינד. דאָס איז שוין היינט אַ מעשה פון פינף און דריי-סיק יאָר, אָבער איך געדענק עס, ווי ס׳וואָלט ערשט נעכטן געווען...

זי האָט געהאַט אַן אַרבעט, ריין צו מאַכן אין אַ געשעפט נאָכן פאַרמאַכן, פון זיבן ביז ניין. איינמאָל פרייטיק קומט זי צוגיין אין שטוב אַריין, אויף דער קאָפּענגאַס — ביים שטעטינער טונעל — זי האָט געוווינט אויפן פערטן שטאָק אין דער אָפּיצינע, און ווי זי גייט אַזוי אין דעם פינסטערן הויף און וויל אָנטאַפּן די טיר פון אירע טרעפּ, גליטשט זי זיך אויס און פאַלט-אום איבער עפּעס אַ ווייכע זאַך. דאָס איז געווען איר קינד... דער מאַן איז געקומען אַהיים שיכּור און דאָס קינד האָט געשריען, עס האָט נישט געוואָלט זיין שטיל, נישט געוואָלט, נו, בשום אופן נישט, האָט ער גענומען און אַרויסגעוואָרפן עס דורכן פענסטער...

— נו, מילא, עדות געזאָגט אויף אים האָב איך נישט

איך האָב געזאָגט, אַז עס איז אַליין אַרויפגעקראָכן אויפן פענסטער. און געזען האָט דאָך קיינער נישט. אָבער דער מאַן איז מיט איינמאָל אויסגעהיילט געוואָרן. ער האָט אויפגעהערט אינגאַנצן צו טרינקען, ער איז ווידער געוואָרן אַ גוטער, אַ טייערער מאַן, ער האָט מיך ווידער גענומען אויף דער האַנט, איך האָב שוין נישט געדאַרפט גיין אַרבעטן, ביז איינמאָל קומט צוגיין נאָך מיר אַ פּאָליציאַנט און פירט מיך אַוועק אין דער ציגל-גאַס. און דאָרטן טו איך אַ קוק — ער ליגט שוין און דער-קענט מיך נישט. ער האָט נאָך קוים געכאָרכלט. איך האָב אָנ-געהויבן צו שרייען: ריכאַרד, ריכאַרד, וואָס איז דיר!? ווערט ער אינגאַנצן שטיל און ער איז שוין נישט צווישן די לעבע-דיקע. יאָ, דאָס האָבן אים די חברים אַזוי צוגעדינט. ער האָט געטרונקען מיט זיי שבת נאָכמיטאָג, זיי האָבן באַגלייט זייערס אַ קאָלעגע צו דער באַן, ער איז געגאַנגען אַהיים דורך דער פרידריך-גאַס, ווו די באַן גייט דורך, און ווען דער צוג האָט געטון אַ פּאַר אָן, איז ער אַרונטערגעפאַלן אונטער די רעדער און דער לאָקאָמאָטיוו און צוויי וואַגאָנעס זענען אַדורך דורך אים.

זי האָט גענומען אַ וואַפליע מיט שאָקאָלאַד-קרעם און געשלונגען אויפן קול.

— אַך, ס׳איז אַזוי גוט. ס׳איז פשוט אַ מחיה. עס זאָל אייך נאָר נישט צופיל קאָסטן. האָט איר דען אַזאַ דיקן טייסטער?

— אָ, אַ גאַנץ דיקן, באָבעשי. נו, און ווייטער? דאָס איז געווען דער ערשטער מאַן, און איר האָט דאָך געהאַט דריי.

זי האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ. זי האָט נישט אויפגעהערט צו שאָקלען מיטן קאָפּ.

— דריי. יאָ. אַלע גוטע זאַכן זענען דריי, האָב איך גע-טראַכט, און דאָ בין איך אָנגעקומען צום דריטן. שפּראָטע איז געווען דער צווייטער. ער האָט מיטגעבראַכט זיינע 3 קינדער פון דעם ערשטן ווייב, און איינע פון זיי איז אַמאַליע, ווילי לידעקעס ווייב, ביי זיי לעב איך היינט. דאָס איז, זאָג איך אייך, אַ מלאך. און ער, שפּראָטע, וואָס איז דאָך געווען איר פאָטער, איז גע-ווען אינגאַנצן אַן אַנדערער. ער פלעגט מיר אָנטון אַזוי פיל

פער, ווען ער פלעגט מיט די דריי טעכטער קומען אויפן קבר פון זיין פרוי. דאָס איז געווען איין רייע הינטער ריכאַרדס קבר, און אַזוי איז עס טאַקע געווען אויך. שפּראָטע, פאַרשטייט איר מיך, האָט געהאַט אַ דראָשקע. ער פלעגט פאָרן ביינאַכט, ער פלעגט נעמען מער צוליב דער נאַכט-טאַקסע. אָבער איר ווייסט מיט וואָס ער איז געפאָרן? מיט געגנבטע זאַכן איז ער געפאָרן. איך בין שוין געווען דריי יאָר זיין ווייב און איך האָב נישט אָנגעהויבן צו ווייסן דערפון. ביז די בלויע, די מערדערס, יאָ, זיי האָבן אים דערשאָסן! ס'איז פאָרגעקומען, האָט מען געזאָגט, אַ געיעג, ער איז אַנטלאָפן אין אַ דראָשקע מיט דריי אַנדערע, און איינער פון דער דראָשקע האָט צוריקגעשאָסן אויף די פּאָליציאַנטן. האָבן זיי, פאַרשטייט זיך, אָפּגעענטפערט. און ס'האָט אים געטראָפן אין פּלייצע, אים אַליין, ער איז דאָך געזעסן אויף דער קעלנע. דאַן בין איך געבליבן אַן אַלמנה פופצן יאָר, איך האָב אויפגעהאָדעוועט די מיידן, און אַמאַליע איז געגאַנגען אויף אַ פּאָסטן, אין גוטע הייזער, און דאָ איז קיין שום זאַך נישט געשען, נאָר אָנשטאָט פון שלאָסער אָדער סאָלדאַטן האָט זי געהאַט אַ קינד פון אַ הער.

— אָט גייט שוין דער עולם פון דעם ראָזנטעאַטער — האָט זי געזאָגט און אָנגעוויזן אויפן המון, וואָס האָט זיך געשטופּט אויבן אין דער פראַנקפורטער אַלעע. און ערשט, אין אַ האַלבע שעה אַרום, וועלן זיי אָנקומען פון דער פלאַזשע ביים קיסטרינער. טאָני, כאַפּ גוט דעם אָטעם. דאָס איז אַזוי גוט, ווי וואַלד-לופט. יאָ, איר זעט, דאָס יינגל איז נאָך אין ערגעץ נישט אַרויסגעפאָרן. ער זאָגט, אַז מען לאַכט פון אים. דאָ קוקט ער נישט הויך און זעט גאָרנישט און פונקטעסטוועגן וויינט ער. פּאַול, זעט איר, פּאַול איז אַ גוטער יונג. ער האָט אַ גוט האַרץ, אָבער צי וואָלט ער נישט געדאַרפט אַמאָל נעמען דאָס יינגל און אַרומפאָרן מיט אים אַביסל מיטן אויטאָ?—דאָס נישט. און אויב שוין נישט מיט דער פייבער מאַשין, וואָלט ער דאָך געקענט אין דער דראָשקע.

— דראָשקע? צי האָט פּאַול אַ טאַקסע אויך?

— נו יאָ, אַוודאי. אַן אויטאָ־דראָשקע. דאָס איז דאָך זיין באַרוף. דערפון לעבט ער דאָך. נאַכט־דראָשקע ביי טעאַטערן און בעלער און גלאַט אַזוי. און אַמאָל בייטאָג אויך.

— דערפון לעבט ער?

— יאָ. גיט זשע נאָכאַמאָל טאָנין אַ גראָשן, וועט ער זיך קויפן נאָך אַ וואַפליע. לויף, זונעלע... יאָ, זעט איר, איך האָב אים נאָר געוואָלט אָוועקפטרן אויף אַ ווײלע. דערפון לעבט ער פאַול? ווייס איך? מאַלע וואָס איך ווייס! אָבער ס׳איז בעסער, אַז מען שווייגט. יעצט איז ער געפאָרן קיין האַמבורג, זאָגט ער, און וואָס טו איך אים, אַז קיין פראַנקפורט גאָר? האַ, וואָס? מיין זון, צווישן אונז זאָל עס בלייבן, איך וועל אייך נאָר איינס זאָגן; דאָס זאָג איך אייך, דאָס זאָג איך אַפילו נישט פאַר אַמאַליען. אויב ס׳וועט מאָרגן אָדער איבערמאָרגן שטיין אין צייטונג, אַז אין פראַנקפורט איז פאָרגעקומען אַ גרויסע גנבה — — — ניין, ניין. איך וועל זיך בעסער אָפּבייסן דעם צונג. מ׳דאַרף שוין בעסער שווייגן! אָבער איך קען זיך מיט דיר וועטן, אַז ער איז געווען אין פראַנקפורט מיט אַ שיינעם אויטאָ און אַננאַ איז געווען מיט אים. אָבער איצט ש־ש־ש! און קיין וואָרט נישט מער דערפון. קיינמאָל נישט! און איך האָב גאָרנישט געזאָגט און איר האָט גאָרנישט געהערט. איך האָב אים גאַנץ ליב, פאַולן. נו יאָ, שאָקאָלאַדאָווע, טאָני, און אַזויפיל! שוין די לעצטע, וואָס? אָט פאָרט ער שוין טאַקע אַוועק מיטן ווענעלע. אַ קאָלט מאכל, אָבער אויב דו האָסט אַזאַ הנאה דערפון...

פעטער באָס האָט געשוויגן. איצט האָט מען געדאַרפט זיין שטיל און זיך צוהערן מיט קאָפּ. ביז היינט האָט ער גאָרנישט געוווּסט, ער איז געשלאָפן און געחלומט.

— איר וועט זיך אַוודאי טראַכטן, מיין קינד — האָט אים די אַלטע ווייטער געשעפּטשעט — זי איז אַביסל נישט מיט אַלעמען. איז געזונט און פריש און משוגע, איר חלומט זיך שדים, אָבער אַזאַ אַלטע פרוי, ווי איך, מיין הער, וואָס האָט שוין אַזוי פיל איבערגעלעבט, ווערט שוין קלוג פון זיך אַליין.

בלויז וואָס אין די שיינע הייזער טוט זיך ווייס איך נישט. אָבער אַ מענטש איז אַ מענטש. און דו, מיין זון? נו, איך מיין דיך, מיין זון.

— מיר מיינט איר, באָבעשי? נו ווענן מיר איז נישטאָ קיין סך, וואָס צו זאָגן.

— נו, וועט שיין זיין גוט, וועט שוין זיין גוט... זונעלע, קום שוין אַראָפּ אַביסל. פאַרוואָס זיצסטו דאָ כסדר און דו הערסט זיך צו, וואָס איך פּלוידער?

טאָני איז ווידער געזעסן לעבן זיי און זיך צוגעהערט מיט אַן ערנסטן בליק. ער איז געווען זייער שטיל.

— צי איז טאָניע תמיד מיט די גרויסע? צי ווייס דאָס ייִנגל אַלצדינג, מען שיקט אים נישט שלאָפן, עס איז שוין באַלד עלף, און וואָס דאָס ייִנגל הערט —

— די אַלטע האָט געלאַכט און געפּאַטשט מיט די הענט פאַר הנאה.

— אָך, גאָטעניו, זיין פאַרזיכטיק מיט די קינדער? אַכ־טונג געבן אויף אים און קאָמאַנדעווען: דריי דיך אויס, קוק נישט אַהין, מאַך צו די אויערן. — זיי ווייסן מער פון די גרויסע: און ס'איז גאַנץ גוט אַזוי, זאָלן זיי טאַקע וויסן ווי אַזוי דאָס לעבן זעט אויס. מען קען זיי דאָך נישט לאָזן וואַקסן ווי די בהמות. וואָרן וואָס וועט ווערן פון זיי, אויב זיי וועלן גאָר־נישט וויסן, און מיט איינמאָל איז דאָס ווירקלעכע לעבן אויף זיי? מיט טאָנין, למשל, רעד איך וועגן אַלצדינג. די קינדער ווילן זיך נישט שפּילן מיט אים. דערפאַר טאַקע איז ער אויפ־געוואַקסן מיט די גרויסע. דו דאַרפסט זיך נישט זשענירן פאַר אים, מיין זון, קענסט גאַנץ רויק זאָגן, וואָס פאַר אַ כוונות דו האָסט דאָ?

— כוונות? איך וואָלט געשיקט טאָנין אין אַ גוטער שול, למשל, און דיר, מוטער, וואָלט איך געקויפט אַ שטול, וואָס דו זאָלסט אַליין קענען פאָרן מיט אים. דאַן וועסטו זיין אַ באַלאַ־באָסטע איבער זיך אַליין, אַ גרויסער פּאַטעד־שטול, אויסגעבעט, ווייסט שוין?

— ניין, ניין, אַזאַ זאַך מוז מען זיך גוט מיישב זיין, און אַרומרעדן פריער. אין אַזאַ שטול וועט מען דאָך מיך איינגאַנצן נישט אַרויסזעען. אַזאַ פּיצל ווי איך בין. זונעשי, זונעשי! דאָס איז די ליבע, זאָג, נאָר זון מיינער, צי האָסטו נישט געזען אַמאָל אַננאַן, קענסטו אפשר אונזער אַננאַן?

אַ גרויסער המון מענטשן איז אָנגעקומען פון קיסטרינער פּלאַץ. די פּלאַזשע איז געווען געענדיקט, די קינאָס האָבן זיך פאַרמאַכט, נאָך איין לאָדע נאָך איין מאָללע און דערנאָך אַבי־סעלע ליבע, די באַנק, דער טויער, אַ שטאַל-ווינקל אין הויף און דער שלאָף אויפן זונטיקדיקן טאָג.

— איך האָב זי געזען דורכן פענסטער, אַננאַן.

— אַזוי, הויב איך שוין אָן צו פאַרשטיין. אַזוי הייסט עס, אַננאַן. און דו? איר הער?

זי האָט אים אָנגעקוקט, ווי זי וואָלט אים ביז איצט נאָך נישט געזען. זי האָט אים באַקוקט פון קאָפּ ביז די פיס.

— הייסט עס, צוליב אַננאַן. ניין באמת, דאָס וואָס אַלע לויפן אַזוי אויף איר. ערשט האָבן שוין אָנגעהויבן צו קומען די הערן פון מערב! וואָס אַזוינס האָט מען דערזען אין איר? איינער בלויז זעט זי דורכן פענסטער און פאַרלירט דעם קאָפּ אָן, די אַננאַ נעבעך! אומגליקלעך מיידל!

— פאַרוואָס, אומגליקלעך מיידל?

זי האָט אים נאָך אַלץ אָנגעקוקט. אירע אויסגעלאָשענע אויגן זענען געווען אינגאַנצן אָן אַן אויסדרוק, און איר מויל אָן ציין האָט עטוואָס געציטערט.

ווען מ׳האָט אויפגעמאַכט די טיר פון אַ קניפּע האָט מען געהערט די טאַנץ-מוזיק פון ראַדיאָ. אָדער אַן ענגלישן רעפריין פון אַ גראַמאָפאָן. אַ צייטונג-טרעגער איז מיד דורכגעגאַנגען:

— עקסטראַ, דריטע אויסגאַבע, נאַכט אויסגאַבע, דער די־סעלדאָרפער מערדער, אויף דער שפּור, פּאָסישער זונטיק-בלאַט, עקסטראַ. אַ שרפה אין האַמבורגער פּאָרט —

ער האָט עס געמורמלט כמעט ווי פאַר זיך.

מיט יעדער אָטעם פון ווינטל זענען פון די בית-עלמינס

אָנגעקומען גאַנצע כוואַליעס פון בלומען-ריחות און נראָזן-דופט. יאָ, ס'האָט געבלאָזן אַ ווינט. און דאָך זענען דאָ געשטאַנען די בוימער און געשוויגן. פאַרוואָס האָבן די בוימער נישט גערוישט? אָבער די בוימער אין שטאָט רוישן נישט...

מענטשן זענען געגאַנגען לענג-אויס די מעמעלער גאַס, זיי האָבן זיך אַלע אָפּגעשטעלט פאַר די העלע שוי-פענסטער: קליידלעך און פאַרביקע וועש, שיך און קיך-מכשירים, מעבל, קאָנסערוון, בלומען, קאַפּעליושן, שאָקאָלאַדע. פונקט ווי אין אַ מוזיי האָבן זיי זיך גערוקט פון איין פענסטער צום אַנדערן און געווען גליקלעך. פאַרמאָגן עס? אַך האָבן פאַר זיך אַליין איז אַ חלום.

— טאָ הערט זשע מיך גוט אויס, מיין הער — האָט גע-זאָגט די באָבע, ערשט איז ער ווידער געווען דער פרעמ-דער הער, — אויב עס גייט אייך בלויז וועגן אַננאַן — איז פאַרפלאָנטערט זיך גאָר נישט, האַלט קאָפּ! זאָגט מיר, כ'בעט אייך, ווי וואָלט געווען, למשל, ווען איר שלאָפט זיך איינמאָל איבער מיט אַזאַ מיידל. ווער עס אַריבער?

— איך מוז אייך זאָגן, באָבעשי, אַז ס'איז מיר שרעק-לעך און אוממעגלעך צו רעדן וועגן דעם אויף אַזאַ אופן.

— אָ, די פיינע לייט!

— איך געהער נישט צו די פיינע לייט. איך וויל זיין מיט אייך. זאָגט מיר, באָבעשי, וואָס איז אַננאַ?

— אַננאַ?.. הער אויס! דאָס איז פעליקס פון וויטקאָווסקי, וואָס זינגט איצט.

אויף אַ באַנק זענען געזעסן זעקס יינגע מיידלעך אין העלע קליידלעך, ווי פייגל, און פאַר זיי איז געשטאַנען אַ שלאַנקער בחור און געזונגען. הינטער אים איז געשטאַנען אַ קלענערער און באַגלייט אים אויף אַ גיטאַרע.

„האָסטו נישט קיין איבעריק שטיקל ברויט פאַר מיר? איך טרייסט די פרויען אַזוי גערן. אויסער דעם איז מיין משפחה בייז אויף מיר, און וויל פון מיר נישט הערן."

— אַננאַ? — האָט איבערגעפרעגט די אַלטע — אָ, די

האָט דורכגעמאַכט אַ ביסל. מיט דער מוטער. היינט וויל זי פון איר נישט הערן. און עללי, איך מיין. איר מוטער, האָט מורא פאַר איר ווי פאַר פייער. זי שיקט איר וועש מיט אַ ייִנגל צו אונז. וואַשן וואַשט זי אַליין, נאָר אַמאַליע פרעסט זי איר אויס אומזיסט; זיי זענען אַמאָל געווען חברטאָרינס. אָבער אַננאַ, קוים קומט איר אונטער איר מאַמעס אַ העמד אויפן טיש און זי באַמערקט עס, אָ, טוט זי אַ וואָרף אַוועק דעם אייזן און נעמט שרייען און וויינען. די אַזעלכע און אַזעלכע, שרייט זי, ווען זי זאָל נישט זיין! זי רעדט זיך קיינמאָל נישט אַראָפּ פון הארצן, אננאַ, זי איז אַ שטיל קינד, קיינער ווייסט נישט וואָס ביי איר טוט זיך.

דער בחור האָט געזונגען און די סטרונעס האָבן אָפּגעהילכט:

„כ׳בין אַ גרויסער זעלן-טרייסטער, געפין באַלד אויס דעם רעכטן קערן, איז פרעג איך: האָסטו נישט אַן איבריק שטיקל ברויט פאַר מיר? איך טרייסט די פרויען אַזוי גערן.”

— אַננאַ — יאָ, אַמאַליע זאָגט, אַז זי איז אַליין אויך נישט קיין גרויסע צניעה און אַז דאָס עפּעלע פאַלט נישט ווייט פון ביימעלע, אָבער איך ווייס נישט. די בולקע, ווו אַננאַ האָט סטאַנציע, שווערט זיך ביי אירע קינדער. זי לאָזט קיינעם נישט צוריק צו זיך, זאָגט זי. אָבער ווער ווייס?

— זי איז דאָך פּאַולס כלה?—יאָ איך קען פּאַולן אויך.

— אַזוי, אַזוי, איר קענט, הייסט עס, פּאַולן? ווי אַזוי איז עס געשען? נו אויב אַזוי, וואָלט איך דאָך געוואָלט וויסן, ווער איר זענט... דער הער קען, הייסט עס, פּאַולן... געשעפטלעך האַ?

— ניין, אַזוי פון דער קנייפּע.

— מילא, דאָס זאָגט זייער אַסאַך. אַדרבה, איר האָט שוין אייערע סודות. פּאַולס כלה! נו, מ׳גיט אַכטונג אויף איר.

— אָבער זי האָט אים ליב?

— איך זיך נישט אין איר האַרץ. פון וואַנען זאָל איך וויסן?

— און ער האָט זי ליב ?

— פּאָל ? נו, מען קען האָבן אַ האַרץ און פונדעסטוועגן נישט ליב האָבן. ניין, כ׳גלויב נישט. פּאָל האָט נישט ליב אַנגאַן. ער האָט קיינעם נישט ליב. ער דאַרף זי בלויז...

— און אַנגאַ ?

— יאָ, איך קען מיך שוין פאָרשטעלן, הערט מיך אויס. אויב איר וועט האָבן מזל, וועט זי זיך אייך ממש אויפהענגען אויפן האַלז, נאָך איידער איר רעדט אַרויס צוויי ווערטער. און אויב נישט, קענט איר זי שענקען דאָס טעלערל פון הימל, און זי וויל נישט, וועט אייך העלפן, ווי אַ טויטן באַנקעס. אויב איר וועט זי נישט באַקומען אומזיסט — וועט איר זי נישט באַקומען פאַר קיין געלט אין דער וועלט.

— און איך האָב אַזוי פיל געלט. ביז אַנומלט בין איך נאָך געווען אַ פאַרשוילדיקטער קבצן, און וואָלט ווען־נישט־ווען געקענט האָבן די גרעסטע מפּלה. אָבער היינט האָב איך געלט.

— ירושה ? — האָט די באָבע אויסגעשריגן באַגייסטערט. אַ דער חלום פון אַלע אָרעמעלייט: מען שטייט אויף, דער מאָרגן ברומט בייז, דער אויוון איז קאַלט און אין דרויסן שנייט. דאָס קעצל מיאַוקעט מילך. די שיך זענען צעריסן. און מיטאַמאָל — אַ בריוו. וואָס, אַ בריוו ? מיט אַ שטעמפּל ! מיט פרעמדע מאַרקעס! פון אַמעריקע ! אַ ירושה ! דאַמאָלס... פּונקט ווי עס קומט פאַר אין קינאָ — צי איז דאָ נישט פאַרגעקומען אַזוי ? אַזאַ זאַך ! און אָט זיצט לעבן איר אַ מענטש, וואָס האָט עס טאַקע אינדעראמתן איבערגעלעבט. דאָס אייגענע לעבן זעט אויס קעגן אַזאַ גליק, ווי אַ גאָרנישט.

— נו, טאָ דערציילט זשע, מיין הער. און נעמט זשע נישט פאַר אומגוט, וואָס איך בין געווען מיט אייך אַזוי היי־מיש. טאָגי, צי דו וואָלסט עס געגלויבט ! אַ ירושה ! פון אַמעריקע !

— אוודאַי, פּונקט ווי אין קינאָ, באָבעשי. אָבער אַזאַ זאַך גייט נאָר אין דער קעשענע, נישט אין האַרץ. זאָלן מיר ווייטער זיין אויף דו, יאָ ? איך בין גאָרנישט געוואָרן קלוגער, באַ-

בעשי. איך ווייס נאָך אַלץ גאָרנישט. אַפילו איצט. ניין, איך וואָלט נאָך געוואָלט אַזוי פיל הערן.

אָבער זי האָט געשוויגן, אינגאַנצן באַהערשט.

— וואָס אַזוינס האָט איר געטון ביז איצט, אויב איר דערלויבט מיך צו פרעגן.

— איך בין געשלאָפן. איך האָב אַבסאָלוט גאָרנישט געוווסט.

זייער, זייער פאָרזיכטיק און גרינג האָט זיך טאָני אָנגעשפאַרט אויף פעטערן. איצט זענען די אַלע זעקס מיידלעך מיט די בחורים פון אַנטקייגנאַיבער געגאַנגען זינגענדיק אַרום גאָרטן און אַרום אויף דער קעניגס-גאַס. דאָ און דאָרטן איז עמעץ אויפגעשטאַנען. אָבער די פּאָרלעך זענען נאָך געבליבן אויף די בענק צוגעטוליעט איינער צום אַנדערן. די מוטערס מיט די קליינע קינדער אויפן האַנט זענען נאָך אַלץ געזעסן. ווו זענען געווען זייערע מענער?

— די באָבע האָט געזאָגט גאַנץ מילד:

— צי ווילט איר שוין אויך נישט גיין אַהיים, מיין זון? עס איז שוין האַלב צוועלף. איך ווייס נישט, ווו ווינט איר?

— חינטער ווּעדינג, באָבעשי. — האָט ער געענטפערט — אָבער דו ביסט דאָך מיר נאָך שולדיק די מעשה פון דיין דריט מאָל חתונה האָבן. פון דעם דריטן מאַן האָסטו מיר נאָך גאָרנישט דערציילט.

— זי האָט זיך אָנגעלענט אָן זיין אָרעם. זי איז געווען נאָך גרינגער ווי טאָני. פעטער איז געזעסן צווישן זיי ביידע, ווי יענע מוטער מיט די צוויי קינדער אויףדער אַנטקעגנאַיבערדיקער באַנק. און דאַן האָט ער זיי אויך אַרומגענומען מיט די אָרעמס. ביידע האָבן זיך אויסגעגלייכט, די באָבע האָט שוין געמוזט האָבן אפשר איבער זיבעציק, און קיינער האָט זי נאָך קיינמאָל אַזוי צערטלעך נישט צוגעדריקט צו זיך. ער האָט זיך אַראָפּגעבויגן צו איר, און איר אָנצייניק מויל האָט געציטערט אויף זיינע באַקן. אַ הייסער שוידער איז אים דורכגעלאָפן

דורכן האַרצן. ער האָט געטראַכט פון אַמאָל, אַמאָל.. קושן פון פרייד... אָבער ליבע?.. אויף זיין אַקסל, צוגעדריקט צו זיין האַרץ, האָט די אַלטע געשעפּטשעט:

— נו, מיר גלוסט זיך שוין נישט צו דערציילן. אַך גאָט, דער דריטער... עמיל ציפּע, אַ קאַרטאָפל-הענדלער. איך האָב נישט געדאַרפט דאַמאָלס מסכים זיין, ווייל איך בין שוין דאַמאָלס גאָרנישט געווען זיכער מיט מיינע פיס. איך האָב זיי שוין נישט געפילט ווי עס דאַרף צו זיין. אין די קניען איז עפּעס געשען. אָבער אָט האָב איך זיך דאָך אַרויפגעצויגן צו אים אינדערהויך אין לאַנדסבערגער אַלעע, ביי דעם בהמות-מאַרק. און יעדן טאָג, פּונקט פיר אַזייגער באַגינען, פלעגט ער אַרויספאָרן מיט זיין שימל צו דער צענטראַל-האַלע, און ווען ער איז צוריקגעקומען, פלעג איך אים העלפן. שטענדיק געווען גרויסע צענטנערזעק, מען האָט זיי געדאַרפט שלעפּן אַהין און צוריק, און איך בין דאָך אייגנטלעך נישט געווינט געווען דערצו. און מיינע פיס זענען אויך נישט געוואָרן בעסער. ער איז אַפילו נישט געווען קיין שלעכטער מאַן, אָט דער ציפּע, צו זעכציק יאָר נאָך יאָדערדיק און פול-בלוטיק, אָבער דערפאַר טאַקע איז ער געווען אַ גרויסער כעסן. ער פלעגט באַלד פאַרלירן דעם געדולד. און ווען איך פלעג אַרבעטן אַזוי לאַנגזאַם און אומפאַלן, פלעגט ער זיך צושרייען, אַז מענטשן אין הויף פלעגן אויפעפענען די פענסטער און שעלטן. איך האָב אים גאָרנישט געזאָגט, אַז מיר ווערט וואָס אַמאָל ערגער. טיילמאָל פלעגן מיר די פיס פּשוט איבערהאַקן דעם וועג. און איך פלעג מיך מוזן אַוועקלייגן. אָבער איך פלעג מיך אָנטון אַ כח, עס איז נישט געווען לייכט, אָבער פאַרוואָס זאָל עס מיר זיין לייכט, צי בין איך ביי גאָט עפּעס אַן איינאיינציקע?

צווישן די בענק האָט זיך דורכגעוואַקלט אַ שיכור און זיך אָפּגעשטעלט ביי דערדאָזיקער גרופּע.

— נו, — האָט ער געזאָגט — דו ביסט דאָך טאָני — און אים אַראָפּגעלאָזט אַ זעץ אויף זיין הויכן אַקסל — דיך קען מען זייער פיין גלעטן אין גערבל.

פעטער האָט זיך געטאָן אַ ריס פון אָרט. אָבער דאָס קינד האָט געלאַכט.

— יאָ פּראַנצע, — האָט ער געזאָגט — יאָ, אָבער מיט פּילץ־פּאַפּיר, אַנישט וועסטו מאַכן צייכנס.

— יאָ, אָט דער טאָני האָט אַ מיילכל, ווי אויף שרייפּ־לעך. אַ ממזר אַ ייִנג. ער פאַלט נישט אַראָפּ ביי זיך.

— און אָט קומט אָן דער טאָג — זאָגט די באָבע, — יאָ, הייסט עס. שטייט ער אַזוי איינמאָל פאַרמיטאָג אויפן וואָגן און איך שלעפּ אים אַרויס פון מאַגאַזין די זעק מיט קאַרטאָפל. איך פיל, אַז איך קען שוין נישט, אָבער איך נעם מיך צוזאַ־מען. אָבער דאָ פיל איך, אַז ס'איז אויס מיט מיר. מיטאַמאָל זעגען מיינע פיס ממש ווי אָפּגענומען. איך ליג, איך וויל זיך אויפהייבן און קען נישט — אַז עמיל ווערט דיר נישט פלוצלינג ווילד און נעמט וואַרפן אין מיר די קאַרטאָפל און ער שרייט נישט מיט זיין קול: — שטיי אויף דו, נו! ווילסט כ'זאָל דיר מאַכן אַ פּאָר נייע פיס! און ער שרייט פגרה, און מיאו־סע נבלה. איך וועל דיר אָננעמען פאַר די פיס. אויב דו האָסט נישט, וועל איך שוין מאַכן, אַז דו זאָלסט האָבן! און דערביי הערט ער מיר נישט אויף צו וואַרפן די קאַרטאָפל אין פּנים, דאָס בלוט לויפט, און מענטשן קומען און נעמען אים אַראָפּ פון וואָגן, אָבער ער אַרבעט מעשים, ער וויל זיך נישט באַרויקן. זיי בינדן אים. איינער איז געלאָפן נאָך אַ פּאָליציאַנט. דער פּאָליציאַנט איז געקומען, און מיך האָט מען אַריינגעלייגט אין בעט אַריין. איך בין שוין, הייסט עס, נאָר אַ האַלבע, פון דעם בויך אָן שפּיר איך שוין גאָרנישט. און אַזוי איז עס געבליבן שוין אויף שטענדיק.

פעטער האָט דער אַלטער צוגעדריקט פעטער צו זיך, אין זיין אָרעם האָט איר האַרץ געקלאַפּט האַרט ווי אַ האַמער.

עמילן האָבן זיי אַוועקגעשלעפּט אין צירקל. אָבער מיט אַמאָל איז ער געבליבן שטיין שטיל און פאַרגליווערט און אַ מאַך געטון מיט די הענט. זיי האָבן אים געבראַכט צוריק און אַריינגעלייגט אים לעבן מיר אין בעט. ער האָט געכאַרכלט און

געכאָרכלט. מיר האָט דער דאָקטאָר געשמירט מיט זאַלב דעם פּנים, אָבער מיט עמילן איז נישטאָ וואָס צו מאַכן. געהירן־אַנט־צינדונג. ער האָט געכאָרכלט. דאָס האָט אַזוי געדויערט צוועלף שעה. ס'איז געווען ביינאַכט, נעם איך אַזוי אָן זיין האַנט און רעד צו אים, אַז מיט מיר איז אויס, און אַז איך וועל מיך ליבערשט אויפהענגען, איידער ער זאָל האָבן דעם עול פון אַ קראַנקער ווייב אויף זיך, און אַז ער איז געווען אַ גוטער מאַן, זאָג איך אים. און אַזוי רעד איך, און די אויגן זענען מיר פאַרשוואָלן, איך זע נישט גאָרנישט. מיטאַמאָל ווערט מיר אַזוי קאַלט, און איך האָב גאָרנישט באַמערקט, אַז ער איז שוין געווען פון לאַנג טויט. האָב איך אַזוי ליגנדיק אָנגעהויבן שטאַרק צו שרייען, אָבער קיינער האָט אפילו נישט געהערט. אויף דעם הויף איז תמיד אַ טומל. ס'האָט געוווינט דאָרטן אַ שלאָסער. און דעם פערד דאַרף מען שוין אויך געבן צו פרעסן. לאָז איך מיר אַרויספאַלן פון בעט און שאַר מיך צו אויף די הענט צו דער טיר און איך מאַך זי אויף און איך שאַר מיך אַדורך דורך דער קיך, און ערשט דאַן האָבן זיי געהערט, ווען איך האָב מיך אַזוי געשלעפּט אויף די טרעפּ. אַמאַליע, די גוטע נשמה, איז געקומען און מיך גענומען צו זיך. ווילי האָט אויך מסכּים געווען, שוין, האָט ער געזאָגט, מאַמעלע, דו זאָלסט זיך שוין ביי אונז אָפּרוען אַביסל די ביינער. מילא, איך האָב אפילו פיין רענטע. און אַמאַליע האָט נישט פאַרגעסן, אַז איך האָב זי געגעבן אַכט הונדערט מאַרק, ווען זי האָט געזאָלט קויפן דעם געוועלב; געשענקט, אָן שום פּראָצענט, נו, און איצט גיבן זיי מיר אָפּ, אַ דאַנק גאָט.

אין וועבער־גאָרטן האָט געבלאָזן אַ ווינט. ער האָט געבראַכט צו טראָגן אַ ריח פון די קירכע־הויפן. אַלצדינג איז געזעסן צענויפגעדריקט אין פאָרלעך. און דאָך, אָ פעטער, פעטערל, אַ זיפץ פון איינזאַמקייט האָט פול געמאַכט די וואַרעמע פייכטע נאַכט.

— אָט קומט דער טאַטע — האָט געזאָגט טאָני.

ווילי לידעקע, אָן אַ היטל, בלויז אין וועסטל, איז געקומען

פון דער אַלטע אויף דעם פּלאַץ און געזוכט די זייניקע. טאָני האָט אים צוגערופן.

— גוטנאָוונט, הער — האָט ער געזאָגט מיט אַ פרייגט־לעבע, העלע שטים — אַלזאָ, דאָס איז דער הער, וואָס? אַ פיינע אַלטע דאַמע! אָבער איצט — צייט אַהיים, גנעדיקע פרוי. גוּ קוּניגוּנדע, דאָס איז געווען אַ שיינע שטונדע.

און ער האָט אויפגעהויבן די לאַכנדיקע זקנה און זי גענומען ווי אַ קינד אויף דער האַנט.

— אַ גוטע נאַכט, מיין הער, און אויב איר וועט וועלן אַמאָל באַזוכן די מוטער, איז עס פאַר אונז אַלע אַ גרויסער כּבוד, הער.

ווען ער איז שוין געגאַנגען מיט איר צוריק אין שטוב אַריין, האָט זי נאָך געוווּנקען מיט אירע קליינע ביינערדיקע הענטלעך.

— אויף ווידערזען, ווידערזען, זוּגעלע. טאָני, שנעלער.

טאָני איז געשטאַנען הינטער דעם ליידיקן וועגעלע, כּדי צו אַוועקצושטופּן אין דער היים. פּעטער האָט נאָכגעקוקט ווילין מיט דער אַלטער. פּלוצלינג האָט ער דערפילט, אַז צוויי פייכטע הענט האָבן אָנגענומען זיין האַנט, טאָני האָט אַרויפגעקוקט צו אים:

— איר וועט קומען צו אונז צו גאַסט, יאָ?

— וואָס דאַרפסטו האָבן, טאָני, זאָג אַרויס אַ פאַרלאַנג.

— אָ, אפשר גאַרנישט, אפשר אַ פּאַר העפטן און בליי־פעדערס, אָ, און אפשר אַ קליינע, אַזאַ קליינע פיל־פעדער, אַזוי, גאָר אַ ביליקע, פאַר קינדער. און אַ בוך אפשר, וואָס זאָל מיר געהערן, אַז איך זאָל אים נישט דאַרפן אָוועקטראָגן צוריק אין שול. וועט איר קומען צו אונז?

— אינגיכן טאָני, אַ גוטע נאַכט, טאָני.

דעם קליינעמס באַק האָט זיך אַ רייב געטון אָן זיין האַנט. פּעטער האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט אויף דער באַנק, איצט שוין אַליין. אונטער די בוימער איז ביסלעכווייז געוואָרן לע־דיק און שטיל.

אַ פעטער, פעטערל, פעטערשי, דו פעטער נעבעך, רייכער פעטער! ערשט זיצסטו אַליין אונטער די בוימער, צי איז עס נישט פּאַטעטיש? אומעטום ליבע, די ערד אָטעמט מיט חיות און מוטער-ליפּן האָבן דיך געקושט. פעטער! דו שלאָפסט נאָך? — אַך, ניין, איך בין שרעקלעך וואַך. דאָס איז עס, אַזוי איז עס, דאָ לעבט זי, אננאַ, דאָס איז איר וועלט. געבוירן אין דער שטוב פון אַ זונה, צו צען יאָר פאַר אַ צוקערל מיט ייִנגען הינטער דער טיר, צו פופצן גייט זי שוין מיט אַלפאָנסן און גנבים, וואָס טוט זיך דאָ!! אין פעטערן שרייט דאָס האַרץ ווילד. וואָט טוט זיך דאָ!! וואָס שטייסטו מיר אין וועג, פּאַול? דו ווילסט זי אַליין האָבן, אָ, דו, פּאַול, און אַז דו האָסט מיך אַוועקגעשיקט, צי וועל איך דען נישט מוזן גיין?..

אין אַזאַ וועלט, אננאַס וועלט, אין אַזאַ וועלט לעבט זי. וואָס גייט מיך אָן טאָני, וואָס גייט מיך אָן די באָבע! איך לאַך פון זיי! וואָס גייען זיי מיך אָן! טינוף אויף די שיך — וועט מען אָפּרייבן. מ'זינקט. אָבער דריי טריט ווייטער איז מען ריין—אָבער אננאַ! דאָס וואָס זי לעבט דאָ. אין אַזאַ וועלט: דאָס איז דאָך אננאַ! אַלצדינג האָט זי איבערגעלעבט. דאָס איז דאָך אַלצדינג געווען מיט איר, דאָס איז דאָך איר לופט. קום אַרויס פון דאַנען. קום. לאָז זיי פאַרזינקען, אָבער דו!

לעבן אים אויף דער באַנק איז אַנידערגעפאַלן אַ פרזי. אַ פּעקל — דאָס איז געווען אַ קינד — האָט זיך איר אַרויס-געגליטשט פון שויס. פעטער איז צוגעלאָפן:

— עס פאַלט דאָך — האָט ער געשריגן צו איר.

— לאָזט צורו — האָט זי געענטפערט מיט אַ הייזעריקע שטימע — זאָל עס פאַלן. מיר איז אַלץ איינס — און זי האָט אַ גרעפּץ געטון.

זי האָט געזונגען: „שלאָף, דו קינד מיינס שלאָף, און מאָרגן שטיי נישט אויף...“

— האָסט געהערט, פעטער? האָסטו געהערט די שטימען פון אננאַס וועלט? אַ שיכורע מאַמע וויל איינוויגן איר קינד צום טויט. הער זיך איין. זי דערציילט דיר. ניין, פאַרמאַך דיינע אויערן,

אַנטלויף שנעל, אויב דו ווערסט הערן ווערסטו שוין קיינמאָל נישט קענען לאַכן. אוי, טפוי! געלט! געלט אין דערדאָזיקער ציטערדיקער האַנט. דו דרייסט אַוועק דיין נאָז פון איר פאַרסמטן אָטעם און דו וואַרפסט אַריין געלט אין איר אָפּגעריסענעם שויס. וואָס ווילסטו דאָ מיט דיין געלט, ביי די אומגליקלעכע? דו קויף זיי בעסער אַביסל זון, פעטער, אָרעמער פעטער, דיין אַמעריקע קלעקט נישט!

— וואָס זשע? — האָט געזאָגט די שיכורע, — וואָס זשע? וואָס גיט איר מיר? געלט? ניין, איך דאַרף נישט קיין געלט. אַז איך וועל קומען אין שטוב אַריין מיט געלט, וואָס וועט ער זאָגן? נו, האָב איך עס פריער נישט געזאָגט — אַ הור איז זי! — זאָגט ער. מענער האָט זי, די מיאוסע נבלה, זאָגט ער. און דאַן נעמט ער די קוילן-שופלע — און זי האָט זיך אָנגעהויבן צו קרומען. זי האָט זי שוין געזען די שופלע פאַר די אויגן:— אוי אוי! ניין, האָב רחמנות. לאָז אָפּ... ס'איז נישט אמת. נישט אַזוי ווילד, עדוואַרד — נו הער, גלייבער, אַז נישט. באַהאַלט עס פאַר זיך. אַ גוטע נאַכט.

ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין אַן אָפענער טאַקסי און אַוועקגעפאָרן, נישט אַהיים, נאָר אַראָפּ מיט די לינדן, ווייט, ליפּטיק, פריש אויסגעלופטערט. עלעגאַנטע קאַווע-הייזער. דאָ האָט זיך די שטאָט פאַנאַנדערגעלייגט ווי אַ רייכע פרוי אין איר פראַכטפולער בעט. דער זאָאָלאָגישער גאָרטן האָט זיך געכוואַליעט מיט מאַי-ריחות. ווייט אַראָפּ איבער שאַרלאָטנבורג און שפּאַנדוי איז אַרויסגעשווומען די לבנה. עס האָט זיך אויסגעשפּרייט דער וואַלד. אַ בריק-בויגן. די באַן. וואַסער. ביים אויסבויג, שבת ביינאַכט — צעלאָזענע פרייליכקייט. הינטער די פענסטער מיט שפּיצן פורהאַנגען—האָט מען געטאַנצט אונטערן דזשאַז פון שוואַרצע מענער. אָט טאַנצן זיי די ווייסע אין די אויגן פון די נעגער. זיי ווייזן זיי אַ גראָטעסקע פאָרשטעלונג. אָבער זיי באַמערקן נישט, אַז אַפריקע מאַכט חוזק פון זיי! די געדאַנקענלאָזע, ווייסע ראַסע! מאַלפּעס און נעגערס מאַכן זיי נאָך און ווי גראָב און האַמעטנע!

ער איז געפאָרן אַהיים. דער וועדינג איז געשלאָפן. צוויי אזייגער. די מידקייט פון אַ גאַנצע וואָך איז איינגעשלאָפן. אַ גאַנצע וואָך שווייס האָט מען היינט אָפּגעוואַשן. אָבער דער מערב טאַנצט כסדר.

זע נאָר, צי האָט די פּאָסט נישט געבראַכט היינט פאַר פּעטער באָס קיין איינלאַדונג? נאָך אַלץ אַ לעצטער באַל. ער הייסט: „די פרילינג-נאַכט רופט אייך", קומט פאַר אין דער פיל-האַרמאָניע. פּאַפּירענע בלעטן פון פרוכט-בוימער, און רויזן-בלעטלעך פון זייד. טולפּן-בייטן פון סאַמעט און גליצינען-בינטלעך פון קאַרטאָן.

פּעטער האָט אַפילו נישט געשמייכלט. ער האָט געטון אַן אומבאַגרייפלעכע און קינדערשע זאַך. אין גרויסן אַלטמאָדישן שלאָף-צימער מיט צוויי פענסטער צום פאַבריק-הויף, וווּ ער איז איצט געשלאָפן איז געשטאַנען דער גרויסער שפּיגל, צוויי מעטער צוואַנציק אויף אַכציק. ער האָט ליכטיק געמאַכט, זיך אַוועקגעשטעלט אַנטקעגן אים און זיך איינגעקוקט. ער האָט אָנגעהויבן ביים קאָפּ. ער האָט געוויזן מיטן פינגער אויפן בלאַסן, געפאַלדעוועטן שטערן, אויף די גרויע אויגן, אויף דער נאָז, וואָס האָט נישט געהאַט קיין פאָרם; ער האָט צוגעלייגט דעם פינגער צום גלאָז און אויסגעצויגן דעם מויל, דעם שמאָלן קין.

— און דאָס — האָט ער געמורמלט צו זיין דאָפּלגייער אין דער גלאָז — דאָס זאָל זי ליב קריגן?

עס האָט אים אויפגעשווידערט. דעם צווייטן. ער האָט באַקוקט ביי יענעם די הענט. און מיטאַמאָל האָט ער זיך פּאַמעלעך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני, צוגעלייגט דעם שטערן צום גלאָז און געזאָגט:

— אַננאַ, איך — — אַננאַ, איך, אַננאַ — — — דו ווילסט? וואָלסטו געקענט? צי גלויבסטו, אַז דו — — — קוק מיך נישט אָן, אָבער בייג זיך אַראָפּ, אַננאַ, אָ, אַננאַ!

ער האָט פאַרוואָרפן דעם קאָפּ אויף הינטן. געשפּענסטעריש האָט עס אים דער צווייטער נאָכגעטון, אין אַ געשפּענסטעריש העסלעכן צימער. אַ וואַנט-בילד איבער בעטן פון נוס-

האַלן: דריי שפּילעוודיקע מלאָכים אין אַ ווייס־ראַזיקן וואָלקן אין אַ הימלשער בלויקייט. אַ וואַש־קאָמאָדע. אויפן פאָרצעליי ענען געווען אויסגעמאָלט בלויע לאַנדשאַפטן. אויפן פענסטער טיולענע דראַפּירטע גאַרדינען, בלוי אויסגעהאַפטן. אַ טישל, אַ סאַמעטענע שטול, אַ ציגנפעל פאַרן בעט. אויף דעם נאַכטיש אַ בראָנזענער פרייער־פויגל מיט דער עלעקטרישער באַרנע אין שנאָבל.

און אין סאַמע מיטן איז געשטאַנען אַננאַ, זי איז געווען באַקעט צניעותדיק. זי איז געווען ריין ווי אַ קינד.

ער האָט אַ קרעכץ געטון, און ער האָט זיך אָנגעקוקט. ער האָט זיך אָנגעקוקט אין דער העסלעכקייט פון צימער און געפלאָמט פאַר בושה, די חרפה האָט אים געברענט ביז די ביי־נער און ער האָט געזאָגט:

— קיינמאָל נישט. ניין. קיינמאָל נישט. זי האָט זיך נישט אַראָפּגעבויגן.

אָבער ער איז געבליבן שטיין אויף די קני, דער אָרימער פּעטער. אָ, הויב מיך אויף, פּאַול — האָט ער גערופן דעם אַנדערן, פון איצט אָן זיין אַנדערער. פּאַול האָט זיך אויך נישט אַראָפּגעבויגן. צי זאָ, ער אַזוי בלייבן אויף די קני?

עס איז געווען אַביסל שווער זיך צו פאַרשטענדיקן מיט לינאַן. זי האָט שוין אַביסל נישט דערהערט און אירע אויגן זענען שוואַך געוואָרן. זי האָט זיך בשום אופן נישט געקענט אויסלערנען, למשל, ווען מ׳האָט געקלונגען צו אים אין טעלעפאָן, צו זאָגן: הער באָס איז אַוועקגעפאָרן, איך ווייס נישט וווּ, איך ווייס נישט אויף ווי לאַנג. ער האָט עס איר נישט געקענט געבן צו פאַרשטיין. ווען ס׳איז געווען „פאַרן הער באָס״ האָט זי גאָר פאַרלוירן דעם זין.

ניין. ער האָט שוין מער פאַר קיינעם נישט עקזיסטירט. צי איז ער אינדעראמתן נישט געווען אַסאַך ווייטער, ווי אַ שיף וואָלט מיט אים געקענט אַוועקשווימען? צי איז ער נישט געווען מער אויף יענער זייט פון לעבן, ווי אויף אַן אַנדער ערדטייל? אויבן אויף זיין קליינעם באַלקאָן, בלויז צוואַנציק מעטער פון דער שטאָט, האָט ער געלעבט אין אַן אומדערגרייכבאַר, גייער וועלט. די מאַי-זון האָט באַגאָסן מיט איר ליכט יעדן גראָז, יעדן שטיין, ווי עס איז נאָך קיינמאָל נישט געווען. זי האָט דורכגעשיינט די קעמערלעך און געלויכטן טיף ביזן איינגעווייד.

איצט איז ער געגאַנגען איבער דעם הויף, וואָס איז געווען אויפגערוימט קאָלט אין זיין אייביקן שאָטן, ריין און שטיל. און

דער רויטער פאַבריק-בנין מיט זיינע דריי שורות גרויסע געדיכט-געקעסטלטע פענסטער האָט אויסגעזען פאַרלאָזן, אויסגעשטאַרבן און זינלאָז. די ליידיקע שטאָקן זענען נישט געווען צו פאַרדינגען. ווער ס'האָט זיך געוואָלט אין זיי באַזעצן, האָט באַלד אַרויסגעוויזן זיין אומפעיקייט צו צאָלן.

אונטער דער גלעזערנער וואַנט איז געזעסן אַטאָ מענקע, דער אַלטער געשעפטס-פירער. ער פלעגט קומען פינקטלעך יעדן פרימאָרגן, האַלב ניין אַזייגער. אָבער קיין פאַסט אויפן טיש איז נישט געווען. ער פלעגט זיצן און בלעטערן אין די אַלטע ביכער. אַך, די גוטע, פעטע יאָרן פון פאַר דער מלחמה, ווען יעדער קצב האָט זיך אַריינגעשטעלט אַ קלאַוויר, און יעדער בעל-מלאכה; ווען יעדער שענקל האָט געמוזט האָבן זיין קלאַוויר-מוזיק! דערנאָך איז געקומען די מלחמה. מיליאָנען-אומזאַצן, ביליאָנען-טראַנזאַקציעס, און דאַן די קריזיס-ביכער, די ביכער פון דער אינפלאַציע, ווען דער אַלטער באָס האָט אַריינגעשטעקט זיין גאַנץ פאַרמעגן אין געשעפט, כדי עס צו דערהאַלטן. און פאַר צוויי יאָרן דער לעצטער אָפּשטעל. די אַרבעטער אָפּגעזאָגט, מ'האָט אויפגעהערט צו בויען נייע קלאַווירן. דאָס מאַטעריאַל איז געבליבן שטיין אינמיטן דער אַרבעט. דאַן האָט מען אָפּגעזאָגט דעם לעצטן טאָג-איינמיטן דער אַרבעט. נאָר ער, אַטאָ מענקע, איז געבליבן. ער אַליין איז רעגולירער. נאָר ער, אַטאָ מענקע, איז געבליבן. ער אַליין איז געווען דאָס גאַנצע געשעפט. און ער איז איצט דאָ געזעסן און געלייענט ציטונגען. ער האָט געפרישטיקט אַרום האַלב איינס פיר שטיקלעך ברויט מיט פוטער און געטרונקען קאַווע פון זיין וואַרעם-פלאַש. פינף אַזייגער איז ער געגאַנגען אַהיים. ער איז עלטער געוואָרן פון טאָג צו טאָג, און ער האָט געציטערט. ער איז אַלט געווען צוויי און זעכציק יאָר.

היינט איז פעטער באָס געקומען עלף אַזייגער פאַרמיטאָג און אַוועקגעלייגט אויפן טיש פאַרן אַלטן מענקע אַ טשעק.

— הער מענקע, אָט האָט איר, דאָס וואָס קומט אייך צום חשבון פון אייער געהאַלט, וואָס איר האָט פאַרלעבנגערט אויף אַ יאָר. איך האָב אייך ליידער נישט געקענט צאָלן די גאַנצע צייט. ביטע, דאָ האָט איר עס. איר זעט, אונזער לאַגער, אכציק

קלאווירן, דאָס איז אַ גאַנץ פאַרמעגן. דאָס איז אַ קאַפּיטאַל פון אַ רייכן מאַן. צי מיר פאַרקויפן יאָ, אָדער נישט — איז שוין דאָ גאָרנישט וויכטיק. באַהאַלט־זשע דעם טשעק, פּאָטערל, און גייט אַהיים. איך וואָלט אייך געראַטן נאָכמיטאָג אַרויסצופאָרן אַביסל מיט אייער אַלטיטשקער קיין וואַנזעע.

ער האָט געוואָלט זיין אַליין מיט זיינע אַכציק קלאַווירן, ער האָט געוואָלט שפּילן. קעגנאיבער אין סאַלאָן איז געשטאַנען זיין מוטערס פּיאַנאָ, אויף וועלכן זי האָט געשפּילט אַזוי זיס און זאַנפט מענדעלסאָנען און אַזוי ריטמיש און מונטער שובערטן. ער האָט קיינמאָל נישט אָנגערירט דידאָזיקע קלאַווישן. אפשר האָבן שוין די מייז אויפגעפרעסן דעם פילץ און די סטרונעס זענען שוין צעפּלאַצט. טיילמאָל פלעגט ער זיך אַוועקזעצן פאַר דעם אינסטרומענט און זיך איינגעהערט אין עבר, ווי זי האָט געשפּילט. אַמאָל, דאַמאָלס, דאָס איז געווען שוין לאַנג, לאַנג צוריק. ער איז דאַן געווען אַ קליין ייִנגל, און ער איז געשטאַנען אין עסצימער, דעם אויער צוגעשפּאַרט צו דער טיר און זיך צוגעהאָרכט. איינמאָל האָט זי אים אַזוי דערווישט. נאָך באַרווישט פון דער וואַנדערער־פאַנטאַזיע איז ער דאַן געבליבן זיצן אויפן שוועל און פלוצלונג האָט זי אויפגעעפנט די טיר. — אָ! — האָט זי אויסגערופן פאַרחידושט, דערשראָקן, און אויף איר מויל האָט זיך איר געלייגט יענער אויסדרוק פון עקל, וואָס זי האָט שטענדיק נעגעבן צו שפּירן, ווען איר בליק איז געפאַלן אויף דעם דאָזיקן מיאוסן ייִנגל. ווי מיאוס ער איז געווען, פּעטער... זי האָט אים אַראָפּגעשטופּט מיטן פוס פון דער שוועל, פאַרנומען עטוואָס איר קלייד — כדי אים נישט אָנצורירן? — און איז דורכגעגאַנגען.

ווי מיאוס פּעטער איז געווען!... איצט, זיצנדיק פאַר זיין ראָיאַל, האָט ער זיך געזען, ווי ער איז אַלט געווען 12 יאָר, די האָר און די הויט ביי אים זענען געווען אָן אַ פאַרב און דאָס פּנים אַזוי קרעצעדיק, און שווייסיקע הענט האָט ער געהאַט. ווי מיאוס די האָר זענען אים געוואַקסן אויפן קאַרק. צו צוועלף יאָר האָט אים שוין אָנגעהויבן צו שפּראָצן אַ בערדל אויף דער גאָמבע. זיין נאָז איז געווען גרוי פון וועגגרעס. אָך, ווי גוט ער האָט זיך

אַליין געקענט!... ביינאַכט פֿלעגט ער פֿאַרשליסן די טיר און זיך אוועקשטעלן פֿאַרן שפּיגל, מיט אַ שטיקל שפּיגל אין דער האַנט, כּדי צו זען, ווי ער זעט אויס פֿון הינטן. ער האָט פֿאַרשטאַנען, אַז מ׳קען אים נישט ליב האָבן. יאָ, לינאַ, וואָס האָט תּמיד געהאַט אַ שוואַכע ראיה, האָט געקענט פֿעטערלען פֿאַרליידן צו־ליב איר קורצזיכטיקייט. אָבער די זעענדיקע? אין דער שול האָט מען זיך געקענט פֿאַרמעסטן און אויסצייכענען זיך דורך התמדה, און ער פֿלעגט צווינגען די לערער, נישט מיטן גאַנצן האַרצן, צו אָנערקענען אים, אים צוצוואַרפֿן בליקן פֿון אָנער־קענונג אָן ליבע און זייערע אַרבעטן אַרויסצושטעלן פֿאַר אַ מו־סטער. אָבער די חברים האָט מען שוין בשום אופֿן נישט געקענט נעמען. און ער, דער צווייטער, פּאָל — ווי שיין ער האָט געמוזט זיין, דערדאָזיקער פּאָל!

ווען די מאַמע איז געשטאָרבן, אַזוי שנעל גאָכן פֿעטער עדוואַרדס אַוועקפֿאָרן — ווי שטום איז זי געווען אין די דאָזיקע לעצטע חדשים. זי האָט אינגאַנצן אויפֿגעהערט צו שפּילן קלאַ־וויר. טיילמאָל, כּדי זי אַריינצוגאַרן, פֿלעגט פֿעטער בסוד אויפֿ־עפֿענען דאָס דעקל, אָבער זי פֿלעגט אים שטילערהייט צוריק פֿאַרמאַכן, — און אַז זי איז געשטאָרבן, איז דער פֿאָטער פֿלוצ־לונג געווירן געוואָרן פֿאַר אים. פֿלוצלינג האָט אים דער טאַטע ליב געקריגן, פּונקט ווי מ׳וואָלט אַראָפּגענומען עפּעס אַ גע־היימען פֿאַרבאָט. ער פֿלעגט צוקומען צו זיין בעט אין אָוונט און פֿלעגט זיך אַוועקזעצן. ער פֿלעגט זיך לאָזן פֿאַרשפּילן, און אויסהערן, וואָס ער האָט געלערנט אין שול. און פֿלוצלונג האָבן אויפֿגעלעבט פֿאַר אים אָט די פּריינט, פֿאַרזיכטיק ליבנדיקע. דאָס שטומע הויז איז אָנגעפֿילט געוואָרן פֿון אַ מעלאָדיע. און צום מיינסטן האָט ליב געהאַט דער פֿאָטער נאָכן שליסן דאָס געשעפֿט צו בלייבן אין קאַנטאָר, און פֿעטער, וואָס איז דערווייל שנעל געוואַקסן, שטאַרק, ברייט, פֿלעגט זיך אַוועקזעצן ביים ראָיאַל, וועלכן מ׳האָט גראָד דעמאָלט אויפֿגעשטעלט, און פֿלעגט שפּילן זיין שומאַן. ער פֿלעגט שטאַרק פֿילן דידאָזיקע מוזיק פֿון וואַסער,

נאַכט און וואַלד, נאַכט־הימל און שטורם, בלוט און איינ־זאַמקייט.

אַצינד, פאַרמיטאָג, ווען די זון האָט אַראָפּגעשטראַלט מיט גאָלדענע בליצן דורך די פאָדערשטע פענסטער פון פאָדערהויז, האָט ער געשפּילט. געשפּילט שאָפּען פון יענער נאַכט — — —

ער האָט אויפגעהערט צו שפּילן און געשמייכלט. אין יענער נאַכט האָט ער זיך באַפרייט פון זיין געזעלשאַפט, אַרויס־געגנבעט זיך פון יענע אַלטע פריינט. פון די מענטשן, וואָס ער האָט געלעבט מיט זיי דאָס גאַנצע לעבן, אָוועקגעוואָרפן זיי און אַריין אין אַן אַנדער וועלט, אין אַ פאַרפישופטע געגנט. אַן אונטערערדישע הולטאַישע רייזע און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויבן אין לעבן. ביטער און ווייטיקלעך איז עס, אָבער ממשות־דיק. ער לעבט...

ווייטער! שאָפּענס ראָנדאָ. דעם לאַנגזאַמען זאַץ. דאָס לאַרדזשעטאָ. און דער צע־מאָל פון ראָמאַנס. דאָס ביסטו, אננאַ. ער האָט געשפּילט פאַר איר. האָט זי זיך צוגעהערט? האָט זי זיך נישט אָפּגעקערט? מוזיק שווימט פון אויבן, אָבער אַננאַ גייט פאַרביי...

ווען לינאַ איז געקומען צו גיין און אים גערופן צום טיש, איז ער נאָך אַלץ געזעסן ביים ראָיאַל. די קאָטלעטן זענען פאַרדאַרט געוואָרן.

— און תמיד איז דער הער פעטער געווען אַזוי פּינקט־לעך — האָט זי געזאָגט — אַזוי אויף דער מינוט. איך האָב שטענדיק געזאָגט צו אַלעמען, אַז נאָך אַזאַ הער איז נישטאָ אויף דער וועלט. און איצט? וואָס איז געשען, הער פעטער? צי זענט איר קראַנק, הער פעטער? איר האָט אויפגעהערט צו עסן, און גאָט ווייס, ווען איר קומט אַהיים ביינאַכט. איך וויל אויפזיצן און וואַרטן אויף אייך, אָבער איך שלאָף טאַקע איין, און איך הער שוין גאָרנישט. וואָס איז מיטן הער פעטער?

ער האָט זי געהאָלפן גיין אויף די טרעפּ. דאָס איז געווען אַן אַלטע פרוי, זי האָט אויפגעהערט צו זען דעם שטויב אויפן מעבל, זי האָט שוין שלעכט אָפּגעפּוצט די פענסטער. אָבער פון

קיין הילף האָט זי נישט געוואָלט הערן. זי האָט געוואַשן אַליין די וועש, און זי האָט געשטריקט וואָלענע זאָקן אויפן ווינטער.

— אָבער היינט, לינאַ, אַז מיר האָבן שוין געלט, — האָט געזאָגט פּעטער, — וועלן מיר זיך סטאַרען דיך אַביסל צו פאַרלייכטערן. מיר וועלן אַריינגעמען עפּעס אַ יונג מיידל, און דו וועסט זיך זיצן אין דער שטול און קאָמאַנדעווען.

— אויב איר ווינטשט מיר דעם טויט, איז גוט, טאָ טוט אַזוי. — האָט לינאַ געענטפערט. זי האָט נישט געזאָגט מער קיין וואָרט. זי איז געווען אַזוי טיף-געקרענקט, אַז די ווערטער זענען איר געבליבן שטעקן אין האַלז. דאַן איז עס געווען ערנסט, דאַן האָט עס באַדייט נאָכגעבן איר.

אַלע האָבן גענומען מאַכן פּאַר אים פּלענער, די פריינט און אַפילו די פריינדינס. אַ הויז אין דעלהאַם, אַ ווילליע אין די בערג, אַן אַמעריקאַנישער אויטאָמאָביל, אַ זעגל-שיף אויף דער וואַנזעע, רייזעס אַרום דער וועלט. אינערלעכע אויסשטאַטונג פון הייזער אָדער אַנטיקן פון גערסאָן, אַ שותף צו אַ פילם-געזעל-שאַפט, אָדער צו אַ קינסטלערישן פאַרלאַג, זאָגט קאַטינקאַ. אָדער אין לופט-פליערײַ, האָט געפּלאַנט איזאַ, וואָס האָט איבערגעלעבט אַ געצווונגענע לאַנדונג אין סטענדאַל: ס'איז פּלוצלונג נאַכט געוואָרן, זי איז געווען דער איינציקער פּלי-פּאַסאַזשיר, דער פּילאָט איז געווען אַ יעגער-פליער בעת דער מלחמה. זיי האָבן איבערגענעכטיקט אין סטענדאַל.—אַזוי האָבן זיי אים אויסגעפּוצט פון קאָפּ ביז די פיס, אויסגעשטאַט אים פון לאָמפּ ביזן אַש-בעכער.

ער האָט געגעסן לינאַס מאכל פון אַרבעס מיט פּוטער און געלאַכט: איצט איז ער זיי פאַרפאַלן געוואָרן... ער הערט, ווי זיי זידלען אים: דער גראָבער יונג! פון אַ פויער וועסטו קיינמאָל קיין פּריץ נישט מאַכן. מסתמא איז ער דאָרט ערגעץ אין הע-רינגסדאָרף אָדער שירקע. ער האָט דען עפּעס אַן אַנונג פון דער וועלט? אָנשטאָט קאַנעס, פּונראַל, לוקסאָר, קאָלאָמבאָ! אַ שאָד אַזויפיל געלט, פאַלט תמיד אַריין אין אַזעלכע הענט. ווען מיר, אַ שטייגער, האָבן עס — אָ! — אַ! — — — —

אין קיין שום פרט האָט פעטער באָס נישט געענדערט זיין לעבנסשטייגער, סיידן אפשר דאָס, וואָס ער האָט זיך פאַרגינען אויף אַ טאַקסי, ווען דער ערשטער אויטאָבוס איז געווען שטאַרק איבערפולט און ער האָט נישט געוואָלט וואַרטן אויף אַ צווייטן. אָבער ס׳איז געשען אַ וווּנדער: זיינע אַקסלען האָבן זיך אויסגעגלייכט, זיין קאָפּ איז פריי געוואָרן. דער „מ אָ ר ג ן" איז שוין איצט נישט געווען קיין אָפּשרעקנדיקע געשטאַלט. די מורא פאַר יעדן ערשטן פון קוואַרטאַל איז אַוועק, רעכענונגען זענען באַצאָלט געוואָרן צו דער צייט. דירה-געלט האָט מען ווידער געקענט אַביסל צוּוואַרטן. אָפּלייגן. דעם סטאָלער ראָסט, למשל, אונטן, אין דעם קעלער-וואַרשטאַט, און דעם בוכהאַלטער ווערדעל, אויבן, אויפן צווייטן שטאָק, וואָס האָבן נישט תּמיד געקענט פאַרדינגען זייערע צימערן — פון וואָס זיי האָבן געלעבט. סענטאַ די טאָכטער איז שוין אַלט געווען איבער פערציק יאָר און געווען נישט ביי די קלאָרע געדאַנקען. זי פלעגט זיך פאַנאַנדערשפּיליען דעם בוזעם און זיך אַריינשטעלן אין קלאַזעט-פענסטער. און ווען די אַרבעטער פלעגן אַריבערגיין פלעגט זי קוויטשען מיט אַלע כּוחות, מאַכן פאַרשידענע האַוואַיעס און געבן צייכנס. איצט זענען שוין נישט געווען קיין אַרבעטער און פון דער אָפּיצינע אין הויף איז געווען שווער, מ׳זאָל זי זען.

איצט האָט ער ווידער, אויף זיין פאָטערס שטייגער, געקענט שפּילן די פאַטריאַרכאַלישע ראָלע פון אַ באַלעבאָס און אַ טאַטע פון הויז. די דרעסקעס אין דער אָפּיצינע, אין פאַרטער, האָבן תּמיד געהאַט צרות: אַ יינגל האָט מען איבערגעפאָרן, דאָס מיידל איז ביי גימנאַסטיק אַראָפּגעפאַלן פון אַ לייטער. זי איז געווען קראַנק פון אַ בלוט-פאַרגיפטונג און ער אַליין האָט זיך צוגעקלעמט די האַנט ביי דער מאַשין. תּמיד איז דאָרטן עמעצער קראַנק געווען. נו, האָט איצט דער באַלעבאָס געקענט נישט נאָר אָנקלאַפּן מיט אַ פראַגע: וואָס מאַכט איר? נאָר מיטברענגען טאַקע אַ פלעשל זיסן וויין, אַ גוט שטיקל פלייש, אַ שפּילצייג און בלומען. דאָס איז געווען אַן אמתע שמחה—בלומען! דערפון האָבן דידאָזיקע

אומגליקלעכע מער געגאָסן, ווי פון חזיר מיט ווייס ברויט, וויין און פרוכטן. בלומען — דאָס איז געווען די פּאָעזיע, די שיינהייט! און פעטער האָט געבראַכט בלומען צו די דרעסקעס, ווו די פרוי האָט זיך אָפגעבריט דאָס רעכטע שענקל און געלעגן מיט גרויסע יסורים, און דער צענדליק ראָזע טולפאַנען האָבן איר ממש הימליש געקילט די בראַנד. ער האָט געטראָגן בלומען צו דער בלינדער מאַטייקאָ אויפן פערטן שטאָק, וועלכע דאָס יינגל האָט דערנערט. ער איז געווען אַ בריוווטרעגער און האָט נישט חתונה געהאַט מיט זיין כלה, ווייל די מוטער האָט איינמאָל שטילערהייט געוויינט, פאַרוואָס ער פאַרלאָזט איר. און בלומען פלעגט ער אויך טראָגן צום אַלטן פינקוס, וואָס האָט אויסגעשטאָפט חיות, אַ געטאָ־ייד, וואָס איז געזעסן תמיד איינגעשלאָסן אין שטוב, אַ דערשראָקענער מענטש, צאַפלט אויף פאַר אַ שטיין און אַ הינטל, פון וועלכע זיין פאָטער, דער פוילישער הענדלער האָט געליטן. זיין דירה־געלט פלעגט באַצאָלן עטעלקאַ פינסקאַ, ווי זי האָט זיך גערופן. זי האָט געהאַט אַ הויכע שטעלונג אין ניי־באַבעלבערג און געווען באַפריינדעט מיט אַ מיניסטער־סעקרעטאַר, וואָס האָט זי גראָד נישט געקענט האַלטן מיט אַזאַ גלאַנץ. אָבער זי האָט אים ליב געהאַט. ווען דער אַלטער פינקוס פלעגט זי אַמאָל דערמאָנען, זיין פאַרלוירענע טאָכטער, די געליבטע פון אַ גוי, פלעגט ער שטאַרק רויט ווערן, הגם ער איז שוין אַלט געווען פינף און זעכציק יאָר; צווישן זיינע אָפגעשוירענע האָר פלעגט זיך נאָך אויפן שטערן תמיד באַווייזן אַ רויטקייט, מחמת חרפה, דער פרומער ייד צוליב זיין מאָדערנע טאָכטער.

אַזוי האָט ער זיך איינגאַנצן פאַרנומען מיט דער קליינער וועלט פון זיין הויז, אָט דער יונגער גוטהאַרציקער באַלעבאָס, כדי אַליין איינצומאָנען דאָס דירה־געלט. נאָך דער מלחמה זענען עטלעכע דירות פון זיין הויז פאַנאַנדערגעטיילט געוואָרן. הער טיטוס, צום ביישפיל, אַ פראָצענטניק, וואָס איז אַמאָל גראָב געוואָרן פון פראָצענטן, וואָס ער פלעגט אָפנעמען פון אַ קאַפּיטאַל, וועלכן ער האָט געמאַכט פון אַ פוראַזש־געשעפט, האָט

ערשט, אין זיינע פינף צימערן פון אַמאָל, געוווינט צוזאַמען
מיט צוויי פּאָרפעלקער און אַ דאַמע, וואָס האָט אָנגעפירט אַ
קאָאָפּעראַטיוו-פּיליע אויף דער מיליער-גאַס און אין אָוונט נאָך
אויך געווען אַ קעכין. אין די אַנדערע שטאָקן האָט מען אָפּגע-
טיילט די הינטערשטע צימערן און געמאַכט פון זיי וווינונגען
מיט אַ באַזונדער אַריינגאַנג, און דאָס הויז, פון אויסנווייניק אַ
הויז פאַר צען פאַמיליעס, האָט איצט געהאַט טאָפּל איינוווינער,
אַחוץ די פאַרדונגענע מעבלירטע צימערן פאַר הערן און דאַמען
פּאָרנט און פאַר די סטאַציעס, ערטער צום שלאָפן, הינטן. ווען
די פרוי הענזעלער, וואָס האָט פון דער קריגסרענטע פון איר
געפאַלענעם מאַן, אַן אונטעראָפיציר, געדאַרפט דערנערן זיך און
איר מוטער און די קינדער, וואָס זי האָט געבוירן צו אַכטאונ-
צוואַנציק יאָר פון אַ שול-יינגל, וועלכן זי האָט געהאַלטן פאַר
נישט געפערלעך און לפחות פאַר נישט פּראָדוקטיוו — דערווייל
איז איר מוטער, אַ פינף און זעכציק יאָריקע אַלטע, פּאַראַלי-
זירט געוואָרן פון אַטרעטיזם, — ווען די דאָזיקע פרוי הענזלער
האָט געבעטן די דערלויבעניש, אַז זי זאָל מעגן אַריינגעמען
בחורים צום שלאָפן — צי האָט איר דען פעטער באָס געקענט
אָפּזאָגן די דאָזיקע מעגלעכקייט צו פאַרדינען אַ גראָשן? נו,
האָט די דאָזיקע הענזעלער געהאַט אין דער שטוב,—אַחוץ זי מיט
דער מוטער, וואָס זענען געשלאָפן אין דער קיך—דריי בעטן און
דריי מאַטראַצן און זעקס בחורים מיט זייערע פּריינט, אַלץ ריכ-
טיקע רויטע וואָס זענען געשלאָפן דאָ. אַסאַך מאָל איז דאָרטן גע-
ווען אַ שטאַרקער טומל. ביינאַכט, ווען די זעקס צעהיצטע בחורים
פלעגן זיך אומקערן פון אַ פאַרזאַמלונג, פון וועלכער עס האָבן
באַגלייט אַ קאָמפּאַניע אידעישע חברים, פלעגט טרעפן, אַז אַ
גרופּע שטאָל-העלמער אָדער נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטן פלעגט זיי
אַרומרינגלען, „בונדעס-לידער" פלעגן זיך פיינטלעך אַריינמישן
און דער געשלעג פלעגט טיילמאָל דערגיין אין טויער ביזן הויף.
דער בריוו-טרעגער מאַטייקאָ, אַן אומפּאָליטישער אָדער די פרוי
וויזנער פון דריטן שטאָק, פלעגן זיך אויפכאַפּן פון מיטן
שלאָף, און זיך אָפט געקענט פאַרגינען אַראָפּצוגיסן אַן עמער

וואַסער אויף די צעקאָכטע חברהלייט. אָבער ווען די נעכט זענען געווען וואַרים, פריילינג-צייט אָדער הערבסט-צייט, האָבן די פיר באַליבטע קעץ, פון איזאָלדע פיעטש, וואָס האָט זיי אויפגעבויט אַ שמייג לעבן פענסטער, כדי זיי זאָלן האָבן פרישע לופט, אויפגעהויבן זייערע שטימען מחמת דעם טיפן דראַנג פון דער נאַטור. זי האָט קיינמאָל נישט צוגעלאָזט צו זיי קיין קאָטער, כדי זי זאָל נישט דאַרפן דערהרגענען שפּעטער די קליינע קעצעלעך, אָבער פון דער גאַנצער געגנט פלעגן אָנקומען די קאָטערס אויפן פאַבריק-דאַך, וואָס איז געווען פלאַך, און געשאַפן אַן אויסגעצייכנט פעלד פאַר זייער קעמפערישער ליבע, און פלעגן זינגען פאַר זייערע אומדערגרייכבאַרע אידעאַלן.

יאָ, דאָס הויז פון פעטער באָס איז געווען אַ גאַנץ וועלטל פון מענטש און מענטשלעכקייט און לעבעדיקע באַשעפענישן. און בעת זיין שפּילן פלעגט אָפּקלינגען אין הויף און אַריינדרינגען אין אַלע וווינונגען, פלעגן זיך אויפעפענען אַסאַך פענסטער, און אַסאַך פרויען-קעפּ פלעגן זיך באַווייזן. צום מיינסטן אַנטציקט איז געווען טאַקע איזאָלדע פיעטש, ביי אירע האַרעם-קראַטעס. זי פלעגט וויקלען אַ פאָדעם, און די קעץ פלעגן שפּרינגען צום קנייל־כל. אויך דער אַלטער פינקוס פלעגט אָפּרוימען דעם אויסגעשטאָפּטן חיות-גאָרטן פון זיין פענסטער-ברעט, אויפגעעפנט ס'פענסטער און אַנטציקט געסמאַקעוועט זיך מיט די דאָזיקע מעלאָדישע טענער, ווי ער האָט עס אָנגערופן.

פאַרגומען, מונטער און לוסטיק פלעגט פעטער באָס אַראָפּגיין פון שטוב, און פונקט אַזוי פאַרקלעמט, פאַרלעגן און שרעקעוודיק איז ער געווען, ווען ער פלעגט אין אָוונט אַרויסגיין פון הויף. גרויסע וואָלקן-מאַסן איבער טעגעל האָבן הייגט פרי פאַרדעקט די זון און איצט זענען זיי געהאָנגען שווער און ווי פאַר אַ רעגן איבער דער שטאָט. די פלעצער לעבן ביידע קירכעס זענען נאָך געווען פול מיט מענטשן, קינדער האָבן זיך נאָך געשפּילט, עס האָט געשמעקט מיט בעז. וועגענער מיט בלומען פון ווערדער זענען דאָ געשטאַנען בייטאָג, און אין רינש...ק

איז נאָך געלעגן בלומען-אָפּפאַל, גאָלד-בלימלעך און בעז-פלי־טערלעך, צעטרעטן, און נאַרציסן אָפּגעבראָכן פון די שטענגלעך האָבן געוויאַנעט זיס און שמעקנדיק. אין האַלב-טונקעלען לאַמ־טערן-ליכט האָט געשוועבט די אַלטע נאַזאַרעט-קירכע. זי האָט אויסגעזען קליין און שיין, איידל-רויט צווישן די בוימער, אַביסל אויפגעהויבן איבער דער ערד, מיט אַ באַשיידענעם ראַנד פון פענסטער און קאַפּעלעס, דרומדיק באַהויכט, איין שויב, ליבלעך אַנגערירט פון אַ לאַמטערנע, האָט צערטלעך געגלאַנצט. אָבער די נייע קירכע הינטן, איז געשטאַנען גאַווהדיק און מיאוס, ווי אַן אַלט מיידל; מיט אירע שפּיציקע טורמס האָט זי אויסגעזען ווי אַ מאָגערע, טרוקענע און נשמהלאָזע גוווערנאַנטקע איבער יונגע ליבלעכע קינדערלעך.

און נאָך מער פאַרקלעמט און נאָך מער דערשראָקן האָט פעטער באָס אויפגעעפנט די טיר פון דעם וואַש-פּרעס-אַנשטאַלט פון אַמאַליע לידעקע, און דאָס איז ער דאָך שוין אַריינגעקומען אַהער דאָס צווייטע מאָל, היינט איז ער אויפגענומען געוואָרן מיט מער פרייד נאָך ווי פריער, איינגאַנצן שוין ווי אַן אַלטער פריינט, פון דער אַלטער באָבע ביז צו דער פאַרביק-געפלעק־טער קאַץ, וואָס איז צוגעקראָכן צו אים און געריבן זיך בײַ זיינע פיס.

די באָבע איז שוין געזעסן אין דעם אינוואַלידן-שטול, וואָס ז י האָט געקענט אַליין פירן, ווו נאָר זי האָט געוואָלט. מיטאַמאָל איז זי געוואָרן אַ פרייע, אומאָפּהענגיקע פרוי; זי האָט געקענט אַדורכפאָרן אַפילו איבער אַ נידעריקער שוועל. זי פלעגט זיך שוין אַליין אַרויספירן דורך דער קיך-טיר אויפן הויף, אין טויער, אויף דער גאַס: לאָזט דורך! מאַכט אַ וואַרע פאַר דער אַלטער! דער גאַנצער הויף האָט איר באַגלייט. די האָפמאַן פון די בלומען איז אַרויסגעקומען און דערלאַנגט איר אַ רויטע רויז און באָרגעמאַן, דער בעקער האָט געמאַכט מיט דער האַנט: שטיי נאָר! שטיי נאָר! און געבראַכט אַ גרויסן פּו־טער-קוכן, ווייל עס איז גראָד געווען פרייטיק-צונאַכטס און ער האָט אָנגעבאַקן פאַר דער יידישער קונדשאַפט פון דער געגנט.

דאָס איז געווען אַ קליינער שטול, קאָנסטרואירט פאַר אַ קינד, אָבער פאַר דער אַלטער איז ער געווען פונקט גוט, מיט אים האָט זי געקענט קערעווען, ווי איר האַרץ גלוסט. העלדיש האָט זי זיך אַ דריי געטון רעכטס, לינקס, רעכטס לינקס. אירע אָפּגע־טויטע פיס זענען געלעגן איינגעדעקט אונטער אַ שאָטלענדישן פּלעד און זי האָט זיך געגריסט אויף אַלע זייטן, זי האָט נישט געגעבן צו דערקענען, אַז זי איז געווען אין איין שרעק. באַ־בעשי, ווייטער! אַרום און אַרום. מאַרקיס־גאַס, גרינער וועג, קרויט־גאַס. בלומען־גאַס. אַפילו איצט, ווען זי איז שוין געווען רויק ביים טיש, איז זי נאָך געזעסן מיט אַ שרעקלעכער פאַר־לעגנהייט אין דער דאָזיקער שוואַרצער לעדערנעם אויסבעטעכץ און ווען פּעטער באָס האָט איר באַגריסט, האָט זי זיך פּלוצלונג איינגעבויגן און אַ קוש געטון זיינע הענט.

אָבער פּעטער האָט זיך אויך אַראָפּגעבויגן און אַ קוש געטון זי לייכט אויף די ציטערנדיקע באַקן. און איצט איז שוין געווען גוט. ער האָט פאַנאַנדערגעטיילט די מתנות: די ציגאַרן פאַרן הער ווילי, קאָנפעקטן און בלומען פאַר אַמאַליען, ווידער אַ בוך פאַר טאָנין און פּאָמעראַנצן פאַר דער באָבען. בלויז פאַר אַננאַן האָט ער גאָרנישט געבראַכט. אָבער אַננאַ איז היינט ווידער נישט געווען. ווען ער קומט איז זי קיינמאָל נישטאָ. אָבער היינט האָט ער געפרעגט אויף איר. נו, אַננאַ בלייבט שבת לענגער אַביסל, ווען ס'איז דאָ אַסאַך אַרויסצופּאַרטיקן. היינט, מיטוואָך, איז געווען דער וואַש־טאָג. אַמאַליע האָט גע־וואַשן אין קעלער און ווילי האָט איר צוגעהאָלפן. קונדישע וועש. און אַננאַ קומט פרעסן נאָר פאַרמיטאָג, נאָכמיטאָג איז זי היינט געווען פריי. דעם לעצטן שבת איז זי צוריקגעקומען פון דער רייזע מיט פּאָולן, אויף צו מאַרגנס, פון האַמבורג. און איצט? אפשר איז זי געגאַנגען מיט עמעצן אין קינאָ, אָדער, ביי דעם שיינעם וועטער אין ערגעץ אין אַנדער אָרט? שפּילט נישט היינט „טרעפּטאָוו אין פלאַמען".

טאָני האָט איצט נישט געלייענט. ער איז געשטאַנען לייכט אָנגעשפּאַרט אָן פּעטערס שטול און אַ שטומער איבער־

געבנקייט. ער האָט שוין לענגער נישט געקאָנט אויסהאַלטן און אַריינגעשעפּטשעט אים אין אויער אַריין:

— איר רעדט מיט אַלע, רעדט שוין אַמאָל אויך מיט מיר.

פּעטער האָט גענומען דאָס קינד אויפן שויס, דעם דאָזיקן יינגל, וואָס וואָלט צו דרייצן יאָר שוין געקענט זיין אַ גרויסער יינג און ער מוז זיין אַ פּאַרזעעניש, פון דער ערד נישט אויפגעוואַקסן — אָ, און עס האָט אים כמעט דורכגענומען אַ שוידער, בעת ער האָט געפילט, ווי זיין הויקער רייבט זיך אָן זיין אַקסל. אַזאַ שרעקלעך פּאַרזעעניש, — ער האָט געזאָגט:

— דו וועסט גיין אין בעט אַריין, טאָני, און איך וועל אַריינקומען צו דיר און זיך אַוועקזעצן לעבן דיר, וועלן מיר אַ ביסל רעדן, יאָ?

— איך גיי שוין שלאָפן! — האָט אויסגעשריגן טאָני.

ער האָט זיך פּאַמעלעך אַראָפּגעגליטשט פון פּעטערס שויס און זיך אַריינגעשאַרט אין קאַמער. מ׳איז געזעסן אין שלאָף-צימער, ווו עס זענען געשטאַנען די לידעקעס צוויי אייזערנע בעטן, איבערגעדעקט מיט רויטן סאַטין מיט שפּיצן-קאַפּעס מיט פאַלשע לעמפּאַרד-פעלן אונטן. און אויף דער וואַנט איבער די בעטן איז אין אַ באַגילדעטער ראַם געהאָנגען בעקלינס טויטן-אינזל אין פאַרבן-דרוק. אין דער שטוב איז נאָך געשטאַנען אַ קאַנאַפּע, פון געלע באַטאָזע און אַן אָוואַלער טיש מיט אַ טישטוך, געבעטע שטולן פון נוסטבוים-האָלץ אַרום, מיט שיינעם איבערצוג. אַ שפּיגל-שאַפע האָט איבערגעחזרט די שיינקייט פון װאָלענעם פלושענעם טעפּיך מיט אַ פּערסישן מוסטער און פון אַ קאָמאָדע, איבער וועלכער ס׳איז געהאָנגען אַ פּאָליצקע מיט דריי ברעטלעך אויף דריי שנורן. אויף דעם זענען געלעגן ים-מושלען, פּאָרצעלייענע פיגורן און טוכענע און קאַרטאָנענע קאָמישע ליאַלקעס פון בעלער און קונצנמאַכערס פון לונאַ-פּאַרק. גלעזער מיט אויפשריפטן און וואַזעס מיט בילדער: די שייד פון אַ בוך, אָבער אינעווייניק איז גאָר געווען אַ פּאַרפום-פלאַש, און אַן אמת געזאַנג-בוך פון ווילס קאָנפאָרמאַציע, אַ גאַנץ מאָדערנער עלעק-

טרישער לאָמפּ פון אַ זילבער-מעטאַל מיט אַן מילך-גלאָז איז געווען אויפן טיש פון מייערהיימס קאָנקורס-קאָלעקציע אין דער פּרוכט-גאַס. און פון דעם אויספאַרקויף אין דער שיינהייזער-גאַס האָט געשטאַמט דער גרויסער שראַנק-גראַמאָפאָן.

לידעקע האָט זיך אַנטשולדיקט צוליב די פּליטעס, וואָס ער האָט אָנגעשטעלט, כּדי די אונטערהאַלטונג זאָל זיין אַ ביסל קינסטלעריש. יאָ, עס איז געווען בלויז אַלטע מוזיק, נישט קיין נייעס, עפּעס פּייערדיקס, דער לעצטער שלאַגער. די פּליטעס האָט מען אָבער צוגעגעבן. דער אַפּאַראַט מיט די פּליטעס האָט געקאָסט אינגאַנצן זיבעציק מאַרק און דער קאַסטן אַליין איז ווערט געווען דאָס געלט. האָט מען געמוזט טאַקע אויסקלויבן דאָס קלאַסישע, אויב מ׳קען זיי אַזוי אָנרופן. דעם הער באָס איז עס דווקא געפעלן געוואָרן, אדרבה. נו, יאָ, די פיינע לייט האָבן שוין זייער געשמאַק.

— און הער פּאַול? ווי גייט עס דעם הער פּאַול?

פּאַול איז שוין לאַנג נישט געווען דאָ. קיינער ווייסט נישט וווּ ער איז. ווילי האָט געמאַכט אַ געהיימנישפולע מינע.

— ער איז אַ גריבעגער ייִנג, אָט דער פּאַול, איר ווייסט, הער באָס. אָבער מיט אים איז עפּעס נישט גלאַט. אָבער מ׳זאָל קענען זיין מיט אים אמתע גוטע פריינט, ניין, איז נישט זיין טבע. ביי אים וועט קיינער קיין טאָלק נישט דערגיין, וואָס, אַמאַליע?

— מילא, וואָס דו ווילסט אַלץ, ווילי, וואָס איז דאָ פאַראַן צו דערגיין? וואָס האָבן מיר אַריינצוטראַכטן? ער האָט אַ גאָלדן האַרץ, דער פּאַול.

— יאָ, מוטער, דו זעסט אין יעדערן אַ גאָלדן האַרץ. אָבער די מעשה מיט די אויטאָס ווייסטו שוין גאָרנישט. אָט למשל זיין דראָשקע, איך וואָלט נאָר געוואָלט וויסן, ווען פּאָרט פּאַול מיט דער דראָשקע? נו, און זיין אויסלענדישער אויטאָ, אַן אויטאָ, וואָס ס׳פּאַסט פאַר אַ קיסר? איז עס נישט קיין געהיימעניש?

— קיין שום געהיימעניש, ווילי, און דו ביסט נישט

מחויב צו זוכן דאָרטן, ווו ס'איז גאָרנישט דאָ. ווען פּאָול זאָל נאָר הערן, ווי דו רעדסט אַזוי, וואָלסטו נישט געווען זיכער מיטן לעבן. נישט אַזוי, מאַמע?

די באָבע האָט גאָרנישט געזאָגט, זי האָט זיך צען מינוט געשלאָגן מיט דער דעה, צי זי זאָל אַרויסזאָגן פאַר הער באָס, דאָס וואָס זי ווייס. מיטאַמאָל האָט זי זיך אַ קערעווע געטון און אַוועקגעפאָרן מיט איר שטול. זי האָט זיך אָבער נישט אומגעקוקט צוריק. מיט ציטערנדיקע ליפּן איז זי צוגעפאָרן צו דער קיך-טיר, און איידער פּעטער האָט זיך באַוויזן אויפצוהויבן, איז זי אַריבער די שוועל, ציטערנדיק האָט זי זיך געאיילט און אויסגערופן מיט אַ שטימע, וואָס האָט געגרילצט אין די אויערן.

— איך וויל נאָר אַריינברענגען די קאַווע.

אָבער ווילי האָט אַוועקגעשטעלט משקה אויפן טיש.

— אַ מאַנסביל איז אַ מאַנסביל, הער באָס, וואָס? אָבער אַלצדינג מיט אַ מאָס, ווייל די ליבע און דער זויף, וועקן דעם מענטשן אויף.

— נו, ווילי — האָט אַרויסגעשריגן די באָבע פון דער קיך — האַלט זיך כאָטש, ווי אַ מענטש, דו מיינסט, אַז דו ביסט דאָ ביי קראָווארסקין?

אַמאַליע האָט אַריינגעבראַכט די קאַווע.

— מיר נישט, ווילי, דערצו נאָך געמישט. ניין, פאַרן שלאָפן גיין וועל איך נישט טרינקען.

— אַמאַליע, טו אַ קוק! דאָס איז דאָך דאָס ערגסטע. וואָס מ'שטעקט דיר אַריין אין דער האַנט, דאָס נעמסטו.

— נו, שוין, האָט זיך שוין אָנגעהויבן. ער דאַרף נאָר אַ שמעק טון צום פלעשל.

פּלוצלונג פאָרט אַריין די אַלטע מיט איר שטול, באַוויזט נישט איינצוהאַלטן די רעדער, זי שטויסט זיך אָן אָן דעם טיש און דער שנאַפּס קערט זיך איבער. אַלצדינג האָט געשריגן. נאָר ווילי האָט זיך געהאַלטן רויק, ער האָט זיך געגלעט די שיינע, שוואַרצע האָר, האָט זיך אָפּגעלעקט די וואָנסלעך, ווייל ער האָט גראָד זיין גלעזל איבערגעקערט אין מויל אַריין.

— שאַדט נישט, שאַדט נישט. מ׳וועט שוין אָפּווישן.

און ס׳האָט זיך אָנגעהויבן אַ לעבעדיקער שמועס, און אינמיטן, — די פּליטע מיט סאַלאָמעס טאַנץ. און קרייזלער מיטן בעטהאָווען-קאָנצערט, אַזוי, אַז קיינער האָט נישט געהערט, ווי טאָני האָט געשריגן. אָבער מיטאַמאָל האָט פּעטערס געוויסן אַ שלאָג געטון.

— דאָס יינגל! — האָט ער אויסגערופן און אַריינגעלאָפן אין צווייטן צימער.

דער קאָמער איז געווען אינגאַנצן טונקל. אַמאַליע האָט אָפּגעשרויפט דאָס לעמפּל, ווייל טאָני האָט געלייענט ביינאַכט. ער איז געשלאָפן אין דער קליינער שטוב מיט דער באָבען, ביידע אין קינדערבעטן, די באָבעס בעט הויך פּאַרקראַטעוועט. אַ שטריקל איז געהאָנגען אויף דער וואַנט ביי אַ מעשענעם קוי־גלעקל און דאָ פּלעגט די באָבע קלינגען ביינאַכט, ווען זי האָט עפּעס געדאַרפט. ווייל ווי אַזוי האָט זי געקענט אַליין אַרויסגיין פון בעט?

— מיר האָבן אַלע אַ שטאַרקן שלאָף — האָט אַמאַליע גע־זאָגט, ווען זי האָט פּעטערן דאָס ערשטע מאָל אַרומגעפירט איבער די חדרים — קיינער הערט נישט איר קול. הויך קען זי דאָך נישט שרייען, די מוטער. און אָט, האָט זי אַ גלאָק, קלינגט זי, כאַפּט זיך עמעצער אויף. אָסאַך מאָל כאַפּט זיך אויף טאָני. ער קען זי זייער גוט אַראָפּנעמען, אַרויסטראָגן און זעצן אויפן שטול. אָבער ס׳רוב הערט עס ווילי, און אים האָט די מאַמע צום ליבסטן. ער מאַכט נאָך אַ המצאהלע, אויב זי וועקט אים אויף ביינאַכט. איר זעט, הער באָס, אָט זיצט ער שוין אין קיך און מאַלט קאַווע און הייסט ווילי לידעקע. קיין גאַל האָט ער נישט, ווי איר קוקט אים אָן, הער באָס.

האָט זיך פּעטער באָס, הייסט עס, אַוועקגעזעצט לעבן טאָנין. אַפילו דאָ אין דער קאָמער האָט זיך געפילט מיט דער פרישקייט און ריינקייט פון אויסגעפּרעסטע וועש. אַ קאַווע־ריח האָט זיך אַריינגעמישט צווישן, און בלויז ווען מ׳האָט אָנגע־שטרענגט דעם חוש־הריח האָט מען דערשפּירט, אַז מיטאָג האָט

מען געגעסן הערינג. אָבער די קאַץ, וואָס איז געשלאָפן צווישן די אָפּגעשטאָרבענע פּיס פון דער באָבען, האָט זיך אויך באַהאַלטן אַ האַלבן הערינג אונטער דער קאָלדרע, זי האָט זיך באַוואָרנט פאַר אַן עווענטועלן הונגער ביינאַכט, ווען זי וועט זיך אויפכאַפּן פון אַ חלום וועגן אַ סעודה פון אַ מייזל און דער פּיסק וועט איר זיין ליידיק.

— אַלזאָ, טאָני — דו מוזט מיר נישט נעמען פאַר אומגוט. איך האָב דיך צו לאַנג געלאָזט וואַרטן.

— גיט מיר די האַנט. יאָ? די אַנדערע האַנט אויך. איר ווילט זען, ווי שטאַרק איך בין? איך קען אייך אַריבערציען צו מיר.

פּעטער האָט אַרומגענומען דאָס קינד, האָט צוגעלייגט באַק צו באַק און אויפגעשוידערט. עס איז געווען אַ באַגעגעניש מיט זיך גופא. מיט זיך אַליין, ווען ער איז געווען אַ ייִנגל פון דרייצן יאָר, אַ מיאוס, פּרישטשעוואַטע ייִנגל, מיט די ערשטע האָר אויף דער גאָמבע... טאָנין שפּראָצט שוין אויך די באָרד אויף זיין לאַנגער מאָגערער גאָמבע, וואָס ליגט טיף אויף זיין ברוסט, אויף זיין הינער-ברוסט. אין מוראדיקן צער און ווייטיק האָט איצט פּעטער דאָס אַלץ איבערגעלעבט. און בעת דאָס קינד האָט גערעדט, האָט ער בלויז געקענט טראַכטן: מאַמע — מאַמע — — — און ער האָט איצט ווידער געזען איר מויל, וואָס איז פון עקל געווען לייכט פאַרקרימט, בעת ער איז איר געקומען פאַר די אויגן, און אָט דער דאָזיקער האַלבער עקל איז אים יעצט אַריינגעפאַלן אין דער נשמה.

— אָבער איך בין געווען איר קינד, פון איר געבוירן — האָט ער געטראַכט, — און ווי שיין זי האָט געמעגט זיין — מיין מיאוסקייט האָט אָבער פאָרט געשטאַמט פון איר אַליין, הגם אויך פון דעם מאַן, וואָס איז געווען איר קינדס פאָטער.

ער האָט זיך צעוועקגעזעצט. ער האָט זיך באַהערשט. דאָ איז געווען טאָני, וואָס מ'דאַרף האָבן רחמנות אויף אים. וואָס האָט געזאָגט דאָס קינד? אָ! ווי שרעקלעך, אַ קינד און ס'זאָגט אַזוי קלוג:

— איר קענט דאָך מיר אַלצדינג דערציילן, איך וואָלט אייך אַלצדינג געזאָגט, אָנקל פעטער.

— אָבער דו אויך, טאָני...

— באמת?... דו אָנקל פעטער, דו קענסט רעדן מיט מיר, דו קענסט מיר זאָגן דעם ריינעם אמת, צוליב וואָס דו קומסט צו אונז. מיין נישט, אַז איך בין נאָך אַזוי קליין. איך וועל שוין גרעסער נישט ווערן. אפשר קלוגער אויך נישט. איך וואָלט דיר אפשר געקענט זאָגן, וואָס דו ווילסט וויסן. איך פאַרשטיי למשל, אַז דו קומסט צוליב דער מומע אַננאַ.

— דו האָסט זי ליב?

— איך ווייס נישט. איך גלויב, אַז איך וואָלט זי זייער געקענט ליב האָבן. אָבער זי איז אַזוי... זי לאָזט זיך נישט ליב האָבן.

— פון קיינעם נישט? און פון דעם פעטער פאָול אויך נישט?

— פון אים וואָלט זי זיך שוין אפשר יאָ געלאָזט, אָבער דער פעטער פאָול איז אַזאַ... דו פאַרשטייסט?

— יאָ, מיין יינגל. און איך — נישט אמת, אַז איך בין אַזאַ, וואָס די מומע אַננאַ וועט מיך נישט קענען ליב האָבן?

— איך האָב דיך זייער ליב. — און נאָך אַ קורצן שווייגן האָט ער געזאָגט: — דאָס איז דיר אַלציינס?

ער האָט זיך אַראָפּגעבויגן — פעטער. — די אויגן זענען אים געווען נאַס, ער האָט געשוויגן. אָבער ער האָט געגלעט דאָס קינד. ער האָט געפּליסטערט:

— דו ווייסט, מיין קינד, אַז דו ביסט מיין ערשטער פריינט.

פייכטע הענט האָבן געדריקט זיינע הענט, אַ פּליסטערן און שעפּטשען:

— איך וואָלט געוואָלט מיט דיר אַזויפיל רעדן. איך רעד דאָך קיינמאָל נישט מיט קיין אַנדערע יינגלעך און נישט מיטן טאַטן. דער טאַטע לאַכט פון מיר תמיד. אים וואָלט איך עס נישט געקענט זאָגן, אָנקל פעטער, אָבער דיר. איך האָב מורא.

— פאַרוואָס האָסטו מורא, פאַרוועמען, טאַני?

— יענע נאַכט האָט מיך עפּעס געחלומט, און ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפּט... דו ווילסט נישט אָנטאַפּן? איך האָב שוין האָר, ווי די גרויסע. איך ווייס נישט, ווי איך האָב מיך אויפגעכאַפּט — — קענסט זיך שוין פאָרשטעלן? ווען דו ביסט אַלט געווען דרייצן יאָר —

— יאָ איך ווייס, דאָס איז געווען פּונקט אַזוי. דו דאַרפסט זיך נישט שרעקן. לאָז עס גיין מיט דער נאַטור. און דו דאַרפסט נישט טראַכטן וועגן דעם. אַצינד ווערסטו טאַקע אַ גרויסער. מען וואַקסט, מען פאַרענדערט זיך.

— וואַקסן, וואַקס איך נישט, אָבער איך ווער אַנדערש.

— וואַרט נאָר, דו וואַקסט אויך. דאָ הינטן, זעסטו, אין דעם קליינעם רוק-זאַק, וואָס דער רבונו של עולם האָט דיר אַרויפגעלייגט אויפן פּלייצע.

— מיט מיר דאַרפסטו דאָך נישט רעדן פון רבונו של עולם. דאָס טוט פרייליין וואָלף אין דער שול. איך גלויב נישט אין גאָט. אפשר איז יאָ דאָ אַ גאָט, אָבער דאַן איז ער זיכער נישט קיין גוטער. דער בייזער גאָט.

— טאַני!

— יאָ, טו נאָר אַ קוק אַביסל. גיי אַרויס בלויז אויפן הויף און טו אַ קוק. הונדערט צוואַנציק פענסטער זענען פאַראַן אַרום אין די הייזער. איך האָב זיי איבערגעציילט און וואָס דו זעסט דאָ, איז נישט שיין, ווען דו קוקסט אַריין אַביסל טיפער. דער טאַטע און די מאַמע זענען טאַקע גוטע, אָבער הער נאָר אַמאָל, ווי די לעמקעס שלאָגן זייער קינד, אָן שום סיבה, און דער קליינער האָט געשווירן מיט אייטער אויף דער פּלייצע. און ווי די טילעמאַן שלאָגט איר מאַן. ער נעבעך האָט נישט קיין הענט, און זי מוז אים באַדינען, אָבער זיין רענטע נעמט זי גאַנץ גוט צו און טראָגט זיידענע זאָקן, און פאָרט צו דער יאַנאָוויטש-בריק טאַנצן. און דו שטיי אַמאָל און הער זיך צו, ווען זיי קריגן זיך הינטערן פענסטער, אָדער ווען דער פּאָליציאַנט ברענגט עמעצן צו פירן, אָדער אַ וואָגן פון דער גיכער הילף.

און מילי האָט זיך אַראָפּגעוואָרפן פון אויבערשטן פענסטער, ווייל דער פּאָטער איז אָנגעקומען. זי האָט געדאַרפט האָבן אַ קינד פון עבערהאַרד, און ער איז אַלט געווען ערשט פערצן יאָר. פּאָרנט וווינט פּירזיק, אַ זעצער, ער אַרבעט ביי דער וו. י. צ. און ער האָט מיר אויך געזאָגט: גאָט — איך וויל גאָר נישט זאָגן, וואָס ער האָט געזאָגט, וואָס איך זאָל טון מיטן נאָמען גאָט.

— דו רעדסט פון בייזע מענטשן, טאָני, אָבער טו אַ קוק, עס זענען אויך דאָ גוטע מענטשן און פריינטלעכע. דו האָסט דאָך אַליין געזאָגט: דער טאַטע און די מאַמע. צי גלויבסטו נישט, אַז די מענטשן פאַרביטערן זיך אַסאַך מאָל אַליין זייער לעבן, אָן דעם ווילן פון גאָט? אַז זיי מאַכן זיך אַליין דעם טויט און פאַרזינדיקן זיך? יאָ, אפשר איז גאָט נישט קיין שטאַרקער, אפשר איז דאָס, וואָס ער שאַפט, שטאַרקער פון אים אַליין, אָבער זיין ווילן איז גוט און ריין. זיין שאַפונג איז אים טאַקע אַריבערגעוואַקסן איבערן קאָפּ.

אַזוי האָט ער גערעדט. אָבער ער האָט כּסדר געטראַכט: און דאָ איז אַננאַ! דאָ לעבט אַננאַ! אַזוי זעען אויס די קינ-דער פון איר וועלט. זיי שעלטן גאָט. אַזוי האָט זי אַמאָל אויך געמוזט רעדן. אַזוי האָט אויסגעזען איר קינדערהייט אויך. אָ, מיין גאָט, איך שטעל מיר זי פאָר, ווען זי איז אַלט געווען צען יאָר און האָט אויסגעשפּיגן אין דער שעה פון רעליגיע —

— טאָני שלאָפט נישט, וואָס? — האָט ווילי אַריינגעשריגן.

—ער האָט אַריינגערופן פּעטערן צו שמועסן מיט אים. מאָרגן וועט ער ווידער זיין פאַרשימלט. קומט אַריין דאָ צו אונז אין שטוב אַריין, דאָקטאָר.

אָבער טאָני האָט אים נישט געלאָזט אַוועקגיין. ער האָט אַרויסגעצויגן אַ בלעטל פון אונטער דער קאָלדערע.

— ווילסט עס לייענען, אַנקל פּעטער? דאָס זענען גע-דיכטן — שטילערהייט האָט ער צוגעגעבן: — מיינע.

פּעטער האָט זיך נישט געקענט אַרויסדרייען פון לעצטן גלעזל. ווילי האָט דעקלאַמירט:

— האָט דער שייך געזאָגט צום עמיר: נו, טרינקען מיר נאָך איינס. דאַן גייען מיר.

און ער האָט צוגעהאַלטן פּעטערן פעסט, ארומגענומען אים און נאָכאַמאָל אָנגעגאָסן:

— האָט דער עמיר געזאָגט צום שייך: נו ווען מיר טרינקען נאָך איינס. וועלן מיר באַלד גיין.

און דאַן ערשט האָט מען אים אָפּגעלאָזט. אָבער מיטאַמאָל האָט אַמאַליע אַ כאַפּ געטון איר פּרילינג-מאַנטל, וואָס זי האָט געקויפט נעכטן אין „מאַי-פּאַרקויף, פּרילינגס-פּרייזן, דריי ביליקע וואָכן טעג", ביי טיץ, און זיך אָפּגערופן:

— און איצט וועל איך אייך, הער באָס, אָפּפירן אַ שטיקל וועג. יאָ, ווילי, דו רוימסט אויף און דו גייסט און באַזאָרגסט די מאַמען אין שלאָפצימער. און איך וועל נאָר אַביסל אונטערגיין מיט הער באָס און באַלד צוריקקומען.

די באָבע, שטאַרק נתפּעל פון דעם ווונדער פון איר שטול, האָט היינט נישט אַרויסגערעדט כמעט קיין וואָרט, זי האָט זיך בלויז שטום צוגעקוקט, אָבער אָט האָט זי פּעטערן אַראָפּגעצויגן צו זיך און אים אַ קוש געטון.

און טאָני האָט אַרויסגעשריגן פון קאַמער:

— אָנקל פּעטער, ווען וועסטו ווידער קומען? דו זאָלסט אָבער גאָרנישט מיטברענגען. גאָרנישט, הערסט?

— ניין, אין דער אמתן. — האָט צוגעגעבן ווילי — נישט קיין ציגאַרן. עס איז פאַר אונז אַ כבוד, אפילו ווען איר וועט קומען צו אונז ליידיק און בלויז.

ער האָט זיי אַרויסגעפירט דורכן געוועלב ביז אויף דער גאַס. דאָרטן האָט אַמאַליע טיף אָפּגעזיפצט און זיך אָנגעשפּאַרט אויף זיין אָרעם. זי האָט אים טאַקע פעסט אַרונטערגענומען אונטערן אָרעם, נישט אויסרעדנדיק קיין וואָרט. שטילערהייט איז זי געגאַנגען לעבן אים. פּאַמעלעך און וויגנדיק זיך, ער האָט זיך שטאַרק באַמיט צוצופּאַסן צו איר. לסוף האָט זי געזאָגט:

— יאָ, זעט איר, אָט דאָס האָב איך געוואָלט אַמאָל. גיין

מיט אייך אָט אַזוי. ווייל ווען מען גייט מיט אַ מאַן אַזוי גע־אָרעמט, ווייס מען שוין: אַהאַ! אַזוי איז ער. פאַראַן אַזעלכע, וואָס דו ווייסט קיינמאָל נישט איינשטעלן מיט זיי קיין טריט. און מיט אַ צווייטן איז מען תיכף, אַזוי צו זאָגן, אויף דו. אַזאַ זענט איר אויך. און ווילי, ער האָט זיך אויך באַלד צו־געפּאַסט. ווען איך בין געווען מיט אים צום דריטן מאָל אין פּיכעלסדאָרף, וואָרים דאָרט האָב איך געאַרבעט, האָב איך עס באַלד געזען, און פון דאַמאָלט אָן גייט ער מיט מיר ביזן הייני־טיקן טאָג טריט און שריט.

זיי האָבן זיך פאַמעלעך אומגעקערט.

— וועלן מיר נאָך גיין אַביסל צוריק, יאָ? מיט אייך איז אַזוי גוט צו רעדן. און איך גיי אָן אַ קאַפּעלויש און איך וואָלט נישט געוואָלט גיין אין דער פראַנקפורטער אַלעע. דאָרט קען מען מיך.

אַזוי האָבן זיי כסדר שפּאַצירט אין דער שטילער מאַר־קוס־גאַס, אַ צוויי הונדערט טריט אַהין, אַ צוויי הונדערט טריט צוריק און זענען ווידער פאַרבייגעגאַנגען דעם וואַש־און־פּרעס־אַנשטאַלט. אין געוועלב איז איצט געווען טונקל. אָבער עס איז געווען אָפן די טיר צו דער ליכטיקער שטוב. זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט און געזען דורכן פורהאַנג, ווי ווילי ברענגט אַלץ אין אָרדענונג, נעמט דערנאָך אַרויס די אַלטע באָבע פון איר שטול און טראָגט זי אַוועק שלאָפן.

— יאָ, ער לייגט זי שוין אין בעט אַריין — האָט אַמאַליע געזאָגט שטילערהייט — איך האָב גאָר נישט פאַרדינט ביי גאָט, ער זאָל מיר צושיקן אַזאַ מלאך, פאַר מיינע זינד.

— זינד? גאָט איז מיט אייך, אַמאַליע, איר הייבט אויף זיכער נישט אָן צו וויסן, וואָס אַזוינס איז זינד. איר זענט תמיד געגאַנגען אויפן רעכטן וועג.

— אויפן רעכטן וועג! וואָס קענט איר דען וויסן? אַז טאַטי איז דאָך נישט פון ווילין, און אַז דאָס יינגל האָט אַזאַ הויקער נעבעך, צי איז עס דען נישט מיין שולד און זינד?

— איך קען עס גאָרנישט גלויבן, פרוי אַמאַליע.

— מילא, טאַ הערט זשע צו. איך בין דאָך געווען אַמאָל אויף אַ שטעל, אַ מיידל צו שטוב-אַרבעט. אָבער איך האָב מיך, ווי עס איז, געהאַלטן. איך בין אַלט געוואָרן דרייסיק יאָר, און ס'האָט מיר קיין שום זאַך נישט געטראָפן. אַמאָל וואָלט זיך עמעצער פאַרליבט אין מיר אויך, אָבער, זעט איר, איך בין תמיד געווען אין שיינע הייזער און געזען ווי מ'לעבט ביי לייטן. נו, האָב איך שוין נישט געקענט פועלן ביי זיך, חתונה צו האָבן מיט אַן אַרבעטער און וווינען מיט אים אין אַ קעך-שטיבל, אָדער מיט עפּעס אַ שוסטערל אַ לאַטוטניק, איך זאָל דאַרפן פאַר אים אַרומטראָגן די אויספאַרריכטע שיך. און בעת ס'איז אָנגעקומען די מלחמה האָב איך גראָד געדינט אין אַן אָרט ביי אַ באַראָן. עס איז געווען דער פופצנטער יאָר. נו, איז דער יונ-גער באַראָן געקומען אויף אורלויב, ער איז געווען אַ פליער-לייטנאַנט, און ביים באַראָן האָט מען געמאַכט אַ גאַנצן יום-טוב, דער לייטנאַנט האָט מיטגעבראַכט צוויי קאַסטנס פראַנצויזישן וויין און סעקט, איך אַליין האָב אויך געקענט פאַרקאָכן דעם פיינעם בור-גונדער, און איינמאָל ביינאַכט בין איך קוים פאַרטיק געוואָרן מיטן אָפּוואַשן דאָס געפעס און איך בין אַרויפגעגאַנגען דורך די טרעפּ צו מיין בוידעם-שטיבל. אינמיטן טו איך אַ קוק, דער לייטנאַנט שטייט נאָך אין דער טיר פון סאַלאָן און ער נעמט מיך אַריין אינעווייניק. און דאַן האָב איך נאָכגעגעבן—איך בין געווען אַזוי מיד. נו, און דערנאָך איז ער אַוועקגעפאָרן, און באַלד דעם אַנדערן ווינטער האָבן זיי אים אַראָפּגעשאָסן. אָבער דאַן האָב איך שוין געוווסט, אַז איך האָב אַ קינד. איך בין אַוועקגעגאַנגען צו איינער אַ פרוי, אָבער זי האָט שוין גאָרנישט געוואָלט טון. עס איז שוין געווען אין זיבעטן חודש. און אַזוי זוי איך גיי אַוועק פון דער פרוי,—עס איז געווען אין מאַאַביט אין דער בירקען-גאַס — טרעף איך אָן אַ סאָלדאַט. ער איז גע-ווען פאַרוווּנדעט און איז איצט געווען דאָ אין דער קאַזאַרמע, און אין דריי וואָכן אַרום האָט מען אים ווידער געזאָלט אַרויס-שיקן אויפן פראָנט. און דאָס איז געווען ווילי לידעקע.

זי איז געבליבן שטיין אָן אַן אָטעם. זי האָט צום סוף

צו שנעל געדעדט. זיי האָבן זיך ווידער געפונען לעבן געוועלב, איצט איז שוין אין דער צווייטער שטוב אויך געווען פינסטער, ווילי האָט זיך שוין געלייגט שלאָפן. זי האָט פּרובירט די טיר פון געוועלב, יאָ, זי איז נאָך געווען אָפן פאַר איר. פאַמעלעך זענען זיי ווייטער געגאַנגען, און זי האָט זיך שווער אָנגעשפּאַרט אויף פּעטערס אַקסל.

— דער שיינער ווילי, ער איז געווען זיבן יאָר יונגער פון מיר. און איך ווייס באמת נישט ביז אויף היינטיקן טאָג, וואָס אַזוינס ער האָט דערזען אין מיר. ער האָט מיך נאָך היינט אויך גאַנץ ליב, ער איז מיר זייער געטריי. ער קען מיט אַלעמען טרייבן קאַטאָוועס אָבער קיינער האָט אויף אים נישט די מינדסטע שליטה. און אַלע נעמען דאָך שיער נישט איין די נכפה פאַר אים. אָבער שוין דעמאָלט, איך מיין, יענע דריי וואָכן, ווען ער איז געווען אין בערלין און געקענט גיין, ווו ער האָט געוואָלט, איז נישט אַדורך קיין שעה, אַז ער זאָל נישט זיין ביי מיר. אָבער דאָ איז אַ צרה מיטן קינד, וואָס איך טראָג פון אַן אַנדערן, און ווען ווילי נעמט מיך אַרום, שטויס איך אים אָפּ פון מיר, כּדי ער זאָל נישט דערשפּירן מיין בויך. אין דריי וואָכן אַרום איז ער טאַקע אַוועקגעפאָרן. איך האָב גענומען שעלטן און שלאָגן דאָס קינד אין בויך, איך האָב אָנגעהויבן צו טרינקען בראָנפן, איך האָב געמיינט, אַז ס'וועט נישט אויסהאַלטן, אָבער ס'האָט זיך משמעות צוגעהאַלטן מיט די הענט און מיט די פיס. דאַן האָב איך מיך אָפּגעזאָגט פון מיין שטעלע מיט פיר וואָכן פריער און אַוועק צו אַ פרוי אין פרידריכסהאַגען, איך האָב דאָך שוין געהאַט אַביסל געלט אָפּגעשפּאָרט פון פופצן יאָר דינסט. די בראָנפן זענען צוליב זייער זונס טויט ממש אַראָפּ פון זינען, אָבער מיר האָט עס כּמעט גאָרנישט געאַרט! און איצט איז שוין דאָ ווילי אויך. אָבער דער ממזר, וואָס טוט מען מיטן ממזר!.. עס איז געקומען אויף דער וועלט, און איך האָב גע-טראַכט בלויז איין זאַך: אַז דאָס קינד גייט אויף מיין לעבן און אויף מיין גליק. טאָמער דערוויסט זיך ווילי, איז אויס!... און אָט האָב איך עס טאַקע געטון, איינמאָל, עס איז שוין

אַלט געווען פיר וואָכן, און איך בין נאָך געווען ביי דער פרוי, שטיי איך אַזוי מיט אים גאַנץ פרי פאַר דער שטוב. אויף דער גאַס איז געווען ליידיק, טו איך אַ טראַכט, אַז ווען איך לאָז אים איצט אַזוי אַראָפּ, אַזוי נישט ווילנדיק, אונטן אויף די שטיינער — איז ער טויט! איז ער טויט! איז ער טויט!... דאָס האָט מיר ממש נישט געוואָלט אַרויס פון קאָפּ. ער איז טויט!— — נו, האָב איך זיך פאַמעלעך און פאָרזיכטיק אָנגעשפאַרט אָן דער הויז-טיר און אויפגעעפנט די אָרעמס און ווידער צוגע-מאַכט, אפשר צוואַנציק מאָל אַזוי. איך האָב מיך געלערנט, איך האָב מיר געשפילט אַזוי — ס'ווייס קיינער נישט דערפון, נאָ-טירלעך, אחוץ אייך. דערנאָך... דערנאָך האָב איך טאַקע די אָרעמס פאַנאַנדערגעשפרייט, און דאָס קינד איז אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד...

זי איז געבליבן שטיין אויפן ראָג פון דער האָלץ-מאַרק-גאַס, אויפן פלאַץ, וואָס פירט אַראָפּ צו דער שפּריי. פון דער באַן-בריק האָט זיך געהערט אַ פאַרשטיקטער גערויש און עס האָבן דורכגעשוועבט עטלעכע באַלויכטענע פענסטער. צוויי שיכּורים זענען זיגנענדיק אָנגעקומען אַהער פון דער לאַנגער גאַס. פעטער האָט דערקענט די געגנט, דאָס איז געווען פאַר צוויי וואָכן, האָט ער זיך אויך אַרומגעשלעפּט דאָ מיט זיינע פריינט. די שטאָטישע צוגן האָבן אַלע אַלעמאָל דורכגערוישט. שפּעטער איז אָפּגעגאַנגען דער ד—צוג קיין קעלן מיט שלאָפוואַ-גאָנעס, דונערנדיק און געוואַלטיק.

— ס'האָט נישט געשריגן. ס'איז געווען צוויי טאָג שטיל. אָבער ס'האָט געלעבט... נו, האָב איך שוין געוווּסט, אַז מסתמא איז דעם קינד באַשערט דאָס לעבן, און אַוועקגעשריבן אַ בריוו צו ווילין און אים דערציילט דעם גאַנצן אמת, נאָר נישט וועגן דעם, אַז איך האָב עס געוואָלט דערהרגענען. איך האָב שוין גאָר נישט געוואַרט אויף קיין ענטפער אַפילו, אָבער מיטאַמאָל קומט אָן אַ בריוו פון אים און ער שרייבט מיר: פונדעסטוועגן ביסטו מיין כּלה, ווייל איך האָב דיך ליב, און אויב מיר איז באַשערט דאָס לעבן, וועלן מיר חתונה האָבן, און דאָס יינגל

איז מייַנס, אַזוי גוט ווי דייַנס... איך בין ווידער אַוועק אויף אַ שטעל און איבערגעלאָזט דאָס קינד אין פרידריכסהאַגען. אָבער ווען ער איז אַלט געוואָרן צוויי יאָר, טו איך אַ קוק, זיין האַלז איז עפּעס אַזוי קאָמיש, און זיין קאָפּ זיצט עפּעס נישט ווי עס דאַרף צו זיין, און אויפן פּלייצע, זע איך, האָט ער אויך עפּעס. איך גיי אַוועק מיט אים צום דאָקטאָר — צי איז דאָס קינד אַמאָל נישט שלעכט אַראָפּגעפאַלן ?... יאָ, איך האָב אָפּגעטון דעם דאָזיקן פאַרברעך, און דאָס קינד איז נעבעך אומגליקלעך. און וואָס פעלט מיר דען ביי גאָט, אַז איך זאָל זיין טאַקע אויף אַן אמת גליקלעך ? דאָס געשעפט גייט, גאָט צו דאַנקען, גוט. און דער שיינער ווילי האָט מיך ליב און דער טאָני איז נאָך אַלעמען אויך אַ ליכטיק יינגל — אַרום און אַרום האָב איך זיך אויף גאָרנישט צו באַקלאָגן. קען מען דען עפּעס פאַרשטיין ?

פּעטער האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויף איר.

— דאָס הייסט, אַמאַליע, אַז אַלצדינג איז אַריבער און פאַרגעסן.

— יאָ, אַזוי האַלט איר ? אַז מ'האָט מיר שוין מוחל געווען ?... יאָ, איך האָב אפשר גענוג די אויגן אויסגעוויינט און געציטערט. ס'איז גענוג געווען, אַז איך זאָל זיך פאָרשטעלן, ווי איך שטיי אין דער זע-גאַס אין פרידריכהאַגען און לאָז עס אַראָפּפאַלן אויף די שטיינער.

ווען פּעטער איז געגאַנגען ווייטער אַליין, האָט ער פּלוצלינג דערפילט, ווי אַ שווערע משא וואָלט אים אַראָפּגעפאַלן, ווי לייכט ס'איז אים געוואָרן אָפּצואָטעמען. ווי פריי זיין האַרץ האָט געקלאַפּט. מוראדיק, אַריינגעפלאָכטן צו ווערן אין דער מאַסע, אין דער אָרעמקייט, אין דעם אַנדערנס צרות! יעדערער איז אַ בריאה פאַר זיך, דער מענטש איז אויך בלויז אַ לעבעדיק באַשעפעניש. זאַלבעצווייט, זעלבסט — יאָ. ליבע, גאַנץ שיין. פאַמיליע — פון מיינטוועגן, אָבער געזעלשאַפט, חברשאַפט, פאַר די שוטים, אפשר. אָבער ער? ניין! איך! און דו! דער דו איז גענוג פאַר גליק און לעבן, ליבע און פאַרצווייפלונג.

אין דער רגע האָט ער דערפילט אַ האַנט אויף זיין אַקסל. ער האָט זי שוין דערקענט אומגעזען.

— פּאָול! — האָט ער אויסגעשריגן איבעררראַשט און דער־שראָקן. ער האָט געגלויבט — אָבער ניין, אַננאַ איז נישט געווען מיט אים.

— אָט קוק איך מיך שוין צו אַ גוטע האַלבע שעה צום פּאָרל — האָט פּאָול אויפגערופן — ער איז געווען אָנגעטון אין אַ בלוי רעקל מיט אַ גרויען סוועטער, אין אַ לעדערנע היטל, און קני־הויזן. אין די אויגן איז געווען אַ גאַנצער טאָג מיט בלויקייט זון און פריילעכקייט.

— קעגנאיבער שטייט מיין טאַקסי, איך וועל דיך אַוועק־פירן אַהיים.

און ער האָט אים תיכף צוגעפירט צום אויטאָ, אויפגעעפנט די טיר און אַרייַנגעשטופּט דעם דערשטוינטן פעטערן אינעווע־ניק. ער האָט זיך געזעצט ביים רעדל, אַראָפּגעקלאַפּט „פריי", האָט אָנגעדרייט און איז אַוועקגעפאָרן. דאָס איז געווען אַן אַד־לער־אויטאָ, ריין, גרוי, באַקוועם, האַלב־אָפן און געגאַנגען אויס־געצייכנט, און פּאָול איז געפאָרן דורך פוסטע גאַסן. קיין שום סיגנאַלן האָבן נישט רעגירט אויף די ראָגעס, קיין פּאָליציאַנט האָט נישט קאָנטראָלירט דעם פאַרקער. ווען ער איז אַרויסגעפאָרן די שאָסע־גאַס, האָט ער געלאָזט דעם אויטאָ אויף דער גאַנצער קראַפט, אַדורכגעפלויגן פאַרביי אַנדערע אויטאָס, וואָס זענען אָנגעקומען פון זייטיקע גאַסן און טרומייטערנדיק קוים איינגע־האַלטן דעם טאָרמאַז. איבערגעפאָרן אין דער לינקער זייט די טראַמוויי־ליניע און זיך פאַרנומען פלוצלינג מיט אַ שטאַרקן אויס־בויג אויף רעכטס אין דער שול־גאַס, פלוצלונג איינגעהאַלטן, מילד — און זיך אָפּגעשטעלט פאַר פעטערס הויז אַזוי ווייך ווי אַ גלעט.

הייַנט איז ער אַרויסגעגאַנגען מיט אים אינדערהויך. ער האָט זיך אַרומגעקוקט.

— פּאַסקודנע, — האָט ער געזאָגט — און אין אַזאַ אָרט וווינסטו? צוויי מאַרק צען האָט אויסגעשלאָגן, ברודערקע, די

מוזט באַצאָלן, האַנדלשאַפט איז נישט קיין ברודערשאַפט.

— פּאַסקודנע? אינדעראמתן? איך זע עס שוין גאָרנישט. איך בין אויפגעוואַקסן אין דעם.

פּאַול האָט זיך ווידער אַרומגעקוקט. ער האָט אויפגעמאַכט דעם בופעט, באַקוקט די פלעשלעך ליקער.

— אַ שלעכטע מאַרקע — האָט ער געזאָגט און אַרויסגע-נומען די ציגאַרן, אַ שמעק געטון — פּע. וואָס פאַר אַ שטינ-קערס, מוזן נאָך זיין פון יענע יאָרן, נישט היינט געדאַכט, וואָס רעכנסטו צו טון מיט דיין געלט, פּעטער?

— צי האָט איר חשק דערצו, פּאַול? איר וואָלט עס נישט געוואָלט האָבן?

— איך, אַ קאָמישע פראַגע, איך האָב אַזוי פיל געלט, וויפל איך וויל. אויף געלט מוזן זיין סמנים פון בלוט און שווייס — פאַרשטייט זיך, פון אַן אַנדערן. אָבער אַזוי, אַראָפּגעפאַלן פון הימל? — וואָס לייענסטו דאָ?

ער איז אַריינגעגאַנגען אין רענעסאַנס-הערן-צימער און אָנ-געצינדן די עלעקטרי.

— אוי, טייוול! מלחמה-ליטעראַטור, ניין, דאָס איז נישט פאַר אַ טאַטנס אַ קינד. איך האַלט נישט דערפון. יענע האָבן פאַרגאָסן בלוט און זיי מאַכן דאָס מיט טינט. דאָס איז ביליק, אַרומצוגיין האַנדלען מיט יענעמס ווונדן. ניין! — און אַ באַלקאָן, זע איך, איז אויך דאָ. דאָ שטייט דער הער ווען ער חלומט, וואָס?

אונטן איז געשטאַנען זיין טאַקסע. אין מיטן דערנאַכט, איז אויפן קירכפּלאַץ געווען שטיל און טויט, נאָר פון אַנקל פּעלעס פאַרוויילונגס-פּלאַץ זענען נאָך געגאַנגען די לעצטע פאַרשוינען, די מיידלעך פון די ספּעקטאַקל בודעס, אָפּגעוואַשן פון שמינקע, די שאָקל-און די קאַרוסעלן-אייגנטימער, די אַטלעטן פון דער קראַפט-בודע, שטאַרקע מאַנסלייט, וואָס שלעפן אינדער-פרי קלאַוירן און קאָלערן פעסער.

ביידע זענען געשטאַנען אויפן באַלקאָן און געשוויגן. פון דער מערב-זייט האָט זיך דער הימל אָנגעהויבן פאַרוואָלקענען.

אויבן איז שוין געווען שטורעם און אונטן האָט זיך נאָך קיין בלאַט נישט קיין ריר געטון. די ביימער האָבן אַרויסגעטאָטעמט שאַרף און וואַרם. שטיל האָבן געראַשט די טראַמווייען, זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט ביים ראָג פון דער פרינץ-אויגן-גאַס, אַ קלונג געטון און מיט אַ גרילצעריי אַוועק ווייטער.

— הונדערט שאלות ליגן דיר אויפן צונג — האָט פּאַול געזאָגט — איך הער עס. דו ווילסט גאָר אַסאַך, צופיל וויסן, פעטער. טאָ, הער זשע אויס, אויב ס'איז שוין יאָ אַזוי. פון קיין שלעכטע עלטערן קום איך אויך נישט אַרויס, אָבער איך בין אפשר אַ שלעכטער זון. אפשר לעבט נאָך דער פאַפּאַ און ער איז סאַניטאַר-ראַט דאָ אין בערלין, פאַזאַנען-גאַס, אַ האָטעל-דאָקטאָר אין עדען. אוי פיין! אָדער די מאַמע, אַן אַלמנה נאָך אַן אויבערשט, האָט נאָך תמיד אין האַנאָווער איר פיינעם קרייז און דער זון איז פאַרשטויסן. צו פופצן יאָר האָט ער צוגע-שטעלט דער קעכין אַ בייכל און פון שטוב-מיידלעך אָנגעשטעקט זיך, פאַרקויפט דער מאַמעס שמאַראַגד-צירונג און שטילערהייט זיך געקויפט אַ מאָטאָציקל. אפשר זאָג איך, ברודערל, אפשר הייסט פּאַול אינדעראמתן קאַמיל און ער קומט אַרויס פון פראַנ-צויזישע עמיגראַנטן און דער טאַטע זיצט נאָך אויף היינטיקן טאָג ביי דער רעגירונג אין פּאָטסדאַם. צעציליע האָט אַמאָל געגעבן דעם קליינעם זיסן קאַמיל אַ קוש. און מ'האָט אים גע-ברענגט צום קעניג, ער זאָל זיך שפּילן מיטן קליינעם פּרינץ. איצט דערמאָנט מען מער נישט זיין נאָמען, קאַמיל הייסט פּאַול אַנדערס. יאָ, אַנדערס הייסט איצט דער יונגער הער פון דער בעסטער פאַמיליע... צי קען עס נישט זיין אַזוי? נאָך מער מעגלעכקייטן דאַרפסטו, מיין הער? שיין איז דאָ, דער באַלקאָן פאַררייניקט מיט דעמדאָזיקן מקום.

ער איז ווידער אַריינגעגאַנגען אין צימער און אַריינגע-צויגן מיט זיך פעטערן.

— אוי, זע נאָר, אַ סאַלאָן. ברוינער פּלוש. אָבער אַקו-ראַט ווי ביי דער באָבען אין שוועדן. דאָרט איז געווען אַ שטול מיט אַ גאָלדן קייטל, אָפּגעשפּאַרט פאַר פראָפּאַנע אָחורס, וואָרים אויף דער שטול איז געזעסן די גרויס-הערצאָגין און אָנגענומען

אַ גלעזל פּאָרט-ווײַן. וואָרום דער פויגל, וואָס איז אַרויסגע-פלויגן, האָט זיך דאָ באַזעצט אויף די פעדערן, און זיך געפילט ווי ביים טאַטן אין ווייַנגאָרטן. ווען די באָבע פלעגט דאָס דער-ציילן, פלעגט זי תמיד פאַלן אין חלשות.

פאַול איז אַרומגעגאַנגען איבער דער שטוב, באַקוקט די שטאָל-שטיכן, די פאָטאָגראַפיעס.

— אַ קלאַוויר. דו שפּילסט? שפּיל נאָר אַ ביסל.

— דאָס איז דער מאַמעס אַלטער קלאַוויר. איך שפּיל נישט אויף אים.

פאַול האָט אים אָנגעקוקט און געשוויגן.

— מיין קלאַוויר שטייט דאָרטן אין לאַגער. ערשט איז צו שפּעט. מ׳וועט הערן אין גאַנצן הויז. איר וועט אַמאָל קו-מען ביי טאָג.

— אויסגעצייכנט. — האָט פאַול געזאָגט און אַריינגע-גאַנגען צוריק אין הערן-צימער.

— פלאָרענץ — פלעגן עס אָנרופן די בערלינער מעבל-סטאָליאַרעס אין 1890. פיי—יי—יין! אָבער זע נאָר דאָ, אַ מאָ-דערנע בעט. אָ, זי ציט. לייג דיך, פעטער. איך וועל נאָך ווייטער אַביסל אַרומגיין און באַקוקן דיין פאַרמעג.

פעטער האָט אים געפאָלגט און זיך אַוועקגעלייגט אויפן בעט. ער האָט זיך צוגעהערט, ווי פאַול גייט אַרום איבער די חדרים, ווי ער איז אַריין אין שלאָפצימער, ווו ער האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט, פאַר דעם פאַרליבטן מלאך איבער דעם בעט. דאַן ווען האָט ער אויפגעעפנט נאָך אַ טיר, און פעטער האָט געהערט זיין שטימע:

— אוי, אָט דאָ איז געזעסן די מאַטראָנע אַליין. אַלט מעבל, וואָס? יאָרגאַנג 70/71 צוגעפּאַסט צום סטיל.

ער האָט געהערט, ווי ער איז אַריינגעגאַנגען אין קיך, אויפגעדרייט דעם וואַסער-קראַן און געטרונקען.

— גוט געוועז! — האָט ער געזאָגט.

אין הויף האָבן געזונגען די קאָטערס פאַר די פיר האַ-רעם-קעץ. פאַול האָט אויפגעעפנט דאָס פענסטער, אַביסל זיך

צוגעהערט און געלאַכט. מיטאַמאָל איז די דאָזיקע שטילע איינ־זאַמע דירה לעבעדיק געוואָרן, דאָס גאַנצע מעבל האָט אויפגע־אָטעמט, די ווענט האָבן זיך פאַנאַנדערגעשפרייט, דאָס ליכט איז העלער געוואָרן.

פאַול האָט זיך אומגעקערט צוריק און זיך אַוועקגעזעצט ביי פעטערן אויף דעם בעט. ער האָט אויסגעטון דאָס רעקל און געבליבן זיצן אין אַ העלן וואָלענעם סוועטער, אָן אַ היטל, די האָר אויפן שטערן אין גאַליפּיי־הויזן. ווי אַ יינגל האָט פאַול אויסגעזען. אַ שיין יינגל, אַ יינגל בעת ספּאָרט.

אַננאַ — יאָ, ס׳איז נאָך פאַראַן שיינקייט אַחוץ איר. אַנ־דער שיינקייט. קראַפט און זאַפט, געלעכטער און גבורה: פאַול.

— קום אָפּטער — האָט פעטער געזאָגט—ס׳איז אַ טייערע זאַך, אַז דו ביסט דאָ. דו ביסט, ווי אַ מיטאָג־זון.

— מיטאָג־זון, אויב מ׳געניסט צופיל, איז זייער געפערלעך.

— איך קען פאַרטראָגן אַסאַך.

— אָבער זאָל איך מיטברענגען אַננאַן?

— צי זענט איר געוועזן אין האַמבורג?

— יאָ.

— באמת? צו וואָס?

— נו, אַזוי אַ שפּאַציר. פאַרגעניגן.

— נו, און אונטערוועגנס — שלאָפט איר צוזאַמען?

— ערשט טראַכט דער מענטש וועגן אַזעלכע זאַכן.

— ווי אַזוי איז זי, פאַול? איז זי שווייגנדיק? פאַראַן אַזעלכע וואָס לאַכן, אַנדערע זיפצן.

— וואָס פאַר אַ קלאָץ־קשיות!

— דאָס איז חוצפּהדיק? יאָ? פאַר דיר וואָלט איך געקענט זיין מוראדיק חוצפּהדיק. און דו? דו ביסט ווילד? אָדער דו ביסט פאַרביסן? גאָר שטיל, ווי אַ רוצח?

— מענטש אייבער, האַלט אַביסל איין דיין מויל. באַ־רואיק זיך.

פעטער, פעטערל, אָך, ער האָט זיך געקלאַמערט אָן זיך גופא.

— אָבער זי האָט דיך ליב.

— זע איך אויס אַזוי?

— און דו?

— איך? איך האָב גרויסע געשעפטן, גרויסע זאָרגן. ווײַ־טער גאָרנישט.

ניין, פאָול האָט, הייסט עס, נישט געוואָלט ענטפערן. ער האָט געשוועבט מיט זיינע בליקן אין דער ווייטקייט, אַרויסגענומען אַ ציגאַר און געבליבן שטיין ביים פענסטער. פלוצלונג איז ער שטיל געוואָרן. נאָך דעם ערשטן צי פון ציגאַר האָט ער געזאָגט:

— דו דאַרפסט נישט אַזוי פיל פרעגן, מענטש, ערשטנס איז גאָר נישטאָ, וואָס צו וויסן, און צווייטנס מאַכט וויסן גאָר־נישט גליקלעכער. און דריטנס, דריטנס — וואָס איז דען דער אמת? אַז איך וועל דיר שוין זאָגן אַ שטייגער, אַז איך בין אַן ערלעכער שאָפער פון אַ דראָשקע, אָדער איך בין גאָר אַן איינברעכער און האָב אַ גרויסע באַנדע הינטער מיר, אָדער איך בין אַ געהיים-אַגענט פון דער קרימינאַל - פּאָליציי, אָדער — צי איז עס נישט אַלץ איינס? צי גייט עס דיך אָן? אָדער למשל, אַננאַ. זי איז, לאָמיר זאָגן, אַ מלאך, ניין, זי איז אַ גאַסן־פרוי. ניין, זי איז ווי אַלע, אַ גוט, ווויל מיידל, וואָס טוט צייטנווייז אַ לעב — איז וואָס האָט עס מיט דער אמתער אַננאַן פאַר אַ שייכות? אַננאַ איז אַ מענטש, און דו האָסט ליב אָט דעם מענטש. זי מאַכט דיר אין בעט אַ הימליש פאַרגעניגן. דו שמעקסט פון דעם געטלעכן חסד — טאָ וואָס גייט דיך אָן, וואָס זי טוט און וואָס זי איז אַחוץ דעם? — אָט איז פאַר דיר אַ מאַנספערשוין און ער רעדט צו דיר, ווי צוויי פריינט אויף טויט און אויף לעבן: אָבער זאָרג זיך נישט אַזוי שטאַרק, וואָס ער טוט, ווען ער איז ערגעץ אין אַן אַנדער אָרט. יעדער מענטש איז צען מאָל, הונדערט מאָל, קיינער איז נישט בלויז איינמאָל, צו יעדן איינעם מוז מען זיין אַן אַנדערער. אַזוי פיל מענטשן, וואָס איינער קען, אַזוי פיל מוז ער זיין. אָבער אינטערעסירן

מוז מען זיך בלויז מיט איין זאַך: ווי אַזוי איז דער מענטש מיט דיר? אויב דו געפינסט אַנגן צניעותדיק, צום טייוול, דאַן איז זי צניעותדיק. מעג זי דאַן אַפילו ניאופן אַלע נאַכט. און אויב דו געפינסט-איין, אַז איך, למשל, בין אַ רייגער, בראַוועדער יונג — בין איך עס, אַפילו דאַן, ווען איך האָב פאַרויסגענומען נעכטן אַ גאַנצע פור מיט פוטערס פון דער וואָל-גאַס. אָבער דאָס ווערסטו נישט פאַרשטיין.

— אדרבה, פאַול, איך פאַרשטיי. איך בין גרייט.

— צו וואָס, מענטש איינער?

— איך בין גרייט, אַז איר זאָלט זיין דאָס, וואָס איר זענט פאַר מיר. ווי איך זע אייך. ווי איר זענט פאַר מיר, דאָס איז אייער אמת. צי האָב איך אייך ריכטיק פאַרשטאַנען?

— אויסגעצייכנט.

— אָבער, פאַול, אויב דו גלויבסט, פאַול, אַז ס'טוט מיר ווי?...

— אפשר — — וואָס שאַדט עס! ביסט דאָך נישט קראַנק? אויב יאָ, פאַר אַוועק, מענטש איינער, דו ווייסט, דו ביסט אפשר צופיל מיטמענטש, פעטער.

— כ'גלויב עס נישט. אָבער ליבע, אפשר איז די ליבע די איינציקע מעגלעכקייט צופרידן צושטעלן זיך מיט אַ טייל פון אַ מענטשן. בלויז די וואָס ליבן נישט, ווילן איגגאַנצן.

— אָ, קענסטו אַזוי ליב האָבן, יונג? אויב אַזוי, טרעפן זיך טאַקע דאָ צונויף די גרויסע ליבע מיט דער אמתער גרויסער גלייכגילטיקייט, קיין שום זאַך נישט צו פאָדערן, אַלצדינג צו נעמען פאַר ליב.

— ווי גוט ס'איז צו רעדן מיט דיר, פאַול, מיר דאַכט זיך, אַז איך רעד ערשט צום ערשטן מאָל.

פאַול האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט לעבן אים. ער האָט אים אַרומגענומען מיט אַן אָרעם און זיך טיף אַריבערגעבויגן איבער זיין פנים, ער איז געווען מיט אים אַזוי נאָענט, אַז פע-טער האָט געפילט, ווי שיין די דאָזיקע שטאַרקע בלאָנדע האָר זענען געפלעגט געוואָרן, געוואַשן און פאַרפומירט, די האָר פון

אַ פאַרצערטלטן, געליבטן יינגל. ער האָט אויסגעצויגן די האַנט; ער האָט אים געמוזט אָנרירן, אָנגעמען, אַ גלעט טון. פּאָול, האָט געלאַכט:

— קאָמיש. אַלע מוזן מיר אָנרירן. אַוועק. די מוטער, אָבער איך דאַרף עס גאָרנישט. נישט אַזוי נאָענט. אָבער די ווייבער זענען ממש משוגע צוליב מיינע האָר. זיי רעגן מיך אויף, ווען זיי גלעטן מיינע האָר. אָבער איך בין גאָרנישט אַזוי.

— נו, זאָג שוין, פּאָול, דו ביסט קאַלט?

— קאַלט? — נו, איך מאַך נישט דערפון קיין גרויסן ווענץ. עס ברענט נישט. און דערפאַר, ווייל זיי באַמערקן דאָס, ווערן זיי טאַקע משוגע, פאַרשטייסט? לויפן זיי נאָך.

— האָסטו אַסאַך פריינדינס?

פּאָול איז געבליבן זיצן איבער אים איינגעבויגן. פון זיינע אויגן האָט געשטראַמט די צערטלעכע בלויקייט אויף פּעטערס געזיכט. ער האָט זיך אָפּגערופן ערנסט:

— און אַז איך וועל דיר שוין זאָגן: אַסאַך?... איינע איז דער מיינעקן-גאַס, גאַנץ פיין, די טייערסטע פרוי פון בערלין. און איינע גייט אין דער אייכהאָרן-גאַס און איינע ביים רענסטאַלער טויער. אין דער מיינעקן-גאַס קומען אָפטמאָל פאַר פאַרוויילונגען... מ׳טוט זיך דאָרטן אַ שפּיל אויך... אָבער איצט, מענטש, וואָלט איך געוואָלט וויסן, צי גלויבסטו שוין? צי גלויבסטו, מענטש, אַז דער פּאָול, דיין אַלטער פּאָול, איז אַזוי-נער? אַ מנוול? צי זע איך אויס פאַר אַזוינעם? צי נאַר איך דיר אָפּ, אָדער דאָס איז דער ריינער אמת? צי האָב איך אַזאַ דולע פאַנטאַזיע, אָדער איך פּלוידער אויס מיינע סודות?

ער האָט אים אָנגעקוקט ערנסט. פאַרוואָס האָט ער מורא אָט דער פּאָול? וואָס וויל ער דאָ נישט הערן? וואָס שרעקט ער זיך? אָבער פּעטער האָט געזאָגט:

— אָבער דאָס אַלץ איז גאָרנישט וויכטיק. דאָס דאַרף קיינעם נישט אינטערעסירן.

פּאַול האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט. פּאַמעלעך האָט זיין ייִנגלעריש פּנים אויפגעלויכטן.

— סאַראַ ציין! — האָט פּעטער געמורמלט.

— אַ קלאַסישער ענטפער — האָט אויסגעשריגן פּאַול, האָט פּעטערן אָנגענומען פאַר די אַקסלען, אים געטרייסלט — דער בחור לערנט שנעל. דאָס איז דאָך אויך נישט וויכטיק, מענטש אײנער! אָט זיץ איך ביי דיר און עס גייט אונז אויסגעצייכנט. אַחוץ דעם איז אַלצדינג תּנופה. ווייסטו ווי דו זעסט אויס, פּעטער, אַזוי פּאַמעלעך? ווי אַ מענטש זעסטו אויס, און לעצטנס ווי נאָך אַ שטאַרקן טרונק בראָנפן.

— אַ מיאוסער מענטש. אָפּשטויסנדיק, פּאַול.

— דאָס זע איך נישט. נאַרישקייט. אַזאַ זאַך מוזטו זיך פרעגן אַ ווייבספּאַרשוין. אָבער עס איז מיר זייער קאָמיש מיט דיר. הער נאָר, איך בין דאָך אַן אויסגעצייכנטער ראָבוסטער חברה-מאַן. איך האָב קיינמאָל נישט געוואַרט, יענער זאָל זיך אויסביטן. איך בין איך. און אויב דיר פּאַסט נישט איז אַ קאָפּיע איך הינטן אַריין. מיט מענער מאַך איך בכלל נישט קיין גרויסע שהיות. איינס צוויי און פאַרטיק. אָבער דו מענטש, ביי דיר זעסטו, האָב איך מורא דיר ווײ צו טון. מיט דיר וואָלט איך זיך געוואָלט באַגיין פאָרזיכטיק, פּאַמעלעך, טייערינקער, גיב אַכטונג. צי דריקט דיר נישט? איז גוט אַזוי?—נו, איז עס נישט קאָמיש? דו ביסט מיר זייער שטאַרק אַ שאָד, ייִנגל.

פּאַול האָט זיך פּלוצלונג געגעבן אַ שטעל אויף און אויסגערופן:

— פּאַולן איז נאָך קיינער נישט געווען קיין שאָד. ס'איז קוואַטש! נו, דערקלער מיר! קענסטו?

— צי איז עס נישט קיין גליק, פּעטער באָס, קליינער פּעטערל, וואָס דו ביסט קיינמאָל נישט געצערטלט געוואָרן, קיינמאָל נישט געהאַט קיין פריינט, אָן אַ קינדהייט, — צי איז עס נישט וווּנדערבאַר, צו ליגן אַזוי דאָ-אָ, אויסגעטון פון אַלצדינג און בין-השמשותדיק, און אַרום דיר קוועלט ממש אַ חיות פון וואַרעמקייט און לעבן? זיס שטראָמט עס דורך דיין בלוט,

אַ מענטש איז דאָ, אַ ממשותדיקער מענטש פון פלייש און בלוט, ער נעמט דיך אַריין אין דער וועלט פוןווירקלעכקייט. גיב זיך איבער מיט לייב און לעבן. אומבאַקאַנטע האָריזאָנטן, אַ גן-עדן, וואָס פאַר אַ ריחות עס קומען פון די גליקלעכע ווייט-קייטן!

פאָול האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט לעבן אים.

— שטות. זיי שטיל. לאָמיר רעדן פון אַנדערע זאַכן. האָסטו נאָך אַלץ דער אַנגאַן אין קאָפּ?

— אין בלוט.

— אָך, יונג, יונג, יונג! ווייסטו גאָר וואָס, מאַך מיט מיר אַ שפּאַציר אין מיין גרויסער מאַשין. מירן פאָרן קיין קאָנ-סטאַנטינאָפּאָל.

— מיט איר?

— ניין, מענטש, טאַקע אָן איר! דו זאָלסט זיך זי אַרויס-שלאָגן פון קאָפּ אַרויס.

— פאַרוואָס ווילסטו נישט — — —

— נו, קומט אויס, אַז כ׳האָב אַ גאַנצע שעה געפּטרט אומ-זיסט? איך וויל נישט, אַז דו זאָלסט נעמען לעבעדיקערהייט און זיך לייגן אין דער ערד אַריין. פאַרשטייסט, מענטש. אַנגאַ איז אַנגאַ, און דו ביסט פעטער. צי מיינסטו, אַז זי איז גרייט צוליב עמעצן אָפּצולאָזן עפּעס פון זיך? און אויב זי באַמערקט, אַז דו נעמסט איין אַ מיתה, וועט זי זיך דווקא פאַרעקשנען אויסצופירן דאָס איריקע. זי לאָזט זיך נישט פאַנגען אָדער קויפן. און טאָמער גיט זי פאָרט נאָך, וועט זי זיך שפּעטער נוקם זיין. אפשר איז זי יאָ אַ ווייב פאַר דיר, קען זיין. אָבער דו ביסט נישט דער מאַן פאַר איר. צי האָסטו אַ פויסט, יונג איינער? קענסט נעמען אַ שטעקן אין דער האַנט? קענסט שפּייען אַ ווייב אין פּנים אַריין און אַוועקוואַרפן אויף דער סאָפע, ביז זי וועט פאַר ווייטיק און מורא און פאַרגעניגן נעמען זיפצן און פאַלן דיר צו די פיס: מער, מער, אין דער צייט ווען דו האָסט שוין גענוג? דו! דו ביסט פון די, וואָס שטעלן זיך אויף די קני און קלאָגן און פאַרברעכן די הענט, דאַן ווען זי שרייט:

שטאַרקער! שטאַרקער! דו ביסט פון די, וואָס לייגן זיך אַוועק, שלאָפן נישט און וויינען אָפּ גאַנצע נעכט אין דער קישן, אַז קיינער זאָל נישט הערן, דערנאָך גייען זיי אַוועק און הענגען זיך אויף. אָט אַזאַ ביסטו! מענטש, איך עפן דיר אויף די אויגן. צי ווילסטו נאָך אַליין לויפן גלייך אין פייער אַריין?

פעטער, ווי ער וואָלט די גאַנצע צייט גאָרנישט געהערט:

— אַננאַ, הייסט זי.

— מילא, טאָ הער זשע מיך אויס! נו, יאָ, עס איז צו שפּעט, אַלזאָ, אַ סוף דערמיט! מאָרגן ביינאַכט, מאָרגן ביינאַכט, ניין אַזייגער ביינאַכט, וועט אַננאַ זיין ביי דער פּלאַזשע. זי וועט וואַרטן אויף דיר ניין אַזייגער לעבן דער פּלאַזשע. וועסטו קענען גיין מיט איר ווו דו ווילסט, אָבער איך, הער נאָר דו, אָבער איך וועל נישט זיין קיין עדות ביים ציוויל-אַמט, ווייל דאָס וועט זיין דיין סוף, ניין, דער אָנהייב פון סוף. אַזאַ מענטש ווי דו שטעלט איין אַלצדינג! אַ גאַנץ לעבן. אָפּגעזעסן, און נישט קאַפּריזעוועט, זיך באַגנוגנט, געזעסן, און מיטאַמאָל אַלצדינג! אַן אַמאָק-לויפער. אַזוי רופט מען עס, דאַכט זיך? נו, שנעל, שנעל, שטיי נישט!

ער האָט געשריגן און אַרומגעלאָפן אין צימער אַהין און צוריק.

— מ'האָט דיר אַפּנים, אָפּגעבריט מיט קאַלט וואַסער. נו, לייג זיך אַוועק און פּגר, הייך האָסטו, הייך! נו, און ווען איך נעם און צעהאַק דיר דאָ אויף שטיקלעך? און ווען איך נעם דיר אַזוי אַרום מיט מיין אָרעם אָדער לאָז דיר אויסגיין פון הונגער? דאָס וואָלט געווען אַן אמתע טובה פאַר דיר. אָבער ווי דו ווילסט. זאָל זיין.

ער האָט גענומען אַ ציגאַר, האָט אים צעבראָכן און אַרויפגעוואָרפן אויפן באַלקאָן.

— אַ גוטע נאַכט, פעטער — האָט ער געזאָגט פּלוצלינג רויק. — איצט לאָז איך דיר איבער אין דיין עסטעטישער תפיסה און איך וועל מיך נאָך אַ זוך טון עפּעס אַ נסיעהלע. ער איז געגאַנגען אַהין און צוריק, און אַלצדינג, די מענטשן,

ליכט, לופט איז ביסלעכווייז רויק געוואָרן.

— אַ שווערע עקזיסטענץ, וואָס, פּעטער? מען מוז שווער אַרבעטן אויף דעם. צי איז נישט פאַרבאָטן דעם אָרעמען צו בעטלען און צו גנבענען?..

און פּעטער האָט געענטפערט, אַביסל צו ערנסט פאַר דער דאָזיקער שפּאַסנדיקער פראַגע:

— די רייכע אויך, מיין טייערער.

פּאָולס פּנים האָט זיך אַביסל פאַרקרימט. אַ בליק פון שנאה איז געפאַלן אויף פּעטערן, און ער האָט געמורמלט:

—אַ סאַקאַסטישער ענטפער פון אַ קאַפּיטאַליסט! מען מוז אייך אַמאָל אויך מאַכן פאַר אָרעמעלייט, און דאַן זען, וואָס פאַר אַ וועלט-אַנשויאונג איר וועט האָבן. מ׳ווייס וואָס מיט אַ מענטש איז פאָרגעקומען, וואָס העכער זיין באַנק-קאָנטאָ איז; וואָס גרע-סער זי איז, אַלץ טיפער איז ער. דו זאָלסט דיין באַנק-קאָנטע נישט לאָזן צופיל אָנוואַקסן. וואָרים די רייכע שטינקען. איך קען זיי נישט פאַרטראָגן.

ער איז אַרויפגעגאַנגען א.יפן באַלקאָן. אונטן איז געשטאַ-נען זיין אויטאָ אין דער שטילקייט און ליידיקייט, אַ נעבעכ-דיק קעסטל, אַזוי פאַרלאָזן, אויף דעם ווייטן פלאַץ.

— דאָ אינדערהייך איז זייער לופטיק. באמת, זייער לופ-טיק. דו וואָלסט געדאַרפט שלאָפן דאָ אינדרויסן אויפן באַלקאָן. און וואָס טו איך אַצינד? וווהין גיי איך שלאָפן?

— דאָ איז פאַראַן גענוג פלאַץ פאַר דיר, פּאָול.

פּאָול האָט זיך אַראָפּגעבויגן. האָט ער צוגעמאַכט די אויגן? איז ער געשלאָפן אַן אויגנבליק? און וואָס האָט זיך אים גע-חלומט? פון איין קלאַפּ אין האַרצן ביזן אַנדערן?

ער האָט זיך אָנגעטון. פּעטער האָט אים אַראָפּגעפירט אונטן און אויפגעשלאָסן די טיר. זיי האָבן נישט אויסגערעדט קיין וואָרט, אָבער זיצנדיק שוין ביים רעדל אין טאַקסע, האָט ער אויסגערופן:

— אַלזאָ, מאָרגן ביינאַכט; ניין אַזייגער. אָבער קום ווע-

סט נישט קומען, ייגג איינער, זאָג איך דיר צו — דו, איך זאָג דיר, קום נישט!

און ער איז אוועקגעפאָרן מיט אַ געוויש לענגאויס די שאָל-גאַס, וואָס האָט זיך געצויגן אָן אַ סוף צו צפון. פעטער איז געבליבן שטיין און זיך אַרומגעקוקט, געוואָרפן אַ בליק אויפן הויז: פאַרמעגן, וווילשטאַנד, רו, פרידן... און פּלוצלינג האָט ער אַ קוק געטון אויף די שטערן, אויף דער שטאָט, זיין הויז, זיין לעבן.

— איך מוז אַוועק!... אַוועק ווייט, ווייט — — דאָס אומ-באַשטימטע... נישט צו די מענטשן, ניין, מוראַדיק. זענען פול מיט שווייס, הערינג, חזיר-שמאַלץ און טאַבאַק. פון געשלאָגענע פרויען און שיכורים, פון נופלעך אין מיסט, קינדער מיט שקראָ-פול. קינדער מיט פאַרברעכנס. אָ, הערך מיינס! ניין, אַרויס צום דו, צום אַנדערן. דו! דו!

פאַרזונקען אין חלומות איז ער אַרויפגעגאַנגען צו זיך אין שטוב. ווען יר האָט אויסגעטון דאָס רעקל האָט אינע-ווייניק עפעס געקנאַקט. טאָניס שטיקלעך פּאַפּיר, וואָס ער האָט אים אַריינגעשטעקט אין דער האַנט. פערזן. אָ, קינד, קינד! געדיכט פאַרשריבן אין גאָר אַ קליינער קרומער שריפט אויף פּאַק-פּאַפּיר און דייטלעך — — —

אַננאַ, ניין אַזייגער. און דאָסדאָזיקע פּנים וועט זיך אויס-דרייען צו אים... און איר שטימע!... ער איז געגאַנגען אַהין און צוריק און געפליסטערט צו איר. קיטי, האָט ער זי גערופן. זי האָט דאָך געוואָלט, מ'זאָל זי רופן קיטי.

— צי וואָלסטו נישט געקענט גליקלעך זיין מיט מיר, קיטי! צי וואָלסטו נישט געקענט?

גייסטערהאַפט איז דאָס מיידל געבליבן שטיין. זי האָט נישט געענטפערט.

— קיטי, זיי מיין פרוי. דו האָסט מיך נישט ליב. אָבער — שטילקייט. שווייגן. פעטער איז אַליין. פעטער טוט תפילה. אָבער קיין שום געטלעכקייט באַווייזט זיך נישט. נידערט נישט אַראָפּ.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן באַלקאָן. פּאַול האָט געזאָגט: דו דאַרפסט שלאָפן אינדרויסן... פון דעם צימער איז געפאַלן ליכט. און ער האָט געקאָנט לייענען טאָניס פּאַפּירלעך. טאָניס פייכטע הענט. טאָניס הייסער שעפּטשעריי. טאָניס אומבאַהאָלפנקייט. טאָני, דאָס קינד איז געוואָרן אַ מענטש. „ניין, וואַקסן וואַקס איך נישט, אָבער איך פאַרענדער מיר".

פּעטער באָס האָט געלייענט טאָניס פערזן:

„דאָס איז דער הויף פון אונזער הויז.
דאָרט וווינען שטשורעס און מייז.
מיר האָבן אויך געהאַט קראָליקעס אין שטאַל,
אַ האָן, הינער און עופהלעך אַסאַך,
אָבער תמיד ביינאַכט
האָבן זיי די שטשורעס פאַרטיק געמאַכט.
אַמאָל כאַפּט מען זיך אויף און זיי קוויטשען אַזוי,
אַז אַ קינד צעוויינט זיך פאַר גרויל.
די זון קומט קיינמאָל נישט איבער דעם דאַך,
און ס'איז פינסטער ביי טאָג, אַזוי ווי ביינאַכט.
עס דאַכט זיך דיר, ביסט אַריינגעפאַלן אין אַ גרוב.
אומזיסט האָב איך פאַרפלאַנצט אַ קוסט לעבן שטוב.
בעז. אָבער ער דאַרף האָבן לופט און ליכט,
און דערפאַר בליט ער קיינמאָל נִיט.
איך האָב זיי געציילט: הונדערט צוועלף פענסטער.
קוקן אין אונזער הויף אַראָפּ,
ליזע שרייבט אויף דער וואַנט: פריץ איז אַן אידיאָט.
מיר שפּילן זיך הינטער וועגעלעך, מיסטקאַסטן פאַרשטעקט
אין „רויבער", „טריזעל", „פעלקערבאַל", „דזשעק",
אָבער נישט אַלץ קען איך מיטשפּילן, ווייל איך קען
נישט לויפן גיך,
איך מוז מיך צוקוקן, ווי יענע טומלען זיך,
ווייל אַזוי טיף אין מיינע אַקסלען זיצט מיין קאָפּ.
די קינדער זענען גוט, נאָר ליזע חוזקט אָפּ:
„גערבעלע, אפשר וועסטו כאַפּן מיט מיר אַ טענצל,

אָבער פריער ווערסטו מוזן אַראָפּוואַרפן דיין רענצל.
זעץ איך מיר אַוועק אויף די קעלער-טרעפּ,
אונטן ווינט עממי, וואָס גייט אויף די וואָקזאַלן...
זי דערלאַנגט מיר אַן עפּל צו
און זאָגט: אָרעמער, קליינער, קאַלעקע דו...
אָבער איינמאָל אין דער נאַכט האָב איך געזען
איבערן הויף, בנאמנות, די גאָלדענע לבנה שטיין.
איך כאַפּ זיך אַזוי אָפּט אויף אינמיטן דער נאַכט,
און דאַן ליג איך תּמיד און איך טראַכט,
וואָס טוען איצט יענע מענטשן, וואָס זענען וואַך?
און דער גרונעוואַלד און אַלע שאָסעען
און דער וועסטהאַפן אָדער דער ווייסנזע און די אַלע זעען,
איך וואָלט געוואָלט אַמאָל אויך אין דעם הומבאָלד-
פּאַרק אַ שמעק טאָן,
און וואָס זיי טוען דאָרט אין די שענקען
ווו זיי שיכורן און גוואַלדעווען, שלאָפן, פאַלן אום
און לאַכן,
און איצט וואָלט איך געוואָלט זיין אין וואַלד,
אָ, דאָרט מוז איצטער זיין קאַלט,
אָבער אַ מלאך נעמט מיך אויף זיין קאַרק
און פליט מיט מיר אַוועק אויף אַ שפּיץ באַרג
און טוט אַ ווונק צו דער לבנה, ווערט זי פאַרוואַנדלט
אין אַ שיפעלע קליין,
שטילערהייט שווימט זי, ווי אַ זילבערנער שוואַן אַריין
און איך זעץ מיך אין שיפל אַריין און צעלייג מיך אַזוי ברייט
און איך כאַפּ מיך ערשט אויף, ווען איך בין שוין
אין הימל ברייט און ווייט."
דאָס איז געווען אויף איין פּאַפּיר.
אויפן צווייטן:
„אויב דו וועסט נאָר קענען, דאַרפסטו מיר גאָרנישט צאָלן.
מ'נעמט נישט קיין געלט פון אַזאַ אומגליקלעכן וואָרם.
אַזוי האָט עממע זאַנפט געזאָגט ביים קאַווע מאָלן;

כ'האָב מיך צוגעהאַלטן פעסט ביים שטול. אָ, וואָס פאַר אַ שטורעם!
און וואָס פאַר אַ שטורעם אין מיר! איך האָב געוווסט
שוין אַלצדינג פון לאַנג און כ'האָב עס שוין אויך געקענט
און אָפטמאָל האָב איך אַנדערשט נישט געקאָנט און געמוזט.
דער מענטש, אַך גאָט, איז קיינמאָל נישט מער ווי אַ בויך
איך בין ערשט אַלט דרייצן יאָר און זי טראַכט:
ער איז דאָך נאָך אַ פיצל — און זי האָט מיר אָנגעקוקט און געלאַכט,
בעת מיין בליק איז אויף איר בוזעם געפאַלן,
ער שפאַרט אַרויס פון איר דעקאָלט.
מיאוס איז עממי, אַלט,
אַ גאַסן-פרוי אויפן שלעזישן וואָקזאַל.
דאָרט שטייט זי, ביי דעם צוג, מיט איין פוס אויפן טרעפ
און ווען די שניטער, וואָס פאָרן קיין פוילן צום שניט,
פלעגן אָנקומען מיט זיכערע פעסטע שריט,
פדי זייערע פאָר גראָשן צו פאַרהוילען,
פלעגט דאַן עממי מאַכן איר גרויסן שניט.
ס'דאַרף אַזאַ נישט זיין מער ווי אַ ווייב,
ס'דאַרף נאָר זיין אַ ליגנדיק שטיק לייב.
איך וויל אויך נישט האָבן עפעס, וואָס איך זאָל קענען ליבן צומאָל,
וואָס גייט מיך אָן איר צעפרעסן, געשטופלט געזיכט,
די הויט פול מיט פלעקן, טונקל-ברוין, ווי קאַרטאָפל-שאָל,
איך זע נישט אירע געל-געפאַרבטע האָר,
און זי שמעקט, זי וואָלט געוועז אַ פרייד פאַר מיין נאָז,
איך וואָלט געלעגן אין איר פלייש, אַזוי ווי אין גראָז.
איך ווייס עס שוין, און געטרוי מיר נישט צו מאַכן,
ווי וועל איך אויסזען! אָ, עממי וועט לאַכן.
איך האָב אַזוי מורא: ווייל עממי איז אַ לעבעדיקע,
נישט ווי קיין בילד. זי האָט עפעס אינעווייניק,

אַזויפֿיל בילדער האָב איך שוין געזען אין מאַגאַזין,
יענע גלעט מען נאָר אַזוי פֿון אויסנווייניק אַהער און אַהין.
און מ'טראַכט זיך אַלצדינג צו אין בעט, אַליין,
יאָ, דאָרט איז פּשוט, גרינג אַ מאַן צו זיין.
ווער קען דען זען, אַז איך בין קליין און מיאוס,
אַ גאַרב, מיט מאַלפּע-הענט און דאַרע פיס,
אַ שפּיציק בערדל און אַ הינער-ברוסט, —
דאָרט גיי איך מיר אַוועק און געניס אַ ביסל לוסט.
ווי זי האָט נאָר אָרט אַ ביסל אין מיינע לענדן,
איך ווייס נישט, אַך, ווי אַזוי וועט זיך עס איינמאָל ענדן!

יאָ, דאָס האָט ער געלייענט. און נאָך אַ שטיקל פּאַפּיר איז דאָ געווען, אַן אויסגעשמירט שטיק פּאַק-פּאַפּיר. צעקנייטשט. ס'איז נישט געווען לייכט איבערצולייענען, וואָס ס'איז דאָ געווען אָנגעשריבן מיט דער דאָזיקער צעבראָכענער האַנטשריפט. אָבער פּעטער האָט זיך פאַרטיפט אין דער וועלט פון אָט דעם קליינעם אומגליקלעכן קינד און ווייטער געלייענט מיט אומגעוויינלעכן אינטערעס:

„שבת קויפן די ווייבער איין אָן אַ שיעור,
כּדי דער זונטיק זאָל אַ ריכטיקער יום-טוב זיין.
דער באַזאַר איז דעם גאַנצן טאָג פול מיט טומל און גערויש,
זיי קויפן, קויפן אַלץ נאָך, כאָטש פול איז שוין דער קויש,
פלייש! אין זונטיק — אָ, אַ רינדער-בראָטן,
קרויט, מייערן, סאַלאַט און פּאָמידאָרן,
ראַבאַרבער-קאָמפּאָט, און צום סוף באַפּאָלעאָן-שניט,
און פאַרגעס-מיך-נישט-בלימלעך אויף דעם פולן טיש
אין מיט.
מ'פרעסט, מען טרינקט, ווי מ'וואָלט אויף מאָרגן הונגערן
געמוזט,
דאָס איז פון אַ גאַנצער וואָך די לוסט,
אַ גאַנצע וואָך האָט מען יענעם שרעקלעכן באַגיר:

פלייש און סאָס, און גריננוואַרג און צוויי פלעשער
מאַרצען-ביר.
און זיך טאָן אַ וואַל׳ אַריין אין דעם אָפּענעם בעט,
ווי מ׳וואָלט אויף אייביק שוין פון אַרבעט זיין באַפרייט.
ווייל דער זונטיק האָט נישט קיין קאָנטראָל-זייגער,
נישט קיין הובעל, נישט קיין האַר,
צוויי און פופציק טאָג אין יאָר אָן זאָרג אָן צער.
צוויי און פופציק טאָג אַ מענטש — פון דריי און האַלבן
הונדערט:
מ׳שטייט אויף שפּעט, האַלב ניין אַזייגער, מוראדיק
פאַרוווּנדערט —
וואָס איז געשען? שטייט שטיל די ערד? די גרויסע
רעוואָלוציע?
קיין פאַבריק-פייף? איך מעג שלאָפן? אָדער גאָר
אַ חלום און אַ שפּאַס?
דרייסיק יאָר אַ קולי און איצט אַ פרייער פויגל,
קיין מייסטער נישט, קיין אויפזעער, קיין טייוול נישט,
כ׳קען רעדן, פּראָטעסטירן, ווי הויך איך וויל,
קיין פּאָליציאַנט נישט מיט אַ קאַנטשיק: האַלט ס׳מויל,
זיי שטיל!
די גאַס געהער צו אונז, דער וואַלד, די וועלט,
הוראַ, די אָרדענונג אויף דעם קאָפּ געשטעלט,
ערשט גייען מיר אין מאַרש, קיינער האַלט נישט אָפּ,
מאַמע, קינדער, טאַטע, האַלט היינט פריי דעם קאָפּ!
אָ, גרויסער וואַטעמאַכער, ווי פריילעך ס׳איז מיר זונטיק
און כ׳טאַנץ אַרום, ווי אַ ביקל,
און מאָנטיק ציט דער קולי ווידער שוין ביים שטריקל,
די חלומות ווערן אונז אַפילו אָפּגעשניטן:
מ׳יאָגט, מ׳לויפט! צום טאָג-אָרדנונג געשריטן.
דער טאָג מוז מיטן זייגער גיין,
ביינאַכט נאָך פייערהאַנט וועט איר וועגן אייער רעכט
קענען זען.

אָבער בײנאַכט זענען מיר שוין פון דעם טאָג צעבראָכן,
און קענען נאָך קוים די קאַווע קאָכן,
און דערווייל איז ס'מיידל אויף דער גאַס געלאָפן,
זי וויל זיך אויך אַמאָל אַ פּאָר זיידענע זאָקן קויפן,
זי וויל טאַקע אויך אַמאָל אין אַן אויטאָ זיצן,
און נישט כּסדר דאָרטן אין דער פּרעס-שטוב שוויצן,
זי לויפט דאָרט אין דער וועסט און זוכט אויס אַ קאַוואַליר.
און איך? וואָס זאָל איך זאָגן?... גאָט מיט דיר!
קוים וועט זי נישט אַזוי, וועט זי אַנדערש גיין פאַרלוירן,
און סוף כּל סוף איז זי דאָך אויך צוליב איר גליק געבוירן.—
און דאָס יינגל לויפט מיט דער דעמאָנסטראַציע,
זיבעצן יאָר אַלט, גלויבט שוין אָן דער רעוואָלוציע.
אָבער ווען מאַשין-געווערן,
וועלן איינמאָל נאָר אונזערע זאָרגלאָזע גאַסן אָפּקערן,
וועט ער אין בויך אַריין די קויל קריגן,
און איך וועל טרעפן זיין גוף אין מיסט אין דרויסן ליגן.
דאָס איז קיין מענטשן-לעבן נישט, אַ שרעקלעך
אַרבעטער-לעבן.
דאָס איז פון אָנהויב אָן, מער גענומען ווי געגעבן.
תּמיד זענען מיר געצווימטע אָדער אויפגעהעצטע,
אונזער ערשטער אָטעם-צוג איז אויך דער לעצטער.
אין קבר ערשט, דאָרטן קענען אומגעשטערט מיר רוען—
אָדער אפשר איז דאָרט אויבן אויך נישטאָ פאַר
אונז וואָס צו טון?
אפשר האָט די גרויסע גערעכטיקייט עטלעכע גן-עדנס דאָרטן,
פאַר די שיינינקע און פוילע אַ וווּנדערלעכן בלומען-גאָרטן,
און פאַר די קויל-פאַרשוואַרצטע, אייל-באַשמירטע לייט,
וואָס די ביינער ברעכן זיי אַפילו נאָך דעם טויט —
האָט מען שאַפטן, קעסלען אָנגעגרייט,
אייזנגוסן און טורבינען,
כּדי זיי זאָלן דאָרטן זיך דעם חסד נאָך פאַרדינען.
דער הימל: דאָס איז זייער אַרבעט, אַרבעט איז דער לוין.

דער הייליקער זין פון עקזיסטענץ: אַרבעט. הער
זיך צו, מיין זון.
דאָס לעבן — ס'טויג צו גאָרנישט, נאָר וואַרף נאָך
נישט אַוועק:
ווייל אין ערגעץ איז נישט בעסער. ס'איז אַלצדינג דרעק!"

יאָ, אָט דאָס האָט געלייענט דער דערשראָקענער פעטער. אונטער דעם דאָזיקן לעצטן געדיכט איז מיט זייער קליינעם, איידעלען שריפט — מ'האָט אין דעם געקענט דערקענען די איבערגעגעבנקייט — געווען אַן אויפשריפט אין צוויי קורצע שורות:

„קיין אַנדער זאַך האָב איך דיר נישט צו שענקען, אָנ־קעל פעטער".

אומבאַרמהאַרציקער פעטער, ווי זיין האַרץ האָט געקלאַפּט. אָבער פאַר וועמען? פאַר טאָנין דעם אומגליקלעכן קינד, דעם באַעוולהטן קאַליקע, פון בלינדן גאָט געטרעטן? ניין. וועגן אַננאַן האָט ער געטראַכט, פעטער. אַלצדינג איז תנופת — און דאָרט איז אַננאַ! נישט פון בלומען־לאָנקעס קומסטו, אַננאַ, נאָר פון דער אונטערוועלט, פון די שאַכטן און הייך־קעסלען, דאָרט האָבן געשוויצט דיינע אבות. גאַסן־ראָגעס, קעלערן, דאָ האָבן געניאופט דיינע מוטערס. שענקען און דעמאָנסטראַציעס דאָרטן ריטשען דיינע ברידער. אַננאַ. אַננאַ, איך וועל דיר פלאַנצן גערטנער און בוימער. כ'וועל דיר באַשאַפן זון און שאָטן. טייכן און בלעטער. גאָלד קען זיך פאַרוואַנדלען אין שיינהייט, אין נאַטור, אין אייביקער הימלישער בלויקייט, אין זילבערנע ברעגעס. און פאַול — — צי וועלן מיר נישט מיטנעמען פאַולן אויך דאָרט, ווו עס איז ליבלעך און גוט — און אומשולדיק?...

דאָרטן איז פּאַול — האָט אַננאַ שטילערהייט געזאָגט.

איר קול איז געווען גאַנץ פרעמד, אַ שטילע, אײַ-דעלע, זייער ריינע שטימע.

אַננאַ איז געווען אָן אַ הוט. איר טונקעלער ייִנגלשער קאָפּ אויפן דינעם איידעלן האַלז איז אַרויסגעוואַקסן פון דעם הויך אויפגעשטעלטן קאָלנער פון זייער אַ העלן, זילבער-גרויען לייכטן מאַנטל. פאַרוואָרפן איבער אירע אַקסלען האָט זי גע-טראָגן אַ שאַל פון טונקל-בלויע גאַזע מיט זילבערנע פליגעלעך.

אַנטקעגנאיבער איז געשטאַנען דער הישפּאַנאָ סואיצאַ-לאַנג, מיט אַ טונקעלען גלאַנץ און געשלאָסן. פּעטער האָט נאָכ-געפאָלגט אַננאַס בליק און פלוצלונג האָט זיך דער אויטאָ אַוועק-געגליטשט אויף דעם גרינעם וועג. פון דער סאַנקט-אַנטאָנוס-קירכע האָט טאַקע נאָר וואָס געשלאָגן ניין. און זיי זענען גע-שטאַנען פאַר דעם העל-באַלויכטענעם שטילן פּאָרטאַל פון דער פלאַזשע, פאַר די ריזיקע אַפישן פון די קלאָונס, טענצערינס, אַקראָבאַטן און זשאָנגליערן.

— וווהין — האָט פּעטער געפליסטערט — וווהין וואָלט איר געוואָלט, פרייליין קיטי? בלייבן דאָ, אָדער פאָרן אין וועסט-בער-לין? נעמט נישט פאַר אומגוט, איך בין זייער אומבאַהאָלפן, אויב איר וועט מיר נישט קומען צו הילף, וועל איך ווערן גאַנץ לעכערלעך.

זי האָט נישט געלאַכט. זי האָט פאַרבייגעקוקט לעבן אים און געזאָגט פאַמעלעך:

— אין וועסטן... איך בין נישט אָנגעטון — דאָ זעגען דאָ בענק.

און זי האָט אָנגעהויבן צו גיין. ער איז איר נאָכגעגאַנגען, אַ האַלבן טריט הינטער איר. זי איז געגאַנגען שנעלער. צווישן יונגע בוימלעך איז געשטאַנען אַ ליידיקע באַנק און זי האָט זיך אַוועקגעזעצט. בלויז די פיס האָט זי פאַרוואָרפן איינעם איבערן אַנדערן. אָבער דער מאַנטל האָט זיך געעפנט. אַ בלאַס־געל קליידל האָט זיך עטוואָס אַרויפגערוקט, אַ קני אין אַ זיידענעם זאָק האָט זיך אָנגעבאָטן, ווי אַ זעלטענע פרוכט, פאַר דעם מאַנס פאַרשיכּורטן בליק. ס׳האָט זיך געשפּירט פון איר אַ שוואַכער ריח פון זייף, זי האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ פריש געצוואָגן קינד, אַן אויפגעבליטע יוגנט מיט אַן אומשולדי־קער נשמה. זי האָט עפּעס שטיל געזונגען פאַר זיך אַליין און אַרויפגעקוקט צום הימל. אַ, שטערנס, שטערנס איבער אַננאַס קאָפּ!

— איר קענט זאָגן אַננאַ — רייסט זי איבער איר געזאַנג — פּאַול איז נאַריש. וואָרום וואָס איז דען דאָ אין קיטי?

— ווען איר האָט געטאַנצט, האָט מען אייך אַזוי גערופן?

— איך האָב קיינמאָל נישט געטאַנצט — האָט אַננאַ גע־זאָגט און אים נישט אָנגעקוקט.

פּעטער האָט געוואָלט זאָגן: — אָבער פּאַול! — אָבער ער האָט געשוויגן.

— און אין האַמבורג? — פּעטער האָט זיך אַליין אין דער מינוט פאַראַכטעט — ס׳איז געווען שיין לעצטנס אין האַמבורג?

— האַמבורג? אַך אַזוי, יאָ.

— פרײַלין אַננאַ, ווען איך האָב אייך לעצטנס געזען דורכן פענסטער — פּעטער האָט זיך אַליין פאַרלייקנט. פּעטער האָט אָפּגעבראָכן הינטער זיך אַלע בריקן. ער האָט זיך אַליין פאַרבלאָנדזשעט אין דעם מוראדיקן, אומבאַקאַנטן געהיימנישפולן לאַנד, — האָב איך אַלצדינג פאַרלוירן אַחוץ דעם איינאונאייינציקן

חונטש — א י י ך. איר זענט שיין, אַננאַ — — זינט דאַמאָלס טראָג איך אייך אין מיינע אויגן, אַננאַ. איך מאַך נאָר צו די אויגן: אַננאַ. איך זאָג עס אייך, עס איז מיר אַזוי, פּונקט ווי איך וואָלט מיין לעבן איצט אָפּגעווויגן. ס'הענגט אָפּ נאָר פון אייך — — —

— יאָ? — האָט אַננאַ געפרעגט נאָך אַ פּויזע, בעת זי האָט צוגעמאַכט דעם מאַנטל איבער די קני.

— מיין לעבן, אַננאַ — —

אַננאַ האָט אים נאָך נישט אָנגעקוקט. איר בליק האָט געפּישטערט צווישן דעם עולם אויף דעם קיסטרינער פּלאַץ: בוימער, לאַמטערנעס, טונקעלע שאָטנס פון מענטשן, וואַרטנדיקע אויטאָס, טראַמווייען וועג-נישט-ווען, און דער קרייז פון הייזער מיט העלע פענסטער, און די נידריקע האַליע פון דער פּלאַזשע, מיטן פלאַכן דאַך, וואָס ביי אירע טרעפּ האָבן זיך נאָך די קינדער שטילערהייט געשפּילט — אַננאַ האָט איבערגעקוקט דעם גאַנצן פּלאַץ, מיט אַביסעלע שפּאַנונג אויפן פּנים, עטוואָס שרעק, פּונקט ווי פון דאָרטן וואָלט איר עמעצער געקענט העלפן, אָדער אונטערזאָגן איר בסוד, וואָס זי זאָל ענטפערן.

פּעטער האָט זיך צוגעבויגן צו איר. ער האָט געשפּירט איר אָרעם און זיין האַרץ האָט זיך ממש צוזאַמענגעדריקט.

— מיין לעבן, אַננאַ?

זי האָט זיך נישט באַוועגט. אָבער ווי זי האָט איבערגעטראָגן זיין באַרירונג — דאָס איז געווען אַ חרפּה און דערנידעריקונג. אָבער פּעטער האָט זיך דערנידעריקט און איז געווען אומפאַרשעמט. פּעטער האָט אַוועקגעלייגט זיין קאַלטע האַנט אויף אַננאַס פאַרלייגטע הענט אויפן שויס, און עס איז געווען אַן אומדערטרעגלעך אַנטציקן זיך: אירע הענט זענען נישט געווען גאַנץ ווייך, זיינען געווען אַביסעלע גראָב, אַננאַ האָט היינט געוואַשן, געפּרעסט, וועש געשפּריצט, אַננאַ האָט געאַרבעט, און דאָ האָט אים ווידער אָנגענומען אַן אומענדלעכער רחמנות און ער האָט געפּליסטערט:

— איר וועט שוין קיינמאָל נישט דאַרפן אָנשטרענגען

אייערע הענט. איר וועט שוין קיינמאָל נישט דאַרפן שטיין אין געוועלב, קיינמאָל נישט האַלטן קיין הייסן אייזן, אַננאַ! נישט אמת? אַננאַ, קיינמאָל נישט!

זי האָט אים אָנגעקוקט. אירע שיינע טונקעלע אויגן אין מילכיקן ווייס, אין די בלויליכע וויסלען, האָבן פֿאַמעלעך און קאַלט געשוועבט איבער אים, און זי האָט געמורמלט:

— אָ, ס'איז אַזוי אַלצאיינס: איך קען אַרבעטן אויך. אַביסל קרעם אויף די הענט — און מען וועט נישט דערקענען, אַז איך אַרבעט.

און זי האָט געשוויגן, פּונקט ווי די דאָזיקע ווערטער וואָלטן איר פֿאַרמאַטערט. אָבער זי איז געזעסן גלייך, נישט אָנ־געשפּאַרט אָן דעם אָנלען, פּונקט ווי אַ מאַרמאָר־בילד, שענער נאָך פֿון פּעטערס חלום. זי האָט געהאַט זייער קליינע בריסטן. די צייט האָט געטריפט. זי האָט געבויערט פּעטערס קאָפּ.

— איך מאַטער אייך. איך וועל אַוועקגיין, אַננאַ.

— אָ, ניין, זיצט דאָ, איר קענט מיר עפּעס דערציילן. איך רעד קיינמאָל נישט קיין סך.

— איך וואָלט געוואָלט וויסן, וואָס איר פֿאַרלאַנגט אין לעבן. ווי איר וואָלט געוואָלט לעבן. איר האָט שוין זיכער גע־חלומט וועגן אַ הויז, קליידער, רייזעס, וועגן אַ מאַן, אַננאַ.

— ניין איך וואַרט. איך חלום קיינמאָל נישט. עס קומט אַלצדינג, ווי ס'איז באַשערט.

— און ווען אַ מלאך טוט אייך אַ פֿרעג למשל: דריי, צען, הונדערט ווונטשן, קינד! וואָס וואָלט איר דאַן געטון?

אַננאַ האָט געשמייכלט, אַריינגעשמייכלט אין דער נאַכט.

— אָ!... — האָט זי געזאָגט מיט אַ פֿאַרשטיקטן קול — הונדערט ווונטשן... איך וואָלט געזאָגט: איך האָב בלויז איינ־אונאיינציקן ווונטש: מ'זאָל מיך איבערראַשן.

— גוט, איך וויל אייך איבערראַשן.

— איר זענט דען אַ כּשוף־מאַכער?

— יאָ, אַננאַ, ווייל איך בין רייך.

— אַך, געלט — האָט אַננאַ געזאָגט און ווידער געשמייכלט מיט חוזק.

— די וועלט קען מען קויפן, אַננאַ.

— אָבער דעם מענטש נישט. און ווען איך וויל אַ מענטשן — — —

— יעדער האָט זיך זיין פּרייז, גלויב איך.

זי האָט אים ווידער אָנגעקוקט. איר בליק האָט זיך פאַמעלעך אַראָפּגעגליטשט פון אים. ער האָט געשפּירט: פאַראַכטונג. זי האָט געזאָגט:

— איר קענט די מענטשן.

— אַך, אַננאַ, דאָס איז געווען אַ Façon de parler, אַן אויסדרוק נאָר, אַננאַ.

— Je vous demande pardon, monsieur, mais aussi moj, je parle couramment français.

זי האָט עס געזאָגט לאַכנדיק, מיט חוזק. אָבער מיט דער אַנטציקנדיקער פאַרזיכטיקער אויסשפּראַך פון אַ קינד, וואָס מ'האָט אויפגעצויגן אין אַ קלויסטער, און מ'האָט זיך באַמיט פאַר זיין גוטן אַקצענט. פּעטער האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט איבערן פּנים. שפּינוועב. כּשוף. אַננאַ פון דעם וואַש-און פּרעס-אַנשטאַלט.

— צי האָט אייך פּאַול נישט דערציילט? — האָט אַננאַ געפרעגט. — פּאַול האָט אַביסל געזאָרגט פאַר מיין בילדונג. איך בין געגאַנגען אויף לעקציעס. איך גיי נאָך היינט אויך פון צייט צו צייט אין אַן אינסטיטוט.

זי האָט פאַרביסן די ליפּן.

— ניין, איך ווייס גאָרנישט. איך האָב נישט קיין שום אַנונג. איר זעט שוין, ווי אומבאַהאָלפן איך בין. אַננאַ, עס איז אַלצאיינס, איך דאַרף גאָרנישט וויסן, אַננאַ — — ניין, איך וועל עס אייך קיינמאָל נישט קענען זאָגן. דאָס וואָרט איז קיינמאָל נישט געווען אין מיין שפּראַך-אוצר. איך וואָלט זיך קיינמאָל נישט געקענט באַנוצן דערמיט אין מיין לעבן. איך האָב עס נישט געקענט אַרטיקולירן. אַננאַ, איך ווייס נישט, וואָס

איז געוואָרן מיט מיר, וואָס איך רעד אַזוי צו אייך, ווי איך צו אייך אַצינד. דאָס פּאַסט נישט פאַר מיר, כ׳האָב עס נאָך בעמטן נישט געקענט. אָבער איך קען דאָך עפּעס זאָגן, אַננאַ: איך געהער צו אייך, אַננאַ.

— איר קענט מיר נישט.

— גאַנץ טיף.

— איך האָב קיינמאָל נישט געטראַכט, אַז אַ מאַן זאָל זיך קענען אַזוי אויפעפענען. פּרויען — יאָ. איר זענט נישט קיין מאַן.

— ניין, פאַר דיר. דיין שאַפונג. אָבער דו קענסט מאַכן פון מיר, וואָס דו ווילסט...

— ווי שפּעט איז שוין איצט?

— ניין, איך בין גאָרנישט, אָבער איך קען דיר געבן אַלצדינג.

— איך וואָלט נישט — —

— אַננאַ, לאָז מיך איינמאָל, — אָנרירן דיין האַנט...

זי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, און ער האָט אויפגעהויבן זיין האַנט. דער חסד איז געקומען. ער האָט אַרויפגעלייגט זיינע פינגער אויף אירע האָר. זיי האָבן זיך אַראָפּגעגליטשט אויף דעם דאָזיקן נאַקן, וואָס האָט זיך אָפּגעוואָנדעט. ער האָט אָנגערירט איר האַלז, אָט די באַקן, די אומדערגרייכבאַרע פרוכט, און זיינע ציטערנדיקע פינגער האָבן זיך דערנענטערט צו די בלאַסע בליטן פון איר מויל — דאַן האָט זי אויפגעהויבן דעם קאָפּ און האָט זיך אָפּגעקערט פון אים. אַ פאַרלוירענער פּראָפיל — שאָפּען ע-מאָל, ער האָט עס ווידער געהערט. ס׳האָט געקוועלט פון די פוגעס אין אַספאַלט, פון די גאַסן-בוימער, בלומען-קאַסטנס אויף די באַלקאָנען, פון די הייזער-ווענט, וואָס האָבן זיך, דוכט זיך, איינגעבויגן.

ער האָט אויפגעעפנט דאָס מויל, ברייט געעפנט, כדי צו אָטעמען שטיל. אַ טיפער זיפץ האָט זיך אַרויסגעריסן פון זיין ברוסט, וואָס איז געווען איינגעגאַנגען אַ וווּנד. דאָס בלוט האָט

אים געבראַכט אין גאַנצן קערפּער, ער האָט געפילט זיין ביטערן טעם אין מויל.

ער האָט אוועקגעלייגט דעם אָרעם אויף דעם אָנלען פון באַנק, אַזוי אַרום האָט ער דאָך אַרומגענומען דעם חלל, וואָס איז געווען אַרום אַנאַן. ווייל אַננאַ איז געזעסן שטייף און פאַרגליווערט און געקוקט אויף די שטערן. דאָס איז געווען אַ שוידער פון אַ גאַנץ ערדישן גליק, און דאָך איז ער נאָך קיינ-מאָל נישט געווען אַזוי הויך איבער דער ערד... איר האָנט אויף מיר! אָך, אָרעמער פּעטער, די פאַרלוירענע מוטער-האַנט! קיינמאָל האָבן זיך פינף פרויען-פינגער נישט אַראָפּגעלאָזט צערט-לעך אויף דיין שעמעוודיקן אַקסל.

ער האָט געפליסטערט אָן אַן אָטעם. ער האָט געהערט דאָס טויבע שלאָגן פון זיין האַרץ.

— אַננאַ, וואָס דיין אויג וועט נאָר באַגערן! וואָס עס קען נאָר גליקלעך מאַכן אַ פרוי, אַלצדינג וועסטו האָבן, אַלצדינג און נאָך מער. איך בעט דיך, אַננאַ, קוק מיך נישט אָן, אָבער דו בויגסט זיך צו צו מיר? האָסט מורא מיך אָנצורירן? מיאוס זיך נישט מיט מיר! אָ, אַננאַ, אויב אַזוי, שלאָג מיך בעסער אין פּנים, פאַרצי נישט מיט די ליפּן... וואָס וואָלסטו געוואָלט צום ערשטן? העלפן? דיין מוטער —

— מיין מוטער!

אַננאַ האָט זיך האַסטיק אויסגעדרייט, זי האָט אויסגעשריגן הויך. מיטאַמאָל איז זי געוואָרן לעבעדיק, הייס.

— איר קענט מיין מוטער?

— איך... יאָ... איך... בין געווען ביי איר — — —

אַננאַ האָט זיך פאַרשטעלט דעם פּנים מיט די הענט, זי האָט זיך פאַרקרימט:

— איר קענט מיין מוטער! איר זענט געווען — אָ, איר זענט געווען ביי מיין מוטער!

זי האָט געציטערט אויפן גאַנצן קערפּער, און איצט האָט זי אויסגעדרייט צו אים איר פּנים, ווי אַ קינד, וואָס מ'האָט שרעקלעך פאַרשעמט.

— אָבער ווי אַזוי?... יאָ! פּאָול!... פּאָול האָט אייך געפירט אַהין. אָ! פּאָול! פּאָול! ער האָט אייך זי — — — פּאָול!

זי האָט זיך געגעבן אַ שטעל אויף. איצט איז זי לעבע־דיק געוואָרן, אַננאַ, זי האָט אויפגעלעבט!

— פּאָול האָט — — און זי האָט איינגעהאַלטן דעם אָטעם. זי האָט געשריגן: — פאַרוואָס האָט פּאָול — — —

מיט אירע פאַרבראָכענע הענט האָט זי צוגעדריקט איר מויל, אירע אויגן האָבן געבלאָנדזשעט, זי האָט געטראַכט, זי האָט זיך געגריבלט — און איצט האָט זי אַראָפּגעקוקט אויף פּעטערן, זי האָט זיך אַראָפּגעבויגן, זי האָט אים אָנגעכאַפּט ביי די אַקסלען.

— וויל, הייסט עס, פּאָול... האָט אייך פּאָול... האָט ער אייך געזאָגט, אָ, נו, ריכטיק. ער וויל נישט. יאָ, דו הונט איינער!

זי האָט זיך געטרייסלט.

— וואָס איז מיט פּאָולן?... וואָס האָט ער אייך נאָך געזאָגט פון מיר?... ער האָט אייך...

זי האָט אים אָנגעקוקט, זי האָט, דוכט זיך, אָנגעהויבן צו באַגרייפן. און אַננאַ האָט זיך צעלאַכט. פּעטערן איז אַדורך אַ קעלט דורך די ביינער. זי האָט געלאַכט אַזוי ווילד, ווי גע־מיין. אַננאַ איז געווען אַן אויסגעלאַסענע פרוי, מיט אַ גאַסן־שטימע, אַן אויסגעריטן מויל און אַ ליידנשאַפטלעכן צערייצטן בליק. אַננאַ האָט אים אָפּגעלאָזט, זי האָט זיך ענג איינגעוויקלט אין איר מאַנטל, זי האָט זיך אַ דריי געטון מיט די היפּטן און אַרומגעוויקלט דעם שאַל אַרום איר קין און מויל!...

ביין, ער האָט געהאַט אַ האַלוצינאַציע. אַננאַ איז געשטאַ־נען פאַר אים, זיס און שטיל, צניעותדיק פאַרשלאָסן, ווי אַ יונ־גע פרוי, וואָס דאַרף נאָך האָבן זון, זומער, טוי און ווינט, כדי צו ווערן אינגאַנצן צייטיק. זי האָט ווילד געשמייכלט אין חלל

אַריין, אַ קינד האָט געקוקט איבערן לעבן, און קיין שום האַנט האָט עס נאָך נישט אָנגערירט, דער מאַמעס מילך ליגט נאָך אויף די ליפּן. פֿאַל נישט, פֿאַל נישט, די גאַס, דער זומפּ! איך האַלט אָפּן מײַנע אָרעמס. קום אַהער! צו מיר! צו מיר!

— אַ גוטע נאַכט! — האָט זי געזאָגט שטיל — גיין, בלײַבט דאָ אויפֿן אָרט. איך בין שוין אינדערהיים.

מיט בײדע הענט האָט זי אַרומגעוויקלט דעם מאַנטל אַרום איר קערפּער. זי האָט אים פֿעסט פֿאַרנומען אַרום זיך. צי האָט זיך פּעטער דערמאָנט? ווי זײַן מוטער פֿלעגט אײַנציען פֿאַר אים איר קלײד, כּדי אים נישט אָנצורירן? אָבער הײַנט — פּעטער האָט אָנגענומען אירע הענט, אויפֿגעהויבן זײ צו זײַנע ליפּן, זײ האָבן אויך, פּונקט ווי איר פּנים, געהאַט די דאָזיקע אײדעלע הויט פֿון אַ דרומדיקער פֿלאַנץ, פֿאַרבלאַסט, אײדל געטאָנט, באַהויכט מיט אַ וואַרעמקײט.

— ווען? — האָט פּעטער געפֿליסטערט, ער האָט מנצח געווען די פֿאַרגאַנגנהײט. זי האָט זיך נישט געמיאוסט מיט אים. זי האָט אים געלאָזט האַלטן אירע הענט, איר קלײד האָט אָנגערירט זײַנע קני, זי האָט אים געלאָזט טרינקען, אָטעמען, זויגן. אַנאַס ריח...

זי האָט אַרויסגעצויגן פֿון אים די הענט. ס'איז געווען שטיל. אַ טראַמוויי האָט שרײַענדיק געקלונגען, כּדי אַוועקצו־יאָגן אַ הונט פֿון די שינעס, און אַ פֿרוי האָט גרילצנדיק גע־קוויטשעט:

— צעזאַר! צעזאַר!

— פֿאַול — האָט אַנאַ געזאָגט רויִק — פֿאַול וועט אײַך שוין ענטפֿערן.

ער האָט איר נישט נאָכגעקוקט. אַ מאָדנער געהײמנישפֿו־לער אָנזאָג: דו וועסט בלינד ווערן, אויב דו וועסט מיר נאָכקוקן.

ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן דעם אָנלען, בײדע הענט

אויסגעשפּרייט, דעם קאָפּ אין די אַקסלען. נו, איז עס גאָרנישט געווען, גאָלער גאָרנישט, דאָרטן, ווי אַנגאַס שטערן איז געשטאַנען אַזוי הויך. אויסגעלאָשן פאַרשוווּנדן, צעשווומען. די פרוי! די ערשטע פרוי; מיין פרוי. די איינציקע פרוי.

אננא איז געגאַנגען זייער שנעל. זי האָט נישט געהאַט ווייט. ביים גרינעם וועג, אויפן ראָג פון דער קאָפּענגאַס איז געשטאַנען דער בלויער היספּאַניאָ סויציאַ. ווען זי האָט איינגעשטיגן, פון פאַרנט, האָט זיך פּאַול אויפגעכאַפּט.

— נו, שוין? איך האָב געדרימלט נאָך קיין פינף מינוט נישט אפשר. דערלעדיקט? מיט גרויס פּאַראַד?

— וואָס האָסטו אים געזאָגט אַלצדינג, פּאַול? די האָסט אים... געפירט — צו איר. פאַרוואָס — —

פּאַול האָט געלאָזט די מאַשין, זיי זענען שטילערהייט אַוועקגעפאָרן.

— די פרעגסט? — האָט ער געזאָגט קאַלט.

— יאָ איך פרעג. איך פרעג דיר נאָכאַמאָל. וואָס ביסטו דאָ אויסן? דו ווילסט אים אָפּהיטן — — פון מיר?... האַ! צי איך וויל אים דען? איך שענק אים דיר אַוועק! געזונט, גענומען און אַוועקגעוואָרפן. נעם דיר צו דעם שפּיל־פייגל, פּעקל אים דיר איין! איך וויל אים נישט! ניין! קיינמאָל נישט! קיין איך מאַכט נישט! וויפל וויל ער דיר געבן פאַר מיר? און וואָס רעדסטו מיט אים פון מיר?

— מילא, אויב אַזוי איז דאָך גוט. דו ווילסט אים נישט? די זאָלסט טאָקע נישט וועלן. דו, און אַזאַ לירישער פּאַיאַץ...

ער ווייקט זיך דאָך ממש אין בוימאייל. דו וואָלסט האָך נישט געוועזן די אַננאַ, ווען דו וואָלסט אַזוינעם — ! דו זאָלסט אַפּילו אַ קוק טון אויף אים. האָסט אים געלאָזט שוויצן, חאַ? איינמאָל פֿאַר אַלעמאָל, וואָס? זייער פֿיין, אַננאַ. נאָר נישט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות. האָסט אים שוין געהאַט גענוג, העי?

— אָ, דו, אָבער וואָס מיינסטו דערמיט? דו!

— דו פֿרעגסט — האָט פּאַול קאָנסטאַטירט.

קווער איבער דער פֿראַנקפֿורטער אַלעע, כּסדר אין אַ גלייכער ריכטונג פֿאָרויס. ערשט האָט שוין געשמעקט פֿון די קירכע-הויפֿן, אין דער בית עלמין גאַס. אַ גאַנצע שטאָט פֿון קיר-כעס. גאַנצע קילאָמעטערס מיט מצבות, מאַוזלייס מיט קופּאָלן, קאָלומנעס און אַלייען פֿון טרויעריק-הענגנדיקע ווערבעס אין דער ליכט פֿון די מאַי-שטערן, וואָס האָבן געציטערט אונטער אַ פֿייכט-באַטויטן גלאַנץ.

— דאָס איז נישט פֿאַר דיר, אַננאַ. ער איז נישט קיין מאַן. ער וועט זיך אַנידערזעצן אויף דעם אומבאַרירטן ראַנד פֿון דיין בעט און וועט דיר צניעותדיק דעקלאַמירן פּאָעזיע. ווייסטו וואָס ס׳איז פּאָעזיע? אָדער, דו, היי, וואָס האָט איר געטון? וואָס האָט ער געזאָגט? דו, מאַך אויף דאָס מויל. האָסטן דאָך געזאָגט אַדיע, זייט געזונט און האָט מיר אַ גוטן...

אַננאַ האָט אַ קוק געטון אויף פּאַולן. ער איז געווען בלאַס און אויפֿגערעגט, זיין מויל איז געווען דין. זי האָט גע-זען ווי שטאַרק ס׳איז געווען זיין קין. דערדאָזיקער קין האָט זי נאָך אַלס קינד געמאַכט ציטערן און ליידן.

— פּאַול! — האָט זי געמורמלט שרעקנדיק.

פּאַול האָט אָנגעהויבן צו רעדן. נאָך אַ פּויזע. איצט האָבן זיי אַרומגערינגלט די ווידערגעבורט-קירכע. די אַראָפּגעלאָזטע פֿענסטער פֿון אויטאָמאָביל האָבן אַריינגעצויגן דעם ריח פֿון בעז, אַקאַציעס, גראָז, ערד.

— ער האָט זיך פֿאַרליבט אין דיר. ער וויל דיך נישט האָבן אויף היינט און מאָרגן, נאָר ער וויל געהערן צו דיר אויף אייביק. ער גייט אויפֿן גאַנצן. דו וואָלסט באַריש געוואָרן! מיט

אזוינעם מוז מען זיין ערנסט, ווי דער טויט! „אויף אייביק", האט ער אליין זאגן, „ביז אין טויט", און אזוי ווייטער. אבער אננא, דאס איז נישט פאר דיר. הערסטו? דאס זאג איך דיר מיט דער גאנצער רויקייט. און דו ביסט נישט פאר אים. ער איז טאקע אן אידיאט, יא! אבער ער דארף נישט אפגיין מיט בלוט צוליב אזא, ווי דו!

— אך אזוי, — האט אננא געזאגט קאלט — קוק נאר אן, א נייער פאול. ביסטו אזוינער אויך? ער האט גאר רחמנות. יא איצט „באשיצט" פאול א מאנספערשוין!

— קוואטשע נישט! — האט ער געשריגן, קוקנדיק פאר זיך — איך האב אים געפונען. איך האב געזען, ווי ער איז צוגעקומען צום פענסטער און דא ביסטו געווען און איך האב אים געלאזט שטיין און גאפּיען. געווען א ספעקטאקל! איך בין שיער נישט צעזעצט געווארן לאכנדיק. איך האב אים נאך נישט געקענט. דו, אזעלכע הברה-לייט, ווי מיר ביידע זענען, — און דא, זע איך, קומט אייגער, וואס האט נאך אפילו דעם שפיץ פינגער נישט איינגעטונקט אין דעם טינוף; וואס האט נאך קיין שמעק נישט געטון, פון וואנעט דו לעבסט און איך. דאס איז א קינד. זאל ער זיך זיין א ווענץ, גוט, אבער ער האט זיך פארדרייט אין אן עסק! זיין געלט! וואס דארפן מיר זיין געלט! זאל ער געהרגעט ווערן דערמיט! צי האסטו דען אמאל נישט געהאט עפעס, וואס דו האסט געדארפט? ווען דו גייסט אויף דער „קראל-רעדוטע", האסטו, דאכט זיך, דעם שענסטן פיי און דאס שענסטע פאן-קלייד מיט א פערל-שנור, וואס די אמעריקא-נעריגס וואלטן אפגעלעקט די פינגער. אלזא, וואס ווילסטו?

— דו פאררעדסט זיך אליין די ציין, פאול. איך וויל גארנישט. איך וויל נאר, מ'זאל מיך צורו לאזן. איך וויל אים מער נישט אנקוקן פאר מיינע אויגן. זיינע פאסקודנע לאפעס און פנים, פוי, טייוול! עס קריכט מיר פון האלז, — שוין? ביסטו שוין צופרידן? האסטן מיר דאך נישט פארגינען. נו, כ'שענק דיר אים!

— הער אויף צו קוואטשן, דו!

— אָבער פאַרוואָס האָסטו מיך געשיקט צו אים? מיט אַ פערטל שעה נאָך פאַר דער צייט. ווער האָט מיך אָוועקגעשטעלט ביי דער פלאַזשע, אויב נישט דו! דו האָסט אַזאַ קוק געטאָן אויף מיר! דו ביסט מיט אים איינס, קרעט דו! פאַר וועמען האָב איך עס געטאָן? איך פייף אויף זיין געלט!

זיי זענען אַרומגעפאָרן דעם פרידריכס-פלאַץ. דער גאַנצער קוואַרטל איז נאָך געווען וואַך און שפּאַצירט אין די אַלעען, די בויגן-לאָמפּן האָבן זיך געשפּילט מיט זייער ליכט. מ׳איז געזעסן אויף די בענק, אַ גרופּע בחורים האָבן געשפּילט מאַנדאָלינע. דער דרום-ווינט איז אָנגעקומען אין בערלין, און מענטשן מיט נאַכט-אויסגאַבעס זענען מיד אַרומגעגאַנגען און הייזעריק אויסגעשריגן.

פאַול האָט זיך נישט צוגעהערט.

— ביי אים איז עס אַזוי ערנסט, ווי ביי איינעם וואָס איז אַריינגעפאַלן אין וואַסער און וויל זיך אַרויסראַטעווען. דו ביסט די לופט, וואָס ער דאַרף האָבן. ער ווערט דערשטיקט.

— אָ, פאַול, גרויסשטאָטיק. און דו נעמסט און וואַרפסט מיך צו צו אים ווי אַ רעטונגס-גאַרטל, קענסטו לאַנג וואַרטן. איך וועל פליען צו דעם, וואָס איך וויל.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין דער פּירכאָוו-גאַס אינמיטן דעם וועלדל. צווישן דעם שפּיטאָל און ספּאָרט-פּלאַץ. ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ, פאַול — אַמאָל איז פאַול, מיט צען יאָר צוריק, געזעסן דאָ אין קלאַס. דאָ איז געווען אַ לירישער לייען-קרייז, ער האָט געהערט צו דער סאָפיע-גימנאַזיע. דאָ האָבן זיי פריוואַט געלייענט פון רילקען ביז ווערפעל. און פאַול האָט געלייענט. וואָס פאַר אַ שטאַרקן איינדרוק ס׳האָט געמאַכט דאַמאָלס אויף אים! איצט האָט ער הויך דעציטירט. אין פרידריפס-וואַלד. אָ! געלייענט פון דער פאַרגאַנגנהייט!

„צי איז נישט גוט, וואָס ס׳איז אַ הימל פאַראַן. אַז, ווער עס שטייט נידעריק און טיף אין דעם טיפסטן ברונעם, זעט די שטערן, זעט די איידעלע שטערן איבער זיך אין מיטן טאָג.

און וואָס איך קען וויינען און איך ליג מיט אַ צעבראָכן האַרץ דאָ אונטער די זיסע בוימער".

ער האָט זיך צעלאַכט. הויך האָט דער יונגער פּאָול געלאַכט. מיין גאָט, דער קלאָס. דער יינגלשער גלאַנץ איז נאָך געלעגן אויף זיין העלן פּנים. ער האָט דעקלאַמירט: „זיסע בוימער". ניין, אַזאַ פּאָטעטישער שווינדל! און „איידעלע שטערן"! גאָרנישט צו באַגרייפן, וואָס פאַר אַ געמיינע ליגנס מ'קען דאָ טרייבן. צום טייוול, ליריק, וואָס פאַר אַ שוים!

— דו ביסט אַזוי שיין! — האָט אַננאַ געפּליסטערט — ווי ליב איך האָב דיך! וואָס זאָל איך טון? דו, זאָג. אומגליקלעך זיין פאַר דיר. פאַר דיר שמוציק זיין — — אָ. פּאָול.

ער האָט נאָך אַלץ געלאַכט. דער קלאָס. און דאָס איז אים געווען „הייליק"! אָבער איצט: גאַז, שטינקענדיקער גאַז! ווייטער, קעניגסטויער, לאַנדסבערגער פּלאַץ, דער שפּיטאָל. ווערנוכענער-גאַס, עלבינגער, כּסדר אַרום דעם וואַלד, אוראַלטע בוימער, גרעל-פּוסטע גראָז-פּלעצער. די שענקען פון דער לאַנגענבעק-גאַס האָבן געדינערט פון קלאַוויר, ראַדיאָ, גראַמאָפאָנען. און פאַר דעם „פילפאַרביקן הונט" איז פאָרגעקומען אַ געשלעג, און אַרום און אַרום אין דער גאַנצער געגנט האָט מען נישט אָנגעזען קיין פּאָליציאַנט, און צוויי טריט ווייטער, קעגנאיבער איז דאָך געווען די פּאָליציי-וואַך.

אַצינד האָט פּאָול אַ קוק געטון אויף איר. דאָס בלוי פון זיינע אויגן איז געווען קאַלט ווי אייז, און אַננאַ האָט אויפגעציטערט:

— קוק מיר נאָר אָן — האָט זי געמורמלט — מעגסט אַפילו שפּייען אויף מיר. אָבער דו מוזט מיך אָנקוקן. איך בין דאָך דאָ פאַר דיר.

— הו! — האָט פּאָול געענטפערט — ווי פּאַסקודנע ס'איז אַזאַ הייסע צויג. זע נאָר, דאָ אינדרויסן גייען סוטבאָליסטן, אָט די מיט די קעסטלעך. און דאָרט קעגנאיבער. זעסט, יענע ביידע, גייען פון זאַל. זיי זענען באָקסער, פון די ריטשקאַמפן. וואָס זאָגסטו? זאָל איך דיך דאָ אַראָפּלאָזן?

— פּאָול! — זי האָט געלייגט איר האַנט אויף זיין אַקסל.

— און אַזעלכע זאַכן האָסטו אים דערציילט? יאָ? אַז איך —— און וואָס האָט „זי" אים דערציילט? דו ביסט געווען דערביי? דאָס האָסטו מיר אָפּגעטון, פּאָול? דעם גאַנצן טינוף אויף מיר? ס'איז מיר אַלצאיינס. זאָל ער פון מיר טראַכטן, וואָס ער וויל, אָבער דו, פּאַרוואָס האָסטו, פּאַרוואָס? אָ! נו, איך פאַרשטיי שוין, דו ווילסט נישט, אַז ער———

— דו פרעגסט! — האָט פּאָול אַ געשריי געטון, און עס האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט איר דערלאַנגט מיט אַ בייטש איבערן פּנים — זינט ווען איז דיר דערלויבט צו פרעגן? שטיל זיין! שטיל זאָל זיין! האַלט דאָס מויל! קיין וואָרט נישט! עס איז עפּעס געשען. איך ווייס ערשט עטלעכע טעג דערפון. איך האָב געלאַכט דערפון. מיר זענען איצט אין דעם גורל. דו, איך — ער! דאָס איז עס. אַצינד איז עס געקומען אויף אונז, מיר דריי, מיר זענען באַשטימט איינער פאַרן אַנדערן. שיקזאַל, באַשטימונג. מ'לאַכט זיך אויס דערפון, וואָס? אָבער ס'איז דאָך נישט אַזוי, איך שפּיר עפּעס און קען נישט זאָגן, וואָס. פאַרגעפילן. איך האָב אויך געלאַכט. דערציילט מיר איינער אַ ייִנג: ער איז אַוועק צו דער אַרבעט, אַלצדינג צוגעגרייט אויסגעצייכנט, עלעקטרישע לייטונג איבערגעשניטן, טירן געזיכערט, די פענסטער זענען געזיכערט, אַלצדינג איז אין אָרדענונג, פאַר גאָרנישט מורא צו האָבן, אָבער אויפן האַרץ איז אים עפּעס געווען אַזוי שווער, ווי אַ שטיין וואָלט געלעגן אויפן האַרץ. אויפן קאַרק איז אים געלעגן עפּעס אַ קאַלטע זאַך. און ווירקלעך: עס האָט טאַקע געטראָפן. זיי האָבן אים שוין, זיי האָבן אים געכאַפּט. אַזוי איז מיר אויך היינט. עס גייט עפּעס נישט, ווי עס דאַרף צו זיין, אַנגאַ.

— גייסטער!

— יאָ, מיין טייערע, ווייזט אויס, פּאַראַנען. און וואָס אַמאָל ערגער. מ'קען זיי נישט אַנטלויפן.

— ביסט קראַנק. דער חברהמאַן האָט דיר עפּעס איינגעגעבן.

— האַלט דאָס מויל!

— ווער עס טרעפט דיך, מוז אַוועק איבער מיר.

— גוט. זאָלסט טאַקע גלויבן אין דעם, אויב ס׳באַפרידיקט דיך. ווייסטו וואָס דו ווילסט? פון וואָס דו חלומסט? — איך זאָל דיך שלאָגן, טרעטן —

ער האָט עס איר אַריינגערוימט אין אויער.

קעניגסטויער. ליכט, לעבן, קינאָס זענען שוין נישט געווען. אַ מחנה קאָמוניסטן זענען געגאַנגען פון דער גרייפסוואַלדער, און ווידער בית עלמינס פון די מאַריען-און געאָרגיען-געמיינדעס, גאַנץ בערלין מיט בית עלמינס, מער טויטע ווי לעבעדיקע, מער קברים, ווי הייזער. ווייל דאָ האָט יעדער איינציקער זיין אייגענעם פלאַץ פאַר זיך אַליין, און אין די הייזער, וואָס גלאָצן אַרויס מיט די שמוציקע פענסטער אויף די הויפן—דאָרט שלאָפן זעקס מענטשן צווישן פיר ווענט, פון וועלכע עס פאַלן די טאַפעטן, וואָס זענען פאַרטינופט פון וואַנצן, און ס׳איז אָפּגעקראָכן די פאַרב פון זיי, און דער טינק פאַלט. דאָרט שלאָפן דריי נפשות אין איין בעט. און די שלאָף-יינגלעך נעמען די קינדער צו זיך. קיכן זענען פאַראַן מיט איין פענסטער, אויסגעבראָכענע שויבן, צייטונגען אַריינגעקלעבט, — ליגן דאָרטן אַכט מענטשן אויף דער פאָדלאָגע, און אונטער דער קיך, אין קיטשע, אַ שטאַל פאַר קראָליקעס, און פסח איז פאַראַן האָזן-געבראָטנס. די קאַראַלוכעס קריכן אַרום איבער די שלאָפנדיקע. אָבער ס׳קאָסט אַסאַך ביליקער ווי אין גאָרטן, אָדער ווי אין פרעבעלגאַס, אין דעם נאַכט-אַזיל. דאָ קען מען קומען נאָך צען אַזייגער ביינאַכט, אַריינשטופן זיך צווישן די זיבן מענטשן און שלאָפן אינדערפרי ביז צען, און טרודע זילבערצאָן, אַן אַלמנה, איבער פופציק יאָר אַלט, נעמט צוואַנציק פעניק פאַר אַ נאַכט, איינס זעכציק, כמעט פופציק מאַרק אַ חודש האָט זי בלויז פון איר קיך אַליין, און אין שטוב קען מען אַריינקומען אויך בייטאָג. אַ מאַרק אַ שעה. עס איז פאַראַן אַ בעט, מיט אַ שעניק, אָבער פאָרט אַ בעט, די הערן אין דער געגנט ווייסן פון דער געלעגנהייט, טיילמאָל קומען זיי מיט דאַמען, — דאַמען, וואָס מ׳דערקענט אויף זיי, אַז

זיי האָבן אינדערהיים וואַרעם וואַסער מיט צענטראַל-באַהייצונג, פּוכעוואַנע קאָלדרעס מיט שפּיצן-קישנס. אָבער ס׳רייצט זיי דווקא צו קומען אַהער, צו דער פּרוי זילבערצאַן אויפן שמאָק מיט אַן אַגענט פון הוטפּאָרמען, אָדער מיט דעם קאָנטראָלער פון אויטאָבוס 2, מיט דעם שוואַרצן, דעם דיקן, וואָס איז אַריינגעשטיגן אין קורפירשטנדאַם.

— ביטע, דעם בילעט... אַ שיינעם דאַנק, דעם בילעט, ביטע.

און אַנגעליקע מיכעלסאָן רוקט אים אונטער אַ צעטעלע: אין דער און דער שעה, אויף דעם און דעם אָרט. און דאַן גייט ער מיט איר אין היינערסדאָרפער גאַס, אין קעלער, צוויי טרעפּלעך אַראָפּצוגיין. זיי בלייבן דאָרטן צוויי שעה, און די גנעדיקע פרוי לאָזט איבער צען מאַרק... צען מאַרק. אָבער איר מאַן באַטייליקט זיך אין קאָנקורס, ער האָט דעם טאַנץ-לאָקאַל „ציגיינער-באַראָן" אין דעם פּאַסאַזש און ער זיצט אין דער גלויביקער-פאַרזאַמלונג. זיין אַנגעליקע שוידערט אויף: פון באַט זעט זי דעם בית עלמין. און דאָ — אַ מאַן פון פאָלק, — ער שמעקט מיט ווייב און קינדער — נעמט זי אַרום, אָבער ער איז אַ שיינער, דערדאָזיקער קאָנטראָלער, אַ מאַן דאַרף נישט זיין אַזוי פאַרפירעריש, ס׳איז נישט אָרנטלעך פון זיין זייט, ס׳איז אויסגעלאַסן. ער ווייס דאָס אַלץ. קיין געלט נעמט ער נישט, נאָר די הוצאות מוזן צאָלן די ווייבער. ער האָט דריי קינדער און דאַן זענען נישט פאַראַן קיין שום קונצן מיט געלט.

נאָך אַלץ אַרום אין וואַלד. ער ווערט איצט שטילער, איצט הויבן זיי זיך אָן צו ליבן: יונגע-פּאָרלעך, חתונה-געהאַטע לייט; ווייל עס מאַכט שפּאַס, אַזוי אויף גאָטס פרייער נאַטור, איידער צו זיצן אין די שטיבער, וווּ די קינדער כאַפּן זיך אויף און וויינען; אומגעטרייע מענער מיט דער ערשטער, בעסטער געלעגנהייט, און אויב זיי וועלן קראַנק ווערן — ווער טראַכט דען דערפון! אַז דאָס הייסע בלוט רופט אַזוי שטאַרק. און אומגעטרייע פרויען, דער מאַן איז ערגעץ אין אַ שענק, אָדער אויף נאַכט-אַרבעט, ערגעץ אויף דער אונטערערדישער באַן אָדער

קאָנדוקטאָר, און פּאָרט סאַקע איצט קיין פּאַריז — אין מאַכן אָן איבערבייט — און זיין ווייב האָט דערווייל געטראָפן זיין שכן אָדער זיין קאָלעגע אָדער גלאָט אַ פרעמדן, וואָס זוכט זיך אַ שאַנס, און דאָ האָבן זיי די געלעגנהייט. דאָ איז דאָך נישט שלעכט. דאָ איז אַפילו ווי אין קינאָ, בוימער, שטערן, די יאָגנדיקע דיאַנאַ, באַלויכטן פון לאַמטערנעס... ווי שיין, זאָגט דער אומבאַקאַנטער הער, יאָ, ער רעדט שוין מיט אַ קנייטש. און ווען ער דריקט איר פעסטער צו, זאָגט זי, צוליב אָנשטענדיקייט:

— אפשר וועט איר דאָך צורו לאָזן?

אָבער ער האָט זי שוין. ס'איז שוין צו שפּעט. זי מוז שוין לאַכן, און ער פּליסטערט:

— דער, כ'מיין יענער, קען דיר אַזוי קיצלען, האַ?

ווייטער, פּאַול. אין דער לאַנדסבערגער אַלעע, גאַט זאָל אָפּהיטן: בית עלמינס און בית עלמינס! און די טשעכישע ברויערייִ, אַקציען-געזעלשאַפט. די גערטנער זענען נאָך געווען פול מיט מענטשן. אַ בלעכערנע מוזיק האָט זיך געהערט פון דאָרטן, עס האָט דערמאָנט אָן אַ צירק און מיליטער צוזאַמען. דאָס האָט געמאַכט דורשטיק און הונגעריק. געגליווערטע פיס, צוקער-באַבעס, ציגן-ווורשט! די דאַמען האָבן זיך נישט געצערעמאָניעוועט, גרויסע מאָלעס, פאַרבייסעכץ און אַ גלעזל בראָנפן צו!

זיי זענען געפאָרן שווייגנדיק. דער אויטאָמאָביל האָט געשוועבט. שטויב, פעדערן, שטיינדלעך, אַלצדינג האָט ער אויפגעהויבן איבער דער ערד. מ'האָט געשוועבט אין דעם חישפּאַניאָ סואיציאָ אין דער בערלינער נאַכט, שכרות-נאַכט, ליבעסנאַכט, מאַי. אָבער אויך טרערן, טויט, אייפערזוכט און אייבזאַמקייט.

— קוק זיך נאָר אַרום, אַננאַ, דאָס איז בערלין. דו, איך, הייזער, גאַסן, געלט קוילערט זיך, אַנדערע זענען קראַנק און קרעכצן. אָט איז דער פּי-הויף. שעפסן און לעמער, וואָס זענען הייליק, ווארטן, און פיר אַזייגער אין דער פרי וועט זיי טרעפן דאָס מעסער. בעקערייען, קליידער-מאַגאַזינען, יאַטקעס, קאָנדיטער-

געשעפטן, פוטער, פיש, אַלצדינג איז לעבעדיק און ווירקלעך און פּקזיסטירט אינדעראמתן. און אינמיטן דרינען — דער דאָזיקער מענטש, דער אומגליקלעכער פעטער. צי זעסטו נישט, ווי ער פאַלט אַרויס פון דער ראָם? דו, נקבה, צי האָסטו נישט כאָטש אַ פונק געמיט? פילסט נישט קיין רחמנות? נעם אים פאָרט אויף.

אַננאַ האָט געלאַכט.

— ער קען עפּעס נישט קומען צו זיך. אָט וואָס. איך האָב אים געגעבן די האַנט, כ'האָב אים געוויזן — ער האָט עס נישט פאַרשטאַנען. דיך, מיך, אַלצדינג נעמט ער אָן ווי אַ בשרע מטבע. ער גלויבט, דו, ער גלויבט! הייגט, אַננאַ, מענטש, היינט, ביי אונז, איז דאָ איינער, וואָס גלויבט. ס'איז נאָך פאַראַן אַזעלכעס, נו, און דיר רירט נישט אַזאַ פאַר־בלאָנדזשעט קינד?

אַננאַ האָט געלאַכט.

— ווי לאַנג וועסטו זיך נאָך אַזוי אַרום דרייען דאָ?

ער האָט געקריצט מיט די ציין.

— איך זעץ דיר שוין אַרויס, נבלה.

— גוט, פּאַול, איך ווייס, גוט. שדכן מיר מיט אים וואָס ווילסטו שדכנות-געלט? זאָג, וואָס דו ווילסט. אָבער דו הער, איך קען אים נישט פאַרטראָגן. קיינמאָל נישט. קיינמאָל נישט, פּאַול. דאָס, הער נאָר, דו, איז נאָך שטאַרקער ווי דו!

— נו, גוט. — ער איז שטיין געבליבן. ווידער קעניגס־טויער. ס'איז נאָך אַלץ געווען אַ באַוועגונג. — גיי אַרויס! — האָט ער געזאָגט — שטעל דיך דאָ ביים עק, ביי דער צוקערניע. ס'וועט נאָך זיין גענוג פאַר דיר. קיל דיך אָפּ. נעם צו די הענט פון מיר! — האָט ער זי אָפּגעשטויסן און אויפגעמאַכט די טיר.

זי האָט איינגעבויגן דעם קאָפּ. זי האָט צוגעהאַלטן דעם מאַנטל אונטערן קין און איז אַרויסגעגאַנגען. און נאָך איידער די טיר האָט זיך גוט צוגעמאַכט איז ער אַוועקגעפאָרן, צו די פרענצלויער בערג.

אַננאַ האָט זיך אַוועקגעשטעלט אין ראָג. לעבן דער צוקערניע. אַ טונקל-באַלויכטענער פענסטער פון אַ שוסטער-ווארשטאַט. אַ שילד פון אַ דאָקטאָר. נאָטאַריוש. שטעל-פאַרמיטלונג-ביוראָ. אַגענטור. פאַטענטן-אַמט. און אַזוי ווייטער, מיין קינד, און אַזוי ווייטער... וואָס איילן זיי זיך אַזוי די מענער?

פעטער און פאַול — איינער שטייט אויבן אויף זיין באַלקאָן. לעכצט ווי אַ דערשטיקטער, לייגט די האַנט אויפן האַרצן און פון דעם, ווי ער הערט עס קלאַפן, זיין האַרץ, ווייסט ער פאַרצווייפלט פון זיין אומשטערבלעכקייט, איינזאַמקייט און השתפכות הנפש אין דער געליבטער, באַלעבנדיקער בענקשאַפט, און טויטלעכע דערפילונג: אַלץ אומשטערבלעך אין דעם איינעם מענטשן, ווידערקערנדיק אין אַלע זיינע פאַרוואַנדלונגען. און דער צווייטער יאָגט זיך אַרום איבער דער שטאָט, איבער דער אומגעהויערער שטאָט. אומענדלעכער תהום אונטער די שטערן. ער פליט אַרום און וויל זיך באַפרייען און פאַלט אַריין אַלע מאָל טיפער און טיפער אין זיין גורל. איינער אויבן, אינדערהויך, צו גאָט שוועבנדיק, און דער צווייטער אונטן איינזינקענדיק, וואָס אַמאָל טיפער אין דער פינסטערניש. פונדעסטוועגן לעבן זיי — אַצינד! — צוזאַמען. האַרץ מיט האַרץ, אויף דער זעלביקער אינזל, וואָס שוועבט אין דער אומענדלעכקייט.

— אָבער אַננאַ...

— נו, קום אַהער, מיין ליבלינג! ווּהין איילסטו זיך, מיין שאַץ! קוק מיך נאָר אָן, יינגל, זיס ביסטו, דיך וואָלט איך איצט געוואָלט האָבן אין בעט. עס קאָסט דאָך גאָרנישט, קעצעלע מיינס. נו — און זי האָט זיך באַלעקט מיטן צונג, זי האָט זיך געשפּילט מיטן צונג צווישן די פייכטע ציין, אָבער די מענער האָבן זיך געאיילט: כּלות, ווייבער, די הינט! אָדער פריינט גאָר — די חזירים! אָבער אַננאַ האָט געלאַכט, געלאַכט דאָרטן אונטן אין דער אייביקער טונקלקייט, ווו עס איז שוין נישט געווען קיין ליבע, ווו ס'איז געווען אומפרוכטבאַר און קיין עמאַ

איז נישט אַרויפגעקומען. איינזאַם איז אננאַ, זי ווייס דאָס אפשר נישט, די איינזאַמסטע פון די שווייגנדיק-פאַרלאָזטע, אַ פאַר-שטויסענע נשמה. זי ווייס עס נישט, אין דעם גיהנום פון איר אומפרוכבאַרן האַרץ.

⁂

די באָבע איז געווען קראַנק אויף גריפּע. זי איז צופיל מיט איר אינוואַלידן-שטול אַרומגעפאָרן אינדרויסן, אין ווינט און אין רעגן. זי איז געווען אין דער גאַנצער געגנט. דער פּאָלי-ציאַנט ערנסט קאַצביין האָט איר אַפילו געהאָלפן אַריבערפאָרן די בלומענגאַס, און די באָבע האָט דערלאַנגט אַזש ביז דער גרויסער פראַנקפורטער. ווילי האָט כסדר געטענהט:

— די מאַמע וועט זיך די פיס אָפּקוועטשן, זי גייט אַזויפיל.

און אָט איז זי געלעגן. עס זענען געווען קראַנק די אָטעם-קאַנאַלן, עס זענען געווען קראַנק די מאַנדלען; און אַמאָליע, וואָס איז געשטאַנען ביים טיש און געפּרעסט, האָט שוין געשעפּטשעט:

— עס זאָל נאָר נישט זיין, חלילה, קיין לונגען-אַנטצינדונג!

— מען מוז האָבן געדולד, און נאָר טרינקען טיי! — האָט ווילי באַרויקט.

לעבן ווילין איז געשטאַנען אַ פרישע. אַננאַ האָט זיך אָפּגעזאָגט פון דער אַרבעט. די פרישע איז געווען אַ בלאָנ-דינע און געהאַט אָפּגעשמינקט אויף רויט אירע פלייכע באַקן. די ברעמען זענען געווען ביי איר אָפּגעגאָלט, די נעגל מאַני-קירט מיט אַ שטאַרקן גלאַנץ. אַכט אַזייגער פלעגט זי גיין אין

„פּלאַס פון שיינע פרויען", ווו מ'האָט זי אַנגאַזשירט, כדי צו שפּילן די ראָל פון אַ שיינער פרוי. זי איז געווען שרעקלעך אָרנטלעך. איר חתן איז געשטאַנען ביים שטיגליצער, ראָג פּאָטס־דאַמער, מיט אַ ביכער־וואָגן. ער איז געווען אַ געבילדעטער יונגערמאַן, ער האָט אַמאָל אָפּגעשלאָגן די הינטער־טירן פון די רעדאַקציעס מיט פּאָרזעצונגס־ראָמאַנען. ווען זיי וועלן האָבן אָפּגעשפּאָרט גענוג געלט, וועלן זיי אָפּקויפן ביי זיין מוטער דעם קעלער פון מילכיקס און חתונה האָבן. די מוטער האָט געוואָלט חתונה האָבן מיט אַ גרינס־הענדלער, אָבער יענעמס פרוי איז נאָך געלעגן אין שפּיטאָל מיט אַ ראַק אויף די געדערים, זי האָט יעדן טאָג געקענט אָפּדאַנקען. אויף דעם טאַקע האָבן זיי נאָר געוואַרט, דאַן וועט די מוטער חתונה האָבן אין דער קאָנקורענץ און וועט באַקומען פערצנהונדערט מאַרק פאַר איר אויסגעצייכנטן קעלער. אַן אייזשאַנק, צוויי איינגעאָרדנטע שטובן אַ קיך און אַמיען, דעם דרייצניאָריקן הונט וועט זי נאָך אויך איבערלאָזן.

אַזוי האָט די באָבע דערציילט פעטער באַס, וואָס איך געזעסן לעבן איר בעטעלע. אין צווייטן בעטל איז געלעגן טאָני, אָנגעשטעקט מיט דער זעלבער קרענק, מיט אַ הוסט און אַ קאַטאַר און קאָפּ־ווייטיק.

— בויג זיך אַראָפּ, זונעלע — האָט געפּליסטערט די הייזעריקע באָבע. — צי איז אמת, וואָס זיי בעללעקען דאָרטן? באשר אַז אַננאַ?... זי האָט גאָרנישט געזאָגט, פאַרוואָס זי גייט אַוועק פון דאַנעט, זי זאָגט דאָך קיינמאָל גאָרנישט, און פּאָול האָט זיך שוין אויך נישט מער באַוויזן. אָבער די שוועסטער געשוויסטער האָבן אייך, איך מיין, דיך און אַננאַן, געזען, שוין צוויי מאָל צוזאַמען.

ביידע שוועסטער געשוויסטער, פריצי און אָלי זענען געווען אַ צווילינג און זיי זענען געווען ענלעך ביז אויפן — — — דאָ האָט יעדער מאַן געמאַכט אַ גראָבן וויץ, אָבער זיי האָבן, משמעות, געוווּסט דערפון. ווייל ביידע שוועסטער, דער צווילינג, האָבן זיך אָפּגעגעבן מיט מענער, און דאָס געשעפט האָט ממש

געבליט — טאַקע צוליב זייער צווילינגשאַפט. דאָס אינטערעסאַנטסטע אָבער איז געווען דערביי, וואָס ביידע האָבן געאַרבעט פאַר דעם זעלביקן מנוול. דאָס איז געווען אַ גיינצן־יאָריקער יונג, אָנגעטון עלעגאַנט, ווי אויפן פילם; ער האָט נאָך פאַרדינט פון זיין זייט באַזונדער. זיין שטענדיקער אָרט איז געווען אין דעם אַדאָניס־באַר.

— דו, זונעלע, ווי זעט עס אויס ביי אייך, גוט? זע נאָר, זי איז דאָך איר מאַמעס טאָכטער. זי האָט, פאַרשטייסטו מיך, דעם אינסטינקט, הער פעטער, דו מוזט וויסן, דעם אינסטינקט.

און דאָס דאָזיקע וואָרט האָט זי אַרויסגעשעפּטשעט ווי אַ געפערלעך וואָרט, אַ פאַרכישופט וואָרט, אַ מין קללה.

— באָבעשי, איר ווייסט אַלצדינג, איך ווייס גאָרנישט. אָבער קיינער פון אייך זעט נישט, אַז זי איז אומגליקלעך...

— מילא — האָט די אַלטע געזאָגט שאַרף — אויב זי וויל דווקא אַזוי? טאָ לאָז איר. אויב זי וויל דווקא זיין אַזוי ווי דער אויבערשטער האָט זי באַשאַפן?... וואָס מיינסטו, הער פעטער, דו וועסט נעמען אַ מענטשן, אַזוי, מיר־נישט, דיר־נישט, און אויסטון פון זיין אייגענער הויט?

אַ שטאַרקער הוסט האָט איר אָנגעהויבן צו וואַרפן, זי האָט געמאַכט צו אים מיט דער האַנט, ער זאָל גאָרנישט זאָגן, אָבער טאָני האָט זיך אויפגעזעצט און געפליסטערט:

— און צו מיר ווילסטו גאָרנישט צוקומען, אָנקל פעטער, וועסט שוין דעם גאַנצן אָוונט זיצן לעבן דער באָבען?

— גיי, גיי צו — האָט די אַלטע געקרעכצט — דערלאַנג מיר נאָר דעם טיי.

— האָסטו געליייענט די שירים, אָנקל פעטער? זאָל איך אויפשרייבן די איבעריקע אויך? איך האָב אין קאָפּ אפשר צען שירים. דו וועסט זיי אַדורכקוקן און מיר אויסבעסערן די אינטערפּונקציע. איך שרייב זיי תמיד אַזוי, ווי מען רעדט, אָבער דער הער קלויקע זאָגט: און די כּללים? דו ווילסט זיין קליגער ווי די דייטשע גראַמאַטיק? צי גייט עס וועדלוגדעם, ווי מען פאַרשטייט, אָדער לויטן געזעץ? איינמאָל איז געווען דערביי וואַלטער

יעשקע, האָט ער געזאָגט: אַז געזעצן זענען דאָ, כדי מ'זאָל זיי אָפּשאַפן! דאָס ווייסט ער פון די פאַרזאַמלונגען. זיין גרויסער ברודער נעמט אים שוין מיט. הער קלויקע האָט אָבער געזאָגט: דו גיי אַוועק צו דעם הער רעבהון, דאָס איז דער לערער, דער רשע, וואָס קען זיך קיינמאָל נישט באַגיין אָן קלעפּ. אַנדערע אָבער האָבן נישט קיין שום צוטרויען צו אים. טייל יונגען זענען שוין אַזעלכע גרויסע.

די באָבע האָט געוווּנקען, אַז זי קען שוין כאַפּן דעם אָטעם. טאָני האָט אומגערן אָפּגעלאָזט די געליבטע האַנט, וואָס ער האָט זיך אַוועקגעלייגט אויף זיין הינער-ברוסט. פּעטער האָט נאָך אַלץ אויפגעשוידערט פון ווידערווילן. ער האָט נישט גע-קענט דערגרייכן די ליבשאַפט, ער האָט געהאַט בלויז רחמנות. אָבער ער האָט נישט ליב געהאַט. טאָניס פייכטע הענט האָבן אים געעקלט. ער האָט זיך אַראָפּגעבויגן צו אים און געקושט אים אין שטערן, און פון בעט האָט זיך אויפגעהויבן דער ריח פון שווייסיקן לייב, דער שטינקנדיקער הויט-ריח פון קינד. ער האָט אים איינגעאָטעמט אין זיך, דער אָרעמער פּעטער, אָבער בלויז צוליב דעם מענטש, דאָס אומגליקלעכע באַשעפעניש, דאָס טייערע נשמהלע! אָבער זיין האַרץ האָט זיך אָפּגעקערט, און זיין מויל האָט זיך פאַרקרימט; ער האָט געהאַט זיין מוטערס עמ-פינדלעך מויל.

זיי האָבן נישט געהאַט אין דעם קאַמער קיין ליכט. נאָר דורך דער טיר פון דער שטוב האָט אַריינגעשיינט אַ ביסל ליכטיקייט אויף טאָניס בעט. דאָס ייִנגל האָט אַפּנים געלייענט אין דערדאָזיקער אומבאַשטימטער ליכטיקייט. אונטער דער קאָל-דרע, לעבן זיך, האָט ער געהאַלטן זיין גאַנצן ביכער-אוצר.

— זונעלע מיינס, איך וואָלט דיר נאָך געוואָלט זאָגן אַזוי-פיל זאַכן. אָבער ציִ לאָזט זיך דען דער מענטש עפּעס זאָגן? פאַרוואָס קוקסטו אויפן זייגער? האָסט היינט נישט קיין געדולד מיט מיר צו שמועסן, דאַרפסט זיך זען מיט אַנדערן? איך ווייס נישט, וואָס פאַר אַ כוונות זיי האָבן וועגן דיר. קיין שלעכטע זענען זיי נישט, איך ווייס, אָבער זיי זענען אינגאַנצן אַנ-

דערש, ווי דו. אפשר, פעטער, ביסטו גאָר פאַר זיי ביידע אַן
אומגליק... און נישט פאַרקערט. ווען מ׳האָט שוין אַזויפיל אי-
בערגעלעבט, ווי איך, דו ווייסט, ווערט שוין אַביסל ליכטיק אין
קאָפּ. אַסאַך זאַכן וע איך, וואָס איר זעט נישט. בלייב אַליין,
מיין זונעלע, אויף דעם האָט נאָך קיינער קיין חרטה נישט גע-
האַט. זיי ליבערשט אומגליקלעך אַליין, איידער אומגליקלעך זאָל-
בעצווייט. אַליין קען מען לייכטער אַדורכלעבן דאָס ביסל יאָרן.
ליבע — אַך, קינד, ליבע זאָגסטו אפשר? וואָס איז ליבע?
מורא האָסטו צו זיין אַליין. מיטאַמאָל קוקסטו זיך אַרום: איך
ביז דאָך איין נשמה אַליין, און גאָט האָט זיך אָפּגעקערט פון
דיר, און אָט נעמסטו און כאַפּסט זיך אָן אָן דער ערשטער
בעסטער, וואָס דו טרעפסט-אָן אין דער מינוט. זעסטו, ווען די
וואָלסט זי געוואָלט האָבן פאַר דיין פאַרגעניגן וועגן, ווען די
וואָלסט זי דאַרפן, פונקט ווי אַ מענטש דאַרף טאַקע האָבן אַמאָל
עפּעס פאַר זיינע געפילן — אָ, ליבער גאָט, טאָ גיי, שלאָף מיט
איר, אָבער דערנאָך — אַ סוף. אָבער אויב ס׳איז אַנדערש ביי
דיר, פעטער, אויב דו זאָגסט, אַז דאָס איז גאָר ליבע, זי אָדער
קיינער נישט! און איצט איז נאָך פאַול אויך דאָ אינמיטן, וואָ-
רום אַננאַ וועט קיינמאָל אין לעבן נישט אָפּטרעטן פון פאַולן—
דאַן, יינגל, דאַן! נו, מער האָב איך גאָרנישט וואָס צו רעדן...
טיי...

און דער הוסט האָט ווידער גענומען טרייסלען איר דאַרן
קערפּער.

די פרישע אַרבעטאָרין, לוציע אומלויף, אין געוועלב,
האָט געענדיקט די אַרבעט. אַכט אַזייגער. נישט געקוקט, וואָס עס
איז געווען שבת און ס׳איז נאָך געווען וואָס צו טון ביז שפּעט
אין דער נאַכט; אָבער ניין אַזייגער האָט זי שוין געדאַרפט זיין
אין „פּאַלאַס״ אין דער נעאַנדער-גאַס, און זי האָט זיך נאָך גע-
מוזט פריער איבערטון: בעז-קאָלירטע וועש און אַ שוואַרצע
שפּיצן-קלייד, אַ וואַל און אַ שוואַרצן טורבאַן מיט פעדערן.
אויף די שיינהייטס-קאָנקורסן באַקומט זי שטענדיק דעם פּריז,
צוויי הונדערט מאַרק, אָבער ביי אַלע שיינע דאַמען אין דעם

אָפּמאַך שטייט, אַז זיי מוזן שפּעטער דעם פּריז אָפּגעבן צוריק אין דער ביוראָ. דאָס איז נאָר פּאַרן פּלאַקאַט אויפן רעקלאַמען-סלופּ: „ווער איז די שענסטע פרוי? צוויי הונדערט מאַרק דער פּריז. די געסט ווײלן אויס". טיש-טעלעפאָן, דריי רויטע פּאַזשן טראָגן אַוועק די בלומען און קאָנפעקטן. אָבער די קאָנפעקטן מוז מען אויך אַוועקגעבן צוריק אין בופעט. די דאַמען באַקומען צען פּראָצענט פון פּאַרקויף-פרייז. לוציע האָט נישקשה פאַרדינט. די פרוי פון דעם גרינוואַרג-הענדלער האָט שוין געקענט רויק צו-מאַכן אַן אויג. די פּערצן הונדערט מאַרק זענען שוין לאַנג געווען אָנגעקליבן.

לוציע האָט אַריינגעשטעקט דעם קאָפּ אין קאַמער, זי איז שוין געווען דאָ דעם דריטן טאָג און זיך געפילט היימיש.

— אַסאַך בעסער! — האָט די באָבע אויסגעשריגן קרעכצנ-דיק. און קוקנדיק אויף טאָנין, מיט אַ פינגער אויף די ליפּן, האָט זי פּעטערן אַראָפּגעצויגן צו זיך.

— הער נאָר, ווילי, פאַרשטייסטו מיר, האָט זי שוין אַביסל אַ קוועטש געטון. ער האָט שוין זיינע פּאַקסן. און זי איז דאָך אַ גאַנץ אָרנטלעכע. אָבער קען מען דען זאָגן—ניין? ווען אַמאַליע איז היינט אויף אַ ווײלע אַוועקגעגאַנגען אין דער האַלע, אפשר אויף אַ האַלבע שעה, האָט ווילי פאַרמאַכט די טיר פון דאַנעט. אָ, ליבער גאָט, ווען די אַמאַליע זאָל אַזוי טון אַ קום אַריין אינמיטן. אָבער ער דאַרף עס טאַקע האָבן. אַמאַליע טויג דאָך גאָרנישט דערפאַר. קוק אים נאָר אָן. וואָס דער מענטש דאַרף— דאַרף ער. מילא, אַז זי גלויבט, אַז ער איז טריי. צווישן אונז זאָל עס בלייבן, הער נאָר, פּעטער, איך האָב עס פאַר קיינעם נישט געזאָגט, אַחוץ דיר. האָסט געהערט, טאָני?.. וואָס איך האָב איצט געזאָגט?... ניין, מ'דאַרף נישט לאָזן אַ מענטשן אויפ-וואַקסן בלינד. ווער קען זיך עס היינט פאַרגינען צו גיין בלינ-דערהייט אויף דער וועלט?

— יאָ, באָבעשי, אָבער איך וועל שוין מוזן גיין.

— און האָסט מיר גאָרנישט געזאָגט.

— דו ווייסט דאָך אַלץ.

— אלזאָ פּעטער, אַזוי איז עס טאַקע? יאָ? קען מען דיר באַרנישט העלפן? טאָ צי וואָס בין איך פאַראַן?

— באָבעשי, אפשר וועל איך געהאָלפן ווערן.

— אַזוי האָט דעמאָלט, נישט היינט געדאַכט, געזאָגט דער אַלטער העננינג, ווען מ'האָט אים נעבעך איבערגעפּאָרן און דער דאָקטאָר איז צוגעקומען צו זיין בעט, און דאַן האָט ער אין דער זעלביקער רגע אויסגעהויכט די נשמה. נו, איז ער טאַקע געהאָלפן געוואָרן, אָבער שוין אַ ביסל צו שטאַרק.

— וואָס וואָלסטו געוואָלט, באָבעשי, ווייס-פלייש, וויין, פּרוכטן?

— האָסטו שוין געבראַכט זייער אַסאַך, צופּיל. ביי אונז איז היינט פּונקט ווי יום-טוב. ס'איז ממש אַ חרפּה, ווען עמעצער קומט אַריין צו אונז. דו גיסט אויס דיין געלט, פּעטער, פּונקט ווי עפּעס אַ קבצן, וואָס האָט פּלוצלונג באַקומען די פּאָר גראָשן. אַן אמתער רייכער מענטש פּירט זיך נישט אַזוי ברייט. האַלט איין, זאָג איך דיר, די מטבע, האַלט איין פּעסט, זונעשי, מאָרגן וועסטו עס דאַרפן האָבן פאַר זיך. הער אויף צו ברענגען, זאָג איך דיר, ווילין די טייערע ציגאַרן און די פראַנצויזישע שנאַפּסן, דו פאַרזינדיקסט זיך ביי גאָט, פּעטער, ביסט אַ נאַר, פּעטער, דו ווייסט נעבעך גאָרנישט. וואָרום דו פּירסט זיי אי-בער, זאָג איך דיר, פּירסט אַלעמען איבער. דאָס איז נישט קיין גוטסקייט, נאַרישקייט איז דאָס! אָבער דאָס אַלץ נעמט זיך דער-פון, וואָס דו קומסט פון אַן אַנדער וועלט, און דו דאַרפסט זען, אַז דו זאָלסט ווידער אַוועק צו איר. און ווייסטו, וואָס איך וועל דיר נאָך זאָגן? אַ שלעכטן געוויסן האָסטו, ווייל דו ביסט אַ רייכער מענטש און ס'זענען פאַראַן אָרעמע.

זי איז געווען בייז. זי האָט זיך אויסגעדרייט צו דער וואַנט. טאָני האָט געמאַכט מיט די הענט, האָט עפּעס געמורמלט, געבעטן. ער האָט ווידער פאַרשריבן אַ בלאַט און עס דערלאַנגט פּעטערן. פּעטער האָט זיך קוים אַרויסגעריסן פון איר.

אין געוועלב איז געזעסן דער יונגער פּאָלסטער, טריסטאַן פּאָלסטער — זיין טאַטע איז געווען אַ פידלער אין ראָזנטע-

אַטער — און זיך געפרעגט אויף אַננאַן. ער איז געווען אַ באָ־קסער פון פאַך. מיטעלע ווּקס, אַ שיינער שוואַרצחנעוודיקער יונג, אָבער היינט האָט ער געהאַט אַן אונטערגעשלאָגן אויג, אַ געשוואָלן פּנים און אַ פּלאַסטער אויף אַ באַק. ער איז שוין געגאַנגען אין זיין בלויען אַנצוג, העלבלויען העמד, לאַקירן און זיידענע שקאַרפּעטן. ער האָט געוואָלט נעמען אַננאַן אויף אַ גרוי־סער רייזע אין דער וועלט, דורך אַלע לענדער. ער האָט באַקו־מען אַן אַוואַנס פאַר די זומערדיקע קאַמפּן אין דרעזדן. איצט האָט ער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. אָבער פּעטער האָט שוין איצט פאַר קיינעם קיין צייט נישט געהאַט. עס איז שוין געווען צען מינוט נאָך דער צייט. ער איז געלאָפן. אין ראָג פון דער וועבער־גאַס האָט פאַול געדאַרפט וואַרטן אויף אים. און אויב ער האָט נישט געוואַרט?... אָבער ער איז געווען מיט זיין גרויסן אויטאָמאָביל. און הינטן איז געזעסן אַננאַ, און פאַול האָט אים אויפגעעפנט די טיר צו איר, כדי ער זאָל זיצן לעבן איר.

— מיר וועלן פאָרן צו דיר — האָט פאַול געזאָגט — אַננאַ האָט נאָך נישט געזען דיין געשמאַקפול איינגעאָרדנטע היים.

ער איז געווען איראָניש, פול מיט פאַראַכטונג, בלאַס און שווייגנדיק. ער איז געגאַנגען אין גאָלן קאָפּ, אין אַ העלן אַנ־צוג, דאָס ספּאָרט־העמד איז געווען אָפן ביים האַלז. זיין ברוסט האָט געשימערט ווייס, ווי אַן אָפּגעשיילטער ווערבע־צווייג. אַזוי איז ער געפאָרן מיט זיי.

ער איז געפאָרן דורך עליזאַבעט־גאַס. אַננאַ האָט עס תּיכּף באַמערקט, ווען ער האָט זיך פאַרנומען אין דערדאָזיקער גאַס. האָט זי זיך אַ טרייסל געטון, האָט אויסגעשטרעקט די האַנט, אַראָפּגעלאָזט זי און געקוקט שטאַר פאַר זיך, אויף פאַולן. אין איינעם אַ טויער איז געשטאַנען אַ פרוי, אין אַ העל קלייד, אַן אַ היטעלע, די קורצע האָר געקרייזלט, ווי ביי אַ קינד, אַ גראָבער מאַנספאַרשוין איז געשטאַנען לעבן איר און זי האָט

זיך געבויגן אין דרייען פאַר געלעכטער. מ'האָט דייטלעך גע־הערט איר געקינצלטע שטימע:

— גאָט מייגער! אַן אומשולדיק מיידעלע וועט פון שטענגל אַראָפּפאַלן! נו, דערציילט נאָך עפּעס אַזאַ וויץ!...

ערשט האָט פעטער דערקענט די גאַס, די פרוי. אַנגאַ לעבן אים האָט געציטערט. פאַול — וואָס האָט פאַול געוואָלט? און פּלוצלונג האָט ער אַ פרעג געטון אויף הינטן, איבער די אַקסלען:

— הערט נאָר, אפשר וועט איר דאָ אַרויסגיין זאָגן אַ גוטנאָוונט?

אָבער ער איז געפאָרן ווייטער, איצט שנעל, מיט זיין ווילדן טעמפּאָ דורך דער באַלעבאטער שבתדיקער נאַכט. דער גרויסער צער פון דער פאַרנאַכטיקער שעה איז שוין אַוועקגע־שווומען. עס איז שוין געוועזן ביינאַכט. מ'איז שוין געלאָפן אין די שענקען און באַרן, טאַנץ־זאַלן און קינאָס. גיין אַזייגער מיט פופצן מינוט — די לעצטע פאָרשטעלונג. „די הערשערין פון דער ליבע", „אונטערוועלט", „דאָס מיידל פון קאָסע 13". „עס שטייט אַ לינדע...", „די פרוי ביים אָפּגרונט", „דעם קעניגס געליבטע". עס האָט געלויכטן אין פייערדיקע ווערטער איבער די טויערן. אויף די פּלעצער זענען איבער די דעכער געלאָפן שטומערהייט פּלאַ־מענדיקע רעקלאַמעס. אויף אַ וואַנט איז געפלאָסן קופּערבערג אין אַ בעכער, ער האָט זיך געפּערלט און זיך פאַרלאָשן, און זיך ווידער אָנגעגאָסן. אין די ראָגעס זענען געשטאַנען פרויען, ווי ליאַלקעס פון אַ שוי־פענסטער, בלויז זייערע אויגן האָבן זיך באַוועגט.

אונטער די לינדן. ביים עק פון דער פרידריכשטראַסע. — אַ ווירוואַר פון ליכט, לאַנגע רייען פון אויטאָבוסן און דראָש־קעס, מענטשן און קלומפּן, אַ ליאַרם, אַ קעסל־גרוב. דער מיטל־פונקט פון די בירגערלעכע זינד, קאָקעטקעס, פאַרמיטלערס, שלעפּער און די פאַרהייראַטע פאָרלעך פון דער פּראָווינץ. קרי־מינאַלן מיט שטעכענדיקע אויגן, קאַבאַרעטן, וואַריעטעס, קאַווע־הייזער, שענקען, טאַנץ־זאַלן... באַן־אויף, האָטעל, אונטערערדישע

באַן, די שפּריי. אינמיטן דער שטאָט — דער איינבראָך פון דער גאַטור, וואַסער, וואָס האָט אַ ריח. בוימער, וואָס דופּטן, שטערן אין הימל, די וואַקסנדיקע לבנה — אַ זילבערנער סערפּ איבער דעם קופּאָל פון מוזיי. און ווינט. ווינט.

קיינער האָט נישט גערעדט. אַננאַ האָט געהאַלטן צוגעמאַכט די אויגן. פּעטער האָט געקאָנט קוקן אויף איר, ווי אויף אַ זאַך, וואָס שטעלט נישט קיין ווידערשטאַנד. פּאָול איז געפאָרן. זיין פּראָפיל איז געווען שטרענג. ער איז געווען פאַרפומירט, ער און נישט אַננאַ. אַ ביטער-זיסער ריח פון אַן אומבאַקאַנטן פּאַרפום. פון די האָר? עס איז אויף אַ רגע ליכטיק געוואָרן, ווען זיי זענען פאַרביי לעבן אַ לאַמטערנע. אַננאַ איז געלעגן אין אַ ווינקל, אין אַ טונקעלען מאַנטל, געפּוצט מיט העלן פוטער. פון אונטער דעם מאַנטל האָט זיך אַרויסגעזען אַ ווייס קלייד, אַ לאַנגס, ווייסע שיך. די זאָקן מיט אַ צאַרטער פאַרב, אַ העל-באַלויכטענער הויט-קאָליר, אַנגאַס הויט האָט אומעטום געמוזט זיין ווי אַ בלאַסע רויז. ווי יאַשמין אין דער פאַרנאַכטיקער זון, און וואָס פאַר אַ ר י ח האָט אַננאַ געהאַט!

זיי האָבן נאָך נישט געהאַט אויסגערעדט קיין וואָרט און זיי זענען אויסגעשטיגן פון אויטאָ. זיי זענען געגאַנגען שווייגנדיק אויף די טרעפּ. אויבן איז געגאַנגען פּאָול פאָרויס. ער האָט ליכטיק געמאַכט. ער איז געלאָפן אין קיך אַריין, ווו לינאַ איז געזעסן און געצירעוועט זאָקן, און זיי האָבן געהערט זיין לוסטיקע שטימע פון דאָרטן. לינאַ, די כמורנע, האָט געלאַכט.

— איך האָב באַשטעלט קאַווע — האָט פּאָול געזאָגט, אַריינקומענדיק אין צימער — זי איז אַ ליבער אַלטער קראָקאָדיל.

פּעטער האָט אַרויסגענומען פון בופעט — די ליקערן, פּאָרטווייַן, קעקס, פּאַפּיראָסן. אַננאַ איז שווייגנדיק אַרומגעגאַנגען, זי האָט אַראָפּגעוואָרפן איר מאַנטל אויף אַ שטול, זי איז געווען איינגאַנצן אין ווייסן. ענג ביז צו די שענקלען, דאַן איז דאָס קלייד אַראָפּגעפאַלן לאַנג אין פאַלדן. ווען זי איז געגאַנגען, האָבן זיך די זיידענע שפּיצן אויסגעשפּרייט, צעטיילט,

און ס׳האָט זיך אַרויסגעזען איר פּוס, אַ ווונדערבאַרער פּוס, צערטלעך פאַרקײלעכדיקט.

זי איז אַרומגעגאַנגען איבערן שטוב.

— אַ קלאַוויר? איר שפּילט?

פּעטער האָט קווענקלענדיק זיך אַ מורמל געטון:

— מײַן מוטערס קלאַוויר. ער שטייט שוין צוואַנציק יאָר נישט גענוצט. איך האָב קיינמאָל נישט געשפּילט אויף אים.

אָבער ער האָט געוואָלט אויפשטיין, שפּילן פאַר אַננאַן אויף די דאָזיקע הייליקע קלאַווישן. פּאַול האָט אים אָנגעקוקט. ער איז געבליבן... פּאַול האָט זיך אויפגעשטעלט —

אַננאַ איז דערווייל צוגעגאַנגען פּאַמעלעך צום קלאַוויר, פּאַמעלעך, פּעטער האָט זי פאַרכישופט נאָכגעקוקט, דעם דאָזיקן שוועבנדיקן קערפּער, די לעבעדיקע שענהייט, אָבער פּאַול האָט געשטעלט אַ טריט. און אָט איז שוין אַננאַ געשטאַנען לעבן קלאַוויר, האָט שוין אויפגעמאַכט דאָס דעקל, זיך אַוועקגעזעצט לעבן אים און מיט ביידע הענט אָנגעהויבן צו קלאַפּן אויף די קלאַווישן. זי האָט זיך צעלאַכט. שלעכטע טענער. די סטרונעס האָבן געקרעכצט און געגרילצט און געקלאַפּט. און אָט איז פּאַול געווען לעבן איר. ער האָט אַראָפּגעלאָזט דאָס דעקל אויף אירע הענט. זי האָט נישט קיין געשריי געטון. זי האָט פאַר־ביסן די ליפּן און אַרײַנגעלייגט די הענט אין שויס. זי איז געוואָרן בלאַס ווי די וואַנט, פאַרלוירן יעדן טראָפּן בלוט פון פּנים. אָבער זי האָט געזאָגט רויק:

— יאָ, ער איז נישט געסטראָיעט.

און זי האָט זיך אַוועקגעלייגט אויף דער קאַנאַפּע. לינאַ האָט דערווייל אַרײַנגעבראַכט די קאַווע. זי האָט אַ קוק געטון מיט פאַראַכטונג אויף דער פרעמדער דאַמע, וואָס האָט זיך דאָ צעלייגט.

— גוטן אָוונט! — האָט זי אַרײַנגערופן צו איר, די דאַמע האָט נישט געענטפערט, אָבער דער פרעמדער הער איז צוגע־גאַנגען צו איר, אַרומגענומען זי בײַ דער טאַליע און אַרײַנגע־שריגן אין אויער אַ גלייכוואָרטל.

לינאַ האָט זיך צעלאַכט און געענטפערט:

— ניין, אַזאַ זאַך! דאָס איז מעגלעך. יאָ, אַלץ די זאַקסן, אָבער איר זענט דאָך פון טירינגען, ניין?

אַלע וואָס זענען איר געפעלן געוואָרן האָבן געמוזט זיין פון טירינגען. זי איז געווען אַ טירינגער.

פּאַול האָט סערווירט די קאַווע. ער האָט געזאָגט:

— ווי מיינט איר, מיר האָבן נאָך גענוג צייט, מיר וועלן אַריבערגיין אין דער פאַבריק, וועסטו אונז אַביסל שפּילן, פּעטערל.

פּעטער האָט זיך פאַרנויגט צו אַננאַן.

— איך בין אַביסל מיד. איך וועל דאָ איבערבלייבן, איך פאַרשטיי זיך גאָרנישט אויף מוזיק, איך האָב נישט ליב קיין מוזיק — האָט זי געזאָגט.

פּאַולס אויגן האָבן דראָענדיק אַ קוק געטון אויף איר

— און דו וועסט זינגען, אַננאַ, פּעטער וועט דיך באַגלייטן.

זי האָט געמורמלט:

— אַן אַנדערש מאָל.

— אַן אַנדערש מאָל — האָט פּעטער שנעל איבערגעחזרט.— דאָ איז נישט שיין ביי מיר, אַננאַ, נישט אמת? אַלצדינג מוז דאָ אַנדערש ווערן. פון די טאַפּעטן ביז צו די דיוואַנעס.

— אַך, גאָט, עס איז דאָך אַזוי אַלצאיינס, ווי עס זעט אויס.

פּאַול האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן זיי.

— יאָ, — האָט זי פלוצלונג אויסגערופן — אָבער דאַמאָלס דאַרפט איר אינגאַנצן אַוועק פון דאַנעט. איר דאַרפט נעמען אַ וווינונג אין — — ניין, טאַקע אין בערלין, אין דער שטאָט, אפשר ביים ליצנזעע, גרויסע, גרויסע זאַלן מיט אַסאַך פענסטער און טונקעלע טרעפּ, אַלט און גאַנץ ניי מעבל אויסגעמישט צוזאַמען. דאָס פאַסט זייער גוט. נישט אמת, פּאַול, ווי שיין איז ביי — —

זי האָט פלוצלונג איבערגעריסן. אַננאַ האָט שיער נישט צופיל אויסגעזאָגט. אַננאַ האָט געזאָגט אַ נאַרישקייט. זי האָט זיך אויפגעהויבן, אָבער פּאַול האָט זיך נישט גערירט. זי האָט

ניַשט באַקומען קיין שטאָכוואָרט, ער האָט געשוויגן. ער האָט אַרייַנגעקוקט אין זיין קאָווע און גערויכערט.

— ווייטער, אַננאַ, ווייטער. אין דעם גאַראַזש, אַ וואָס פאַר אַ מאַשין?

— אַ קליינע לימוזינע, מיטן רעדל אינעווייניק — פאַר דער שטאָט. אַ רייזע-אויטאָ פון פאָיסין אָדער רענאָלד. איך האָב געזען אין פאַריז אַזעלכע שיינע.

— אָ, אַננאַ, איר קענט פאַריז?

— אַננאַ — האָט פאָול געזאָגט, אַרייַנקוקנדיק אין זיין שאָל — איז געווען זעקס חדשים אין פאַריז.

— איך וואָלט ניַשט געוואָלט האָבן קיין הונט — האָט זיך אַננאַ אָפּגערופן — אָבער אַ סיאַם-קאַץ. אַ קאָטער מיט אַ קיילעכדיקן קאָפּ, דעם גאַנצן ווינטער-גאָרטן אייַנגעריכטעט אַלס „פּאָליער״, מיט עקזאָטישע קליינע פויגעלעך, בונט-פאַרביקע, קאַרדינאַלן, די פייער־רויטע. אַ פאָנטאַן דאַרף זיין אינעווייניק, בוימער, און אויף דער ערד — יאַשטשערקעס און סאַלעמאַנדרעס. אַזאַ שטיקל טראָפּישער וואַלד. מען זיצט דאָן ביי די שויבן... מען קען זיך דאָרטן האַלטן אַ געפּאַרד, האָב איך געהערט, דאָס איז אומגעפער אַזאַ מין ווילדע חיה, זי האָט אַ קליינעם קאָפּ און אַ לאַנגן, שמאָלן קערפּער. ער זעט נאָך אויס געפערלעך. יאָ, איך וואָלט געוואָלט האָבן אַ געפּאַרד. אין אַ שיינעם טאָג, קען ערווירקלעך ווערן ווילד. מ׳גלעט אים אַזוי ווי תמיד, און מיטאַמאָל טוט אַ קלאַפּ, טוט ער אַ ביס, הויבט אָן צו ברומען און טוט אַ שפּרינג אַרויף...

— און רייַזן, אַננאַ, וווּ רייַזן.

— רייַזן... אפשר... איך ווייס ניַשט. ס׳איז דאָך אומעטום דאָס אייגענע. וואָס איז אַנדערש? ווער איז אַנדערש? וואָס איז געהיימניספול? איך וואָלט איינמאָל ניַשט געוואָלט וויסן, וואָס שפּעטער וועט זיין... איבערראַשט ווערן.

— און איך — האָט פּעטער געטראַכט — איך אַנטציק זיך מיט יעדן בליק אירן. ווי, אַך, ווי, שטאַרק מוז זי פאָול ליב האָבן!

אָבער איצט איז אַננאַ שטיל געוואָרן. זי האָט אָפּגערוקט פון זיך די נישט אויסגעטרונקענע שאָל; זי האָט צוגעמאַכט די אויגן, זי איז געווען מיד, איר קערפּער, באַקעט אין דעם זייענעם פּאַנצער פון איר קלייד, האָט טיף געאָטעמט, זי איז ווי פאַרזונקען געוואָרן אין זיך. אירע ליבלעכע קליינע ברוסטן זענען געשטאַנען אומבאַוועגלעך. פּעטער האָט באַמערקט די צאַרטע וואַרצלען אַרויסשפּראָצן — די שטוב האָט זיך ממש געוואַקלט אַרום אים. ער האָט טיף אָפּגעזיפצט... עס איז נעלם געוואָרן.

פּאַול איז אויפגעשטאַנען, ער איז אַרויסגעגאַנגען אויפן באַלקאָן, ער האָט זיי געלאָזט אַליין. פּעטער האָט זיך איינגעבויגן.

— אַננאַ, וווינונג ביי ליצנזעע, אויטאָס, ווינטערגאָרטן, אַ געפּאַרד, וועסטו שוין קומען, אַננאַ? וועסטו עס נעמען פון מיר?

זי האָט זיך נישט גערירט פון אָרט. אירע ליפּן האָבן זיך נישט באַוועגט. נישט אויסצוהאַלטן, אומווידערשטייליך איז געווען דאָסדאָזיקע מויל, און פּעטער האָט געמוזט אויסהאַלטן. אָט איז זי געלעגן און זיך איבערגעגעבן זיינע אויגן, רויק. זי האָט געוווסט, אַז זי איז אומבאַרירלעך, געזיכערט און באַשיצט ווי אַ געטש, און אָט הויבט זי אויף — ערשטע רעגונג פון רחמים און איר טויטן האַרצן — הויבט זי אויף איר האַנט צו אים, צו זיין מויל. אָבער אָט טראַכט זי שוין: ניין, ניין, ער איז מיר דערווידער, ער עקלט מיך דורך און דורך. עקל אין בלוט...

און זי איז אויפגעשטאַנען און אַרויסגעגאַנגען.

פּאַול איז צוריק אַריינגעקומען. ער איז געגאַנגען אַהין און צוריק איבער דער שטוב. ער האָט געזאָגט:

— ס׳טרעפט אָפט, אַז מ׳מוז אַ פרוי שלאָגן. אָבער קען מען זיך דען פאַרגינען אַזאַ זאַך, בעת זי געפינט דאָך נאָך פאַרגעניגן אין דעם?

— דו ביסט בייז, פּאַול, דו ביסט בייז אויף אַננאַן. לאָז

אויס דיין צאָרן אויף מיר. אָט דאָ בין איך. און דערנאָך — זײ גוט צו איר.

— דו וואָלסט געווען אַ נאַר, ווען דו זאָלסט נישט זיין אינדערראַמתן גאָר בלינד. דו האָסט זיך אָנגעטשעפּעט אין אַ נקבה! אָ! דו, ווייבערשע נאַטור!... האָסט עלֿין נאָכאַמאָל געשיקט געלט, העט?

— איך האָב איר צוגעזאָגט, יעדן חודש — —

— האַלאָ! און דו מיינסט דאָך אַוודאי, אַז דו טוסט אַ גוטע זאַך. אַ נשמה געראַטעוועט! ניין, דו ביסט נישט קיין גביר. דו פֿאַרטאַכליעוועסט דיין געלט. אויף אַ קורווע. מוטער און טאַכטער! מילא, זייער שיין, אויב ס'פֿאַרשאַפֿט דיר הומאָר, אָבער דיר וועט דאָס מער קאָסטן, ווי געלט, מענטש! דיין בלוט וועט עס דיר קאָסטן. אַזאַ ווי דו, דאַרף גאַרנישט אָנהויבן! דו געהערסט נישט אין לעבן. אין אַ בוך פֿון אַ פֿאַנטאַסט דאַרפֿסטו זיין! אָ, דער בחור האָט באַקומען געלט און איצט מאַכט ער חרוב אַ וועלט. דו גיסט דער הור אַ רענטע, זייער פֿיין. אפשר לויפֿט זי היינט ווייניקער אַרום, אָבער דערפֿאַר טרינקט זי! זי טרינקט, זי זויפֿט, זי טליקעט זיך אַרום אין די שענקען. גוטס ווילסטו טון, אָ, דו נאַר, דו פֿאַרסמסט מענטשן, פֿאַרסמסטו! געלט גיט ער. ווייסטו נישט, מענטש, אַז געלט מאַכט קאַליע דעם כאַראַקטער?

— זי טרינקט! — —

— אָ? ס'ווערט דיר שוין קלאָר? דיין שוויגער טרינקט. פֿאַר דיין געלט. זי האָט פֿאַרדינט מיטן שווייס פֿון איר קערפּער, אַרבעט איז אַרבעט, צי ליגנדיק, צי שטייענדיק, אָבער דו האָסט זיך דערבאַרעמט אויף איר, דו האָסט זי געמאַכט פֿאַר אַ רענטירערין, וואָס דען זאָל זי טון? אַוודאי טרינקט זי!

— ש-ש-ש!

אַננאַ איז אַריינגעקומען. זי האָט זיך נאַרוואָס אָפּגעוואַשן די הענט מיט זייף. זי איז דורכגעגאַנגען דורכן צימער, אויפגעהויבן אַ בוך און אַריינגעקוקט. ניין, אַננאַ האָט נישט

געלייענט. מען האָט עס באַלד באַמערקט. אַ בוך איז געווען פאַר איר פרעמדע זאַך, אַביסל אומהיימלעך.

— זי מאַכט זיך היימיש — האָט פּאַול גאַליק אַ זאָג געטון. ער האָט ווייטער אויפגעשפּילט זיין העמד, עס איז אים געווען הייס. ער האָט געהאַט אַזאַ ריינע, ווייסע, שטאַרקע ברוסט. און פּעטער האָט אָפּגעקערט דעם קאָפּ... ער האָט נישט געקענט קוקן און דאָך האָט ער געקוקט... ער האָט אָנגעקוקט פּאַולן, ווען ער האָט געליטן, און ער האָט אים נישט מקנא געווען. ניין, פּאַול — אַ גרויסע צערטלעכקייט האָט פאַרגאָסן זיין האַרץ. ווייל אַננאַ האָט אים ליב געהאַט, האָט ער אים אויך געמוזט ליב האָבן.

זי איז ווידער אַרויסגעגאַנגען אויפן באַלקאָן.

— צי מעג איך דיך פרעגן? צי דערלויבסטו מיר צו שטעלן דריי פראַגן? — האָט פּעטער געזאָגט.

— שיס אַרויס!

— האָסט ליב אַננאַן?

— ס'הויבט זיך נישט אָן.

— האָט דיך אַננאַ ליב?

פּאַול האָט געשמייכלט. צערטלעך און יונג און נאָכגיביק.

— האָט דיך אַננאַ ליב?

— קיין סימן נישט.

— פּאַול, הער מיך אויס, איך ווייס, אַז ס'איז פאַראַן אַ פאַרלאַנג, וואָס איז אַזוי שרעקלעך, אַז ער קען נישט געשטילט ווערן דורכן געניוס, נאָר דורכן באַזיץ.

— נו, גוט, זאָלסטו שטילן דיין פאַרלאַנג, טייערער.

פּעטער איז אַרויסגעגאַנגען צו אַננאַן אויפן באַלקאָן. ער האָט איר געוויזן, ווי פונדערווייטנס אין דער נאַכטיקער טונקלקייט זענען זיי געשטאַנען, די אַכט קוימענס פון מערב־האַפן, און ווי אונטן איבער טעגעל איז נאָך אויפן הימל פאַראַן סמנים פון דעם פאַרשווונדענעם טאָג: גאָלדענע שטרייפן אין די בלויע וואָלקנס, אַ בלאַסער הינטערגרונט פאַר די סילועטן פון די

דעכער און טורעמס. זי האָט געקוקט אומבאַוועגלעך. איר קלייד האָט שטילערהייט געוויעט אויף הינטן און אירע שענקלעך האָבן זיך אַנטפּלעקט אין דעם זייד. ווי אויף אַ הויכער שיף־באָז זענען זיי געשטאַנען, צו פרעמדע לענדער צוגעווענדט. —

פּעטער האָט איר געהאַלטן דעם מאַנטל. פּאַול האָט זי אָנגעקוקט. אונטער זיין בליק האָט זי זיך אַ בויג געטון הינ־טערווייַלעכץ און עטוואָס אַרייַנגעפאַלן אין פּעטערס אָרעמס. ס'איז געווען אַן אָנהויב פון אַ דערנענטערונג... אָט די אָרעמס האָבן אַ ציטער געטון. — גוט, האָט געזאָגט פּאַולס בליק, גוט, מיידל, כ'בין צופרידן, זיי תמיד בראַוו.

און איר בליק, איינגעטונקען אין צער, האָט געזאָגט: ווי שטאַרק דו האָסט אים ליב!... אַנגאַ — זי האָט שוין געוווּסט, וועגן וואָס די מענער האָבן נאָך אַפילו נישט געחלומט...

פּעטער האָט זיי נאָכגעקוקט. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט ביים האַרצן. און אָט האָט ווידער געקנאַקט אין בוזים־קעשענע: טאָ־ניס צעטל. ווידער אַ געדיכט.

ער איז געבליבן שטיין אויף דער גאַס, געלייענט, גע־לייענט. אַ שוידער איז אים אַדורך דורך די ביינער.

„מאַרקוס גאַס, אַרבעטער־פּרויען, זכינעזער.
אויבסטוועגעלעך, קרויט־וועגענער און קינדער, וואָס
רייסן זיך ביי די נעזער.
פון טויזנט אָפענע פענסטער אַ שלאָף־געשטאַנק
און שוין איצט ווידער אַ גראַמאָפאָן — אַ מענער־געזאַנג,
און די פרישע מאָרגן־זון ליגט אויף די דעכער, —
אָבער די נאַכט בלייבט אין אונזערע קעלער־לעכער.
נאָר די אַלפאָנסן און די הורן שלאָפן נאָך געשמאַק
און די שאָפערן פון די טאַקסיס, וואָס פאָרן ביינאַכט.
און די יינגען פון דער נאַכט־זמיאַנע אין דער פראַנק־
פורטער גאַס,

פון דער אונטערד־באַן, דער נייער טראַס,
די באָבע קרעכצט, די פיס זענען געליימט!

אויפן פערטן שטאָק שרייען די קינדער, וואָס מ׳האָט
גע־לאָזן אַליין.
דער טאַטע האָט צו דער אַרבעט געמוזט גיין,
און די גרויסע שוועסטער איז נישט געקומען אַהיים:
פאַרוויילונג: ווענעציאַנישע נאַכט —
בלומען־ערד! שרייט אַ מענטש — צען פעניק אַן עמער!
דאָס איז דער גאַלענבליק, אָך, איך קען אים.
ער איז אין דער קאָלאָנע באָקס־קלוב נאָרד־אָסטן,
אָבער אין דער וואַל־גאַס און יעגער־גאַס וויילן זיי
זיך אויף די פּאָסטנס.
די פאַרשנעלערן די טריט אויף יאָאַכים־גאַס, לעבן
אַלטן היקערדיי;
גאַסן־הענדלער איז ער בלויז פאַר דער פּאָליציי. —
איצט איז ניין אַזייגער, אַנטקעגן ס׳שענקל איז שוין אָפן,
און דעד שיינער קורט שטייט שוין מונטער דאָרט
און אויסגעשלאָפן.
ער פאַרמאָגט זיין אייגנס מיידלעך צוויי, וואָס אין
דער שטיינגאַס לויפן.
איז קען ער ווייַן און שבת אויך שאַמפּאַניער זויפן.
האָט תמיד געלט אין קעשענע און לעבט אַ גוטן טאָג
און ווען די ווייבער טוען מורמלען — טוט ער שטאָלץ
אַ זאָג:
פאַר מיר ביסטו גאָרנישט, כאַפּט דיך אַ קלאָג...
ניין אַזייגער? און דער טאַפּעצירער בעדז
שניידט זיין פרוי שוין ווידער מיט אַ גאַרדינען־שטאַנג
אויפן געזעס.
„איצט האָסטו שוין!” זי שרייט ווי אַ שוויין,
אָבער פון דעם גאַנצן הויז מישט זיך קיינער נישט אַריין,
ווייל ער איז דאָך שוין אַזאַ און זי איז אויך אַ שטיק
נבלה גאָר,
נעמט ייִנגען זיך אַריין, מצג זיין אַ יינגל פון צען יאָר.
די בומקע האָט איר צווילינג אַוועקגעשטעלט אין ראָגן;

זי דאַרף הײַנט גײן אויף אַ באַזוך אין דעם שפּיטאָל
דאָרט ליגט איר מאַן שוין פיר צי פינף טאָג, —
זיי האָבן אים דעם ערשטן מאַי אַרײַנגעשאָסן אין
בויך אַ קויל.
ער איז שוין זיכער טויט, און דערבײַ איז ער קיין
רויטער נישט געוועזן,
ר'איז געגאַנגען אויפן גאַס דעם אויפרוף איבערלעזן. —
די שולדיקע, זיי קומען אַלע אין דעם הימל.
אָ ליבער גאָט, פוי, צום טײַוול. אַזאַ געווימל!
אָ שטרעק אַמאָל די הענט שוין אויס, אָ שעפער, בלינדער!
מענער—מענער, ווײַבער—ווײַבער, אָבער וואָס האָסטו
צו די קינדער?...
די אומשולדיקע, אָ יאָ, זיי בלײַבן אין דעם קעלער
פרילינג, זומער, אָבער זיי ווערט קיינמאָל גאָרנישט העלער.
די אומשולדיקע — זיי זענען פון דעם לעבן ביטער
פאַרשטויסן.
די פאַרכעוואַטע קינדער און די הוסטנדיקע גרויסע.
די אומשולדיקע, זיי מוזן אין דער פינסטערניש אומקומען.
גאָט פרווט און וועגט און משפּט זײַנע פרומע.
אויב זיי וועלן אויסהאַלטן, ווען זיי וועלן הונגערן
און פרירן
און דעם דאַך איבערן קאָפּ פאַרלירן;
און די טעכטער אויף דער גאַס גייען
און די זין אונטער פּאָליצײַ־אויפזיכט שטייען,
און די גלאַנצנדיקע אויטאָס, ווו די זאַטע לייט זיצן,
דאָס לעצטע קלייד מיט בלאָטע זיי פאַרשפּריצן,
און די פּאָליציאַנטן אין דער דעמאָנסטראַציע שיסן:
שטוב, ברויט, פייער, מער לוין פאַר דער אַרבעט, ניין,
זיי ווילן נישט וויסן!
ווען דער טאַטע דעם לעצטן גראָשן פאַרטרינקט
און טרודע, אַ מיידעלע פון צוועלף יאָר, שוין פון
דער קראַנקהייט שטינקט,

דער שלאָף-לאָקאָטאָר האָט זי אין בעט אַריין צו זיך גענומען.
שנעל, לייגט די הענט צוזאַמען, שטעלט זיך אויף די קני, איר פרומע!
איר שולדיקע! אָ! מיט אייער וואַרטן נאָך און האָפן!
ווערט שוין שולדיק! דאַן שטייט פאַר אייך דער הימל אָפן!

פּעטער האָט צעריסן דעם פּאַפּיר. ער האָט זיך געוואָלט פאַרגעסן אָן דעם, מאַכן עס פאַר נישט געווען, נישט עקזיסטירט, פאַר אַ וויסטן חלום. שווידערלעך, אַ קינד פון דרייצן יאָר שרייט: ווערט שולדיק, דאַן שטייט פאַר אייך דער הימל אָפן. טאָני, אַ קליינער הויקערל, חוזק און פאַרזעעניש, פונדעסטוועגן — אַז דער מענטש פאַרמאָגט אַ האַרץ, און איז נישט פאַרבליבן קיין פלאַנץ און קיין חיה!

איך וויל גאָרנישט וויסן. עס ברענגט מיר קיין שום נוצן נישט! שוין גענוג מיט די צרות. צי זאָל נאָך מיין האַרץ מוזן איבערטראָגן מער ווי מיינע אייגענע? בלויז איין גליק, איינ-איינציקס: פאַרגעסנקייט... און דאַן איז ער געגאַנגען אין גאַלן קאָפּ, אויף זיין אָוונט-שפּאַציר, וואָס ער פלעגט דורכמאַכן שוין יאָרן לאַנג, כמעט יעדן אָוונט, כדי ער זאָל קענען שלאָפן. ער איז געגאַנגען דורך דער לינאַר-גאַס אָדער דורך דער פען-גאַס צום צפון-האַפן, וועלכן ער פלעגט פּאַמעלעך אַרומגיין, ער פלעגט אַרומוואַנדערן אויף דעם דאָזיקן גרעסערן שטח ביים שטילן וואַסער-בעקן מיט די משא-שיפלעך, שלעפּדאַמפּערס, פון וועלכע ס'האָט אָפטמאָל אַרויסגעהילכט אַ בילעריי פון אַ הונט, אַ ציהאַרמאָנקע, אָדער שטימען, וואָס זענען אין דער טונקלקייט געוואָרן מעלאָדיש. דאָ האָט בערלין אויסגעשפּרייט אַן אָרעם און אַרומגענומען דעם האַפן מיט שטילקייט און פרידן. קליינע קראַנען זענען געשלאָפן, אין מיטן פון קוילנהייבערס איינגעשלאָפן. ציגל זענען געווען איינגעלייגט, און ווי שפּעט עס זאָל נישט זיין אין דער נאַכט, האָט זיך נאָך תמיד געשפּילט אַ קינד שטי-

לערהייט צווישן אָט די בערג און הויפנס. שטרוי איז דאָ געלעגן, איבערגעבליבן פון בייטאָג, עס האָט דאָ געשמעקט מיט פרייער נאַטור, מיט וואַסער, דאָ איז די נאַכט געווען תּמיד העל. די שטערן פינקלען דאָ אַסאַך מער. אומבאַקאַנטע שטאָט. פאַרשידנאַרטיקע שטאָט, וואָס הויבט זיך אויף דאָ הינטער די בולוואַרן, מיט טורעמס, קופאָלן, זיילן, אויף וועלכע עס שטייען מלאָכים און אָדלערס גרייט אַוועקצופליען. קעגנאיבער איז געשטאַנען אַ בענ-זין-סטאַציע, העל באַלויכטן, און אַ גאָלד-שטראַלנדיקער זקן—דער גאָט פון דער שטאָט; ער איז געווען פאַרכמורעט, וואָרים הינטער אים שפּרייטן זיך אויס באַן-שינעס; אַ משא-וואָקזאַל ליגט דאָ מיט שאָפּעס און וואַרשטאַטן, פון דאָרט הערן זיך פאַרשטיקטע קלאַנגען, עס דערמאָנט אין אַ געבעט פון גלויביקע, וואָס שטייגט דאָ און דאָרטן צו אַן אויסגעשריי. אַ קליינע בריק, ווו דער טייך פאַרלאָזט דעם בעקן, וועגעדיק-בריק.

און די הייזער עפענען זיך, איצט נאָך, פענסטער, וואָרים פון די קנייפּעס הילכט אַרויס דער ראַדיאָ, די נאַכטיקע טאַנץ-מוזיק, ביז איינס אַזייגער, און דאַן קען מען נאָך הערן עפּעס פון אויסלאַנד, תּמיד דזשאַז, דזשאַז, רעפריין-געזאַנג, עס הילכט איבער דעם גאַנצן האַפן:

„I wonder whore my Baby was to night“.

אין די טויערן פון די הייזער — די זיבעצניעריקע מייד-לעך מיט זייערע פרייַנט, עס איז אַזוי שווער זיך פונאַנדער-צוגיין. ס'איז מאַי. עלף אַזייגער ביינאַכט. די צוואַנציק-יאָריקע שפּאַצירן נאָך, וויגנדיק זיך אויף די היפּטן. קאָקעטעס לאַכן הילכיק, און די ייִנגען, די אַכצן-יעריקע, שטאָלץ און גלייכגילטיק, דרייען זיך אַרום, ווי זיי וואָלטן שוין געווען אויסגעקאָכ-טע אַלפאָנסן. מ'ווערט פאַרשווינדן אין די שענקען. גרויסע „מאַ-לעס“. אַ „קיראַסאָ“. דאַן שטייען זיי פאַרחלומט אויפן בולוואַר קוקן אַריין אין וואַסער, אַ קליינער ווייטיק נאָגט אין לייכטן האַרצן, אַ רגעלע חלום אין די בלוטן, דעם ווייַ פון דער וועלט שפּירן זיי קוים בחפזונדיק. און ערשט שרייבט די לבנה אירע הירעגליפן אויפן וואַסער. דאָס לעבן, דאָס לעבן...

איבער דער פען-בריק שלעפן זיך טראַמווייען, טראַמווייען שטעלן זיך אָפּ, קלינגען מיטן גלאָק — ווי פון שיפן — טאַמעווען גרילצנדיק, דער קאַנאַל בויגט זיך אָן אַ זייט. באַגלייט פון הייזער-ווענט, ביז צום נאָרדהאַפן. די אַכט ריזיקע קוימענס שטייען פונקט ווי שאָטנס אין דער נאַכט. גיגאַנטן האַלטן וואַך איבער דער שטאָט, וואָס לאָזט אַרויס איר ריח פון די טויערן און קעלערס. פון די שטיי-ביר-שענקען קוועלט אַרויס אַ גערוך פון ביר פון הייוון אָבער אויך היי שמעקט, פון די שטעלער און מעלקערייען, און פון אייז-צוקערניעס — דער אַראָמאַט פון כעמישע עסענצן. און אויבן, אינדערהויך, אין איינעם פון די הונדערט פענסטער, אַצינד אין מיטן דער נאַכט, דאָס פאַרצווייפלטע שלוכצן פון אַ קינד און אינמיטן — קלעפּ...

אַזוי פלעגט פעטער באָס אַרומוואַנדערן אין דער שטאָט און דערנאָך גיין צוריק דורך די שטיל-איינגעשלאָפענע גאַסן, אין דער ריכטונג צו די קירכעס פון זיין פּלאַץ, אַרום וועלכע דער בעז פלעגט שוין בלייען. אָבער היינט האָט ער געהאַט אַן איבערגעשראָקן פאַרקלעמט האַרץ, אַן אומבאַשטימטע נאָגעניש און אַ שווערקייט אין זיין געמיט. אַ בענקענדיקער פאַרלאַנג, אַ געדאַנק אָן אַן אויסוועג. ער האָט זיי געזוכט, די צוויי אין אויטאָמאָביל, אַננאַ און פאַול, וואָס זענען אים נעלם געוואָרן אין דער נאַכט.

דערדאָזיקער אויטאָמאָביל איז געשטאַנען אין מערב-זייט, ווייט הינטער דער שטאָט, הינטער העלענזע, אַרויפצוצו מיט דער קעניגס-אַלעע, הינטער הונדעקעלע, ווו דער פאַרגוואַלטיקטער וואַלד ווערט פריי, אין דער ברייטער אַלעע צו „פעטער טאָמס הייזל“, ווו די אויטאָס שטעלן זיך אָפּ אין די וואַרעמע נעכט און די געליבטע קושן זיך. דאָרט האָט זיך אויך פאַול אָפּגעשטעלט, ווי אַסאַך אומבאַקאַנטע שיינע איז ער אויך געקומען אַהער. ער האָט ליב געהאַט בוימער-סכך און שטערן איבער דעם קאָפּ, צו וועלכן ער האָט זיך אַריבערגעבויגן און ער האָט ליב געהאַט ריח פון זשיוויצע אין זיינע נאָז-לעכער,

ווען ער האָט, טיף אָפּאָטעמענדיק, אומגעקערט זיך פון דער פרוי צוריק אויף דער ערד.

— דאַנק דיר, פאַול — האָט אַננאַ געזאָגט שטיל — און איצט זעץ זיך לעבן מיר. לאָמיר אַביסל רעדן. לאָז מיך איינמאָל פריי רעדן, פרעגן און ענטפערן. הער מיך אויס, טראַכט אַמאָל, אַז איך בין דאָך נאָך אַלעמען אויך אַ מענטש, פאַול, אַ מענטש פאַר זיך אַליין. וואָס ווילסטו מיט מיר טון?

ער האָט זיך אַריבערגעבויגן צו איר און זיי זענען געזעסן אונטער דעם אָפענעם פערדעק. די סאָסנעס האָבן נאָך נישט געשמעקט, אָבער די בלעטער-ביימער דאָ און דאָרטן, יונג צעגרינט, האָבן געאָטעמט מיט אַ שאַרפן ריח.

— אַננאַ, ער האָט דיך ליב. איך בין דאָ גאָרנישט שולדיק. איך האָב געוואָלט אַנדערש. איך האָב פאַלש אָנגעהויבן. אָבער דאָ איז אַלצדינג פאַלש, וואָס דו זאָלסט נישט טון. ווייל ס'איז פאַראַן אַזאַ זאַך, ווי שיקזאַל. אַננאַ, דו מוזט — מעג ער אַפילו גיין צו גרונט איבער דעם; און דו מיט אים. איר מוזט, און אויב שוין יאָ גיין צו גרונט, טאָ זאָל ער שוין בעסער מיט דיר, ווי אָן דיר.

— שיקזאַל. אָבער דו זאָגסט דאָך אים פאָרויס. וואָס ביסטו, פאַול? דו ווילסט, ער זאָל דווקא האָבן דאָס, וואָס ער פאַרלאַנגט. דו טראַכסט נאָר וועגן אים. איך פרעג שוין נישט מער פאַרוואָס. אָבער איך? און ווו בין איך אין דער וועלט?

— דו! דיר איז דאָך אַלצאיינס. ער אָדער אַן אַנדערער, מאַך צו די אויגן.

— איך בין נאָר אַ זאַך?

— אַ פרוי. יאָ.

— אָבער דו האָסט מיך אַמאָל ליב געהאַט.

— דו מיינסט?

— נאָר וואָס עס געהערט צו דיר, פאַראַכטעסט דו. דו ביסט פאַר זיך אַליין אַזוי געמיין און נידעריק, אַז דיר עקלט פון יעדערן, וואָס האָט דיך ליב. אַז דו ווילסט עפּעס האָבן קריגסטו עס — און געניג. טרינקסט אויס דאָס גלאָז, פאַול, און

דו װילסט עס אפילו נישט צעברעכן! אזוי פיל טרחה? דו לאזט עס פשוט, שטיין.

— דו קענסט מיך.

— לאך נישט אזוי געמיין. ניין, איך קען דיך נישט. האב איך דיך אמאל ליב געהאט?

— דו האסט נישט ליב, װייל דו קענסט נישט. דו האסט נאר דעם אינסטינקט, א זונה ביסטו, אננא.

— פאול! —

— איך װארף דיר נישט פאר. די ביסט אזוי באשאפן געװארן. אלץ װאס איז געשאפן האט זיין געזעץ.

— איך האב נישט ליב, ניין, קיינמאל נישט, װייל איך האב דיך ליב.

— ליבע — —

— שטענדיק דיך. אלע זענען דו. גיב אים, אים פון דיין ריח, װעל איך אים ארומנעמען. אבער ער האט א פרעמדן ריח. דיין געדוך װעל איך תמיד נאכלויפן.

— ניין, נעם מיך נישט אן.

— פאול —

— דו, קורװע.

— פאול —

ער האט צוגעצויגן איר קאפ צו זיך און איר אריינגע־זאגט אין אויער:

— און װאס איך האב ליב?

זי האט זיך צוגעדריקט צו אים. זי האט נישט געהערט.

— און װאס איך האב ליב? מוזטו אויך ליבן, װאס איך ליב.

ער האט זי אפגעלאזט און אפגעשטויסן פון זיך. ערשט אצינד האט זי באנומען זיינע װערטער. זי האט געשטאמלט:

— איך װייס — איך װייס — איך פארשטיי שוין. איך װייס שוין מער װי דו...

— אויב איך —

— ניין! — האט זי אויסגעשריגן — אבער איך װיל

נישט. אַוועק, ניטע, זאָג עס נישט. וואָס דו האָסט ליב, וועל איך פון דער וועלט אומברענגען. איך וועל פיינט האָבן, וואָס דו האָסט ליב. וואָס טויג דיר דען, אים ליב צו האָבן. איך וויל נישט מאַכן קיין שום אומוועג צו דיר.

פּאָול האָט זי פּלוצלינג אָנגעכאַפּט.

— טו נאָר אַ קוק אויף אים! — האָט ער געשריגן. — צי האָסטו קיין האַרץ נישט? איז ער דען נישט געצייכנט? צי טראָגט ער דען נישט די קללה?

— די קללה?...— זי האָט אַ זיפץ געטון. זיינע פינגער האָבן זיך איינגעגראָבן אין אירע אַקסלען.

— ער ווייטיקט! — האָט געשריגן פּאָול — טו אַ קוק, ווי ער ווייטיקט! און מיר, מיר ווייסן נישט, וואָס דאָס איז אַזוינס: אַ ווייטיק? אפשר ווייס ער עס נאָך אויך אַליין אויך נישט צו מאָל. ער קניט ביז ער באַקומט וווּנדן. וווּנדן! דו... און מיטאַמאָל דערזעט ער, אַז ס'איז גאָרנישטאָ צו וועמען צו בעטן. פּונקט ווי איינער, וואָס גלויבט, און דער הימעל איז ליידיק!... און ער זעט אַלצדינג, דאָס איז עס, ער זעט אַלצדינג. קענסטו זיך דען פאַרשטעלן, וואָס דאָס הייסט? מילא, ווי אַזוי זאָלסטו עס פאַרשטיין! דאָס איז דאָך דאָס שרעקלעכסטע, וואָס אַ מענטש קען איבערלעבן. דו, דו האָסט בלויז בלוט און פלייש און דעם אייביקן דראַנג. אָבער אַ מענטש, אַ מ ע נ ט ש, אַזאַ ווי ער — — און איצט וואָלסטו געקענט, דו אים — — און דאָ דווקא טאַמעוועסטו זיך. דו ווילסט נישט. דו וועסט שוין קיין אויסוואָרף נישט זיין, ווייל ביסט ש ו י ן אַן אויסוואָרף.

זי האָט זיך אָפּגערוקט הינטערווייַלעכץ פאַר זיינע פויסטן.

ער האָט שווער געאָטעמט. ער האָט ממש געפּאַרעט פון ליידנשאַפט און כעס. זי האָט תאווהדיק געטרונקען פון אים. זי איז געווען אַזוי פאַרשיכורט פון אים, אַז זי האָט גאָרנישט געהערט זיינע רייד.

— ווי עס שמעקט פון דיר — האָט זי געמורמלט. זי האָט אים איינגעזאַפּט אין זיך מיט אַלע אירע קעמערלעך.

— אָבער איך בין דאָ אויף דער וועלט, דו, קוים טוסטו אים ווי, קוים ווערסטו אים נאָר אַ האָר פאַרקרימען! ער וועט גלויבן אָן דיר — כאָטש דו וועסט אים אָפּנאַרן. נאָר אים אָפּ, דו קענסט דאָך נישט אַנדערש. אָבער קוים וועט ער עס באַמערקן!.. איך וועל אַכטונג געבן, ער דאַרף אַבסאָלוט נישט וויסן דערפון. איך האָב אים געזאָגט, וואָס איך האָב אים געדאַרפט זאָגן. און אפשר פאַראַכטעט ער מיך דערפאַר, ווייל ער גלויבט אָן דיר. איך זאָל וועלן אויסהיילן אַזאַ קראַנק, אַ דיבוק, דורך דעם, וואָס איך זאָל אים זאָגן: דו נאַר! — וואָלט איך געוועזן דער נאַר. אָט דאָס איז איר מוטער — האָב איך געזאָגט, ער? — ער וויל זי „ראַטעווען". אַנגאַ? אַ קורווע! ער: — אַ מלאך, אפשר אַ געפאַלענער מלאך, גוט, איך וועל אים ווידער אויפהויבן. ער איז קראַנק אויף אַ מאַניע — אָט וואָס.

אַנגאַ האָט טרוקן באַמערקט:

— פּאָול האָט גענומען אויף זיך אַ מיסיע.

— יאָ, — האָט פּאָול געזאָגט, נישט הערנדיק אירע ווערטער — יאָ, קראַנק! כ'האָב אַריינגערעדט אין אים, אַלצדינג דערציילט. אַז איך וועל אים ווייזן ווי דו ליגסט ביים חזרים-פאַסטוך אין בעט, וועט ער זאָגן: — „אַ פאַרבלענדעניש. גיי אַוועק שטן!" ער גלויבט זיינע אייגענע אויגן נישט. דאָס איז משוגעת איז דאָס, אָבער דו וועסט בלייבן זיין משוגעת.

— איך קען ווערן זעלבסטשטענדיק.

— ניין.

— איך קען טון דאָס אוממעגלעכסטע.

— נאַרישע גאַנז!

— דו מיינסט, אַז איך קען גאָרנישט טון, וואָס דו ווילסט נישט?

— אָ, אַ שאלה אַביסל.

— דו ביסט מיין באַלעבאָס?

— איך מיין עפּעס.

— אפשר ווייס איך מער פון דיר, אַסאַך מער, ווי איך האָב געדאַרפט וויסן.

— קען זיין.

— זאָלסט ציטערן פאַר מיר.

— מילא, אַז דו הייסט.

— פרויען האָבן שטאַרק ליב צו סליההנען. דאָס איז אויך אַזאַ אינסטינקט.

— קוואַטש נישט קיין שטות. האָסט זיך היינט אָנגעגעסן מיט באָבעס! נו, מאַך אַ סוף. אָדער אפשר האָט איר נאָך עפּעס, פרייַלן?

ער איז אַריבערגעשפּרונגען אין דער שאָפּערקע און גע־לאָזט דעם מאָטאָר. ס'איז געוואָרן קיל, זיי האָבן עס נישט געפילט. ער האָט אויסגעקערעוועט און אַוועקגעפאָרן. די אַלעע האָט זיך אויסגעצויגן אין דער אומענדלעכקייט, צוויי סאַרנעס האָבן דורכגעקרייצט דאָס ליכט פון די רעפלעקטאָרן.

אַננאַ האָט זיך אויסגעבויגן צו אים.

— אַלזאָ, פּאָל. איז וואָס? וואָס האָסטו באַשלאָסן צו טון? אָבער דו זאָלסט וויסן, אַז איך האָב דיך ליב. און דו קענסט גיכער אַ וועלט חרוב מאַכן איידער דאָס... פאַרוואָס?... אייביק. אָן אַ סוף?... ווער ביסטו? איך ווייס? וואָס ביסטו? ווער ווייס! אַן איינברעכער? יאָ? אַ פעסער? יאָ? אַן האָטעל־גנב? יאָ? האָסטו שוין אויך אַ מאָרד אויף זיך? ווער ווייס? און דו, דערזעלביקער פאָל, ביסט גוט, דו האָסט ליב צו העלפן, בסוד, איך ווייס, דו טראָגסט אַוועק אָפּגעקעצלטע קעץ אין שטוב אַריין. קענסט נישט זען ווי קינד וויינט. דו מעגסט האָבן די אייליקסטע רייזע און קוים זעסטו אַ פויגל פון נעסט אַרויסגעפאַלן — שטעלסטו זיך אָפּ, קלעטערסט אַרויף אויפן בוים און דו ראַטעוועסט די קליינע פייגעלעך. דו טראַכסט נישט וועגן דעם, אַז אונטער דיר ברעכט זיך אָפּ אַ צווייג און קענסט אַראָפּפאַלן, — און פונוואַנעט האָסטו אַזוי פיל געלט? פּאָל אַנדערעס, שאָפער, אָבער טאָמער פאָרן מיר אַריבער איבער דער גרענעץ, האָט ער שוין אַ פּאַס אויף קאַמיל דעקלאַרי, גע־באָרן אין נאַנסי, וווינאָרט אין שטראַסבורג. קומען מיר קיין האָלאַנד—ווידער אַ פּאַס: אויגן קוואַנדט יוועליר פון האַנאָווער.

אויפן אויטאָ האָסטו אין וואַלד אַרויפגעהאָנגען אַן אַנדער נומערל. ווער ביסטו? אויב דו קענסט זיך גאָר אַליין? פּאָול אַנדערעס פּאַרט מיט זיין טאַקסע היינאַכט איבער שפּיטעלמארק און אין דער סיידעל-גאַס קומט פּאַר אַ גנבה פאַר פערציק טויזנט מאַרק פּוטערוואַרג. קאַמיל דעקלאַרי שטייגט אָפּ אין מוריץ, אין פּאַריז, די לֵיידי געדיוואַ איז דאָ. קאַמיל שלאָפט מיט לֵיידי גאָדיוואַ, ער קען זי גאָר פון קאַנעס, פּאַלאָ-פּלאַץ, פּאַול ברענגט מיט פּאַר אַננאַן אַ שנור פּערל, פופציק טויזנט אַ מציאה. הער קוואַנד האָט געשעפטן אין אַמסטערדאַם מיט רובינען, פון וואַנעט האָט ער רובינען? און אומעטום ביסטו דער אייגענער? נישט אויסדרייענדיק דעם קאָפּ:

— קוש...

זי האָט הויך געאָטעמט. זי האָט אַרויסגענומען אַ פלעשעלע פון אַ קעשענע אין דער אויטאָמאָביל-וואַנט, און אַ שטאַרקער לאַוועַנדע-ריח האָט זיך אויסגעשפּרייט, זי האָט זיך איינגעריבן דערמיט איר הייס פּנים, אַננאַ האָט זיך נישט געפּודערט, נישט געפאַרבט די ליפּן און נישט באַנוצט קיין שטיפט צו די ברעמען.

אָט איז שוין געווען דער קורפירשטנדאַם, דערנאָך די בלייב-טריי-גאַס, דאָס צווייטע הויז ביים ראָג.

— פּאַול!

אָבער ער האָט געהערשט. דער מאָטאָר האָט גערוישט, ער האָט נישט געהערט איר אויסגעשריי, ער איז אַרויסגעשפּרונגען, אויפגעעפנט דאָס טירל — אַן אויסגעצייכנטער אָנגעטוענער שאָפער. און אין דעם זעלביקן אויגנבליק זענען אָנגעקומען אַהער מיט אַ דאַמע, האָבן זיך געווענדעט צו אַננאַן, וואָס איז אויסגעשטיגן. דער הער האָט געגריסט, די דאַמע האָט שמייכלענדיק אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— פון טעאַטער? — האָט זי געפרעגט.

— פון דער אָפּערע — האָט אַננאַ געענטפערט, בעת דער הער האָט אויפגעשלאָסן די שווערע הויז-טיר. דערנאָך האָט זי זיך אויסגעדרייט:

— פּאַול, מאָרגן מיטאָג, איינס אַ זייגער. אַ גוטע נאַכט.

פּאַול איז געשטאַנען ענערגיש. שאָפער מיט די בעסטע מאַניערן. אַננאַ איז אַריינגעגאַנגען אין שטוב און זיך שוין נישט אומגעקוקט, ביי דער ווינדע האָט זי זיך געזעגנט, דער הער האָט זי אַ קוש געטון אין האַנט. אַננאַ האָט אָנגעקלונגען אויפן ערשטן שטאָק, אַ פּריינטלעכע פרוי אין שוואַרצן מיט אַ ווייס פאַרטוך, האָט אויפגעעפנט.

— אַזוי פרי, גנעדיקע פרוי. די הערן זענען נאָך נישטאָ, אָבער אַלצדינג איז שוין פאַרטיק.

דערווייל האָט זיך שוין פּאַול פאַרנומען אין דער קאַנטס גאַס. ער האָט נאָך געהאַט ווייט צו פאָרן. זיין גאַראַזש איז געווען אין דער וואַרשעווער גאַס. דאָס זענען אַמאָל געווען שטעלער, וואָס מ׳האָט ערשט איבערגעבויט אויף גאַראַזשן מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן. דאַן האָט ער זיך אָוועקגעזעצט אין זיין אָפּטיילונג אויף דעם טרעפּל פון זיין אויטאָמאָביל, פון וועלכן עס האָט געשמעקט מיט אַ לאַוועגדע-ריח. ס׳האָט זיך געשפּירט גומע, און אַביסל אויך בענזין. סאָסנע-נאָדלען זענען אַראָפּגעפאַלן אויף דערך פּאָדלאָגע, ער האָט זיי צעריבן צווישן זיינע פעסטע ציין. עס איז געווען ביטער און ער האָט זיי אָוועקגעוואָרפן. ס׳איז נאָכנישט געווען האַלבע נאַכט. אַ, — נאָך איין שעה דידאָזיקע זיסע מאַטערנדיקע געדאַנקען און דאָס שרעקלעך תענוגלעכע שטראָמען פונם בלוט. ערשט איינס אַזייגער וועט ער דאַרפן זיין אויף דער יעגער-גאַס, זשאַנדאַרמען-מאַרק, ער האָט צוגעזאָגט:

פּעטער איז געקומען נאָך אַגנאַן אין אַ טונקל-רויטן הערלעכן פּאָיסין. זי האָט געוווינט אין דער בלייבטריי-גאַס, אין דעם קליינעם חשובן פּענסיאָן פון דער באַראָנעסע לעווענצאַן. דער שאָפער איז געווען אַ יונגער שוואַרצער ריינלענדער, שיין אָנגעטון, ווען ער האָט זיך פאַרנויגט, האָט מען זיך געפילט אויפן סאַמע שפּיץ פון דער מענטשהייט.

ביי דער ליצנזעע האָט פּעטער געקריגן בלויז זעקס ציימערן. אָבער זייערע אַלע פענסטער זענען אַרויסגעגאַנגען צום פּאַרק און צום טייך און דער יוני האָט זיך צעבליט אַרום דעם שלווהדיקן וואַסער-בעקן מיט אַ טעפּיך פון בלומען; ביימער האָבן אַראָפּגעהאָנגען זייערע צווייגן טיף איבערן וואַסער, שיטנדיק ווייסע און גאָלדענע בליטן.

ס׳האָט נישט געדויערט קיין דריי וואָכן, און די וווינונג איז אויסגעשטאַט געוואָרן מיט אַ פאַרשווענדערישן גלאַנץ אין יעדן פּרט, ביז די האַנטוכער אין די באָדצימערן און די באַרשטן צו די פּאָדלאָגעס. אָבער געלט פאַרוואַנדלט נויט אין כשוף. און פּעטער האָט געכשופט.

אָבער אַגנאַ, טיף גלייכגילטיק צו אַלעמען, האָט זיך אָפּגעזאָגט צו באַטייליקן אין דעם איינקויף און אין דער אויסמעבלירונג. זי איז געווען אַ סתירה צו די אַלע ליבע, אָנגע-

צמע קאַפּריזן פֿון דער פֿרוי. זי האָט נישט געוואָלט גיין אין די מאַגאַזינען, נישט קלייבן קיין שטאָפֿן, צופּאַסן גאַרדינען און טעפּיכער. ווען פּעטער האָט איר געגעבן אַ שטיק אויף קליידער, מאַנטלען און וועש, האָט זי געדאַנקט. זי האָט געהאַט — זאָגט זי, אַלצדינג.

— מיר וועלן איינקויפֿן אין פּאַריז — האָט זי געזאָגט, אויסמיידנדיק צו קוקן אים אין זיין אומעטיק פּנים. ווייל זיי האָבן בדעה געהאַט צו פֿאָרן קיין פּאַריז און דורך פּאַריז צום ים. ביאַריץ אָדער סאַן סעבאַסטיאַן. זי איז געווען כמעט אונטערטעניק. זי האָט אַלצדינג נאָכגעגעבן. אָבער זי האָט אַפֿילו אָפּגעקערט אירע באַקן פֿאַר זיין בעטנדיק מויל.

דער גאַראַזש איז געווען אין קייזערדאַם. זיי זענען אַהין געפֿאָרן. ער האָט איר געוויזן דעם שטאָט-אויטאָמאָביל, אַ מערצעדעס, שאָקאָלאַד-ברוין. אויך אויסצוקלייבן אַן אויטאָמאָביל האָט זי איבערגעלאָזט פֿאַר אים, אַליין. אין די דאָזיקע וואָכן איז אַננאַ געזעסן ביים פֿענסטער מיט די הענט אויפֿן שויס. זעלטן אין דער בלייבטריי-גאַס. על-פּי-רוב ביי זיך אינדערהיים. איבן, אין דער קרויט-גאַס, ווו זי איז געווען געמאָלדן. דער פּענסיאָן פֿון דער באַראָנעסע לעווענצאַן האָט געהאַט עפּעס סודותדיקס...

אָבער ווען אַננאַ איז אַריינגעקומען אין עס-צימער, האָט זי דערזען דעם ווינטערגאָרטן פּונקט אַזוי ווי זי האָט איינמאָל, גאַנץ געדאַנקענלאָז, אין חוזק, זיך געווונטשן. עס איז געווען אַ פֿויגל-הויז, עקזאָטישע פֿויגל אויף די בוימער, צווישן די פֿאַרדרייטע געוויקסן; אַ האַלב טוץ פֿלאַמענדיקע קאַרדינאַלפֿייגעלעך אויף אַ גומע-בוים, און אויף דער ערד איז געוואַקסן אַן אַ שיער פֿאַנטאַסטישע קאַקטוסן, צווישן זיי זענען אַרומגעשפּרינגען פֿאַרשיידענע יאַשצערקעס און סאַלאַמאַנדרעס. אין אַ ראָז-אַרומגעוואַקסענעם באַסיין איז געלעגן אַ יונגער אַליגאַטאָר — אַ שפּיל-צייג. פּאַול האָט ליב געהאַט צו שטיין דאָ און לאַכן איבער די קאַפּריזן פֿון די רייכע, צו חוזקן פֿון אַננאַס פּרימיטיוו גראַנדיעזע פֿאַרלאַנגען. אַ טראָפּישער וואַלד אין דער רויקער

ציים. ער האָט חוזק געמאַכט פון אַליגאַטאָר, פון די קאַקטוסן.
ער האָט געמורמלט:

— נעמען און פאַרשפאַרן פייגל! צוליב אַ נקבה! אַ תפיסה איז עס, אַ תפיסה. אַפילו חיות האָט דער מענטש ליב אַריינ-צוזעצן אין תפיסה.

אַננאַ אָבער האָט שוין מער גאָרנישט געוווּסט. מיין גאָט, וואָס נאָך אַזוינס האָט זי זיך דאַמאָלס געוווּנטשן? וואָסערע קייטן נאָך האָט דער דאָזיקער משוגענער מענטש אַרויפגעלייגט אויף אירע פיס? צי קען זי זיך נאָך רירן? זי האָט טיף גע-אָטעמט און איר ברוסט האָט שוין וויי געטון. אַך, ווי פאַר-פלאָנטערט זי איז געווען! לופט! לופט!

אַ באַלקאָן האָט זיך געצויגן רחבותדיק פון זאַל צו זאַל, אויך ער איז געווען שיין אַרומגעפּוצט. הענג-נעלקען אין כּלערליי פאַרבן, וואָס האָבן פאַרשיכּורט מיט זייער ריח. און רויט-גע-פלאָכטן מעבל מיט ווייס-געבלומט אויסבעטעכץ איז געשטאַנען אויפן באַלקאָן, און אויבן זענען געהאָנגען צוויי ברייט-אויסגע-שפרייטע לייוונט-שירמען. עס איז געווען אויפן דריטן שטאָק. אונטן איז געלעגן דער פּאַרק מיט דער אָזערע, ווי אַ פאַרביקער מאָדעל, פול מיט חן, ווי אַ שפּילצייג. אויף דער אַנדערער זייט האָט זיך אויסגעשפּרייט די נייע שטאָט, אַ פונקען-טורעם, ריזיקע האַליעס, אַ פּאָס וואַלד —

אָבער אַננאַן האָט קיין שום זאַך נישט געקאָנט פאַרווילן. זי איז אַריינגעגאַנגען, אין צווייטן זאַל, ציטרין-געל און זיל-בער, אַ פראַכטפולער ראַם פאַר איר לייב. זי האָט זיך אריינ-געזעצט אין אַ טיפן שטול, ווידער אויפגעשטאַנען, אַ קוק געטון אויף אַ בילד, אַ טונקעלער מאַדאָנע-בילד: דער קליינער יאָהאַ-נעס אויף דער ערד, אַנגעלענט אָן דער הייליקער מאַמעס שויס דערלאַנגט ער דעם קליינעם יעזוס אַ טויבע. אָן אומרו האָט זי אַרומגעטריבן אַהין און אַהער. זי האָט געפרעגט און נישט געהערט, וואָס מ׳ענטפערט איר.

אין זאַל איז געשטאַנען אַ ראָיאַל.

— דו ווילסט זינגען, אַננאַ?

זי האָט נישט געענטפערט.

פעטער איז געשטאַנען הינטער איר.

— איך האָב אָפּגעטון אַביסל אַ סענטימענטאַלע זאַך, אַננאַ, שטעל זיך פאָר, איך האָב מיר איבערגעלאָזט די אַלטע וווינונג, ווי זי איז. אַלצדינג וועט דאָרט בלייבן, ווי געווען, אַפילו לינאַ.

— ווירקלעך?

— יאָ, איך האָב דיר נישט געקענט אָנבאָטן לינאַן אין שטוב אַריין.

— אַך, אַזוי. און כדי זי צו האַלטן, האַלסטו אויף די גאַנצע דירה? — אָבער ס׳איז צופיל פאַר דיר. ווען דו וועסט דאַרפן זיין אין פאַבריק, וועסטו דאָרטן קענען האָבן ווו אַריינ־צוגיין. יאָ, די פאַבריק. און די פאַבריק וועסטו דאָך האָבן, ווייל דו ווילסט אים נישט אַרויסוואַרפן אויפן גאַס, דעם אַלטן מאַן, דעם געשעפט־פירער, ווי הייסט ער דאָרטן?

אָבער דאָס האָט זי אַריינגערעדט אין אַ טואַלעט־שאַנק וואָס זי האָט גראָד אויפגעעפנט, נישט וויסנדיק אַליין וואָס זי טוט. שופלאָדן, פעכערס, נישעס מיט שפיגל־ווענט, סלאָיקעס און פלעשעלעך.

אַן איידעלער פּאַנסיאָן, אַ טייערער מושב־זקנים. פּאַולן וועט עס זייער שטאַרק אימפּאָנירן. ער האָט דאָך מיטלייד־געפיל. פּאַול זאָגט — — פּאַול זאָגט — — גלויבסטו?

— ווי מיינסטו?

— אַך, לאָז צורו. עס לוינט נישט. מיר וועלן שוין אפשר גיין?

— אויב דו האָסט שוין אַלצדינג געזען? דיין טואַלעט־צימער, דיין באָד?

— אַן אַנדערש מאָל. אפשר קענסטו מיר איצט לאָזן דעם אויטאָ? אין אַ שעה אַרום וועל איך אים דיר אָפּשיקן צוריק. דו וועסט דאָ אונטערוואַרטן.

זי האָט עס אַרויסגעזאָגט ווי אַ באַפעל.

— דאָ?

— יאָ, איך מיין, דו האָסט דאָך דעם ראָיאַל און ביכער. זיי געזונט.

ביכער — די גרויסע ביבליאָטעק איז נאָך געווען כמעט אינגאַנצן ליידיק. זי וועט פֿאַמעלעך פֿול ווערן. נייע ביכער, וואָס ער האָט ליב און וועט לייענען, אַליין אויסגעקליבענע איינבאַנדן, בילדער, גראַפֿישע אַרבעטן. און דעם ראָיאַל. אַ שטיינוויי, מיט אַ הארבן טאָן, אַ מענעלעכן קלאַנג, נאָך אַביסל שווער צו שפּילן. און אָט איז ער איצט געשטאַנען, אַוועקגעזעצט זיך פֿאַרן אינסטרומענט. שאָפּען, אָפּ. II, ע-מאָל... די ראָמאַנסן צ—מאָל... אָבער ער האָט פֿאַרנומען בלויז דעם סקעלעט פֿון דער מוזיק, געזען די שוואַרצע נאָטן, די אומבאַלעבטע קאָנסטרוקציע. אַנגאַ — —

זיין האַרץ איז געווען פֿול מיט אַנגסט. זיין בלוט האָט געפֿראָרן, ער האָט זיך געזעצט אין דער זון, וואָס איז געשטאַנען איבערן הויז. די גאַס האָט געשפּילט אונטער אים. אַלצדינג איז אים געווען פֿרעמד. אומזיסט האָט ער געזוכט ביידע רויטע קירכעס אונטער אים, די גלייכע ווענט פֿון די הייזער קעגנאיבער, און אין דער לינקער זייט אין די שמאָלע שפּאַלטן פֿון דער שטאָט—יענע אַכט טעמפּל-זיילן פֿון דעם גאָט היינט. מיט בענקשאַפֿט, יאָ, ווירקלעך, שוין איצט, אַ בענקשאַפֿט, וואָס האָט געוואָרעמט זיין האַרץ, האָט ער געטראַכט וועגן זיינע, אַזוי שנעל דערגרייכבאַרע, שטובן דאָרט אויבן ביים וועדינג, איינגעוווינט און שווייגנדיק, צוגעפּאַסט צו אים און גרייט אים צו דינען. און דאָ — — ער האָט זיך אַרומגעקוקט אין דער שטילער פּראַכט, אין דער אויסגעזוכטער שיינקייט — דאָ איז ער געווען דער, וואָס האָט זיך געמוזט צופּאַסן. ער האָט זיך דאָ באַדאַרפֿט אָפּגעפֿינען צווישן פּאַרטיקע און אומפֿאַרגעבנדיקע זאַכן. און אַפֿילו דאָס באַשיידענע לעבן פֿון די פֿויגל אין ווינטערגאָרטן האָט אים, דוכט זיך, צוגענומען די רו, שטילקייט און איינזאַמקייט.

ער איז געזעסן און געוואַרט אויפֿן צוריקקער פֿון אויטאָמאָביל. אין דער פֿראַנקפֿורטער אַלעע איז אַנגאַ אַרויסגעזעסן

און אַוועקגעשיקט צוריק די מאַשין. דער שאָפער אָבער איז נאָך געשטאַנען אַ צוויי מינוט, איידער ער האָט געריירט. ווי מאָדנע ס'איז געווען דער בליק פון זיין דאַמע! אַזוי דורכדרינגענדיק, אַז ס'האָט אים איינגאַנצן דורכגענומען. אפשר האָט ער געדאַרפט אַלס ענטפער אַ שמייכל טון. אָבער ער האָט זיך עפּעס גע־שראָקן, ער האָט נישט געוווּסט, פאַרוואָס, ער האָט זיך געפילט, ווי מ'וואָלט אים אָנגעריירט אין אַ געהיימען אָרט.

אַננאַ האָט זיך פאַרנומען אין דער וואַרשעווער־גאַס, איז אַריינגעגאַנגען אין אַ הויז, אין אַ טויער — אַ ריינער גרויסער הויף, די שטאַל, היינט גאַראַזשן, איינגעבויט צווישן די מויערן. ביי דעם אָפענעם טויער־פליגל איז געשטאַנען פאַול איינגע־בויגן איבער דעם מאָטער פון זיין גרויסן אויטאָ און עפּעס גע־שרויפט. לעבן אים איז געשטאַנען אַן אויטאָ־דראָשקע, באַשיידן און פאַרשעמט אַנטקעגן דעם היספּאַניאָ סואיציאָ מיט זיינע הונדערט פערד־קראַפט.

— גוטמאָרגן, פאַול... דו קענסט מיר ענטפערן גוטמאָרגן, פאַול. — איך קום פון אים.

— נו?

— איך האָב געטראַכט, אַז דו דאַרפסט מיר עפּעס זאָגן.

— עס איז דאָך אַלצדינג געזאָגט.

— קען מען שוין, הייסט עס, גאָר נישט אַנדערש מאַכן? פאַול האָט זיך ווידער אַראָפּגעבויגן איבערן מאָטאָר.

— יאָ, דו האַלסט, אַז ס'איז אַפילו נישט ווערט די טרחה, מיר צו ענטפערן אַ וואָרט. די וווינונג ביי ליצענזשע איז שוין פאַרטיק.

— טיפּ טאָפּ.

— אַך — דו קענסט זי.

— יעדעס פיצל. אַז די מאַדאַם איז צו איינדאָלענט זיך צו זאָרגן דערפאַר, מוז עס פאַר איר טון איר הויז־פריינט.

— דער פריינט פון איר מאַן, מיין טייערער, אַזוי, ביסטו שטענדיק געווען מיט אים? — ער האָט מיר גאָרנישט דערציילט דערפון.

— יאָ, עס הויבט אָן, הייסט עס, צו ווערן געהיימניש־פול. ער וועט נאָך האָבן ביי דיר שאַנסן.

ער האָט זיך אויפגעשטעלט און זיך צעלאַכט. ער איז געווען פאַרריסט, אָנגעטון בלויז אין די הויזן און העמד, אַ בלויע אַרבעטס־העמד און ברוינע מאַנטשעסטער־הויזן. די האָר זענען אים אַראָפּגעהאָנגען אויף די באַקן און אַננאַ האָט זיך אַריבערגעבויגן צו אים און זיי אים פאַרשאַרט צוריק.

ער האָט אָפּגעשטויסן איר האַנט.

זי האָט אַ קוק געטון אויף אים. אירע ליפּן זענען געווען טרוקן. אַ שוידער איז דורכגעלאָפן איבער איר קערפּער. דאַן האָט זי געזאָגט שטאַמלענדיק:

— דו, ער וויל מאַכן אַ רייזע, ווייט. איך קען נישט. ווי אַזוי קען איך! מיט אים אַליין. און ער וועט — אויב דו וועסט נישט מיטפאָרן — — —

— אַ חתונה־רייזע זאַלבעדריט — איך גלויב נישט, אַז ער זאָל זיין אַזוי מאָדערן. דו ביסט משוגע.

— איך קען נישט אַזוי, מיר־נישט דיר־נישט, זיין מיט אים אַליין. איך טו אַלץ, וואָס איך קען, אָבער איבער מיינע כּוחות קען איך נישט. איך האָב געטון אַלצדינג, וואָס איר האָט געוואָלט פון מיר. דו ביסט איינפאַך פאַרבונדן מיט אים קעגן מיר. דו ברענגסט מיר אום פון דער וועלט, אָבער אים אויך. דו ווילסט באַגיין אַ מאָרד מיט ריינע הענט, פּאָול! דו האָסט קיינמאָל נישט פאַרלאַנגט קיין בלוט. קום, גיב מיר דיין רעוואָלווער. איך וועל אייך אַלצדינג פאַרשפּאָרן. איך וועל אייך אַראָפּגיין פון וועג.

אומווילקלעך האָט ער אויסגעשטרעקט די האַנט צו דער הינטערשטער קעשענע.

— ניין, ער איז אין דיינע יענע הויזן. איך ווייס. דו האָסט אים תּמיד מיט זיך. דו ביסט נישט תּמיד פאָרזיכטיק. דו ווייסט, אַז ווען מ׳זאָל אים אַמאָל געפינען ביי דיר, וואָלט די זאַך געוואָרן אַסאַך שאַרפער. גיב אים מיר.

ער האָט געלאַכט.

— לאָז נישט, פּאָול. איך וואָלט געקענט בלויז אייך מענטש אויף דער וועלט הרגענען — דיך.

— און ווען וועמען ווילסטו אָפּטרעטן פון וועג?

— פּאָול. פּאָול. ווייסטו דען נישט?

— אָבער רעד שוין.

— ניין, כ׳וועל עס נישט טון.

— טאָ גיי שוין.

— צו אים! יאָ? דו, ער פרעגט מיך גאָרנישט. צי ווייס ער אַלצדינג? אָדער צי ווייל ער גאָרנישט וויסן? אָדער צי האָסטו אים קיין שום זאַך נישט פאַרמיטן?

— אָ, איך האָב אים נאָך דאַמאָלס נישט אַלצדינג דערציילט. פּענסיאָן לעווענצאַן, וואָלט איך אים געקענט זאָגן, איז נישט מער ווי אַ געוויינלעכער באָרדעל, פון דער ערשטער קאַטעגאָריע. טשיפּענדעלאָס-סאַלאָנס, שלאָף-צימער לויט דעם VI. דריי פּענסיאָנערינס. שטענדיקע אַלטע קונדשאַפט. און אָט די אַננאַ, מיין האַרציקער פּעטערל, איז דער סאַמע פּער אין גאַנץ מעקלענבורג, באַרימט פון דיססעלדאָרף ביז עסען. פון די גרויסע דאַמף-שיפן קלאַפּן די אַמעריקאַנער אין ראַדיאָ-טעלעגראַף: פּענסיאָן לעווענצאַן. בערלין 15 אָב. צענטער צימער. סטאָפּ דריי וואָכן סטאָפּ מיט ראָזאַלדע סטאָפּ ראָזאַלדע — דאָס איז דער פּימן אין די באַשטעל-ליסטעס, וואָלט איך אים געקענט פאַרטרייען.

אַננאַ האָט געלאַכט.

— דו דאַרפסט עס אים טאַקע זאָגן.

פּאָול האָט בייז אַ קוק געטון אויף איר.

— און אַלצדינג איז איצט אויס. דו מוזט זיך איבעראַנדערשן! פון דעם טאָג אָן, ווען דו וועסט אַננאַ באַאָמזוזן מאַכן אַ סוף. און אויב דו וועסט זיך נישט באַמיען, און אויב דו וועסט נישט וועלן — — וועסטו וועלן, מיידל?

זי האָט געזאָגט:

— די לעווענצאַן — — פּונקט ווי אַ שלאַנג וואָלט איר אַ ביס געטון. זי האָט געסטראַשעט, אים אַלצדינג צו דערציילן,

אויב איך וועל איבעררייסן און זיך אָפּזאָגן. צי איך וועל קו־
מען, ווען זי וועט קלינגען נאָך מיר, צי זי קען זין אויף דעם
פֿאַרלאָזן? „איך וועל דיר שיקן מיינע הערן אַהיים, צו דיר“ —
האָט זי געשריגן. דאָס גאַנצע געשעפט איז אויפגעבויט אויף
דיר, און איצט elle, chappeé elle se defait de toute
אָבער, פֿריילן, אויב la chose! Et elle est faite pour ça
די גייסט אַוועק, האָט זי געטענהט, אויב דו אַנטלויפסט פֿון
דאַנעט, j'exige un entier dédommangament! דו מוזט
מיר צו שטעלן אַן אַנדערע אויף דיין אָרט. דאָס איז ערשטנס,
און צווייטנס גיי איך צו דיין מאַן.

— איר וועל איך נאָך ווען-עס-איז אַ ריטש טון אונטערן
אייער, איך וועל איר אַ כאַפּ טון ביי אירע הינערישע פּיס.
און דו?

— איך, נו, לאַך זיך אויס פֿון איר, איך דאַרף דאָך
נישט האָבן די לעווענצאַן.

— דו דאַרפֿסט שוין קיינעם נישט האָבן, און אַ סוף!

— גאָט העלף! — האָט געזאָגט אַ פֿרוי, וואָס איז אַדורכ־
געגאַנגען מיט אַ פֿולן עמער מיסט צום מיסט-קאַסטן און גע־
שמייכלט צו אים אַנטציקט. ער האָט געטון אַ שפּרונג אונטער
און אויסגעשאָטן איר דעם עמער.

— אַ פֿיינעם באַזוך האָט איר — האָט זי געפּליסטערט.
אויסגעפּוצט אין עסיק און אין האָניק. אַן אונזעריקע קען זיך
נישט פֿאַרמעסטן. וואַש-זיידן-קלייד און זאָקן מיט אַשטריק־
פֿעלער. נו, זאָל אייך זיין מיט גליק.

— אַנאָנימע בריוו שרייבט זי זיכער, די לעווענצאַן.

— דאָס וועט ער נישט לייענען.

— ער וועט עס קריגן פּאַרטיקערהייט.

— אַ גלגול איז אַריין אין דיר, מיידעלע!

— מען ענדערט זיך — דיין שול.

— האַלט דעם פּיסק!

— נו, ס'וועט שוין זיין אין אָרדענונג. ווי אין די גוטע
אַלטע צייטן, מיין פּאַול. איצט זאָל ער אונז הערן! פּאַרוואָס

זאָלן מיר אים אַמאָל נישט מאַכן די פיינע איבעראַשונג! ער ווייס נאָך גאָרנישט, וואָס פאַר אַ טענער מיר האָבן אַלץ! גיפּס-גאַס. ווייסטו נאָך? ראָזינטאַלער טאָר, מינץ-גאַס, די קנייפּע אין דער עלזאַסער. דיין שטובל אין דער געאָרגענקירך צוזאַמען מיט היינצי האַס.

— ער איז דאָך אין זאַנענבורג. ער איז שטענדיק געזעסן אין קיטשע.

— כ'בין אַלט געווען זעכצן יאָר, מיין גאָט, כ'האָב נישט געהאַט קיין שום אַנונג. דו פלעגסט מיר נעמען אין קינאָ, אין וועסטן, איך זאָל אַמאָל זען עפּעס עלעגאַנטעס. גלאָריע-פּאַלאַץ,

— און דאָ טוסטו מיר אָן אַ פוטער אויף די אַקסלען. ביזאַם און ראָזאַ זיידנפוטער. דאָס איז געווען מיין ערשטער פוטער. און ווי דו האָסט אַליין געזאָגט, — נו, דו ווייסט דאָך — אַנדערע וואָלטן אפשר געוויינט, דער פוטער וואָלט זיי געברענט אפשר, אָבער איך בין שיר נישט משוגע געוואָרן פון פרייד. איך האָב אַרומגעטאַנצט אַרום דיר, מיין העלד ביסטו געווען און איך בין געווען דיין רויבער-כלה!

— אַ פיין מיידל! — האָט פּאַול געזאָגט, ביידע זענען געזעסן אויפן טריט-ברעטל פון אויטאָ, — שטענדיק צוזאַמען אויף לעבן און אויף טויט.

— זאָלסטו טאַקע וויסן! און ווען איר האָט מיך נישט געוואָלט אַריינעמען אין דער אָרגאַניזאַציע — ווי איך האָב געשריגן.

— דאָס איז געווען אַ מענער-ענין. נו, אָבער, וואָס דו טראַכסט איז עס נישט. דאָס אַלץ איז געווען. היינט איז שוין נישט נעכטן. זיי מיין ליב מיידל, הער מיך אויס, אָבער שטעל זיך נישט באַלד קידער-ווידער, איידער דו וועסט זיך מיישב זיין. אַנגאַ, אַנגאַ, מיר זענען דאָך פאַרפאַלענע מענטשן. וועט עס נישט קומען היינט, וועט עס קומען מאָרגן. נו, און ווען ס'איז דאָ — אפשר — אַ געלעגנהייט צו מאַכן אַ סוף —

— פּאַול! פּאַול! ווער רעדט אַרויס פון דיר? צי דאָס מיינסטו ערנסט? פּאַול! מאַכן אַ סוף, זאָגסטו! ווערן אַ זאַטער

פֿירגער! און דו ביסט זיך נישט אָפּ די צונג, איידער דו זאָגסט דאָס, — אָרנטלעכע לייט! אַז כ'וועל נישט ברעכן! אָרנטלעך! און ער שעמט זיך נישט! דו, הער אויס, דו, טויזנט מאָל בעסער אַ הור, אַזוי לאַנג ווי עס לאָזט זיך, דאַן אַ גאַרדעראָבע-פֿרױ בײַ וואַלטערכען, קלאָזעט-פֿרױ אין עלדאָראַדאָ, בעסער דאָס! און דו? אַסאַך בעסער אין זאָנענבורג און אָפּזיצן, דאַן אַרויס און ווידער פֿון אָנהויב. איך וועל דיך בעסער זען גראָבן קאַרטאָפֿלעס, מיט אַ געשווירענעם קאָפּ, איידער אין אַ באַלעבאַטישע ווױנונג מיט פֿינף צימערן, אַ שטוב מיידל, לאָקאַל-אַנצײַגער, טעאַטער-אַבאָנאָמענט און זומער אין אַלבעק. טפֿו! טפֿו!

— רויבער-כּלה! אָבער איך בין דאָך נישט קיין רויבער.

— ניין? אָבער?

— פֿאַרבלאָנדזשעט, פֿאַרקראָכן. וואָס מײַנסטו, אַ פֿאַרלוירענער זון.

— נישט אמת!

— ווער ווייס? ווער קען מיך דען?

— איך! איך. ווײַל איך האָב דיך ליב. ניין, פּאַול. בעסער דער טויט, אויב נישט די אייביקע רעוואָלוציע.

— רעוואָלוציע — — איך קוק לינקס, איך קוק רעכטס, איך קוק מײַנע אויגן אויס פֿון קאָפּ, — האָט פּאַול געחוזקט.

— רעוואָלוציעס איז פֿאַראַן גענוג, דו. הונדערט רעוואָלוציעס, אָבער קיין רעוואָלוציאָנער איז נישטאָ. דיך האָב איך אַמאָל געהאַלטן פֿאַר אַזעלכן, אָבער דו ביסט אויך נישט מער ווי אַ קריכער! וואָלט איך געקענט מאַכן אַ רעוואָלוציע, אָ! אָבער מיט וועמען? פֿאַר וועמען? טו נאָר אַ קוק, ווי צעפּילט זיי זענען! זיי לאָזן זיך טרעטן, אָבער צי רירן זיי זיך פֿון אָרט? האָבן מורא צו רירן די מחילה. מ'מאַכט זיי קאַליע די קינדער, מ'פֿירט איבער זייערע ווײַבער, מ'נעמט זיי צו די מענער — אפשר קלאָגן זיי, אָבער צי קלאָגן זיי אָן? שפּיאָנען מוזן זיי האָבן, פּראָוואָקאַטאָרן, כּדי זיי אויפֿצורודערן. און ערשט דאַמאָלס — אַ הייזעריק געזאַנג, עטלעכע קאַליקעס מיט די

פויסטן אין דער קעשענע, רויטע פענדלעך, אַ פּחדנישער מאַי- יום-טוב, און זיי שרייען „דעמאָנסטראַציע!״ און אַז מ׳טוט נאָר אַ שאָס, הויבן זיי אָן צו לויפן. אַ פולע באַנדע, רויבער, זאָגן זיי, בלוט-זויגער, און זיי האַלטן אַזוי לאַנג דאָס מויל, ביז מ׳צאַפּט זיי אינגאַנצן דאָס בלוט אויס. צייטשריפטן און פאַר- זאַמלונגען, און טאָמער דערזען זיי אַ גומענעם קאַנטשיק אויף דער גאַס, באַהאַלטן זיי זיך אַלע אין די לעכער, ווי מייז. און אַ פּאָליציאַנט זאָל נאָר אַ בליק טון, פאַרברעכט מען די הענט! אינט זענען זיי, הינט! קושן די האַנט, וואָס האַלט דעם קאַנטשיק און לעקן דעם שטיוול מיטן אייזערנעם אָפּצאַס. ווען איך וואָלט געווען אַ מאַנספּאַרשוין — — אָבער וואָס נוצט אומזיסטע רייד! שמאַטעס! זענען פּשוט צו געמיין אויפצושטיין. זיך צו בונ- טעווען!

— ביסט אַ ווילדע זאַך, אננאַ.

— דו פּאַול, דו, זעסטו, דו ביסט נישט געמיין. אָבער קיים לאָזטו דיך ערשט אָפּ און דו האַקסט אָפּ און ווערסט אויך אַזאַ מין שמאַטע, און לייגסט זיך אַרונטער אונטער דער וואָ- רעמער פּערענע — ניין, דאָס וועל איך נישט דערלעבן!

— מילא, וואַרט נאָר צו אַ ביסל.

— איך נעם עס אַלצדינג אויף זיך. אַליין. גוט. איך וועל מאַכן אַ סוף. גוט, איך וועל אַלצדינג פּרובירן, און זיך האַלטן שטיל, און ער זאָל מיך — — גוט! גוט! אָבער אַז איך זאָל וויסן, אַז דו וועסט זיך קיינמאָל נישט אונטערגעבן. איך וויל זיין באַדיי פאַרשפּאַרט. אָבער איך זאָל קענען טראַכטן: פּאַול, פּאַול פליט, מיין אָדלער! ער זעצט זיך נישט אַריין אין אַ וואַרעם נעסטעלע. ער לעבט אין דער געפאַר. פּאַול, זאָגסטו מיר צו? טו אַ קוק, איך זאָג דיר צו, איך, פאַר דייַנעטוועגן: איך וויל! אויב ער איז דיין פריינט. גוט. איך קען מיך מקריב זיין, ווייל ער איז דיין פריינט! אָבער האָב אים אים נישט אַזוי שטאַרק ליב, דו פּאַול, זיסער פּאַול, מיין שיין ייִנגל, נישט

אזוי שטאַרק! לאָז אַביסעלע איבער פאַר מיר אויך, פאַול.

— און אויסזען — האָט פאַול געזאָגט — און אויסזען, זעט זי אויס ווי אַ מלאך. די אומשולד אַליין. דו ווילסט? מיט דיין פרייען ווילן, מיידל? דו ווילסט פּרובירן — —?

— איך וויל. איך וועל. אָבער לאָז מיך נאָך אייגמאָל לאַכן, פאַול. איך וועל דאָך שוין דאַמאָלס אַ לאַנגע צייט נישט לאַכן.

און זי האָט געשפּירט, וואָס זי האָט געדאַרפט: אַרומנעמען אים. קושן אים. דעם געליבטן קאָפּ צווישן אירע הענט; און זיינע הענט, באַשמוצט מיט אייל, וואָס שטינקען פון מעטאַל און בענזין, און זיין ברוסט קושן, איידל געוועלבט איז זיין ברוסט, אַ יינגלשע ברוסט, זיידנס און בלומען, אָפּגעשיילטע ווערבע, זי האָט איינגעזאַפּט דעם דאָזיקן געליבטן מאַן. זי האָט געטרונקען זיין ליידנשאַפט, און זי איז בלאַס געוואָרן דערביי, ווייס איז זי געוואָרן. דאָס בלוט האָט זיך איר אָפּגעשטעלט אין האַרצן, וואָס איז אומדערטרעגלעך אויפגעשוואָלן.

— שוין גוט, גוט, מיין קינד, — האָט ער געזאָגט און זי געהאַלטן צוגעדריקט צו זיך. זי איז געווען אוממעכטיק און זי האָט געשמייכלט אין איר פאַרלאָרנקייט. זי האָט פאַרלוירן די וועלט, אָבער אים האָט זי געגומען און געראַטעוועט. און זי האָט אים אויפגעוועקט אַלס אַזעלכע, וואָס האָט נישט קיין ווילן. ער האָט נישט געוואָלט באַגערט ווערן, ער האָט געוואָלט אַליין באַגערן ווייל תמיד זענען אים די ווייבער געקומען אַנטקעגן. דאָס האָט אים קאַליע געמאַכט דעם געשמאַק אָן זיי. אָבער איצט איז זי געווען אָן אַנונגסלאָזע און אומבאַוווסטע. דאָס איז געווען פּונקט ווי אַ פאַרגוואַלטיקונג און אַ רציחה. ער האָט זי אַריינגעטראָגן אין אויטאָ. די זון האָט דורכגעשטראַלט דורך דעם אָפענעם טויער. פון די פענסטער אין הויף האָבן אַרויסגעהילכט פאַרשידענע קולות און אין שכנותדיקן הויף האָבן געזונגען צוויי בחורים מיט מאַנדאָלינעס. אננא האָט געהאַט פרישע רויזן אויף די לאַצן פון איר מאַנטל. פאַולס

ליפּן האָבן זיי צעריסן, צעביסן זיי. ווי אַ בלוט־קאַלוושע זענען די רויזן־בלעטער געלעגן אונטער אַנגאַס קאָפּ. ער האָט זי איינגעזויגן אין זיך. אָ, איינדעראַמתן, האָט זי נישט געשמעקט מיט בלוט? — אַן אומבאַשרייבלעכע פרייד. אַנגאַס בלוט.

פאַרנאַכט. די זון פאַרגליט איבער דעם יונגפער-פאַרק. טויזנט קוימענס שווימען שווייגנדיק, גלייך אויפגעשטעלט, אויפן הימל. אַ וואַלד פון קופאָלן, אַ טעמפל-וואַלד פון זון-גאָט. אַלע פענסטער אויפגעפראַלט צום אָוונט. שענקען, קינאָס. אַלע טירן אָפן צו דער פרישער לופט. אַלע אויטאָס זענען פאַרנומען. מענטשן שטראָמען אַרויס פון די מויערן. ווייבער, ווייבער, דורך אַלע פאַרפומען שלאָגט אַרויס דאָס שווייס פון לייב.

אונטן האָט פאַול געפייפט. ער האָט זיך אויסגעלערנט אַ גאַנץ שטיקל פון שומאַן, צוליב פעטערן, כדי צו פייפן צו אים. פעטער איז געשטאַנען אויפן באַלקאָן, געוואַרט, געוואַרט. מ'פייפט שוין? מ'האָט טאַקע אַלע מאָל געפייפט, כסדר, אָבער ערשט איז עס שוין ווירקלעך געווען פאַול.

— ריר זיך, מענטש איינער, מירן זיך אַביסל אַרומשלעפן. ס'איז דאָך דיין לעצטע נאַכט. מאָרגן וועט שוין זיין צו שפעט.

אַקסל ביי אַקסל האָבן זיי זיך געלאָזט דורך בערלין. מאָרגן איז שוין דאָ די פרוי. פעטער וועט שוין האָבן אַ פרוי, פעטער איז שוין אויס פעטער. הייינט קען ער נאָך אַ לעב טון אַביסל. אַ וווּנדערלעכער אָוונט. די נאַכט קומט אָן אַזוי פאַמעלעך. עס ווערט אַזוי פאַמעלעך טונקל. דאָס ליכט הענגט נאָך אויף אַלצדינג. דער הימל שימערט נאָך. איין שטערן, דעם ווענוס, שטייט אין דעם גרינעם האָריזאָנט, ווי אַ זילבערנער טראָפן.

שלעגעל-גאַס, באָרזיג-גאַס. די ווייבער זענען דאָ אפילו פרישט געשמינקט, אָן היטעלעך, דאָס קלייד אָנגעטון איבער דעם זשאַקעטן, שוויצנדיקן לייב, אָן זאָקן, אין שפּאַציר-שיך, פּאַנטאָפל. זיי זענען געשטאַנען לעבן די טויערן פון די הייזער און געלאַ-קערט. די לופט האָט געשמעקט, ווי אַ קוש, זי איז געווען זאַט מיט שטאָט, בענזין און שוויים, פּאַרפום, פלייש און פוילנדיק גרינוואַרג, פאַרדאָרבענע פרוכטן אין די רינשטאָקן, אין די מיסט-קאַסטנס פון די הויפן, קאַרטאָפל-שאָלן, פאַרשימלט קרויט, פאַרשטונקענע פיש. די דאָזיקע לופט איז פול מיט תאווה. די יינגען קענען נישט פאַרבייגיין לעבן די ווייבער — זיי קלעפּן זיך צו. פון דעם וואָקזאַל קומען אָן פויערים, סוחרים, אַגענטן פון אַנדערע שטעט, ישובים, דערפער ביז שטעטין און ראָס-טאָק. מ'דאַרף נישט קיין האָטעל, אַ ווייב איז בעסער. זיי זע-נען ביליקער, די דאָזיקע בעטן איידער האָטעלן, און מ'שלאָפט זאַלבעצווייט. טעמפּ, טויב, פאַרמאַטערט, שטום, גייען די ווייבער פאָרויס. די ווערן פאַרשווונדן און זייערע חברטעס קומען זיך איידער צו שלעפּן פון די שטינקענדיקע מיילער פון די הייזער. שנעל לויפט שפּעטער אַוועק דער גאַסט פון זיי, דאָס שלעכטע געוויסן יאָגט אים נאָך. ווי מיאוס איז דער נאָך-טעם פון דער תאווה, מ'דאַרף האָבן ביר און שנאַפּס אים צו פאַרטרייבן, די טירן פון די שענקען שטייען אָפן. ווי דער הייוון שלאָגט אַרויס פון דאָרטן! און דער זויערער קרויט צו די געגליווערטע פיס און די ביר רעשטלעך אין די גלעזער... און ראַדיאָ, טאַנץ-מו-זיק פון אַ האָטעל, וואָס שפּילט ערגעץ אויף אַ זומערדיקן ליי-דיקן פּלאַץ. אַלע זענען אַרויסגעפאָרן, אין פּאָסטדאַם, וואַנזעע, אויף די רעסטאָראַן-און טאַנץ-שיפן, אין זייערע יאַכטן, אַלץ נאָך לעבן די ברעגעס פון האַוועל, שפּריי... ליבע אין ווינט, סאָמ-בע-ריחות, רייזעס אויפן וואַסער. קעלער-פענסטער שטייען אָפן. קייל-באַן. (קרענגעלניעס) אַ געשריי און אַ טומל. „באַטאַליאָן!“ שרייט אויס דאָס קויל-יינגל. פינף איז [illegible] אַ ביר-שטימע רופט זיך אָפּ פון מיטן:

— איר מוזט מער בוליאָן געבן!

אין איין עק איז שוין געשטאַנען קארל מיט הייסע ווורש־לעך. אַ מיידל האָט געגעסן און איר יינגל האָט געזאָגט:

— הערסטו, נעם נאָך אַפּאָר געקאָכטע.

— נו, דו ווייסט דאָך, ווי איך האָב עס ליב.

און מיט אַ דריי טריט ווייטער זענען געשטאַנען צוויי ווייבער. איינע קייגן דער אַנדערער, ווי הענער. איינע האָט געקוויטשעט:

— נו, טו שוין אַ שפּיי אַהין, ווו דו וועסט ליגן.

און די אַנדערע, נישט פויל, האָט געענטפערט:

— וואָלט איך נאָר נישט געווען פאַריין פון צער־בעלי־חיים, וואָלט איך דיר שוין לאַנג אַ דראַפּ געגעבן איבער דער צורה.

אַ פּאָרל גייט פאַרביי, מען זשענירט זיך נישט, צוויי יונגע, האַנט און האַנט. איר קאָפּ ליגט אויף זיין אַקסל.

— אַך, מאַקס — האָט זי געזאָגט פאַרשמאַכט — איך וואָלט אַזוי שטאַרק געוואָלט זיין נאָכאַמאָל אין לונאַ־פּאַרק און זיצן אויף דער טעראַסע, און „בעלע" טרינקען און אַ קאַלבס־בראָטן מיט ביר...

— נו, — זאָגט דער בחור פאַרחידושט — צי האָסטו דען שוין אַמאָל?

— ניין, דאָס נאָך נישט, אָבער איך האָב שוין אַמאָל געמאַכט.

דאָרט איז הונדעגוסטאַווס קנייפּע. דאָרטן זיצן די פעסטע יינגען.

וווהין לאָזט זיך פעטער פירן? וואָס איז דאָ פּאָול אויסן מיט אים?

— דאָס איז אַזוי שיין — זאָגט פּאָול — צו גיין אַזוי אַ מאַן מיט אַ מאַן. אַ פרוי — דאָס איז דאָך איגגאַנצן עפּעס אַנדערש. אַ באַשעפעניש פון אַן אַנדער טייל וועלט. דאָס איז תמיד אומהיימלעך, באַמאַנונג, דו, צי פאַרטרעט עס נישט שטענ־דיק, עפּעס אַ מאָרד? רציחה איז אַ געשטערטע פּאַ־ונג—היי, מען דאַרף נישט פלאַפּלען אַזוי פיל! דו, פעטער, דו שווייגסט

צזוי שיין, פעטער. ווי גוט איך פיל זיך מיט דיין שווייגן, ערשט שווייג איך אויך.

מ׳האָט געשוויגן ביז אין דער מינץ-גאַס. ערשט איז נאַכט געוואָרן. די גאַסן זענען דאָ ענג. דאָס ליכט הענגט נאָך ערגעץ אין דרויסן אויסער דער שטאָט, אָבער דאָ איז שוין דושנע, הייס און פינסטער. דער דאַמף פון טאָג הילט איין די לאַמטערנעס.

— אַזוי, אַזוי, פעטער-הארץ. מאָרגן — אַדיע! איר פאָרט צוזעק פון דאַנעט, איך בלייב. ווייסטו ווער איך בין? איך האָב אזוי שטארק חשק, דו, עס נאָגעט מיך אַזוי צו זאָגן דיר: דאָס בין איך! ווילסטו וויסן? ייִנג! האָסטו מיר נאָך ליב? ווען דו וועסט וויסן? האָסט דאָך מיך ליב, וואָס, דו ביסט דאָך מיין אַלטער. ביסט מיין פריינט, מיין הארציקער-ברודער, פעטער, דו! גו, טאָ קום זשע מיט. הער זיך איין. אויב דו וועסט אויסהאַלטן די פראָבע, ייִנג דו, ייִנג, ייִנג, — וועסטו בלייבן אַן אונזערי-קער אויף תמיד, אויפן גאַנצן לעבן.

ער גייט מיט אים, פעטער. עס טראָגט אים. אַלצדינג קומט פאָר אָן שום אָנשטרענגונג.

— דו זעסט דאָרטן יענץ הויז? דו ווייסט, אַז איך קען יענע פענסטער אַזוי גוט? דאָס איז אַ ליי- און שפּאָר-לאָמבאַרד. פון אַדאָלף האָלדערפלייס. יאָ, דער פאַסער האָלדערפלייס. אַ לאָמבאַרד, דאָס איז אַפילו אַ גוטער שילד. אָבער דאָס איז נאָר אַ מאַסקע אַזאַ פאַר דער מאַכט. און דאָ אויך אין דעם ראָג פון דער שיינהייזער-גאַס, דער קעלער „מאָנאַטסגאַרדעראָב״. דאָרטן אַהין ברענגט מען צושלעפּן די פוטערס מיט די מאַנטלען, די קאָנפעקציע פון דער וואָל-גאַס און קראָנען-גאַס. דאָרטן קעגנ-איבער איז די דראַגונער-גאַס, דו קענסט זי דאָך. דער גאָלד-שמידט עפּויבלאַט, שמואל עפּויבלאַט. ער, זעסטו, צעשמעלצט אונז דאָס גאָלד, יאָ. ער נעמט אַרויס די שטיינער, צעשניידט זיי, שלייפט זיי אַרום. אומשולדיקע געשעפטלעך, די מענטעס (פּאָליציאַנטן) שפּאַצירן זיך אַרום אויף דער גאַס און זאָגן ר׳ שמואלן גוטמאָרגן... ווייַנמייסטער-גאַס. אָט האָסטו דאָ די וועט-

בּיזרא, לעבן דעם באַטאָגיקן קינאָ, דאָ איז אויך נישט גאַנץ כּשר. נו, גיי נאָר ווייטער, וואָרן עס איז שפּעט און מיר האָבן אַסאַך צו זען. ראָזענטאַלן-גאַס. פול מיט פאַסערס, וואָס ווילסטו, דו נעמסט צו די הענט? עס ווערט דיר אומהיימלעך, יונג? אָדער דו גייסט שפּילן די ראָל פון אַ צדיק? דו ביסט דאָך אַ בראַווער בירגער. שאָקל נישט מיטן קאָפּ, דו, ווי איך וואָלט עס נישט געוווּסט! זעסטו שוין? אַט האָסטו דיר! שוין! איצט איז אַלצדינג אויס! טאָ וואָס וועל איך שוין ווערן? האָסט דאָך נישט קיין שום אַנונג פון מיר. אויב דו גייסט אין מיינע וועגן, ביסטו שלעכט אויפגעכאָוועט געוואָרן... יונג, יונג!

— צי זייט איר שיכּור, אָדער וואָס, איר האַקט דאָך מיר אָפּ די פּיענטעס!

דאָס האָט אויסגעשריגן איינער אַ מאַנספּאַרשוין צו זיי ביידן. זיי האָבן זיך געוואַקלט. פּעטער האָט אָנגעכאַפּט פּאַולן ביים אָרעם.

— ביסט אַ נאַר, פּאַול! ווייטער, ווייטער!

און זיי זענען אַריין ערגעץ אין אַ גרויסער מענטשן-מאַסע. דאָס איז געווען אין דער ווייַנמייסטער-גאַס, פאַר דער פּריוואַט-לאָזשע אין דער לינקער זייט. אַ פּאָליציי-אויטאָמאָביל איז דאָ געשטאַנען, און אַט האָבן די מענטעס אַרויסגעפירט די לאָזשיר-געסט, אַלץ יונגעלייט, ווייבער אויך בתוכם. אין הויז האָט געפלאַקערט אַ גאַז-פלעמל, קרומע טרעפּ, אָפּגעקראָכענע ווענט און אַ געשטאַנק האָט זיך געפילט פון אינעווייניק. ראָ-בערט אַלבערטס קעלער איז געווען אומשולדיק באַלויכטן. די אויסגעהאָפּטענע שטאָרן אויף דעם פענסטער האָבן איידל גע-שימערט. ביי די טישן זענען געזעסן בחורים און אַ יונגע שיינע שטימע האָט געזונגען: „איך קוש אייך אייער האַנט, מאַדאַם —".

מען האָט זיי פאַנאַנדערגעשיידט. פּעטער האָט אָנגענומען פּאַולן. פּאַול האָט אַריינגעלייגט זיין האַנט — די צערטלעכקייט אַליין — אין פּעטערס אָרעם.

— אַט דאָ איז די נייע שיינהייזער-גאַס. פּעטער-האַרץ,

קום-אַרײַן צו רהעסן. דאָרטן װעסטו זײ זען אַלעמען, טײַערע גוטע-ברידער. איך פעל זײ. איך האָב הײַנט נישט געוואָלט גײן מיט זײ. דו האָסט מיך אויפן געוויסן, מענטש. די קאָלאָנע איז פאַנאַנדערגעפאַלן. זײ וואַרטן און וואַרטן. זײ טראַכטן, אַז מ׳האָט מיך ערגעץ געפּאַקט, אונטער אַן אַנדער נאָמען. זײ צעברעכן זיך דעם קאָפּ און גריבלען זיך. און אַננאַ, וויפל וועלן זיך עס פרעגן אויף אַננאַן — —

זײ האָבן זיך אױפגעוואַקלט. שטײַנגאַס. מולאַקגאַס — װוּ זײ האָבן אַלץ באַוויזן! די גאַס איז נאָך געווען פול מיט ווײַבער. די האַלבע נאַכט האָבן זײ שוין געהאַט הינטער זיך, נאָך אַ צווײ, דרײַ קונדן, דערנאָך וועלן זײ שוין קענען נעמען זײערע אַלפאָנסן: „אַלעקסאַנדערקוועלע”, „ריקערט-קלויזע”, בײַ מינצהויף, שולטהײס און ענגעלהאַרדט אין דער שײַנהײַזער —— און שלאָפן, שלאָפן — — ביז אַרום צען, עלף אויפן טאָג, ווען זײ וועלן ווידער מוזן אַרויס אין גאַס אַרײַן: די אַלפאָנסן קומען פון זײער אַרבעט אויף דער גאָרמאַן-גאַס, ווען זײ האָבן עפּעס געפונען, מאַכט מען א שמחהלע, א גרויסע „מאָללע”, גרויסע גלעזער קאָרנדיקס און אַ צען מינוט אויף דער קאַנאַפּע.

אין דער בײַער שײַנהײַזער-גאַס זענען די טויערן פון דעם סעקוועסטריר-אמט געווען פארריגלט. הינטן אין די הויפן, האָבן אונטער די סעפּטעמבער-שטערן געחלומט שאַפעס און טאָמבענק, פאַרוואַנצטע קאַנאַפּעס, אָפּגעקראָכענע בילדער, דראַבינע-וועגענער, קלאַווירן, שענק-פאָליצעס, קיך-מעבל, גראַמאָפאָנען. הינטן איז געווען אַן אַרויסגאַנג צו דער דירקסען-גאַס. און ס׳האָבן נאָך געדונערט די טראַמווײַען און F D און L, וואַרשע— פאַריז, בערלין — ווין — בודאַפּעסט. נאָך עטלעכע שעה און די וועגענער וועלן אָנקומען מיט אַ טראַסקעריי צו דער מאַרק-האַליע. פלײש, אויבסט און גרינוואַרג-וועגענער, אויטאָס, פערד, מענער, מענער, מענער... אַ געשרײַ און אַ ליאַרם, און פאַרשידענע ריחות. דאַן וועלן זיך עפענען די אַנגראָ-געוועלבער פון אויבסט, טיר לעבן טיר. פּאָמעראַנצן, זענען שוין דאָ, אויסט-

ראַלישע עפּל, באַנאַנעס, גראַפּע־פּויטס אין לאַנגע קאַסטנס, עס קלאַפּט און עס טראַסקעט.

וווהין? ביסטו הונגעריק? אַ קעלער. „צום איידעלן פערד״. שווייגנדיק עסן דאָ אַלע מענער פערד-פלייש. צען פעניק אַ פּאָרציע מיט זעמל. אָבער אַלע „קוועלן״ „קלויזן״ „שענקען״ „אויטאָמאַטן״ זענען פול מיט אויסוווּרפן. וואָס וואַרטן אויפן לעצטן חשבון מיט זייערע מיידלעך. יונגע חברהלייט, וואָס זוכן ערגעץ אַ שאנס, צו קענען מיטהאלטן מיט אַ קאָמפּאַניע, ווילן זיך איינקויפן אין דער חברה. מעג זיין, כאָטשבי צו שטיין ערגעץ אויף אַ שמירה, אויף דער אַלטער לייפּציקער גאַס אָדער זיידעל, ראָג אלטע יאקאָב-גאס, אָדער צוהעלפן אויפלאדעווען: זיידנבאלן, ענגלישע וואָל-שטאָפן. שפּיצן... צי זעסטו אויך אלץ גוטער ברודער? מענטש, צי באמערקסטו עפּעס? אָט, קוק נאָר אַהין!

פון דער פארנער, דושנער קנייפּע אין דער גאָרמאַן-גאס, פון דעם „וואָנסע-שענק״ האָבן זיך ארויסגעשטופּט בעל-עגלות, צעמענט-ארבעטער, טאָקארעס, ריזנפיגורן. אַ פּאָר גראָע אלטע מענער האָבן זיך געהאלטן ארומגענומען און צוויי פּארשוין האָבן זיך געקושט אין טויער פון דעם מיסיאָנערן-הויז. דער אַרבעט-אַמט. ווי שטיל און איידל און גוט דערנערט, ניין? ער לעבט פון די אַרבעטסלאָזע. צוויי פּאָליציאַנטן. זיסע, איידעלע אומשולדיקע קינדער, ניין? אָבער מיט גומענע קאָנטשיקעס ביי די רימענס. זע נאָר דאָ, זיי וואַנדלען אַדורך ווי אַ חלום — מיט רעוואָלווער שיידלעך; די רערלעך זענען נישט קיין לאַנגע, נאָר אָפּצושרעקן? ניין, זיי גייען אַריין אין בויך און אין די לונגען.

זיי האָבן זיך געוויגט ווייטער. אין דער ריכטונג צו אַביסל ריינערער לופט. זיי זענען געווען להוט נאָך בוימער, וואַסער. אָט איז דער לוסטגאָרטן, דער ריח פון בלעטער און פון דער שפּריי, די טונקעלע מאַסע פון דעם שלאָס, פון גריכישן טעמפּל ביים מוזיי, וווּ די זיילן זענען געוואַקסן בלייך און פייערלעך. אַלע אָדלער אויפן דאַך האָבן אָראָפּגעגלאָצט און די פערד-צוי-

מער האָבן אַרויסגעלאָזט אומהערבאַרע געשרייען. די בריק מיט מילך־ווייסע פיגורן, דער שטילער ברעג, אָבער אין לוסטגאָרטן שטייט אַ מענטש אויפן פּאָסטאַמענט פון דענקמאָל און שרייט. אַ הייפל שלעפּערס און „נאַכט־פייגל" האָט זיך געשטופּט אונטער אים. זיי האָבן זיך צוגעהערט. אַ מיידל האָט געכיכעט; בו־בו! האָט געמרוקעט אַ ייִנג. נישטיק אין דער קרייז פון פּאַלאַצן. קירכעס, טעמפּלען, אָפענע טרעפּ און בוימער, ברונעמס אין בריקן—איז דער מענטש געשטאַנען אונטער דעם מאַרמאָרענעם רייטער און געשריגן:

— איך האָב עס געזען! פינף טויזנט מענטשן האָבן זיך היינט געשטופּט צום אַזיל, מענטשן אָן אַ דאַך איבערן קאָפּ. און ווען עס איז קאַלט, עס רעגנט, ווילן צען טויזנט מענטשן אַריין אין אַזיל און מוזן בלייבן אין דרויסן. און די אָן אַ שיעור מענטשן אויף די בענק, אונטער די בריקן, אַריינגעגנבעט זיך אין די הייזער אויף די טרעפּ און אין די שפּייכלערס, אַריינגעקראָכענע אין די שטעלער, אויף די מויערשטעלן אַרויפגעדראַפּעט זיך, אין ליים־גריבער, אויף די האָלץ־פּלעצער אונטער די ברעטער־שטויסן! אָבער טעמפּלען און קירכעס, וואָס מ'האָט אויפגעבויט צוליב איין איינציקן זונטיק, שטייען פאַרשלאָסן און פאַרריגלט און גאָט זאָגט זיי אָפּ און גיט נישט זיין שוץ פאַר די געבוירנדיקע מוטערס, וואָס קריכן אין די קוסטעס, פאַר די זקנות, וואָס מען וואַרפט אַרויס פון די שפּיטעלער אויפן גאַס. אָרעם, געטרודפּט, עלנט, אומגליקלעך זענען זיי, און די קירכע האַלט אירע טירן צו פאַר יענע, וואָס דער שניי פאַלט אויף זיי, דער רעגן שמייסט און בליצן וואַרפן זיך. אָ, גאָט! דאָ!—פאַר סטאַטועס און בילדער האָט מען טעמפּלען אויפגעבויט. מאַרמאָר, בראָנז, לייוונט שטייען אין זאַלן, וועלכע מען הייצט פאַר זיי, כדי די פאַרב זאָל נישט אָפּקריכן און דער שטיין זאָל נישט אָפּשפּרינגען. מען היט זיי אָפּ און מען נערט זיי, מ'וואַשט זיי, מ'גיט זיי די נויטיקע ליכטיקייט, מען בויעט זיי גאַלעריעס און פּאַנטעאָנס, שלעסער און האַלעס. און דער מענטש?? — זייד און סאַמעט אויף די ווענט. אַ גאַנצער זאַל אין רויטן

צוליב איין ווענוס אַליין,—און אָפּדאַכלאָזע אונטער טריפנדיקע בוימער, פאַרפרוירענע מענטשן אין די טויערן, הונגעריקע פאַר די פענסטער מיט די וווּרשט-הויפנס, און אַכט נפשות אין אַ קיך אויף די פאָדלאָגע אויף זאַק-לייוונט און פאַק-פאַפּיר, צוויי בעטן פאַר טאַטע מאַמע מיט פיר קינדער, אויסגעבראָכענע שויבן אין די פענסטער, און קליינע מיידעלעך הוסטן און די מוטער שטאַרבט אויף די לונגען. דאָ!—אַ גאַס פון שלעסער און פאַלאַצן, טויזנט ליידיקע צימערן, באַווינט פון טויטע זאַכן! הונדערט זאַלן אין גאָלד און בראָקאַט, מאַרמאָר און עלפאַנט-ביין און מעבל פון באַרירונג געשיצט; בענקלעך און שטולן, געזיפערט מיט קייטן פאַר די מידע, וואָס ווילן זיך אָפּרוען, פאַר די באַלאָדענע און צעבראָכענע. ווייכע אויפגעשוואָלענע סאָפעס, זייד און פוך זענען זאַכן צום באַקוקן, אַ מאַרק פון באַזוך,—און פרויען, וואָס זייער נאַקעט לייב שוידערט דורך שמאַטעס, קינדער וואָס שלאָפן אויף צייטונגען — און די צייטונגען אויך אויסגעבעטלט... גאָלדענע טיש-סערוויזן, זילבערנע וואַש-געפעסן, איידלשטיינער אין בעכערס, ברילויאַנטן אין טאַבאַק-פושקעס—און מענער קלויבן אויף די פאַפּיראָסן-שטיקלעך פון די רינשטאָקן און זויגן זיי. און זייער מאָגן שרייט און זיי גיבן אים שפייעכץ. זיי קלויבן אויף פון אַרום די מאַרק-האַליעס דעם אָפּפאַל, שפענער פון בויפלעצער און דאָס ברענען זיי אין צעפאַלענע קיכן, אויף וועלכע זיי קאָכן פאַרפוילטע קרויט-בלעטער און מוזן נאָך גיין אויסבעטלען זאַלץ פאַר דער זופּ פון דעם אָפּפאַל פון פעלד. בעליחיים שלעפן זיך אַרום, הינט וויען ביי די שפאַלטן פון די יאַטקע-טירן, און קעץ, ציטערנדיקע פון אימה, ראַיען זיך אין מיסט, אָבער אַן אַלטער מאַן קומט צוגיין און יאָגט אַוועק און שעלט די קאָנקורענטן מיט טויטע קללות, וואָרים אין דעם הויף פון אָט דעם רייכן הויז האָט ער די פּריווילעגיע צו זוכן ברויטרינדלעך אינם מיסט-קאַסטן.״

אַזוי האָט גערעדט דער מענטש, וואָס האָט אויסגעזען נישטיק אויף דעם שלאָס-פּלאַץ, פאַר דעם לוסט-גאָרטן, די פלאַנצן אַרום און זענען אָפּגעהיט, געשוירן, די בוימער

אַרומשניטן און בייטן און קלומבעס פֿון בעגאָניען שטייען מיט טויזנטער מאַרק געשאַצט אין דער שטאָט-ווירטשאַפֿט. דערפֿאַר רעדט דער נישטיקער ביים פֿוס פֿון דעם שלאָס-מויער אונטער דעם באַגילדעטן באַלקאָן, ווו אַ קייזער האָט אַמאָל געזאָגט: גאָלדענע צייטן ענדיקן זיך אויך. און אָט איז געקומען אַ שטיין-צייט, אייזן-צייט, אייז-צייט, ווייל זיי מוזן שטיינער עסן, אייזן לעקן און פֿראָסט ליידן. און ס'פֿאַלן, דאַכט זיך, שלאָס, דאָם, מויער, גלאָקן און סטאַטועס און לייוונטן, דענקמעלער, צו-ליב וועלכע מ'האָט געשמאָלצן גאַנצע מיליאָנען, זיי פֿאַלן אי-בער דעם נישטיקן אום און שניידן אים אָפּ די לופֿט. ער פֿאַר-שטומט, ער שווייגט, ער איז דערשלאָגן.

די מענטשן שלעפּן זיך אַוועק. די שרעקלעכע הכנעה און די פֿאַרגעבלעכקייט הויכט זיי מיט אַן אייזיקן אָטעם אין בלוט; זיי פֿרירן, אַנטלויפֿן, באַהאַלטן זיך.

מיט אימה האָט פּעטער אויסגעהערט דידאָזיקע רעדע. אַזוי איז עס. איז עס אַזוי? באמת? מענטשן, צווייפֿיסיקע, איך, דו, אויך בעלי חיים ליידן, הונגערן, קומען אום, זענען נאַקעט, דער-שראָקן. און שטיין און אייל אויף לייוונט ווערן אַרומגעצוימט און אָפּגעהיט אין פּאַלאַצן. נו, גייט דאָס אונדז אָן? ווען איך זאָל קראַנק ווערן, פֿרירן: יאָ. אָבער איצט שוועב איך האַרץ און האַרץ אויבן איבער דער וועלט. יענער איז משוגע, מענטש, אַ באַפֿרייטער מענטשנפֿריינט, אַ קאָמוניסט, הער נאַר, עדע, צי איז דאָס טאַקע אַ קאָמוניסט, וואָס מ'קען זיך אויסטוישן מיט די ווייבער און די קינדער געהערן צו דער מלוכה און מ'קען אָפּ-טרייבן וויפֿל מען וויל?

די לעצטע נאַכט, פּאָול, דאָס איז אינגאַנצן אַן אַנדער לעבן. דאָס אַלצדינג האָב איך נישט געוווּסט. דאָ שטעלן זיך אַוועק באַגייסטערטע מענטשן, צוויי אַזייגער ביינאַכט, אויף דענק-מעלער און שרייען אויס זייער האַרץ פֿאַר שיכּורים, פּראָסטיטוט-קעס, אַלפֿאָנסן, סטודענטן און אָפּדאַכלאָזע! וואָס מ'קען אַלץ פֿאַרשפּעטיקן, ווען מען גייט צען אַזייגער אין שטוב אַריין, מען מאַפּט צו די אויגן פֿאַר דעם לעבן און מ'פֿאַלט אַריין אין

חלומות, וואָס נאַרן אָפּ! אַה — שוואַרץ-ווייס זענען אַלע חלומות, אָן בלוט. נאָר דאָס ווירקלעכע האָט פאַרבן און אַ דופק. לעבן ווילן מיר, פּאַול, לעבן! זיי זענען ווידער אַוועקגעגאַנגען פון דעם טייך און דעם פּלאַץ צוריק אין די דושנע גאַסן. האָקעשער מאַרק. פאַרלאָזענע קינאָ-פּאָרטאַלן, טראַמווייען. באַן, דער צירק.

מיטאַמאָל איז געוואָרן נאַכט. שטיל, ליידיק, דריי אַזייגער. זשאַלוזן האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט מיט אַ גרילץ. קעלער-פענסטער האָט מען פאַרהאָנגען, די לעצטע מענטשן האָבן זיך פאַרמאַטערט געשלעפּט אַהיים. אין איינעם אַ טויער איז געזעסן אַן אַלטע און געשלאָפן. אין אַ ווינקל פון גאַס האָט זיך געטייעט אַ קינד, דריי אַזייגער ביינאַכט, און דערשראָקן אַנטלאָפן, דערזעענדיק די צוויי אָנקומענדיקע מענער. קרימינאַל-אַגענטן? אַ קאַץ איז געלאָפן מיט אַ מייזעלע אין מויל, און ס'האָט געפּישטשעט.

— שוידערט דיר, גוטער ברודער, פאַר מיר? פאַר אַלע-מען? פאַר דער שטאָט? האָסט רחמנות, מיין ליבער? איך, אַלע, בערלין?

ווו זענען זיי געוועזן? אַ פינסטערע גאַס. איינע ווי די אַנדערע, איצט, ווען עס האָט שוין באַלד אָנגעהויבן צו טאָגן איבער די הייסע דעכער. די גאַסן? עפּעס אַן אומענדלעכקייט איז פאַראַן אַרום זיי, זיי שטייען אין אומבאַגרענעצטן רוים, אַן אומדורכזיכבאַרער פליין, זיי זענען די איינציקע, די לעצטע, די איבערגעבליבענע סמנים פון לעבן. פּעטער האָט זיך צוגע-טוליעט צו פּאַולן. רחמנות, ער האָט דאָך ליב געהאַט, געליבט! וואָס קענען אים אָנגיין די מענטשן! ער איז נישט קיין סאָ-ציאַלע באַשעפעניש. ער איז אַ יחיד, אַן איינזאַמער און זיין וועלט איז נאָר אין אַנדערע יחידים, איינזאַמע, פּונקט ווי ער. ליב האָבן זיך, טויטן זיך, פרירן, הונגערן — זאָלן זיי! קען עס אים עפּעס רירן? די ליבע, דאָס איז דאָס גרויסע, דאָס וויכטיקע, דאָס איינציקע; אומגליק איז נאָר דאָס וואָס אים טרעפט, זע-ליקייט איז נאָרדאַן, ווען זיין האַרץ קלאַפּט. געמיינשאַפט, כּלל?

פאַר די אַנטוישטע. דער גליקלעכער לעבט זאַלבעצווייט.

זיי זענען געשטאַנען שטיל, זיי האָבן זיך אָנגעקוקט, בע-לאַכט איינער צום אַנדערן. צוויי גוטע-ברידער, אַרויסגעריסן זיך, פאַרזוכט אַביסל בערלין, נייגעריק אויף הורן, אָרעמקייט און אויפלויפן. ווייטער. אָרעם און אָרעם... און מיטאַמאָל האָט עס זיי גובר געווען: באַהערשנדיק, פאַרגליווערנדיק און טיף אויפשוי-דערנדיק איז עס געקומען, דאָס געפיל פון פאַרגאַנגלעכקייט... די לעצטע נאַכט! זי וועט זיך מער קיינמאָל נישט איבערחזורן. די דאָזיקע רגע האָט שוין אָפּגעלעבט. זי וועט שוין קיינמאָל, קיינמאָל נישט צוריקקערן. זיי האָבן אַראָפּגעלאָזט די הענט. זיי האָבן געשטאַמלט:

— אַדיע! אַ גוטע נאַכט! צום ווידערזען? ניין, ניין. אַדיע!

דער טאָג האָט אָנגעהויבן אויפצובלייכן, ווי אַ בר-מנן. די נאַכט, זייער נאַכט, איז געווען פאַרענדיקט. אַ טויטער-שוי-דער, ביז טיף אין די ביינער. זיי לויפן זיך פאַנאַנדער. דאָ אַהין. דאָרט אַהין. שנעל, שנעל. עס ווערט קאַלט. פרימאָרגן-פרעסטל.

פעטער, פעטערל, פעטערשי, אָרעמער פעטער, הילפלאָזער פעטער, נעבעך! שוין אַוועק! אָ וואָס פאַר אַ פּחד האָט אייך אַרומ-גענומען! אַ פּאַניק האָט אייך אָפּגעריסן אָרעם פון אָרעם. וואָס אַזעלכעס האָט אייך געטראָפן, ברידערלעך האַרציקע אין וועלט-רוים? וואָס קענט איר דען וויסן? אַ ים, — אַך, איז פאַראַן אַ ים? פאַול שטייט שטיל, אויפן שלאָס-פּלאַץ, ער טרינקט ווינט, פילט זיך די לונגען אָן. ער איז דורשטיק, ער איז פאַרשמאַכט. פעטער שטייט שטיל. אָריאַנענבורגער טויער. זויגט אַריין ווינט אין זיך, לעכצט, שלינגט לופט.

— אַ גוט מאָרגן! — שרייט אַרויס אַ בחור אויף אַ ראָ-ווער, און שטויסט זיך אָן אָן דעם מענטש, וואָס שטייט דאָ און חלומט איינגעזונקען אויף דער גאַס, אונטער דער לאַמטערנע, ווו דער פּאָליציאַנט שטייט ביי טאָג, מאַכט מיט די הענט, קע-

רעוועס די אויטאָמאָבילן און קאָמאַנדעוועס מיט מענטשן. דאָ שטייט איצט פעטער, גלאָצט און גלאָצט, זיין לעבן איז שוין פאַרגאַנגענהייט.

מיטאָג-צייט האָבןביידע שוועסטער ליסי און אָללי, דער צווילינג געשווינד, אַריינגעשטעקט די קעפּ אין דער טיר.

— פרוי לידעקע, — זיי האָבן גערעדט צוזאַמען, אין איין צייט, וואָרט און וואָרט דאָס זעלביקע. נישט אומזיסט זענען זיי געווען די סענסאַציע פון גאַנץ מזרח-בערלין. מ'האָט זיי שטענדיק געקענט באַקומען נאָר זאַלבענאַנט, ביידע צוזאַמען. אַ הילדע זאַך, דער צווילינג! — פרוי לידעקע — האָבן זיי געזאָגט— זאָגט זשע מיר, האָבן זיי טאַקע היינט אינדעראמתן חתונה געהאַט?

— אַוודאַי! — האָט געענטפערט אַמאַליע. זי איז געזעסן אָנגעטון אין אַ לילאַ זיידענע קלייד ביים פּרעס-טיש, אויף וועלכן ס'איז אויך, צוליב דער פייערלעכקייט פון דעם טאָג, געלעגן אויסגעשפּרייט אַ געבלומטער פּאַפּיר. אויף דעם איז געשטאַנען דער וווּנדערבאַרער רויטער אַזאַליען-טאָפּ פון פּעטערן, אַ גאַנצער אַזאַליען-גאָרטן, אַ שטיק ברעג פון קאָמערזע.

און ווילי, אויך אין שוואַרצן, יום-טובדיק, אין העמד-אַרבל אָבער אין צילינדער, האָט געלייענט די צייטונג.

— נאָר אין ציוויל-אַמט, נאַטירלעך — האָט אַמאַליאַ געזאָגט — אָבער קומט אַריין אַביסל נעענטער, מיינע דאַמען.

— אָ, אוממעגלעך — האָט געזאָגט דער צווילינג. איינס

אַזייגער דאַרף קומען איינער אַ הער מיט זיין יונגערן ברודער, וואָס האָט נאָך קיינמאָל נישט — נו, שטעלט זיך פאָר. ניין. מיר האָבן בלויז געוואָלט וויסן, האַלט עס שוין טאַקע באמת אַזוי ווייט? ס'איז איר, ווייזט אויס, געראָטן. וואָס ליסי? וואָס אָללי? אָבער ווען ס'זאָל זיין טאַקע צוויי, אָט ווי מיר, אָ, וואָלט עס געווען אַסאַך שווערער. וואָרים מיר וועלן זיך דאָך נישט פאַנאַנ־דערגיין. און צוויי ווייבער, אַז איין מאַנספערשוין זאָל האָבן, טאָר מען דאָך נאָך אַלץ נישט.

— יאָ, — האָט ווילי געזאָגט — און אַ פרישטיק ביי קעמ־פינסקין. מילא, זאַלץ און ברויט מאַכט די באַקן רויט, אָבער ברויט מיט פוטער מאַכט די באַקן נאָך רויטער.

אָללי און ליסי האָבן אים צוגעוואָרפן אַ בליק און גע־שמייכלט צו אים, אומצווויידייטיק, אָבער אַמאַליע איז דאָך געווען כמעט בלינד.

— און די באָבע? — האָבן געפרעגט די דאַמען.

— די באָבע? מ'האָט דאָך איר אַוועקגעשיקט! דער הער באַס האָט דאָך זי אַוועקגעשיקט אין אַ קור־אָרט. טעפליץ, אויב איר האָט אַמאָל געהערט. טאָני איז אויך דאָרטן מיט איר. זיי דאַרפן דאָרטן בלייבן זעקס וואָכן.

— דאָס איז שוין איינמאָל נייעס! — האָט געזאָגט אָללי צו ליסין און ליסי צו אָללין. עס וואָלט שוין געווען איבער זייער מענטשנליבע צו הערן נאָך מער אַזעלכע פריילעכע בייעסן, און זיי האָבן טומלענדיק צוגעמאַכט די טיר און אַוועקגעשלאָג־דערט זיך, רעדנדיק הויך און אויפגערעגט.

— נו, נעם אַביסל! — האָט אַמאַליע לידעקע געזאָגט האַר־ציק, און ווילי — גאָט ווייס, פון וואָס ער האָט איצט געטראַכט — האָט אָנגעקוקט זיין פרוי אין דער ליליאַ הלבשה און געמורמלט גוטמוטיק:

— וואָס דו ווילסט נישט, אַז מען זאָל דיר טון, דאָס זאָלסטו שטענדיק אונטעררוקן אַן אַנדערן.

אָבער די תמימותדיקע אַמאַליע האָט אים אָנגעזאָגט אַ באַרדינעט. און ווילי האָט האַרציק געזאָגט·

— מאַמעלע. ווען איך טרונק אויס אַזאַ גלעזל שנאַפּס, ווער איך אַן אַנדער מענטש, נו, זעסטו, דער אַנדערער מענטש וויל אויך מאַכן אַ שנאַפּס.

— יאָ, יאָ, — רופט זיך אָפּ אַמאַליע — דו ביסט אַ גע-זונטער יונג...

דאָס איז געווען דער טאָג פון פּעטערס חתונה. אַננאַ איז שוין געווען אין דער נײַער דירה, אָבער איצט איז פּעטער גע-זעסן אין זיין פאַבריק. דער אַלטער מענקע האָט געהאט אורלויב. ער איז געזעסן פאַר זיין ראַיאַל און די מוזיק איז געווען פאַרשטומט. ער האָט זיך אַראָפּגענומען אַ שטערן פון הימל, און אַט לעבט ער איצט אין הוילער שרעק: ער האָט אים באַ-קומען, אָבער ער קען נישט אויפהויבן די הענט. נעם! — אָבער דאָ האָט ער שוין נישט קיין כח.

ער האָט אַרומגעוואַנדערט אין די גענג צווישן די קלאַ-ווירן. פון דעם הויף איז אַרויפגעשווומען צו אים דאָס לעבן פון הויז. קינדער האָבן זיך געשפּילט אין „פעלקער-באַל", און איזאַלדע פּיעטש האָט זיך אונטערגעהאַלטן אויפן קול מיט אירע קעץ. און די אַכציק קלאַווירן האָבן אָפּגעענטפערט אויפן עכאָ פון זיינע טריט. די סטרונעס האָבן זיך צעציטערט און צעקלונגען אין אַ הויכער וויברירונג. אפילו אין דעם גלאָז פון די פענסטער האָט ער געהערט אַ טאָן, אַלצדינג האָט מיטגעשטימט און ס'איז געווען אַ האַרמאָניע פון אַליין, נישט איינגעאָרדנט דורך קיין מייסטער און געזעצן, אַלע זאַכן האָבן געהאַט דאָס זעלביקע, איינציקע אין זיך. אָבער ער, פּעטער באָס, איז געשטאַנען איסנוועניק...

לינאַ האָט געהאַט אורלויב. זי איז אַוועקגעפאָרן צו אַ פאַמיליע. נאָך קיינמאָל האָט אַזוי זיין קליינע וועלט נישט געהערט צו אים אַליין, ווי אין דער דאָזיקער שעה, און ער האָט תופס געווען, וואָס ער האָט געלאָזט היגטער זיך: זיין וועלט.

זיין וועלט, זיין מוזיק. די פרייהייט פון מיטמענטשן. אָבער צי איז דען דאָ עפּעס וואָס צו קלערן? צי האָט דען

דאָס אַלצדינג נאָך עפּעס אַ באַדייט? זיין וועלט פון חלומות, מוזיק פון אומוועזנטלעכע קלאַנגען. פרייהייט אין געדאַנק. און אַננאַ די ווירקלעכקייט, אַן אייביקע מעלאָדיע און ממשותדיקע שאַפונג. פאַרוואָס קען ער נאָר טראַכטן, און גריבלען זיך, איצט, ווען דאָס לעבן איז אים אויפגעגאַנגען? און פּעטער באָס איז געפאַלן אויף די קני דאָ אין דער שטוב פון דעם מאַגאַזין, און צוגעלייגט זיין שטערן צו דער וואַנט פון אַ קלאַוויר. און אויך דער קלאַוויר האָט געהאַט אַ נשמה. האָט ער זיך נישט אַראָפּגעבויגן צו אים?... ליבע איז געווען אויך אין האַלץ און עס האָט אים אַרומגענומען. אַלצדינג האָט אים געבענטש, פּונקט ווי ער האָט געבענטשט אַלץ. אָבער ער איז דאָך נאָר געווען אַ וואָרים. און איין פוס איז געווען מוראדיק איבער אים. פוס פון דעם אומבאַגרייפלעכן גרויסן ווען. וועט ער אים צע־טרעטן?... אַן אימה האָט דורכגענומען זיין האַרץ. וואָס האָט ער געקענט טון? דעם אָטעם כאַפּן, ווי דאָס וואָלט געווען דאָס לעצטע מאָל.

און דאָ איז אַריינגעקומען פאַול און אים אויסגעלייזט. פאַול — ווו איז ער געווען די לעצטע נאַכט? צווישן נעכטן און היינט איז געווען אַ תהום... זיי זענען זיך דאָך שוין היינט פרעמד געוואָרן. אַ שלעכטער געוויסן?... פאַרוואָס! צי האָבן זיי ווע־מען באַשווינדלט? אַננאַ... מיין גאָט, ווו איז זי געווען, אַננאַ? אַננאַ איז געווען נישט אויף דער וועלט. די וועלט אָן אַננאַן. און ווי גליקלעך איז די נאַכט געווען!

פאַול האָט אָנגעקלונגען אין פּערטן שטאָק. און דערנאָך האָט ער אים געזוכט אין דער פאַבריק. פּעטער האָט זיך אָפּ־געשטויבט די קני.

— דו רעפּעטירסט — האָט זיך פאַול אָפּגערופן. — „איך טו תפילה צו דיר, דו שטיינערן בילד”... אָבער גיב איר אַביסל צייט. דער שטיין וועט צעגיין.

— ניין. מיך האָט מען נישט ליב, פאַול, אָבער איז דען נישט גענוג ליב צו האָבן?

— איך בין נישט באַהאַוונט אין אַזעלכע „איידעלע זאַכן.

— פּאָול, איך בין, בין געזעסן און מורא געהאַט. קענסטו דײַ מורא? זי ליגט דיר אויפֿן האַרצן, ווי אַזוי קענסטו אָטע־מען? און דאַן בין איך אַוועקגעפֿאַלן אויף די קני — ניין, איך בין דאָך תּמיד געווען שטום, דו האָסט מיר געגעבן אַ לשון. דו ביסט איבער מיר ווי דער לעצטער משפּט. איך שרעק מיך בלויז אַביסל. פֿאַר מיר אַליין אָבער.

— שווייג שוין, שווייג, פֿרימאַנער רעדן שטענדיק אַזוי פֿון זיך. מיר שטאַרקע מענער — —

— ניין, דו וואָלסט אויך נישט געהאַט, וואָס צו ענטפֿערן. שווער לעבט זיך מיט פֿראַגן, וואָס האָבן נישט קיין ענטפֿער. בעת איך האָב דאָ געקניט און געטראַכט פֿון איר — און איך האָב געקניט פֿאַר איר, פֿאַר אַליין אין דער גאַנצער וועלט, — האָבן זיך די אַלע זאַכן אַראָפּגעבויגן צו מיר, און זיי האָבן מיך ליב געהאַט, פּאָול. איך האָבן פֿאַרגעסן, אַז זיי זענען דאָ און אַלע האָבן מיך אַרײַנגענומען אין זייער האַרץ. די וועלט איז אַ מאַמע, דו געדענקסט זי קיינמאָל נישט אָבער זי בענשט דיך שטענדיק. און ערשט ווייס איך: אַז איך באַגיי אַן עוולה, דאָס איז אַ טעות און אַ פֿאַרברעכן. איך האָב שטענדיק גע־טראַכט נאָר פֿון זיך אַליין.

— פּאָול! — האָט ער אויסגעשריגן — איך האָב געטראַכט בלויז פֿון זיך. איך האָב געוואָלט באַזיצן און זײַן גליקלעך, און דאַן האָב איך אַלצדינג פֿאַרגעסן. און הײַנט בײַנאַכט דערמאָן זיך, אַנדערע האָבן אַ האַרץ און מוט, אַרויסצושרײַען עס פֿרײַ און אָפֿן: גערעכטיקייט זאָל זײַן! זײַט זיך מקריב! שטיצט, העלפֿט! דער פֿרירנדיקער מענטש איז דער ציל פֿון אײַער ליבע.

— ווילסטו אפֿשר קאָניאַק, ברודער, אָדער אַ קאַלטן קאָמפּרעס?

— פּאָול, קוק דיך אַרום. טו נאָר אַ קוק, איך בין דאָך אַ פֿאַררעטער. דער מיטמענטש, פּאָול! איך? איך האָב אויס־געפּוצט צימערן מיט מעבל פֿון שלעסער, אויטאָס אײַנגעקויפֿט און הונדערט פֿויגל אין גאָרטן אײַנגעשפּאַרט, פֿאַר דער לאַנג־ווײַליקייט פֿון אַ פֿרוי, און די פֿרוי האָב איך אויך גענומען

פאַר מיר. קענן איר ווילן. מיר! אַלצדינג מיר! איך באַצאָל פענטשן, אַז זיי זאָלן מיך באַדינען, קאָכן פאַר מיר, פאָרן מיט מיר. איך, אַלצדינג איך! נו? נו? דו, נו? — דער הונגער אויף דער וועלט? די קראַנקהייט אויף דער ערד? די שפּיטעלער און די וואָס קומען אום אין די גריבער? מיליאָנען ליידיקע מוטער־ברוסטן! און צי זעסטו דען נישט, דו בלינדער, די קינדערישע הענט, וואָס בעטלען? און איך? איך גיב אויס מיין געלט בלויז פאַר מיר אַליין!

— דו ביסט משוגע. צי האָסטו שוין היינט געטרונקען — דו פיבערסט דאָך! יונג איינער. וואָס ווילסטו דען מיט דיינע פאַר מאַרק! אָנפילן די מוטער־בריסטן, די קינדער־הענט? פּראָביר נאָר — ביסטו שוין מאָרגן אָרעמער, ווי די אָרעמעלייט גופא. און זיי אַליין? ווען זיי שוין זיין געהאָלפן? מאָרגן וועט יעדערער, וואָס איז היינט געווען זאַט, שוין ווידער זיין הונגעריק! עס וועט קיינמאָל נישט קלעקן, דו נאַר, קיינמאָל נישט! ווען דו וואָלסט אפילו באַרויבט אַלע בענק און צעטיילט די מלוכהשע אוצרות: די אָרעמקייט וועט וואָס אַמאָל גרעסער ווערן. פאַרטיליק די מענטשן אויף דער וועלט, וועסטו דאַמאָלס האָבן געלייזט דעם פּראָבלעם. אָ, דער נאַר דער! ער קען זיך אויף אַזעלכע זאכן אַליין נישט ענטפערן.

— אָבער טו אַ טראַכט, פאַול, באַטראַכט זיך, ער גייט מיר קיינמאָל פון קאָפּ נישט אַרויס, דער אומבאַקאַנטער פון נעכטן ביינאַכט. דער הייליקער פאַרפייניקטער בעת ער האָט געפּריידיקט! ער איז דאָך געווען גערעכט! דאָ זענען באַרן און לוקסוס־רעסטאָראַנען, אויטאָס בליצן, ווייסן יאַכט־שיפן אין מיטל־לענדישע האַפנס, פאַלמען־גערטנער און פרויען אין הערמעלין און — יאָ! — אין די קעלערן פון די מיליאָנערישע האָטעלן, די דינער־מיידלעך און די וואַש־פרויען, די געטרעטענע נעגער־ייִנגלעך און קינדער, וואָס בעטלען אויס עסן פון די אָפּפאַל־קובלעס. דאָ שוויצן די הייצער ביי די קעסלען פון די שיפן און זעען קיינמאָל נישט די זון און די ברעגעס אויף וועלכע זיי הוליען. אויטאָס—און די אויטאָ־וואַשער, סטודענטן, וואָס מאַ־

טערן אויס זייער סטודיום! און די קינדער, וואָס דער אויטאָ פּאָרט איבער! די הינקענדיקע, וואָס זיי באַשפּריצן מיט בלאָטע פּרודיען טאַנצן, ברילאַנטן אויף די שיך און די שטוב-מיידלעך, וואָס קריכן זיין נאָך, די גייטאָרינס, וואָס זיצן-אויף גאַנצע טעג און גייען און גייען-אויס פון שווינדזיכט? דאָס אַלץ האָב איך, פאַר לויטער גליק, פאַרגעסן. איך האָב נישט געטראַכט פון דעם. איך האָב עס געהערט און געזען און איך בין געבליבן גלייכגילטיק. וואָס גייט עס מיך אָן — האָב איך געזאָגט — איך שליס מיך אויס פון דעם כּלל.

— כּלל?... אוי, אַז איך וועל נישט פּלאַצן פון געלעכטער! ווער עס קען נאָר שטיין אויף זיינע אייגענע צוויי פיס, לויפט דאָך אַוועק פון אים, ווי פעפער וואַקסט. וועסט אפשר זאָגן איך „קאָלעקטיוו", האַ? דאָס פעלט נאָך, וועט שוין זיין צום רימל. צו וואָס אַ מענטש קען זיך אַלץ דערטראַכטן! דאָס איז דאָך אַ שווינדל! קאָלעקטיוו — עס קלינגט אַפילו גאַנץ שיין! עס איז אַן ענין! אַפילו די שקלאַפן, די פאַרפאָלגטע, די פּאַריאַס! אַפילו זיי פאַרראַטן איין ברודער דעם אַנדערן. סאָלידאַריטעט! יאָ ביי צוויי מענטשן, ווען זיי שלאָפן צוזאַמען, און איך נאָר אַזוי לאַנג, כּל זמן זיי שלאָפן.

— אָבער דאָס גליק, פּאַול, די באַפרידיקונג, דאָס קומט דאָך נאָר פון מיטמענטש?

— גליק? עס איז פאַראַן בלויז איין, גאַנץ געמיין, פּריוואַט גליק. דאָס איבעריקע — פו! אַן אָפענער שווינדל! זיין סאָציאַל: Dernie cri! אַ מאָדע-זאַך פון די קאָווע-הייזער!

— ניין! — פאַרוואָס קען איך מיין בליק נישט אָפּווענדן פון די איבעריקע מענטשן. איצט, ווען מיר איז אַלצדינג מקוים געוואָרן, דווקא אין דער דאָזיקער שעה? פאַרוואָס, ווען איך, טראַכט דערפון, פאַרביטערט עס מיר דעם טאָג, שטיקט מיר אין האַלז?

פּאַול האָט אויסגעשריגן לאַכנדיק:

— צי איז היינט נישט דער טאָג פון דיין חתונה?

אָבער פּעטער האָט נאָך נישט געהאַט געענדיקט:

— דו האָסט מיר געזאָגט, פּאַול, יאָ, איצט ווייס איך: אפשר האָב איך אַמאָל דאָ, אין דעם דאָזיקן הויז, אָפּגעווישט די טרערן. נישט איבערטראַכטנדיק, אָן שום כוונה, איך האָב גאָר נישט געוואָלט זיין קיין „גוטער". אָבער צי ווייניט מען דערפּאַר ווייניקער אויף דער וועלט? עס איז דאָ נאָר איין האַרץ און עס שטייען מיליאָנען, מיליאָנען, וואָס איך האָב נישט געוווּסט פון זיי. אָבער זינט די פאַרגאַנגענע נאַכט ווייס איך פון זיי. עס איז מוראדיק צו וויסן, פּאַול. איך בין געווען אומבאַוווּסטזיניק און פויל און צעקראָכן. און איצט, ווען איך וויל ווערן גליקלעך פאַר מיר אַליין, עפענען זיך די אויגן אויף. ווי אַזוי קען מען דען גליקלעך זיין, ווען די אויגן זענען אָפן? יאָ, אפשר ביי אַנדערע קען דאָס גליק דעם בליק פאַרשטעלן.

— יאָ, ווען ס'גליק איז גענוג גרויס. און דו, ביסטו נישט אַזוי גליקלעך, יונג?

פּאַול האָט אים אָנגענומען ביי דער האַנט, און פּעטער, וואָס האָט אַרומגעבלאָנדזשעט צווישן די קלאַווירן, האָט זיך אָפּגעשטעלט, צווישן פּאַולס קניען, און פּאַול האָט אַרויפגעקוקט צו אים.

— און איצט קענסטו שוין קיינמאָל נישט שמייכלען. דיין גליק האָט שטענדיק אַ ביטערן מאָמענט? יאָ, גוטער-ברודער? אָבער איצט וויל איך דיך עפּעס פרעגן, פּעטער, האַלט זיך פעסט צו אָן מיר, ענטפער. אַננאַ — — האָסטו ליב אַננאַן?..

פּעטער האָט זיך אָפּגערוקט פון אים. ער האָט אים פאַרוווּנדערט אָנגעקוקט.

— יאָ, צי האָסטו זי דען ליב?.. אויב דיר קומען אַזעלכע רעיונות אויפן קאָפּ, מענטש, איז דען דיין האַרץ פול מיט איר? דו נעמסט און פאַרגעסט זי, צוליב אומבאַקאַנטע דרשות און צוליב דעם קינד אונטערן אויטאָמאָביל און דער גאסן-פרויען־רעגן. אַזוי איז עס דאָך.

— פאַרגעסן —

— מענטש, האָסטו זיך אויפגעכאַפּט? אויב אַזוי, איז נאָך נישט צו שפּעט, מענטש! פּעטער! בעסער, דו זאָלסט אויפ-

וואַכן פון זיך אַליין, איידער אַן אַנדערער זאָל דיך אָפּגיסן מיט קאַלטן. יונג, ביסט, הייסט עס, געקומען צו זיך?

— אָבער פּעטער איז געווען פאַרזונקען אין זיך אַליין און איט נישט געהערט. ער האָט געזאָגט:

— איך טו תּפילה צו איר. אָבער צי האָב איך זי ליב?

— מענטש!

— שאַ, שווייג, פּאַול, ווי גאָט איז דיר ליב, אויב איך וועל זי פאַרלירן, טאָ וואָס וועט ווערן מיט מיר? ווו וועל איך מיר אַהינטון? — הער נאָר, זי וואַרט דאָך. וואָס טוען מיר דאָ איצט! איך רעד און זי וואַרט. שנעל! שנעל! דער אויטאָ שטייט אונטן.

— זיי געזונט, פּעטער.

— יאָ, גייסטו נישט מיט מיט אונז, זיך געזעגענען מיט אַנגאַן?

— דאָס איז דאָך נישט נויטיק. אין אַ דריי, פיר וואָכן אַרום. אַלזאָ, דו אַלטער יונג, וואָס? זיי גליקלעך. שרייב אַן אַמאָל אַ בריוול, און וואָס נאָך זאָגט מען?

— הער, ס'איז נאָך גענוג צייט. זי האָט מיר אַזוי שטאַרק געבעטן וועגן דעם. פאָר מיט אונז מיט, פּאַול.

— וואָלסט געוואָלט?

— ער פרעגט נאָך.

— ניין, גוטער ברודער, ניין, ספּאַסט מיר נישט. זייט זשע אַביסל אַליין מיט זיך. דו וועסט מיר אָבער שרייבן, יאָ? נאָך איידער איר וועט קומען קיין ביאַריץ. פון וועג. ביז וואַנענט האָט איר נאָך היינט בדעה צו פאָרן?

— היינט? בלויז קיין וויימאַר. מאָרגן קיין באַמבערג, אַנגאַ וויל נישט פאָרן קיין גרויסע שטרעקעס מיטן אויטאָ פאַראַמאָל.

— אַלזאָ, שוין! לעבעדיק, מיין פריינט, פאָר געזונט, זיי גליקלעך.

— איך וויל דאָ פאַרשליסן, פּאַול, קום.

— ווייסט וואָס, גוטער ברודער, לאָז־זשע מיר איבער די

פֿליסלען. וואָס? איך וועל אַמאָל אַריינקומען אַ קוק טאָן. אַריינ־כאַפּן זיך אַמאָל אין דער דירה אויך, אַ קוק טאָן, וואָס די גנבים האָבן צוגענומען. גיב אַהער, און גיי, גיי. איך וועל נאָך אַביסל איבערבלייבן, דערנאָך וועל איך פֿאַרשליסן.

— יאָ, דו ווילסט?... זיי געזונט, פּאָל.

— נו, קום־זשע צו, מענטש איינער!

און פּאָל האָט אַרומגענומען פּעטערן. פּאָל האָט פּעטערן שטאַרק צוגעדריקט צו זיך. ער האָט אים געטרייסלט די אַקסלען, ער האָט געלאַכט. פּעסטע האַרטע אָרעמס האָט ער געהאַט, פּאָל, זיין קאַרק האָט געשמעקט, ווי ביי אַ קינד. אַדיע, אַדיע, זיי דאָך שטיל. איך לאָז שוין אָפּ. דו וועסט באַלד גיין צו איר. אַזאַ אומגעדולד. מענטשן־קינד! וועסט דאָך זי האָבן אַסאַך וואָכן, איינגאַנצן פֿאַר זיך אַליין. נו, גראָד נישט! — איך הער דיין האַרץ, דו, דיין האַרץ קלאַפּט. אַ מענלעך האַרץ איז אַנדערש. האַרט, קורץ. האָסטו דאָך נישט קיין שרעק, אַלטער? איז פּאָל נישטאָ דען? פּאָל וועט אַכטונג געבן. עס וועט דיר גאָרנישט געשען, קיין האָר פֿון קאָפּ וועט דיר נישט גע־קרימט ווערן.

פּעטערל, שווייגנדיק און פֿאַרטראַכט, שטייט דער יונגער פּעטערל אין זיין פֿריינטס אָרעמס. אַ שטייפֿער מבולבלער יונג, שטאַרק זיין, מענלעך זיין, פּעטער, אַ מאַן איז אַ מאַן, אַ מאַן יאָמערט נישט, אַ מאַן שרעקט זיך נישט!

— אַך, איך וואָלט אַמאָל נישט געוואָלט זיין קיין מאַן—

אַ משוגענער געדאַנק! און די פֿרוי וואַרט. אָ, ער וועט מוזן האָבן אין זיך מער מאַן, איידער ער איז עס! אַוועק, דו אַלט ווייב אין מענער־האַרץ. שלינג אַראָפּ. אַ וואָרטשע־ריי אין מאָגן! דאָס בלוט האָט מורא — הו! דאָס בלוט, נישט ער, פּעטער, די נשמה, דאָס בלוט גליווערט — אָ! אַ שווידערלעך געפֿיל, ווען דאָס הייסע בלוט גליווערט אַזוי!... אָ! אָה, לאָז מיך שוין אָפּ. עס מאַכט מיך נישט שטאַרק, פּאָל, נישט שטאַרק, ווען איך שפּיר דיינע אָרעמס. איך ווער דערשטיקט, מיינע

קני! איך פאַל דאָך אום. וואָס פעסטער דו האַלסט מיך — — פאַרליר איך אַלץ מער די ערד אונטער זיך...

פאול האָט אים כמעט אָפּגעשטויסן פון זיך. ער האָט זיך אויסגעדרייט. פעטער איז געלאָפן אונטן איבער דעם הויף, ער האָט נישט אַרויפגעקוקט, זיך נישט אומגעקוקט הינטערווייליעכץ.

אין אויטאָמאָביל. שנעל! דער יונגער שאָפער האָט שטײַלענדיק אַ דריק געטון דעם פעדאַל. אויף דער חתונה-רייזע. ס'איז נישטאָ קיין צו גרויסע געשווינדקייט. ווייטע שטחים. וועלדער, קאָרן, טייכן, שפּיצן, בערג, אויסגעשטערנטע נעבט, שלאָפנדיקע דערפער, רוישנדיקע שטעט.

און פאול האָט נאָך אַלץ נאָכגעקוקט פעטערן. איין שעה, צוויי שעה. עס האָט אָנגעהויבן טונקל צו ווערן. איזאָלדעס קעץ האָבן זיך געדראַפעט אויף די קראַטעס, און איינע פון זיי האָט געוואָרפן; זי איז געווען אומרויק, ס'האָט זי געשטויסן און געקראַמפט. זי האָט געשריגן, דער אור-געשריי פון דער ליבע. ליבע? באַה, — תאווה און אינסטינקט! דראַנג און ליידנשאַפט!..

פאול האָט אים נאָך אַלץ נאָכגעקוקט. איצט, צי זענען זיי שוין אין האַלע איצט? און קעזען, די אַלטע בריק, שטיינערנע בויגנס, אונטער די שטערן איז די סאַלע אַזוי שיין, שטראָמענדע וואַסערן, שטילע ברעגעס, צעפאַלנדיקע פעסטונגען. ווי שפעט איז שוין? דער רויטער אויטאָ גליטשט זיך שווייגנדיק איבערן ווייסן שאָסיי. וועלדער פאַרייניקן זיך איבער אים. און אין דער טונקלקייט ציט ער זי צו צו זיך, פעטער אַננאַן. און איצט גיט זי נאָך. ענדלעך, ענדלעך. אַננאַ! דו גיסט נאָך, אַננאַ? דו, ווייב,— — יאָ, אַננאַ דערבאַרעמט זיך, יאָ, זי גיט אים איר מויל, יאָ, דעם האַלז, יאָ! די קליינע ברוסטן! און ער דאַרף זיך אַראָפּבויגן צו איר. זי דריקט צו זיינע ליפּן צו איר האַרץ, דאָס נאַקעטע פלייש...

גלאָצט פאול מיט די אויגן; און אַ ניי בילד בלענדט-אויף. דער מאַרקפּלאַץ. ווייַמאַר, ערבפּרינץ, די פירשן-צימערס. אַ רחבותדיק בעט מיט אַ געל-זיידענע דעק. גרויסע, הויכע גייס-

טער גייען אַרויס און אַריין, אַריין און אַרויס... ליבע, ליידנשאַפֿט, פֿאַרייניקונג, ערשט שטייט אויף דאָס טויטע תּחית המתים. קיין פֿאַרגאַנגענהייט איז שוין מער נישטאָ, די דאָזיקע שעה איז מעשה בראשית, דער אָנהויב פֿון דער וועלט. פּעטער נעמט אַרום אַננאַן. אַננאַ נעמט-אויף פּעטערן. פֿלייש! פֿלייש! און תּאווה ביז אויסגיין. אַלצדינג. איז דאָס ערשטע מאָל!...

פּאַול האָט צוגעהאַקט די טיר היטער זיך. עס איז געווען עלף אַזייגער בייַנאַכט, אַ הייסע, דושנע נאַכט אין שטאָט. די קעץ האָבן אין זייער אומגעשטילטן, אומאָפּגעשוואַכטן באַגער נישט אויפֿגעהערט אַראָפּצווויינען אין הויף אַריין. זיין מאָגן האָט אים אַ ברום געטון. צו אַלדע רוחות? פֿאַרמיטאָג — האָ! — חתונה-מאָלצייט — דער שנייאיקער ים-ראַק, די שוואַרצע סאַרנע, דער ווין. אָבער נאָך צוועלף שעה פֿאַרדייאונג האָט דער הונגער שוין ווידער געברומט אין בויך. פֿאַסקודנער בויך. ער שאַפֿט די געזעצן פֿון לעבן. וואָס איז פּאַול? — אַ פֿאַרמשפּטער. ער וויל זיין אונטער בוימער, באַשווערן די שטערן אין הימל, הערן דאָס וואַסער רוישן, און די גרויליצ אַלמאַכט פֿון בויך שטופּט אים נידערטרעכטיק אַריין אין אַ קנייפּע. ביר. קימל, יאָ, קימל, ווי הייס עס זאָל אים נישט זיין. און אַרבעס. אָך יאָ, פֿריילן, אַרבעס וויל איך. אויפֿגעוואַרעמט? נאָך בעסער. טאָ איז וואָס, אַז צוועלף אַזייגער? ווען מיך הונגערט צוועלף אַזייגער, הונגערט מיך. אַ שיין קינד דאָרטן. לאָז דאָרטן זיצן דיין מאַקס, דער פּאַקראַקע, זעסט נישט, ער צעקריכט דאָך דיר אין די הענט. זע נאָר, אַ פּאָר פֿיס, ווי די בייגל פֿון זייגע לענדן. וואָס וועסטו דען האָבן פֿון אים? אַננאַ הייסטו?! אוי, אַ געלעכטער בנאמנות, אַננאַ הייסטו! דאָס איז אַן ענין! הער נאָר, היינט שלאָפֿסטו מיט מיר. ווייסט נישט, וואָס אַ מאַן איז, אויב דו ביסט נאָך מיט מיר נישט געשלאָפֿן! אָט האָסטו! טרינק! אַ זיסן? פֿריילן, האָט עץ קאַקאַאָ-ליקער? אָבער דאָס גאַנצע פֿלעשל. נו, אַנוף, טרינק! ממתקים, פֿריילן? האָסט מורא? אָט האָסטו ממתקים. מער, וויפֿל דו מיינסט, אַז ס'איז דאָ ממתקים אויף דער וועלט. טרינק אויס, אַננאַ, טרינק. כ'האָב דיך ליב, אַ שיינער נאָמען:

אַננאַ. נעם דאָס פּלעשל אין מויל. וואָס ווילסטו, מענטש? דאָס איז דיינע? פון מיינטוועגן. ביז מאָרגן אינדערפרי, צרום אַכט אַזייגער, איז זי אָבער מיינע! וועל איך זי דיר אָפּשיקן. וואָס? האָט דער מענטש עפּעס געזאָגט? — ווו איז ער שוין? האַ? זעט ער שוין? ער ליגט שוין! נו, מאַרש, טראָג זיך אַננאַ! מאַרש, אַננאַ! גייען מיר! דאָס איז אויך אַ „באַשיצער“, אַננאַ? לאָזט אים ליגן! דו ביסט מיינע! זאָלסטו מיר קענען!...

די ציינער האָבן געקריצט. פינגער ווי שטאָל. אַ מיידל גיט זיך איבער, זי זיפּצט שוין — אַאַה, — ווי זי טוט אַ פאַל אַריין אין אויטאָ! זי לעכצט שוין — אַאַה! — זי צעלייגט זיך שוין.

הײַ — — דאָס ווייב הייסט אַננאַ!

דאָס זענען געווען די גרויסע טעג. זיי האָבן זיך גאָרנישט געוואָלט ענדיקן.

ער איז שפּעט אויפגעשטאַנען, פּאַול, די פּאָלשע אַגבאַ איז געשלאָפן, און ער האָט זי נישט אויפגעוועקט, זי איז פאַרשלאָפן איר פּאַק-טיש, לעבנסמיטל-אָפּטיילונג ביי טיך. עס איז געווען ניין אַזייגער, זי האָט נאָך גאַנץ טיף געאָטעמט. שווייס איז איר געשטאַנען אויף די ליפּן. זי איז געווען אויפגעדעקט, אַ בלאַס מאָגער מיידל. דאָס איז געווען פּאַולס אַ וווינונג. אַ גאַס מיט ביימער, אַ שטילע אָנגענעמע גאַס, די דירה האָט געהערט צו אַ פרוי, אַן אַלמנה נאָך אַן אַלטן פּאַסטער. זי האָט פאַרשטאַנען די וועלט. אין אירע צייטן אַמאָל איז געווען אַ ביסל גרינגער, אַביסל לייכטער האָבן געהאַט די יינגען, די מעטאָדן פון די פּאָליציאַנטן זענען נאָך געווען פּרימיטיווער און נישט סיסטעמאַטיש. דאַמאָלס איז כאַפּן איינעם זיי נישט אָנגעקומען אַזוי לייכט. זי האָט זייער שטאַרק פיינט געהאַט די „בלויע”, זי וואָלט די יינגען, וואָס ביי איר, פאַרטיידיקט מיט פויסטן און רעוואָלווערן קעגן די „פּאָליפּן”.

— נו, מוטער, — האָט פּאַול געזאָגט — טו זשע אַ קוק אויף דער קליינער, ווען זי וועט אויפשטיין. נאַ, גיב איר אָט דאָס. נאָכאַמאָל קומען זאָל זי נישט. איך גיי שוין אַוועק, צום

זייגער. טאָמער פרעגט עמעצער — דו ווייסט נישט. בין אַוועק־געפאָרן. האַנאָווער, ווו די ווילסט, איך וויל זיך נישט זען מיט קיינעם, וויל איצט נישט אַרבעטן מיט זיי. אַדיע, מוטער. זייַ געזונט.

צען אזייגער. צוועלף שעה נאָך ביז עס וועט ווידער פינ־סטער ווערן. די נאַכט איז ווי אַ באַהעלטעניש, וואָס מען קריכט אַריין אין איר, ווי אַ ליידנדיקע בהמה. אין ליכט איז מען אומבאַהאָלפן און פאַרראַטן, אַלע זעען: מורא האָט ער, די מורא טרייבט אים? וואָס איז מיט אים — מאָרד, גזלה?... ביי טאָג שעמט מען זיך. די טאָג־געשפענסטער זענען בייזער, ווי די אָנאויגנדיקע, בליִנדע פון דער נאַכט. זיי קרימען זיך און מאַכן האַוואַיעס, אָבער די גייסטער פון דער נאַכט זענען דאָך אָנגע־נעם און שטום. אין אַן אָפּטיילונג פון גאַראַזש איז ער פאַרשטיי־בערט געזעסן אויפן אויטאָ־באָדן, מיטן קאָפּ אויפן אויסבעטעכץ— אָ — פאַרפומירט זענען די ווענט! וואָס פאַר אַ פרויען האָט ער דאָ געבראַכט צוליב זיין תאווה! שיינע מיידלעך, צייַ־טיקע, זיס־וועלקנדיקע האָט ער פין דאַנעט אַוועקגעטראָגן, אויף וואַלד־וועגן, אויף פיעניעס, ביימער זענען געשטאַנען אי־בער זיי אויף דער וואַך, און געשאָטן נאָדלען, בלעטער אויף זיין נאַקעטער פלייצע. ווען ער האָט אויפגעאָטעמט האָט גע־שריגן אַ סאָווע, אַ דאַקס האָט געשאָרכט אין די בלעטער. און שטערן האָבן זיך פאַרטונקלט. פלעדערמייז האָבן שטילשווייגנ־דיק געשוועבט איבער אים... און ערשט שטייען זיי אַן אויגנבליק אין מיטן פון לבנה־ראַנד. די האָניק־געלע לבנה שטייט אין האָריזאָנט איבער די ווייצנפעלדער; די לבנה, באַזילבערט, קליין ווייך אין זעניט איבער די שטילע אָזערעס, און זיי טובלען צוויי ליכט־וועזנס אין די וואַרעמע וואַסערן, קאַרפּן כאַפּן זיך אויף אין דעם שליים, דאָס מיידל טוט אַ געשריי. אַן אוראַלטער גליטשט זיך דורך די שענקלעך אין אַ שטורמישע ליידנ־שאַפט נעמט זי אַרום. אַזאַ ריח האָט געהאַט די אויסבעטעכץ פון אויטאָמאָביל. אָבער דורך דער שפּאַרע פון טיר האָט זיך ער טאָג אַריינגעריסן. ס'איז שוין געווען נאָך מיטאָג. מ'דאַרף

עפּעס עסן. הון, רינדערן פלייש מאַכט שווער דאָס בלוט. פּרוכטן, ווייסער וויין. אינערלעך ווערן העל, ליכטיק. נישט אָנפילן זיך מיט טונקעלע עסנס. אַ צאַרט יונג הינדל, ניין, קיין האָן נישט, ווייל דער יונגסטער האָן איז שוין תאוותדיק. ניין, אַן אומשולדיק־געבליבן הינדעלע.

דאָס איז אַ פיינער האָטעל, וואָס? דער זאַל איז אָפן צום גאָרטן. אַלצדינג איז בלוי פון האָרטענזיעס, אַ שטילע אָנגענעמע בלויקייט, גלעטנדיקע, ווייכע בלויקייט. אַ בלויקייט פאַר בלאָנדינען מיט לאַנגע האָר. אויגעניע, דאָס איז געווען אויגעניע, העל־בלאָנד ווי ווייץ, די האָר ביז איבער דער שניי־ווייסע טאַליע, תמיד אין בלויען, פון הוט און קלייד ביז צום לייבל און העמד. זיי האָבן מיך אָנגעקוקט. אַ שיינער ברונעט. זיי האָבן געשמייכלט איבער זייערע גלאָז, הינטער זייערע באַגלייטער. צי וועט עס מיר אָפּגילטן אָדער — — דאַנק — איך בין נישט געשטימט. ווייס פלייש. היינט איז דער טאָג פון ווייס, שטאַרק פלייש, דו, מיין טייערער, ביסט געל, ביסט נישט האַרט, ביסט נאָכגיביק אין פלייש; דיין ריח איז אַ צו שווערער, אויב דו ווילסט וואַרטן, מאָרגן אפשר. אפשר. איך קען דיר נישט צוזאָגן. זי טראָגט אַ רויטע רויז ביים מויל... אַך, דו אוצרל מיינס, און דיין פריינט ליבט דיך אַזוי שטאַרק. דו האָסט אים שוין?... צי איז עס נישט צום ברעכן, אַז איינער, קוים טוען זיי אַ קוק אויף אים, לויפט זיי שוין די סלינע איבערן מויל, און זיי מוזן פאַרדרייען מיט די פיס, אין אַ צווייטער — — איך וועל נעמען און מיך לאָזן אָפּגאָלן דעם קאָפּ און מיך אָפּשוואַרצן די ציין.

פיר אַזייגער ערשט. באַכאַמאַל מאָקקאַ? דאָס וועט געבן נאָך אַ האַלבע שעה. איך וואָלט דאָך געקענט גיין ערגעץ און פאַרפירן עפּעס אַ סקאַנדאַלכל, אָנמאַכן אַ געשלעג, מעסער, שיסעריי. אָדער אַוועקפאָרן מיטן אויטאָ. ביינאַכט קען איך זיין לעבן ים, באָדן זיך, שווימען, אַוועקשווימען, אַוועק, אַוועק. ווייטער, ווייטער, און קיינמאָל שוין נישט קומען צוריק, דער לייכטטורם שלאָגט ביז דענעמאַרק, און דאָ ווערט מען איינגעזונקען.

מ׳זינקט. — אָדער גאָר קיין לידיע. מאַכן סקאַנדאַלן, שלאָגן זיך, קאָפּיען, ביי מערין אין דאָ אָפּיום-ליולקעס. אַ פּערנעט בראַנקאַ, אָבער! און פּאַפּיראָסן. אָ, מיין ייִנגל, ליבער ייִנגל, האָסטו עגיפּטישע? אָ, אָ, זאַני באַי...

בערלין שטינקט. לופט; מען דערשטיקט דאָך דאָ דאָס פּאַרקלעמטע האַרץ! פּונקט ווי פאַר אַן עקזאַמען, ווי ביי דער ערשטער ריכטיקער פרוי — נאָך אַזויפיל קליינע מיידלעך, וואָס שפּילן זיך בלויז. די זון שטייט נאָך הויך איבער שאַרלאָטנבורג און ערשט קומען זיי שוין אַוודאי אָן אין באַמבערג. זיי זענען שוין אַריינגעקומען. זיי גייען שוין אַרויף צום דאָם. פּעטער זאָגט — — וואָס זאָגט פּעטער? יאָ, וואָס זאָגט אַ שטייגער פּעטער אין דעם אויגנבליק?... צי עקזיסטירט נאָך פאַר אים אַ דאָם און סטאַטועס, — נאָך אָט דער נאַכט, ליבע-נאַכט, ערשטער נאַכט? און זי שפּאַרט זיך אָן אָן אים. באַצווונגען איז אַנגאַ. אַנגאַ האָט זיך איבערגעגעבן. פלייש אין פלייש...

אַלקאָהאָל אין דער שיין פון דער זון — דאָס איז גוט! פּפוי! דאָס קינסטלעכע, אומנאַטירלעכע ליכט מאַכט אים ערשט גיפטיק און באַרוישנדיק! אַזאַ מין „קאַבלער“ נאָכמיטאָג-צייט, אָדער אַ „גרענאַדינע“. אין טולאָן, דאָרטן האָב איך געזויפט גראַנאַדינעס אויפן בולוואַר קראָנשטאַט, און זיי האָבן געקענט אויפוועקן אַ טויטן. פאַנכאָן די מאַטראָזן-הור — פון דער רעכטער זייט איינער, פון דער לינקער זייט איינער, צוויי זיסע מאַטראָזן פון קרייצער ביים פּאָרט — און ווען איך האָב מיך צוגעטשעפּעט אַלס פערטער, איז ערשט געווען פּאַרטיק דער קאָמפּלעט, זי האָט געהאַט אַ שוועסטער, זי האָט אונז מאַסירט, זי האָט די קונץ געלערנט אין מאַראָקאָ. אָך, דאָס איז געווען אַ תענוג איבער אַלע תענוגים, אַ געסט איז בערלין, אַ הינער שטייג, יעדע זאַך איז דאָ אַ זינד, אַן עבירה. עקלהאַפטע קריסטלעכע זינד. עון דאָ אונטן איז אַלצדינג שטראָמענדיקע נאַטור, פּרוכטבאַרע, בליענדיקע נאַטירלעכע נאַטור. איך ווער דאָך אומפּאַטענט. אויב עס איז נישט קיין נאַטור. דאָס, וואָס מען רופט דאָ אַן ראַפינעריע, דאָס שלאָגט מיך בלויז צום ברעכן,

עס קריכט מיר ממש אין האַלז. אָבער ווען דאָס איז די אמתע ליידנשאַפט, די נאַטור, דער איבערפלוס פון בלוט און זאַפט, וועט ער מיטמאַכן, מיין מוטערס קליינער, טייערער זינדל, פּאַולקע, פּאַולינאַ, דער קליינער ווילדער האָן, דאָס ביקל, אויף דער פּאַשע, דער צעלאָזענער יינגאַטש!

מיטאַמאָל האָט אים ווידער אָנגעכאַפּט די מורא ביים נאַקן. ער האָט גאָרנישט געזען און זי האָט אים געשטויסן. ער איז געשפּרונגען און געפאַלן איבער זיך אַליין, איבער געשפּענסטער. עפּעס מוראדיקס איז געשען — אומעטום — און די כוואַליע טרעפן אים טיף אין דער נשמה. וואָס אַזעלכעס קומט דאָ פאָר — אין דרויסן — אַרום אים?... פּאַול! רופן אים שטימען פון אַלע זייטן. אַזוי פיל מענטשן קענען אים. ער לויפט זיי פאַרביי, ער מיידט זיי אויס, לאַכט זיגלאָז, ווינקט אין חלל אַריין. טיילמאָל שטעלט ער זיך אָפּ און רעדט צו זיך אַליין. ער רעדט שנעל, לאַכנדיק און געמיין, ער הערט און ער זעט אַ רעדנדיקן מויל, גלאָצט אַריין געדאַנקענלאָז אין אַ פאַרליבטן פּנים קעגן אים — שיין מיידל! אַ פייגער יינג! — ער לאָזט זיי שטיין... זי האָט אים אַ טרייסל געטון, די קאַלטע האַנט אויפן נאַקן, אַן אייז-קאַלטע האַנט, עס שוידערט אים ביז אין מאַרך. אָבער מיטאַמאָל ווערט ער רויק און שטיל. די רויקייט גיסט זיך איבער אים, זאַפּט זיך איין אין אַלע זיינע קעמערלעך, די שרעק אַנטלויפט פון אים. ער ווערט אויסגעלייזט פון דערדאָזיקער פּיין, אַ רויקייט שפּרייט זיך אויס. זע נאָר, פּאַול, צוויי רויטע קירכעס, אַ גרויסע און אַ קליינע, קוקן אים אָן. עס איז דער נאַזאַרעט-קירכענפּלאַץ. עס איז די שול-גאַס. די פאַרנאַכטיקע זון פאַרגיסט אים און דאָס הויז מיט ראָזן ליכט און אויף דער וועלט איז פּלוצלינג זומער-לעב געוואָרן.

אַכט אַזייגער. דאָס הויז איז שוין געשלאָסן. פּוכאַלקאַ דער לאַטע-שוסטער אין קעלער, וואָס איז אויך אַ פּאָרטיער — ער האָט בעבלעך פאַר דעם פענצטער און זיסע אַרבעס, זיי האָבן געבליט, דער אַרבעס האָט געשמעקט זייער, זייער שטיל. פּאַול האָט זיך אַ טאַפּ געטון אין דער הינטערקעשענע. דאָ איז

געווען דער רעוואָלווער. לינקס האָט ער געהאַט די שליסלען, פעטערס שליסלען פון הויז. און ווען ער איז שוין אויבן אויפן פערטן שטאָק, בלייבט ער שטיין אָפּצואָטעמען. משוגע ווילד איז ער אַרויפגעלאָפן אויבן, זעקס און ניינציק טרעפ; די מורא די מורא, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט אונטן, וועלכע האָט אים נאָכגעיאָגט, נאָכגעלאָפן, ווייטער, ווייטער, אָנגעפאַלן, אָנגעכאַפּט, געוואָרגן! די דאָזיקע טיר איז ווי אַ מאַוזאָליי; אינעווייניק איז אַלצדינג טויט, ליידיק, אָן אַ נשמה. אַפילו לינאַ איז אויף אור-לויב. די צימערן זענען קברים-גריבער, יעדע זאַך אינעווייניק — אַ מומיע, בלויז די געשטאַלט פון לעבן איז נאָך דאָ. אָבער אונטער דער מאַסקע איז אַש, שטויב, צעפוילעניש. אָבער ער האָט אויפגעשלאָסן די טיר. אָ, לייכטזיניקער פעטער, ער האָט נישט צוגעשלאָסן, נאָר בלויז צוגעהאַקט די טיר, ער האָט וועגן קיין שום זאַך נישט געטראַכט. וואָס גייט מיך דאָרט אָן, וואָס עס בלייבט דאָ איבער: אַנגאַ וואָרט דאָך... אָבער וואָס אַזוינס האָט ער געזאָגט? צי האָט ער נישט געשטאַמלט: איך טו תפילה צו איר — יאָ — אָבער צי האָב זי ליב?

ער האָט צוגעהאַקט הינטער זיך די טיר. אומעטום איז נאָך געווען פאַרנאַכטיק. די טירן זענען געשטאַנען אָפן אין דעם פינסטערן קאָרידאָר. די שאַפעס האָבן זיך געטוליעט פינסטער צו די ווענט, די שפיגל זענען געווען פאַרגליווערט ליכט. פון קיך איז נאָך אַלץ אַרויסגעדרינגען אַ ריח פון קאַווע. און ווען ער איז געשטאַנען שטיל, שווייגנדיק — האָט אים אַ שרעקלעך א.מבאַקאַנט גליק אַרומגענומען דאָס האַרץ — ער האָט דער-שפירט לעבן אין דער וווינונג, פעטער איז נאָך דאָ, עס לעבט דאָ פון אים, דאָס פילט מען אין שטוב — — — און ווי ער איז אַזוי געשטאַנען — האָט ער געהערט, ווי עס גראַבלט זיך אין קיך, — די מויז איז געבליבן. ער שלייכט זיך אוועק אַהין, און צוויי קליינע פלינקע שאָטנס האָבן אַ שפרונג געטון פון דעם קיך-טיש. זע נאָר, דער נאַרישער פעטער! נאַריש קינד! ער האָט אַוועקגעלייגט דאָ שטיקלעך ברויט און ווייץ-קערנער. ווו האָט ער דאָ געקראָגן יונגע ווייץ-קערנער פאַר די געסט פון

זיין פאַרלאָזענער וווינונג — און אַ שטיק קעז, אַלצדינג אויף אַ ברעטל, מיט ליבשאַפט צוגעגרייט, ער האָט געטראַכט וועגן די בעלי חיים, ער, וואָס האָט פאַרגעסן אין די מענטשן צוליב דער פרוי. יאָ, ער האָט אים אויך פאַרגעסן, דעם ברודער פאָול. ער דאַרף אים נישט מער. וואָלט נאָך אַנבאַ דאָ געוועזן וואָלט נאָך אפשר אַנדערש געווען, אָבער ער האָט שוין נישט געקענט, מען קען נאָר איינעם ליב האָבן, אַנדערש איז עס נישט די ליבע. ניין, פעטערל, אַנבאַן האָסטו ליב, ווייבער-פלייש האָסטו ליב, און דעריבער — דו ביסט גאָרנישט מתפלל צו איר, דו ווילסט זי פשוט האָבן, דו ווילסט אַריין אין איר, זי איז דער מיטלפונקט פון דיין וועלט. און דאָ ווילסטו הענגען, אָ; ווי דו הענגסט, זאָל דיר וויל באַקומען. פון מיינטוועגן, גייט מיך אָן אַסך. גיי זיך דיין וועג.

ווי שיין עס זענען די דאָזיקע שטובן, דאָס אַלטע מעבל, געדריייטע זיילן, מיט פראַנזן ביי די אויסגעבעטע אָנלענען און באַזעצט מיט פערלמוטער, מיט שנורן-פאַרנומענע פאָרהאַנגען, פאָמפאָניקעס, קוטאַסן — דאָס איז די אַלטע ליבע היים, היימיש גליק, גוטמוטיקע באַקוועמלעכקייט. אָ, דאָס אַלץ איז פאַרזאָן אינמיטן פון דער רוישנדיקער שטאָט! מיאוס! ס'איז קיינמאָל מיאוס נישט געווען. מען האָט געחוזקט איבער דעם, געלאַכט, און געוויצלט זיך! דו שענדלעכער פאָול! צי לעבט דען נישט דאָס אַלץ? צי קען דען דאָס, וואָס עס לעבט, זיין מיאוס? ער האָט זיי געגלעט, דעם פלעמישן בופעט, דאָס האָלץ פון דער קאַנאַפע, און די שאַנק-שויבן פון דער פלאָרענטישער ביבליאָטעק; ער האָט צוגעלייגט דעם פנים צו דעם רויטן פליוש פון די פוירהאַנגען, צו דעם קעלים פון דער עס-צימער-טיר. ער האָט אָנגעטאַפּט דעם לוטער-שטול, ער האָט נישט ליכטיק געמאַכט און אין שטוב איז שוין געוואָרן גוט טונקל. אָט איז דער שרייב-טיש, אויפגערוימט, אָרנטלעך, אויף אים אינדערמיט ליגט אַ בוך. קען מען נאָך לייענען? פּאָעזיע — דאָ פּאָעזיע — ער האָט זיך צעלאַכט: מיין פעטער! בנאמנות, אַ געפרעסטע רויז פאַר אַ לייען-צייכן:

„געבענטשט לעבן. עבודה! מיט פֿאַרמאַטערטע הענט וויל איך פֿאַרטיליקן דאָס ערדישע אין מיר און צו פֿאַרענדיקן הימליש.״

מען דאַרף נישט לאַכן, ניין. פֿאַר אַסאַך איז עס אַ ביטערער ערנסט, אַ הייליקער ערנסט. פּעטער האָט אַזעלכעס אין קאָפּ און ער האָט זיך עס פֿאַרגעזאָגט. ערשט אפשר — ווערט שוין פֿינסטער אין באַמבערג, זיי שטייען ביידע פֿאַר דעם דאָם, אונטן לייכטן־אויף די לאַמטערנעס, און זיי זענען אומגעדולדיק. ערשט דערקענט פּעטער די דאָזיקע פֿרוי. ער דאָט איר קערפּער אין געפֿיל, זיין ריח אין די נערוון, ער טראַכט וועגן גאָרנישט. פּאַול איז ערגעץ ווייט פֿון אים, פֿאַרלוירן, פֿאַרגעסן, ער איז נישטאָ שוין. טאָ צו וואָס בין איך דאָ, פֿאַר וועמען? זיין פֿאַר מיר אַליין, פֿאַר זיך אַליין עקזיסטירן — דאָס איז משוגעת — פֿאַרן מאַן אויך, נישט נאָר פֿאַר דער פֿרוי. דעם מאַנס ווערק — נו, לאַך שוין, גוטער־ברודער! — אַ ווערק! וווּ איז זי, די פֿרוי, וווּ האָב איך זי? ווען מ׳זאָל קענען אַזוי אַ קלאַפּ טון און צעטרייבערן די וועלט, אויפֿשטעלן האַרמאַטן — מלחמה איז דאָך אַ גרויסע זאַך, אַ זאַך פֿאַר מענער, אַסאַך שענער, ווי ליבע. דער גרעסטער תענוג איז, אומצוּוואַרפֿן טורעמס, שיסן אין קאַטעדראַלעס, שטורמען דורך וואָלקנס און רעגענען מיט פֿייער. איך בין אַפֿנים צו שפּעט געבוירן געוואָרן, איך וועל צו פֿרי פֿון דער וועלט גיין. נישטאָ קיין מלחמה. אַ לעבעלעכער יאָר צענדליק... שלעסער צעשמעלצן פֿענצער־פּלאַטעס אין שאַפֿעס אויפֿרייסן, שויבן אַרויסנעמען אָן אַ גערויש, שרענק אויסליידיקן — דאָס איז אַ נעבעכדיקער מענער־שפּאַס, פֿאַרלאַנגווייליקטע מענער טוען טאַקע עפּעס אַזוינס, אָפּגעלעגענער מוט שטעלט זיך איין אין קינדער־סכּנה. וווּ איז דער ציטער און די ליידנשאַפֿט פֿון תאווה, דער אָקסן־קאַמף, די זיסטע שרעק פֿאַרן טויט, דאָס לויערן מיט אַלע חושים, די גליענדיקע קאָנצענטראַציע, דאָס אַנטלויפֿן! ליבע?... באַה?... ליבע איז אַן עסק פֿאַר סעקונדאַנער. ניין, מען מוז טאַקע זיין אַן אַלפֿאָנס, אַן איינברעכער, און פֿאַרוואָס נישט זיין קיין רוצח? שויב מ׳האָט אין זיך גענוג מאַן...

אַך, דו פאַרלאָזענער פּאַול, קליינער איינזאַמער פּאַול אַט דער באַלקאָן, באָדנלאָזער אָפּגרונט. אין דעם נאַכטיקן נעפּל זענען פאַרזונקען די קוימענס, פּעטערס געליבטע אַכט רידיקע קוימענס ביים מערב-האַפן. דער באַלקאָן וויגט זיך אין דעם הייסן ליידיקן חלל, אָ, ווי איינזאַם דו ביסט מיר, פּאַול, קליינער פּאַול, האָסט נאָך נישט געוווּסט דערפון, אָבער איצט — איצט קוקט עס דיך אָן, דאָס ליידיקע אויג, אָן בליק, אָן לעבן; וואָלט עס שוין געווען דער טויט, אָבער די איינזאַמקייט מוז מען איבערלעבן. איצט איז דיר קאַלט, יאָ, קינד, ייִנגל, פייגעלע, קאַלט איז דיר, און קיינער איז נישטאָ, איינער אַליין ביסטו, דו וואָלסט געוויינט, וואָלסטו כאָטש געהערט עפּעס, זאָל זיין כאָטש דיין אייגענער זיפץ, אָבער דו קענסט נישט, ניין, ביסט שוין גרויס און שעמעוודיק און פאַרלעגן ביסטו. זיי זשע מודה, אַז דו ביסט נאָך אַ קינד, אַ פאַרלוירן קינד אין גרויס שרעק.

ער איז צוריק אַרײַנגעלאָפן אין שטוב און זיך אַוועקגעזעצט ביים שרייב-טיש, ער האָט אַוועקגעלייגט דעם קאָפּ אויף אַ שרייב-אונטערלאָגפונלעש-פאַש, עס איז געווען ווייך און איידל, ווי סאַמעט, ניין, ווי מענטשלעך לייב. פּעטער? ר'האָט געפרעגט עפּעס. ניין, מיידליש לייב איז אַזוי. ווי אַזוי איז מענער-לייב? פּאַול האָט זיך אַליין אַ גלעט געטון, ר'האָט זיך גאָרנישט געקענט, אָ, שיין איז עס, ווייך זענען דיינע באַקן, פּאַול, ראַזירט, דיינע ליפּן זענען גלאַט, אויף דיין האַנט דאָס ווייסע לייב — צי קען דען מיידל-לייב נאָך צאַרטער זיין? טו אַ קוק אויף דיין ברוסט, ייִנגל, זי הויבט זיך לאַנגזאַם, צי זענען אויגן נישט פאַרשיכורט געוואָרן, בעת זיי זענען געפאַלן אויף איר ווייסקייט? ווער האָט נאָך אויגן פאַר דעם שיינעם פּאַול? פּעטער האָט בלויז אַנגאַן אין די אויגן, ער זעט קיין שום זאַך נישט ווייטער, דער בלינדער פּעטער — —

און מיטאַמאָל האָט דער טעלעפאָן אָנגעהויבן צו קלינגען. ס'האָט געהילכט לאַנג און גרילצנדיק.

— האַלאָ — האָט פּאַול געפּליסטעוט.

אַ פרויען־שטימע האָט זאַכלעך גערעדט:

— ווייט־געשפרעך, פון מייבינגען. וואַרט אונטער ביים אַפּאַראַט. מ׳רופט אייך אַרויס פון מייבינגען.

און דאַן האָט זיך געהערט אַ גערויש, די לופט־פון בערלין ביז מייבינגען, דער וועלט־רוים צווישן מאַרק און טירינגען, דער דראָט אויף ווייטע מיילן געשפאַנט, אויפגעוויקלט פון פּאַולס האַרץ אָן, ביז העט, העט, אַזש צו — —

— האַלאָ! — האָט פּעטער געזאָגט פון דאָרטן... — האַלאָ, ווער איז דאָרט?

אָבער פּאַול האָט געשוויגן. אָן זיין האַרצן האָט זיך געריבן דער דראָט, אין וועלכן עס האָט געציטערט פּעטערס שטימע, ער האָט אַריינגערעדט אין זיין האַרץ, פּאַול האָט געשלונגען און געשלונגען, לסוף האָט זיין האַרץ געזאָגט:

— האַלאָ, פּעטער. דו אַלטער יונג, דאָס בין איך, פּאַול, ביים טעלעפאָן. דאָס איז דאָך קאָמיש, דו, נישט?

— ניין, גאָרנישט קאָמיש. איך — איך —

— נו, אַלזאָ, ברודער, און וואָס הערט זיך? יאָ, איך וואָלט גערן אַ קוק געטון, ווי עס זעט אויס דאָרטן ביי דיר. איך קום נאָר וואָס אַרויף, און מיטאַמאָל קלינגט דער טעלעפאָן, צי איז עס נישט עפּעס אַ פאַרגעפּיל געוועזן, פּעטערל?... אַזוי, רעד־זשע! וואָס איז געשען, טייערער?

— גאָרנישט. איך — ס׳איז מיר פּלוצלונג איינגעפאַלן, כ׳האָב געשפּירט אַ באַדערפעניש דערצו, ווייסט דאָך, די אַלטע שטובן, איך האָב געטראַכט, אפשר, יאָ, אפשר איז עמעצער דאָ. אפשר איז שוין לינאַ צוריקגעקומען, אָדער פּאַול איז גראָד אַרויפגעקומען אַ קוק טון, צי ס׳איז עפּעס נישטאָ פון דער פּאָסט, און סתם אַזוי.

— יאָ, נו, האָט ער טאַקע אַ קוק געטון. ס׳איז אַלץ אין אָרדענונג, אַלטער און — יאָ. זאָג נאָר — — און ווי אַזוי איז אין מייבינגען? און אַנגאַ — — ?

— יאָ, זעסטו, זי האָט נישט געוואָלט פאָרן קיין סאַך.

מיר זענען סך-הכל פאַרפאָרן ביז דאַנעט. יאָ, ערשט שלאָפּט זי שוין — —

— שלאָפט שוין, ס׳איז איצט האַלב ניין, מענטש, נאָך ליכטיקער טאָג אין דרויסן. דו, נו זאָג-זשע מיר, אַזוי פאַרמאַטערט האָסטו זי?

— — — — — —

— ביסט נאָך דאָ? פּעטער? האַלאָ!

— יאָ? פּאָול?

— נאָך אַמאָל, ביטע, איך האָב נישט פאַרשטאַנען.

— האַלאָ! פּעטער! ווו ביסטו ערגעץ? און מאָרגן?

— מאָרגן, יאָ, וועלן מיר פאָרן ווייטער.

— און וואָס מאַכסטו עפּעס, גוטער-ברודער?

— איך זיץ איצט אין דרויסן, פאַרן האָטעל, אין גאָרטן.

בײַ אַננאַן איז נאָך ליכטיק, און מיטאַמאָל איז מיר אײַנגעפאַלן, איך זאָל רעדן מיט בערלין. אין פינף מינוט איז שוין געווען די פאַרבינדונג. איך זיץ ערשט אין דער ביוראָ, איינער אַליין. אין האָטעל איז גאָר ליידיק, אָט זע איך דורך דער גלעזענער טיר, דער שאָפער קומט פון גאַראַזש. ער גייט אַרויף. מסתּמא דאַרף אַננאַ עפּעס באַזאָרגן מיט אים.

— פּעטער!

— יאָ? פּאָול?

— און דו? — ווען גייסטו שלאָפן? דו?

— אָ, איך שטער זי נישט. מיר האָבן באַזונדערע צימערן.

— הער נאָר! פּעטער! דו, הער נאָר, ביסט דו דען — — איז דען אַננאַ נישט — —

— איר רעדט נאָך? — האָט זיך אַרייַנגעמישט דאָס פרײַלן זאָגעלעך, הערשנדיק איבער דעם ערדישן, מען זעט זי כּמעט, מיט אַפּאָר צוגעפּעסטיקטע טרײַבלעך, בלייך איז זי, אָנגעברוגזט, מיט צעריסענע נערוון, אויסגעדאַרט, מיט שפּינען-פינגער, האַלאָ!

נאָך אַמאָל:

— איר רעדט נאָך!

— יאָ, פרייל̈ן, ביטע, פריילן, נאָך אַמאָל דריי מינוט, ביטע זייער!

אַזוי העפלעך איז געווען פּעטערל. פּאָול האָט געגלאָצט צו דער באַלקאָן-טיר. הימל ביז מייניגגען, דער אָוונט-שטערן, וואָס שטייט דאָ איבער טעגעלס קוימענס, שטייט אויך איבערן שלאָס פון מייניגגען. ער וויל עס זאָגן:

— דו, פּעטער, זעסט אויך דעם אָוונט-שטערן?

ניין, ער האָט קיין וואָרט נישט געזאָגט דערפון. דער נאַיווער פּאָול, האָט עס געוואָלט זאָגן, אָבער די מאַלפּישע חרפּה, ס'איז פּשוט אַ געלעכטער.

— אָ, דו לאַכסט, פּאָול, אַלטער פּאָול. איך בעט דיך, זייַ נאָך אַביסל ביי מיר שטובן, יאָ? ווו זיצסטו, ביים שרייב-טיש? איך האָב פאַרגעסן דאָס בוך, וואָס ליגט דאָרטן. ניין, שיק עס מיר נישט. איך האָב שוין נישט קיין געדולד צו לייענען.

— פאַרוואָס האָסטו נישט קיין געדולד, מענטש? צוליב איר אפשר, האַ? צי ביסטו, דו ביסט — — נו, זאָג-זשע מיר פּאָרט, וואָס איז מיט דיר? מענטשנקינד!

— צי ביסטו גליקלעך, דו אַלטער?...

דער שטח האָט געזונגען אין דראָט. ביידע האָבן געהערט דעם ציטערנדיקן געוויש פון דער אומענדלעכקייט, הארץ און הארץ זענען געווען די פּאָלן, די עקן, די וועלט-אַקס איז דורכגעגאַנגען דורך זיי, פּעטער און פּאָול, אַרום זיי האָט זיך איצט געדרייט די גאַנצע וועלט, אָבער זיי ביידע קענען זיך נישט דערגרייכן.

— פּעטער?

— יאָ? — פּאָול?

— נו, מענטש, נו, זיי-זשע דאָך מוטיק. לאָז-זשע נישט אַראָפּ דעם קאָפּ. וואָס האָסטו דען?

— יאָ, פּאָול, שוין, אַ גוטע נאַכט.

— וואָס טוסטו אַצינד?

— עס איז דאָך נאָך פרי. כ׳וועל נאָך אַביסל אַרויסגיין און זיך אַוועקזעצן אויף דער באַנק אין גאָרטן. אַן אַלטער זיצט דאָרטן לעבן מיר. ער דערציילט מיר פון זיינע דריי זין, וואָס זענען אומגעקומען אין דער מלחמה. ביי אים איז עס נאָך, ווי עס וואָלט נעכטן געשען. וואָס איז דען צען יאָר, פאַול? איין טאָג קען זיין לענגער, אַ נאַכט אייביק — —

— האַלאָ! פאַול! ביסטו נאָך דאָ? פאַול?

די אויסגעדאַרטע בלייבע פריילן:

— איר רעדט נאָך?

— אָך־יאָ, פריילן, נו, זאָל אייך נישט דאַרן דעם קאָפּ פאַר אונז. האַלאָ, פעטער, אָבער אַצינד, ברודער, זאָג נאָר, ווו, למשל, קען איך דיר טרעפן מאָרגן? ווי ווייט ווילט איר פאָרן מאָרגן? אייערנעכטן ביינאַכט, יאָ, ס׳איז געווען פיין, דאָס איז דאָך געווען אַ שטיקל עסק. נעכטן, געהאַט אַ מיידל אין בעט, יאָ, ווייסטו, און זי האָט געהייסן — קאָמיש. נו, ס׳איז אַ נאַרישקייט. ניין! מוזט אין גיכן קומען צוריק, הערסט, דו יונג, מיין אַלטער. וועלן מיר ווידער אַוועקפאָרן ערגעץ. ס׳אַרט דיר דאָך גאָרנישט. וועסט׳אָך נישט לאָזן פאַולן פאַלן, אַפילו ווען ער — — וואָס ברודערקע? ביסט אַ פיינער חברה־מאַן, האַלאָ, ביסט נאָך דאָ? מענטש? וואָס, ביסט שוין אַוועק? איך וואָלט דאָך געקענט מיטנעמען אַ מיידל? אויב דו אַליין — — וואָס, איז ביי דיר דען נישט גלייך, דו — — —

ס׳האָט געקנאַקט, געראַוישט אין דרויסן; ווייט, אין מיינינגען האָט זיך איבערגעריסן.

— האַלאָ! פעטערל! אָבער זאָג מיר נאָך בלויז איין זאַך — ביסטו דען — — ווו ביסטו — —

— דער צווייטער האָט אַוועקגעלייגט דאָס טרייבל — האָט געמאָלדן דאָס פריילן פון דער טעלעפאָן־סטאַציע און זיי פאַנאַנדערגעשיידט. מיינינגען איז פאַרזונקען געוואָרן אין רוים. איינזאַם איז פאַול געבליבן אויף דער זייט. פאָלאַר־איינזאַמקייט און קעלט. אין דרויסן האָט געפינקלט דער אָוונט שטערן —

איבער דעם מײַנינגער שלאָס...

און אָט האָט ער אים געזען, ווי לעבעדיק, דעם גרויסן ייִנגל, ווי ער איז געזעסן אויף דער באַנק אין גאָרטן, און דער אַלטער נעבן אים איז שוין אַוועק. דאָס גאַנצע שטעטל שלאָפט שוין. קעגנאיבער דעם האָטעל איז שטיל, פּעטער גלאָצט און גלאָצט מיט די אויגן. צוויי ליכטיקע פענסטער אויפן ערשטן שטאָק, אַננאַ... די פאָרהאַנגען וויעען אַרויף און אַראָפּ, שוואַך, פּאַמעלעך. זיי וויעען לופט אַרײַן. לופט פון לינדן-בוימער-בליִעכץ, רויזן-לופט. און אַננאַ איז דאָ, ניין, זי שלאָפט נישט, אָבער זי וויל אים נישט האָבן, פּעטערן, ניין, נישט אין איר צימער, ער מוז שלאָפן ווייט, אין אַן אַנדער צימער, זי קען נישט הערן זיין אָטעם. ליבע?... זי דרייט זיך אויס צו אים מיט דער פּלייצע: וואַרט אונטער, שפּעטער, אפשר, וואַרט אונטער, אפשר...

און ער זיצט אונטער איר פענסטער, נעכטן, היינט, אין אַלע אייביקייטן... צי איז זי אַליין?... ווער איז ביי אַננאַן?... אַ קעלנער איז שוין מסתמא געווען ביי איר, ער האָט איר אַרײַנגעגאָסן דעם וויין, און זי האָט געקוקט אויף זיין האַנט, אַ האַרטע, ווייסע באַהאָריקטע האַנט, אַ פעסטע שטאַרקע האַנט פון אַ שוואַרצן מאַן. און אָט צאַפּלט אויף ביי איר דאָס פלייש, דאָס לייב שוידערט אויף: גלעט מיך, דו האַנט! האָט זי אים אַרײַנגעצויגן אין בעט אַרײַן. זי האָט געקלונגען נאָך אייז-וואַסער און ער קומט אַרויף. ער שמייכלט שוין, ער איז שוין צען יאָר קעלנער, פון נעאַפּל ביז קאָפּענהאַגן, ער קען זי שוין, ער ווייסט שוין. דאָס איז שוין אַזוי ווי אַלע מאָל. מ'באַצאָלט אים, אַנדערע מער, אַנדערע ווייניקער. אַ פרוי וועט זיך קיינמאָל נישט קוועלן...

אונטער דעם פענסטער זיצט פּעטער. לינדן און רויזן, האָלונדער שמעקט, ווי מיט מענטש, ליידנשאַפטלעכער מענטש. האָלונדער שפּרייט זיך אויס אין די בייטן. זיינע בליטערלעך גליִען ווייס אין דער טונקלקייט פון בוים. טריט הערן זיך פון דער ווייט. ביים וואָקזאַל קוילערן זיך טויב די רעדער פון אַ צוג, און אַ פייף שניידט זיך אין דער לופט פון אַ לאָקאָמאָטיוו,

וואָס שלעפּט זיך מיט אַ פּאַרע אַרויף אויף די בערג. לאַמטערנעס הענגען צווישן די בלעטער, אַ מאָטאָציקל רוישט פאַרביי, און ס׳איז שוין ווידער שטיל. צען אַזייגער, עלף אַזייגער. דער פּאַר-טיער גייט אַרויס פאַרן טיר און קוקט זיך אַרום. ווו איז ער, דער הער באָס? זיי זענען דאָך חתונה-רייזנדע, באַזונדערע צימערן, נישט געקוקט אויף דעם, דער גאַנצער קאָרידאָר ליגט צווישן זיי. קאָמישע חתונות מאַכט מען היינט. צי זוכט ער נישט אַמאָל עפּעס אַ שאַנס אין שטאָט, ניכיי וואָלט ער מיך געפרעגט, דער אויסגעשלאָסענער מאַן... און דער שאָפער. ער האָט אים געזען אַרויפגיין, צי איז ער שוין אַראָפּגעקומען! זי וועט דאָך פּאַרט נישט!... אָ, דאָס וואָלט געווען אַ חוזק!

פּעטער קורטשעט זיך איין אויף דער באַנק. איצט ווערט אַביסל קילער. צוועלף אַזייגער. אָ, איינזאַמקייט. פּאַולס שטימע איז פאַרקלונגען... צי ביסטו — צי ביסטו גליקלעך?... ער, ער האָט זיך גענומען אַ מיידל, ער האָט זיך געפרייט אין דער נאַכט פון מיין חתונה... וואָס איז דען אין מיר אַזוינס, אַננאַ הערסטו, איך בין דאָך נישט קרעציק, אַננאַ, איך בין קיינמאָל נישט קראַנק געוועזן, דו שטויסט מיך אָפּ פון זיך... נישט געזען, אַננאַ, נישט געהערט. אָבער דאָך, מיין שטאַמלען האָסטו דאָך געהערט — אַך, איך שוואַכער מענטש, וואָס איך בין! און דו זעסט מיך אַזוי עלנט, דערווידער בין איך דיר, אָ, אָבער וואָס אַזוינס האָב איך דיך געטון! אָבער ווען די מוטער זאָל זיך נישט מיאוסן, וואָלכטו?...

ער שאָקלט זיך. עס טוט אים וויי, ער בענקט, פאַר-מיאוסט זיין, אויסגעשלאָסן זיין —... פּאַול זעט אים אַזוי-אָ, ווי ער דרייט זיך, דער אומגליקלעכער נעבעך. נו, מאַרש יינגל, כאַפּט עס דער טייוול, שטעל אַ טריט, לאָז זי ליגן, קום צו מיר! איך וועל זי — —

פּאַול האָט אַ קלאַפּ געטון אין טיש. ער איז צו צום טעלעפאָן, אַראָפּגענומען ס׳טרייבל, און געשריגן:

— לאָז זי פאַרשטונקען ווערן, זאָל זי, די קורווע! דו האָסט געמיינט, אַז זי וועט ווערן אַן אַנדערע! שוטה איינער.

קום בעסער צו מיר — האַלאָ, יאָ, פרײלן, הינטערשטאָטישע סטאַציע, וואָס, ניין, כ׳האָב גאָרנישט געזאָגט, נישט געזידלט אײך. ר׳האָט דאָרטן מסתמא אַ פױגל ערגעץ, פרײלן, איר האָט אים געהערט פּישטשען... הינטער — אָך, יאָ, טײַערסטע, הינטערשטאָטישע. אַלזאָ, ביטע, מײַנינגען — — וואָס ? וואָס ? פון וואַנעט זאָל איך עס װיסן ? נומער ? אַ באַנק אין גאָרטן. אַן אײַנזאַמער טרוימער אין מײַנינגען. נו, זײַט נישט אַזוי בײז, ליבלינג, ווען איר װײסט, וואָס פאַר אַ שײנער מאַנספּערשוין דאָ שטײט בײַם אַפּאַראַט — אַ קושעלע דיר, האַרצעניו... מילא, איז נישט געפּידלט!

מ׳קען נישט דערגרײכן, פּעטערל, ס׳איז צו װײַט פון דאַנעט. אָט זיצסטו, מײַן קלײנער... אָ, ליבער האַרציקער גאָט, חוהין ביסטו פאַרקראָכן! און איך האָב דיך נאָך הינטערגעפירט, אָנשטאָט דעם, וואָס כ׳האָב געדאַרפט אָט דער שטיק נבלה אַ קאָפּ טון אין הינטן אַרײַן, און אַװעקשיקן זי צו אַלדי רוחות, האָלסטו זי דאָך אײנמאָל פטור געוואָרן. אָבער נײן, איך האָב זי נאָך געטריבן צו דיר. איך האָב געזאָגט: ווי גאָט איז דיר ליב, און ציוויל־אַמט און אַ מאָלצײַט און פּאַול אומעטום שטענדיק אינמיטן, פּראָזיט, מזל טוב, צום ווײל דאָס יונגע פּאָר, גרײט זיך צו דער רײזע, חתונה־רײזע. אוי, מ׳קען פּלאַצן פון געלעכטער. פאַרוואָס ביסטו נישט מיטגעפאָרן, פּאַול, מיט דײַן מאַשין. איך וואָלט אים אין אַ שפּאַלט אַרײַנגעיאָגט. דאָס איז אַלץ אײַן חזירײַ. און אָט זיצט ער ערשט אין דער בלאָטע, דאָס אָפּגעגנאַרטע קינד. אַזאַ צרה! זיצט אַלײן. קלינגט אָן, בערלין, די וואױנונג. כ׳האָב אַזוי געבענקט, פּאַול, ס׳איז מיר באַנג, פּאַול, צי ביסטו דאָ, פּאַול...

יאָ, ר׳איז דאָ, פּאַול! ר׳איז דאָ, אַלטעטשקער! שנעל, די מענטש! שנעלער זאָג איך דיר! וואָס זוכסטו נאָך דאָ? און דיר וועט עס אַנטקעגן קומען, אַננאַ, זאָלסט װיסן, װער איך בין, איך װעל דיך אָנלערנען! שיקסט אים אַװעק פון דיר. און װען דו לײגסט זיך אין בעט אַרײַן... האָב איך עס דען נישט באַלד געוווּסט? אויף וואָס האָב איך זיך גערעכט? האָב איך עס דען

ניִשט — — האַלאָ! פּאַול! היי! צי האָסטו ג ע װ אָ ל ט אַזױ?

ער האָט געטון אַ האַק צו די טיר, ער האָט אויך ניִשט פֿאַרשלאָסן. ער איז אַראָפּגעלאָפֿן פֿון די טרעפּ. אויף דעם צווייטן שטאָק איז ער געבליבן שטיין.

— האָסטו עס אפשר, פּאַול, ג ע װ אָ ל ט אַזױ? אַז ער װאָל... הייליקער בּימבאָם, איך װעל דאָך פֿון זינען אַראָפּ.

די גאַס. אַ טאַקסי. שנעלער, שנעלער, אויף אַכציק, קאָלעגע! פֿאָר, פֿאָר! מיט אַכציק. ס'איז דאָך ניִשטאָ קיין מענטש אויפֿן גאַס. װאַרשעװער גאַס. קיין פּאָליציאַנט אין ערגעץ ניִשט. פֿאָרע, פֿאָרע! שנעלער! כ'אײַל זיך זייער, קאָלעגע. סאַנט-בּערענס. מאַך צו. פֿינף און אַכציק. פֿיין. קיין לעבּעדיקן הונט זעט מען דאָך ניִשט אין דער בּרונעם-גאַס. אָט איז די לאַטרינגער, דאָ פֿאָר איך מיט הונדערט. פֿרידריכס-װאַלד. הו, דאָס איז געװען אַמאָל, די זיסע חיה, דאָ האָב איך איר געזאָגט... אַננאַ, האָב איך געזאָגט — — צום טייװל, איך האָב עס אים אַרײַנגעבּראָקט, אָבּער שאַדט ניִשט, איצט װעל איך אים אַרויסשלעפּן.

פּאַול האָט געלאַכט. פּאַול האָט געזונגען. ער האָט אָנגעפּילט, און גוט בּאַקוקט דעם מאָטאָר. אין הויף האָט ער אויסגעפּיפּקעט אַ פּאַפּיראָס אין עטלעכע צי. ער האָט געטון אַ װאָרף אַרײַן זיין טשעמאָדאַן אין װאָגן, אין גאָלן קאָפּ זיך געזעצט בּיים רעדל און—היידאַ! פּאַמעלעך און װייך איז ער אַרויסגעפֿאָרן פֿון גאַראַזש—און פֿאַרגעסן אים צו פֿאַרשליסן, דורך דעם הויף, דעם אַרײַנפֿאָר — אַלע טירן האָט ער געלאָזט אָפֿן. די װאַרשעװער איז געװען ליידיק. כמעט האַלבּע נאַכט. װיפֿל שעה איז ער דאָ איצט געזעסן, אין פּעטערס שטול און טרוימענדיק זיך געװאָרפֿן און געטרייסט! פּאָרלעך האָבּן זיך נאָך לאַנג געװאַקלט פֿאַר די טויערן. ראַדיאָ, טאַנץ-מוזיק פֿון לאָנדאָן. ער איז געפֿאָרן אַהין, אַהין, אָט ער איז שוין אין ליכטערפֿעלד, גערטנער, גאַהילץ, אַ קאָרנפֿעלד און ליכטיקער שטערן. די לבנה איבּער דעלהאַם... ער איז געפֿאָרן און זיך צוגעפּייפּט. אַכציק: דאָס איז גענוג. מיינינגען, אַ קאַצן-שפּרונג. שלאָף, זונעלע

מיינס, שלאָף, שלאָף. קענסט היינט רויק שלאָפן, כ׳וועל באַלד זיין ביי דיר, דיין פּאָל, ס׳איז דאָך דיין פּאַול, האָסט אים נישט פאַרזעצט, נישט פאַרגעסן, האָסט געדופן: פּאָל! און אָט קומט ער, דיין פּאָל, וואַרט אַ ווייל־נקע, אַן אויגנבליק. אָט איז ער שוין, דיין פּאָל...

לבנה און וועלדער, טייכן, ווידער טייכן, און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט: ער האָט זיי געוואָלט הערן, ווי זיי שעפּטשען אין דער נאַכט, רוישן אין דער טונקלקייט. ער האָט געוואָלט הערן דעם ווינט, ווי ער שווימט איבערן קאָרן און די בלעטער־קרוינען אײַנדערהויך. דער רוים האָט געאָטעמט, פאַול האָט אים אײַנגעזויגן אין זיך. זיין האַרץ האָט אויפגעבליט אין אים. ווען ער איז אַרויף אויף אַ בערגל האָט ער געזען אַ געוויטער איבער דעם פליין. עס איז איר נאָכגעלאָפן אַ רעגן, האָט אים דעריאָגט, און אים אַוועקגעטריבן פון דאַנעט. דער טאָג איז אויפגעגאַנגען. די ערד האָט פאַרשטומט, זי האָט אײַנגעהאַלטן דעם אָטעם. די זון האָט דורכגעהאַקט דורך די וואָלקנס און דער טוי איז צערינען געוואָרן. פייגל, פייגל און אַזאַ ריח! דערפער קינדעריש אויסגעלייגט. שטעט ווי חלומות. בריקן פון מעשה־לעך. בערג, וואָס אַ ייִנגל שטעלט זיך פאָר, מיט וועלדער, אין וועלכע עס באַהאַלטן זיך ריטער און אין דעם שלאָס פון טירינגען זיצן די פרינצעסינס ביים פענסטער און וואַרטן, ווי פרויען האָבן אַמאָל ליב געהאַט צו וואַרטן. געבוירן פון אַ וואַנזיניקער פאַנטאַזיע איז געוועזן דער דאָזיקער בלויער וואָגן אָן פערד, וואָס איז געפלויגן דורך אָט דעם מיטלאַלטער, דורך דער לאַנדשאַפט פון פאַרצייטנס, צווישן די ריטער, קאַרליקעס גזלנים און מכשפות, פאַרבלאָנדזשעטע קינדער און גוטע רוחות.

פּאַול האָט זיך צוגעפּייפט אַ ניגון. דריי אַזייגער איז טאָג געוואָרן. איצט איז ער שוין געווען די פינפטע שעה אונטערוועגנס. אין וויימאַר האָט ער געטרונקען קאַווע און אַרומגענומען אַ מיידל, וואָס האָט געטראָגן מילך. אינדערפרי, פאַרמיטאָג איז ער אָנגעקומען אין מייניגען. אין צווייטן האָטעל, ווו ער האָט זיך געפרעגט, האָבן פּעטער באָס און זיין פרוי גענעכטיקט. נעכטן נאָכמיטאָג זענען זיי אַוועקגעפאָרן, אַרויף צו צו. אין דער ריכטונג פון אויבערהויף. מ'האָט גערעדט פון באַמבערג. אַלזאָ — מאַרש!

פּאַול האָט געפרעגט אין יעדן דאָרף, ביי יעדער בענזין-שטעל. יאָ, ער איז געווען אויף זייער שפּור, פּעטערס טונקל-רויט פּאָיסין, ער האָט זיך דערנענטערט צו אים, דערנענטערט — ער האָט פאַרווישט די פיר און צוואַנציק שעה ווייטקייט צווישן זיי, און פּלוצלונג — האָט קיינער נישט געוווּסט פון זיי. אין ערגעץ נישט. אין איינעם אַ דאָרף האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט. די דאַמע האָט געטרינקען לימאָנאַדע, נעכטן קעגן פאַרנאַכט איז עס געווען, דער שאָפער האָט געטרונקען מילך, דער הער איז געגאַנגען אין גאָרטן, די ציג האָט גראָד אַרויסגעטראָגן אירע הינטעלעך אויף דער זון. ער איז צו-היימיש געוואָרן מיט זיי און זיי צוגעזען. אַ שטילער הער, האָט געזאָגט די ווירטין, זי האָט גאָרנישט פאַרגעסן. די דאַמע איז געבליבן אין וואָגאָן, אַ שיינע דאַמע, אַן אויסלענדישע, ניין? ווו האָבן זיי גענעכטיקט ווו? פּאַול! די קריכערישער פּאַול! ער איז נישט געפאָרן דעם זעלביקן אָוונט, אין וועלכן פּעטער האָט גערעדט מיט אים דורכן טעלעפאָן: פּאַול ביסטו דאָ, פּאַול?

ער איז געפאָרן העט-העט איבער די בערג. דורך די פאַרכּשופטע וועלדער, זומער-ווינונגען פול מיט מענטשן, טעניס-פּלעצער, האָטעלן. אַ טונקל-רויטער פּאָיסין? יאָ, היינט אינדערפרי. וווהין? ווער ווייס? נאָר איין דאַמע אַליין מיט אַ שאָפער, קיין שום הער נישט, אַ קעלנער ווייס עס געוויס, ער האָט סערווירט אויף דער טעראַסע דעם פרישטיק. דעם דאָזיקן פרי-

מאָרגן, יאָ, גאַנץ זיכער. פּעטער — גאָט מיינער, ווו איז, פּעטער?...

אָט איז אַ גרויסע שטאָט. שווייַנפורט, ווי? אַזוי פיל האָטעלן... אַזוי פיל אויטאָמאָבילן זענען שוין היינט דורכגעפאָרן, ווער קען דען עפּעס וויסן. דאָך, אפשר, פּאָרט, אַ גרויסער, טונקל-רויטער רייזע-אויטאָמאָביל — — יאָ, אפשר. ניין, געוויס, טונקל-רויט, אַ פראַנצויזישער אויטאָ, אַ דאַמע אַליין — —

וואָס איז מיט פּעטערן?

פּאַול איז אַרומגעפאָרן איבער דער געגנט, ער איז געפאָרן אין דער לענג און אין דער ברייט, עס איז שוין געווען נאָכמיטאָג. ער האָט אָפּגעשטעלט פעלד-זשאַנדאַרן, ער האָט זיך געפרעגט ביי פויערים אין פעלד, פּאָסט-באַאַמטע אויף די ראָווערן; ער האָט אָפּגעהאַלטן אויטאָמאָבילן, ער האָט טעלעפאָנירט קיין באַמבערג אין צוויי האָטעלן, און לסוף איז ער אַרויפגעפאָרן צו אַ קלויסטער. דער קלויסטער פון „פערצן הייליקע" האָט געהאַט ווייסע מויערן, ער איז געשטאַנען אין אַ פאַרצויבערטן וואַלד, אָ, אַן אויסזיכט אונטן אין טאָל! וואָס זעט זיך דאָרטן אַרויס? באַמבערג! ניין, דאָרט זענען זיי נישט. ער האָט זיך אויסגעדרייט און אַראָפּגעפאָרן צוריק, נישט איינהאַלטנדיק דעם טאָרמאָז, אָבער באַלד דערנאָך איז ער ווידער אַרויפגעפאָרן, עס איז געווען אַ קלויסטער מיט אַ קירכע... אָ, זאָגט מיר, כ'בעט אייך, אַ טונקל-רויטער — — דער אַלטער גלח האָט זיך דערשראָקן: אַ ווילדער יינג האָט אים אַרומגענומען, אַ ווילדער יינג האָט אים געקושט... יאָ, ער האָט זיי געזען, זיי זענען געווען טאַקע אין דער קירכע, דעם נאָכמיטאָג, דער הער האָט געזאָגט אַננאַ, זיי זענען זאַלבעדריט געשטאַנען פאַר אַן אַננאַ, אַן איטאַליענישן בילד, אַ בלאַסער הער, ער איז קראַנק, נישט אמת? זיינע אויגן זענען געווען אויגן פון אַ בעל יסורים. צי קען מען בעטן פאַר זיי? — האָט געפרעגט דער נישט איינגעהאַלטענער יינג, בעטן פאַר אים, נישט אמת? ער האָט נישט געלאַכט דער אומגלויביקער, אַ פרומקייט איז אים באַפאַלן, ווי אַ מיידל, און ער האָט מנדב געווען געלט. זיי וועלן תפילה

טון פאַר אים... איר זענט אַ גוטער מענטש, ערווירדיקער פּאָטער; אויב איר בענטשט עמעצן און איר גיט אים אַ ברכה, איז ער געוויס געהאָלפן, אָבער נישט דעם הימל דאַרף מען אויסבעטן פאַר אים, פּאָטערל, ניין, נאָר די ערד, די שיינע, בליענדיקע, ליבע ערד. זיי זענען געפאָרן אַהין, ניין, נישט אין שטאָט אַריין, ניין, אויף דעם וועג, דורך דאַנעט, קומט מען אין ביירוט. צו וואָס זענען זיי געפאָרן אין ביירוט? די פעסט-שפּילן? צי איז פּעטער משוגע געוואָרן? אָדער האָט אַננאַ געוואָלט קיין ביירוט?... גאָט מיינער, דאָס איז דאָך נישט קיין וועג צו שטראַסבורג, פּאַריז, אַנטלאַנטיק. וווהין זענען זיי געפאָרן, ווער זיצט דאָרטן ביים רעדל? וואָס פאַר אַ קאַפּריז פּירט אָן מיט זיי?

פּאַול — ניין, ער האָט נישט געלאַכט פון זיך, וואָס ער האָט געבעטן מען זאָל תפילה טון פאַר זיי, אָך, ער איז געווען משוגע. ער האָט אַ דריק געטון דעם טאָרמאַז, די רייפן האָבן געקווישט, ער איז ממש פון זינען אַראָפּ. היינט אָוונט — ווען ער געפינט זיי! ער וואָלט זיך נאָך היינט אָנגעשיכּורט. אָט פאָרט ער זיי נאָך, ס'איז דאָך משוגעת, ס'איז דאָך זינלאָז! וואָס טוט זיך מיט אים! ס'איז דאָך אַלץ אין אָרדענונג, זענען געזונט, פאָרן זיך אַרום, באַקוקן זיך קירכעס, ווי חתונה-רייזנדע! פאָרן זיך גוטמוטיק אַרום איבערן לאַנד, יאָ, איצט וועט ער זיך פּשוט אומקערן צוריק, ער וועט דאָך נישט נעמען און מאַכן פון זיך אַ חוזק, משוגענער, וואָס האָט ער דאָ מורא געהאַט? ס'פעלט אים עפּעס אַ קלעפּקע אין קאָפּ! פּאַול, ביסט אַ אידיאָט! אַ לונגנלעבער ביים נאָז, נו, כאַפּ זיך אויף, פּאַול! דו יאָגסט זיי און יאָגסט זיי, אַ שלאַק זאָל דיר טרעפן!

די טונקלקייט שטראָמט פון די וועלדער, דער מאָטער רוישט יעדעס מאָל באַרג-אַרויף, ווו עס לייכט זיך דורך דורך די ביימער. יאָ, דער ערשטער שטערן איז אויפגעגאַנגען. די גרויסע רעפלעקטאָרן, וואָס ער האָט אָנגעצונדן, האָבן געשראָקן די נאַכט, ווו דער וואַלד האָט זיך געשלאָסן, געדיכט געוואָרן. אַ שווערער פויגל איז אַראָפּגעפאַלן פון דערהויך און צוויי סאַרנעס האָבן איבערגעקרייצט דעם וועג. און אָט האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ

פליין אינדערהויך, בערגלעך זענען געשטאַנען שוואַרץ הינטער פּאַסן גאָלד אויפן האָריזאָנט, און צווישן די פעלדער איז מיט-אַמאָל שווייגנדיק אויסגעוואַקסן אַ קליין שטעטעלע, מיט לאַמ-טערנעס און ליהטיקע פענסטער, אָפענע טירן און גערטנער, ווינקלדיקע גאַסן, דעכער-שפּיצן, אַ קירך-פּלאַץ, אַ מאַרק, אַ ברו-נעם, וואָס האָט געפּלוסקעט, אַ באַלויכטענע אַפּטייק, אַ האָטעל, פאַרן האָטעל אַ גאָרטן. אין הויז איז פינסטער. נאָר אונטן איז ליכטיק, און דעם אויפנעם-זאַל, און אויפן ערשטן שטאָק זענען צוויי פענסטער מיט ווייסע פאָרהאַנגען געווען ליכטיק...

אין דעם גאָרטן איז געזעסן פּעטער...

פּאָול האָט זיך אָפּגעשטעלט ביים פּלויט און אים אָנגע-קוקט. פּעטער איז געזעסן אויף אַ באַנק לעבן אַ טיש פאַר אַ פלאַש מיט ווייַן, צוויי גלעזער. דער שאָפער האָט פאַרגעסן זיין היטל, ער האָט געמוזט טרינקען מיט אָט דעם נאַרישן יינג, קען נישט זיין אַליין! פּעטער! פּעטערל! דו עלנטער נעבעך ס'איז דיר באַנגלעך געוואָרן, האָסט מורא געהאַט, האָסטו מסתמא ווי-דער געקלונגען, קיין בערלין, וועדינג, שולגאַס, און דו האָסט זיך צוגעהאָרכט, עס האָט געקלונגען, יאָ, האָסט געהערט, עס האָט געקלונגען, ניין, קיינער נישט, ניין, ווו איז פּאָול? „אַרויסגערופענער מעלדעט זיך נישט" — זאָגט דאָס פרייל'ן פון דער טעלעפאָן-סטאַציע. און פּעטער בלייבט שטיין, מיטן טרייבל ביים אויער, ער קען נישט אַוועקגיין. עס איז נישט מעגלעך, פּאָול! פּאָול! איך רוף דאָך דיך, ווו ביסטו ערגעץ! אָט בין איך דאָ און דאַרף דיך האָבן — —

אַ לאַמטערנע איז געשטאַנען אין גאָרטן און באַלויכטן דעם טיש און דעם מענטשן. ער האָט כסדר געגלאָצט אויף די ביידע באַלויכטענע פענסטער אין ערשטן שטאָק, ער האָט אינ-גאַנצן נישט געהערט, ווי ס'איז צוגעפאָרן דער אויטאָ לעבן פּלויט און זיך אָפּגעשטעלט. עפּעס ווי פאַרטראַגן הויבט ער אויף דאָס גלאָז, וואָס איז געווען ליידיק, אַוועקגעשטעלט עס צוריק, נישט נעמענדיק עס צום מויל. ער האָט גאָרנישט גע-ווּסט, ער האָט געזען בלויז די צוויי באַלויכטענע פענסטער,

אזוי זיצט ער שוין די דריטע נאַכט. חתונה-נאַכט, האָניק-נאַכט, אַרויסגעוואָרפן אונטער די באַלויכטענע פענסטער, שווידערלעך איינזאַם, פאַרשטויסן, פאַרזונקען.

און איצט האָט ער אָנגעקוקט פאַולן, דעם פאַול, וואָס איז געשטאַנען פאַר זיין טיש, צי חלומט זיך אים? ער שאָקלט מיטן קאָפּ, ער טוט זאָגאַר אַ שמייכל, דאָס שמייכעלע—אָ, מיין פאַול, זע נאָר דאָס שמייכעלע, צערטלעכער פאַול, דו קענסט עס זען און דו שטייסט דאָ און דו טוסט גאָרנישט:

— פעטער!

ער טרייסלט אים, ער בויגט זיך אַראָפּ צו אים, ער לאַכט, יאָ, ער לאַכט און זאָגט:

— יינג! אָט פאַל איך דירעקט אַראָפּ פון דער לבנה. האָסט נישט קיין ווערטער? ניין, דו, מענטשנקינד, אַ משוגעת האָב איך אין קאָפּ, וואָס? און אַ קונץ אַזאַ האָב איך אייך אויסצוזוכן. אָבער, נו, זאָג נאָר, ער זיצט זיך אַזוי. חלומט אין דער נאַכט אַריין, געטרונקען, אָ, יאָהאַניסבערגער, אָבער אַנטשולדיק, און די מאַדאַם? ווו איז די מאַדאַם?

דראָענדיק:

— פאַרוואָס איז דער הער איצט נישט ביי דער מאַדאַם!

פעטער איז שטום. ער האַלט פאַולן פעסט, ער ציטערט. ער האַלט אים צו שטאַרק, אויפן אַנדערן טאָג האָט פאַול געהאַט בלויע צייכנס אויפן אָרעם—פעטערס פינגער, וואָס האָבן זיך געקלאַמערט אָן אים, ווי ער וואָלט זיך געטרונקען. עס האָט אים אויסגעפעלט לופט צום אָטעמען, ער האָט נישט געקענט, דאַן האָט ער געזאָגט:

— פאַול!

פאַול האָט ער געקענט זאָגן, און אַלטער יינג האָט ער געזאָגט און ער האָט געלאַכט. דאָס איז נישט צו הערן, פאַול, ניין, דאָס קען מען שוין נישט הערן, פעטער לאַכט, פאַול הערט פעטערן דאָס ערשטע מאָל לאַכן, און ער זאָגט:

— זי האָט דיך משוגע געמאַכט. זי האָט דאָך דיר משוגע געמאַכט, מענטש, — שרייט פאַול.

— ששש! שטילער! — האָט געפליסטערט פעטער — זי איז דאָ־אָ אינדערהויך.

— קום מיט — האָט פאָול געזאָגט. — קום מיט מיט מיר. מאַרש.

— אָ, — האָט פעטער געענטפערט — אָ, אַוועקגיין פון איר! ברודער, קענסט זיך פאָרשטעלן. אנגאַ —

— זי איז דאָ אויבן אינדערהויך? נו, הער אויס, איך גיי אַרויף רעדן מיט איר.

פעטער האָט אים צוגעהאַלטן. ער איז אויפגעשפרונגען, ער האָט אים צוגעצויגן צו זיך. האָט זיך צוגעטוליעט צו אים. האָט צוגעלייגט זיין פנים צו פאָולס פנים. אָ ליבער, גרויסער איינציקער גאָט אין הימל, צו אַלדע שוואַרץ יאָר; אָ פאַרפויל־טע באַנדע! אָ פאַרשאָלטענע שטיק נקבה!... פעטערס פנים איז נאַס, ער וויינט, יאָ, אָ, דו הינטישע פגירה, פאַסקודנע לייזיקע נקבה! דו קורווע דו, דו שטיק דרעק מיט מיסט! טרערן — טרערן! פעטערס טרערן רינען אַראָפּ פאָולן אין האַלז, ער וויינט שטילערהייט, מיין ייִנג, ער קלאַמערט זיך אָן פאָולן, ער שעפּטשעט, ווי אַ וואַנזיניקער:

— ניין, ניין, גיי נישט, הער זיך איין, גיי נישט צו איר, איך ווייס — — — זי האָט אַ מאַן ביי זיך — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

ער האָט אַ קרעכץ געטון. פאָול האָט אים אַ שטויס געטון אין דער ברוסט. ער איז אומגעפאַלן אויף דער באַנק.

— דו בלייב דאָ — האָט פאָול געזאָגט — דאָ בלייבסטו. וואַרט אונטער אַ ווייַלע. ס'וועט לאַנג נישט דויערן...

די צוויי פענסטער אויפן ערשטן שטאָק זענען געווען ליכטיק, פרידלעך ליכטיק, אָ, נישט מעגלעך, אַז הינטער זיי זאָל שטיין אַ בעט, אַ נאַקעט ווייב, אַ מאַן, אַ פרעמדער מאַן, און דער אייגענער מאַן זאָל שטיין פאַרן פענסטער. אייפערזוכט, אייפערזיכטיקער, אַן אָפּגענאַרטער! פעטער האָט געזען, ווי פאָול איז אַריינגעגאַנגען אין האָטעל. און ערשט איז אָנגעקו־מען דער שאָפער, ער איז געווען דערשטוינט און זיך געגרוסט.

פּאַול האָט אים נישט געזען. דער שאָפער איז געקומען צונעמען דאָס פּאַרגעסענע היטל, ער זאָגט נאָכאַמאָל אַ גוטע נאַכט. ער איז אַביסל אומדרייסט, ער האָט שוין מיט אַנדערע הערן גע-טרונקען, האָט שוין מיט אַנדערע הערן געמוזט אַמאָל מיטגיין צו מיידלעך. פאַראַן אַזעלכע באַלעבאַטים, וואָס זיי מאַכט עס שפּאַס, זיי ווילן זיך, ווען זיי נעמען מיט דעם שאָפער מיט זיך... אין אָט די הייזער, יאָ, אָבער דאָ ווייס ער נישט, צי זאָל ער דעם דאָזיקן יונגן הער זיינעם, וואָס האָט די יונגע פרוי — — אַ גוטער נאַכט. ער לויפט אַוועק, אין זיין צימער. היינט האָט דאָך די יונגע דאַמע געפּאַקט עפּעס אַן אַנדערן, און אין דער ערשטער נאַכט, אייערנעכטן, מיין גאָט — — ער לויפט און וואָס-זשע וויל ערשט דער הער פּאַול ביי איר, יאָ, אָט די חשובע לייט — —

— אַ גוטע נאַכט — האָט פּעטער געענטפערט. אָבער דער שאָפער איז שוין נישט געווען. די צוויי באַלויכטענע פענסטער, די שטילע פאַרהאַנגען. און פּלוצלונג האָט זיך אַ טיר געטון אַ האַק צו אויפן שלאָס! די פאַרהאַנגען האָבן אַ ציטער געטון. ער האָט זיך אויפגעשטעלט. ער האָט זיך דערשראָקן, עס איז זיכער געווען אַ טיר אָט דער קלאַפּ. זיכער נישט קיין שאָס. אַ טיר! פּאַול האָט צוגעהאַקט הינטער זיך די טיר. און איצט, וואָס זאָגט ער איר? זי איז דאָך נישט אַליין, ער מוז אים נאָך—פאַרשטעל דיך פּעטער, קוק נישט אריין, זע נישט דאָרטן! ער וויל נישט וויסן, ער טראַכט גאָרנישט. וויפיל דער זייגער קען איצט זיין, צוויי מינוט זענען אַוועק, דריי מינוט אָבער די גאַנצע נאַכט? פּאַול רירט אים אָן...

פּאַול האָט געזאָגט שטילערהייט:

— קום, מיין טייערער, מיר וועלן אָפּפאָרן. קענסט לאָזן דאָ דיין קופער, וועסט זיך באַגיין אָן אים.

זייער זאַנפט און צערטלעך, מיין פּאַול. ער האָט אַ גלעט געטון פּעטערס קאָפּ. האָט אים אויפגעהויבן...

די פענסטער זענען געווען ליכטיק. די פוירהאַנגען האָבן זיך נישט באַוועגט, אַזוי פרידלעך, אַזוי רויק.

ער איז מיטגעגאַנגען מיט פּאָולן.

עס איז וווּנדערבאַר, ער גייט ביי אַ גרויסע פעסטע האַנט און זי שטופּט אים אַריין אין דעם בלויען אויטאָ-מאָביל.

פּאָול פאָרט שוין, יאָ, ער פאָרט און דאָס הויז מיט די צוויי העלע פענסטער זענען שוין פאַרשווּנדן פון אויג. דער האָלונדער אין גאָרטן שמעקט נאָך, ניין, דאָס איז שוין האָלונ-דער ביים שאָסיי, אין דרויסן, הינטער דער אומבאַקאַנטער נאָ-מענלאָזער שטאָט.

די שטאָט איז שוין פאַרשווּנדן געוואָרן, ס׳איז שוין גאָר נישטאָ מער פאַר די אויגן.

פאַרשווּנדן.

ער האָט זי קיינמאָל נישט געקושט, קיינמאָל האָט ער אַננאַן נישט געקושט.

איז דאָ אַן אַננאַ? וואָרט-צו. שפּעטער. וואָס זאָגט זי? יאָ: וואָרט אונטער, שפּעטער.

זי קערט זיך אָפּ. דיינע באַקן, אַננאַ. אַ גוטע נאַכט. ביי דער טיר (אָ, פּעטער, דיין האַרץ!) איינהאָרכן זיך. איר אָטעם!

זי אָטעמט אַזוי שטיל, אָבער אין דער ליבע, אָ, אין דער ליבע, סאָפּעט זי הויך?...

וואָס ווייסט ער דען פון אַננאַן? ער האָט עס קיינמאָל נישט געבראַכט פאַרן מויל: איך האָב דיך ליב — — קיינמאָל נישט: אַ קוש, אַננאַ — — ער האָט זי קיינמאָל נישט גע-קושט — —

ער האָט אַ פאַל געטון אויף פאָרנט, פּאָול האָט האַסטיק אָפּגעשטעלט דעם אויטאָ.

פּאָול האָט זיך אויסגעדרייט צו אים. ער האָט גע-שריגן:

— הער נאָר, דו, די טיר האָט זי צומאָל נישט פאַר־שלאָסן!...

און באַלד ווייטער געפאָרן... עס איז געווען אַ פאַר־וואָלקנטע נאַכט, אָן שטערן, זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט בײַ אַ בענזין־סטאַציע.

די סירענע האָט שרייענדיק אויפגעוועקט דעם וועכטער. זיי האָבן אָנגעטרינקען די מאַשין.

יאָ, פון בערלין, האָט פּאַול געזאָגט. אַ שיינער הישפּאַנ־יאָ סויציאָ, אמת?

ווי ווייט האָבן מיר נאָך קיין ווירצבורג? יאָ, אַלטיטש־קער, יאָ, שפּעטער, היידעלבערג, פאַרדריסט מיר זייער, זענט געבעך גוט געשלאָפן, מיר דאַרפן אַריבער קיין פראַנקרייך, מיר איילן זיך שטאַרק. יאָ, דער זייגער איז איצט עלף, האַ?

אַ סאָווע האָט געשריגן הינטערן דאָרף.

— ביסט נישט הונגעריק? — האָט פּאַול געזאָגט. ער איז געווען אַזוי צערטלעך, דער פּאַול, אַזוי באמנותדיק: — ביסט אפשר מיד? טאָ שלאָף איין. מעגסט זיין רויק. ביסט אין זיכע־רע הענט. מאַך צו די אויגן. ס'איז אַלצדינג אין אָרדענונג. דאַרפסט שוין מער קיין מורא נישט האָבן, זי וועט דיך שוין מער נישט קרענקען. ביסט שוין מער נישט אומגליקלעך. ביסט בײַ מיר.

ער האָט אים אַ שטויס געטון און געזאָגט הייזעריק:

— און אפשר ווילסטו אַוועק? יאָ, סטאָפּ! זיץ אַרויס, זיץ אַרויס, לויף צוריק. האָסט דאָך גאָרנישט געטון. דער בחור, וואָס איך האָב איר אַרויסגעוואָרפן פון בעט, — זי איז געווען באַקעט און זי האָט אים אַריינגענומען צו זיך אין די קליידער, זי האָט זיך, ווייזט אויס, זייער געאיילט — דער בחור האָט מיך דאָך געזען. ווילסטו פּעטער? ווילסטו?

פּעטער האָט אויסגעצויגן דעם פוס. ער האָט געזוכט דעם גאַז־טרעטער.

— ווייטער, פּאַול, ווייטער!

— שווידערט דיך נישט, ברודער? דו קענסט מיך לאָזן

אַליין. וואָס ווילסטו דען בײַ מיר? ווילסטו דען בלײַבן מיט מיר? ווילסטו דען זײַן מיט מיר, דו, באמת, אָ, גוטער ברודער, האַרציקער, מיט מיר? זײַ זיך גוט מיישב, עס איז נאָך צײַט.

— ווייטער, פּאָול.

— פאַרוואָס פרעגסטו גישט? — שרײַט פּאָול — מענטש, ווייסטו דען? האָסטו דען געזען? ווילסטו נישט וויסן, מענטש!

— ווייטער, פּאָול!

פופציק, זיבעציק, ניינציק קילאָמעטער, וואַלד, וואַלד, אַ ליכטיקייט.

אַ הײַזל פון אַ באַן-וועכטער, שינעס. פּאָול דריקט די סי-רענע. אַ מאַן קומט אַרויס פון הײַזל. פּאָול האָט אים עפּעס געפרעגט און איז געפאָרן פאַמעלעך ווייטער.

— ער זאָל גוט באַמערקן דעם נומער — האָט ער געזאָגט.

פיר אַזייגער האָט אָנגעהויבן צו טאָגן. זיי האָבן אָנגע-טראָפן אַ פויער מיט אַ קו, דאָס דאָרף הינטער אים איז נאָך געווען פאַרזונקען אין טיפן שלאָף. פּאָול האָט ווידער געפרעגט:

— ווייטער.

עס איז קיל געוואָרן. דער ריח פון די בערג איז געווען רייצנדיק, ווי אַ געטראַנק.

דער הימל האָט זיך אָנגעהויבן צו פאַרציען מיט כמאַרעס, די ערשטע באַגינען-ראָזיקייט, זייער בלאַס, האָט אַדורכגעשײַנט פון הינטער אַ וואָלקן.

אַ קרייץ-וועג.

— אַזוי, ערשט האָט מען אונז געזען.

ער האָט זיך פאַרנומען צו צפון-מערב. ווען מ׳איז אַרײַן אין וואַלד, האָט ער זיך ווידער אָפּגעשטעלט.

ער האָט גערעדט. ער האָט אויפגעעפנט דאָס קעסטל פון מכשירים, און פּעטער האָט געזען, ווי פּאָול האָט איבערגע-טוישט דאָס בלעכל מיטן נומער.

ער האָט אַרויסגענומען אַן אַנדערס פון דעם קעסטל און

דאָס פריערדיקע מיט אַ גרויסן בויגן פאַרוואָרפן אין דער וואַלד-געדיכטעניש.

ער איז געגאַנגען זען, צי ס׳בלעכל איז נישט געבליבן הענגען ערגעץ אויף די צווייגן...

פאַרמיטאָג זענען זיי שוין געווען אין געטינגען. מיטאָג האָבן זיי געגעסן אין האַנאָווער.

אָבער דאַן איז שוין פּאַול ממש געפאַלן פון די פיס. ער איז שוין דריי נעכט נישט געשלאָפן, ער איז געווען ווי באַטויבט פון זיין מדיקייט און ער איז געפאָרן פונקט ווי אין קאָשמאר, אין אַ נעפל.

ער האָט זיך שוין אָנגעשטויסן אין הייזער-ווינקלען, בוימער און מיילן-שטיינער.

אַ הונט איז מיט אַ קוויטש געבליבן הינטער אים. עופות, אַ קאַץ...

איצט איז ער געווען פאַרטיק. ער איז אַוועקגעפאַלן אויפן בעט פון האָטעל, אין דעם ערשטן בעסטן האָטעל, וואָס זיי האָבן געטראָפן.

ער איז געשלאָפן מיט אַן אָנגעשטרענגטן פנים. נישט אַראָפּגעוואָרפן פון זיך די לאַסט אין שלאָף, נישט באַפרייט פון דערווירקלעכקייט, נישט אויסגעלייזט פון זיך אַליין, ער איז געווען נאָר באַטויבט, אָנמעכטיק, אַנידערגעוואָרפן.

און פעטער איז געזעסן אויף זיין בעט און אים אָנגעקוקט, דעם וואָס האָט דאָס אַלץ געטון פאַר אים.

צי האָט נאָך פעטער נישט געוווסט? אָבער ער האָט נישט געקענט שלאָפן.

ער האָט געקוקט אויף פּאַולס האַנט; די רעכטע האַנט איינגעדריקט אין אַ פויסט, איז געלעגן אויף דער קאָלדרע.

און פעטער האָט אויסגעטון דעם שלאָפנדיקן, זאַכט, שטיל פּאַמעלעך, ווי אַ צערטלעכע מאַמע האָט ער אים אויפגעבונדן די שיך מיטן קראַוואַט און באַפרייט אים די ברוסט.

ער האָט אים פּאַמעלעך אויפגעעפנט די האַנט, האָט זי געגלעט, אַ ווייסע, שטאַרקע מענער-האַנט, אַ האַנט פאַר מיידל-

שע טאַליעס און ביר גלעזער, פּאַר באָקסער-הענטשקעס און טע-ניס-שפּיל, אַ ליבנדיקע און שלאָגנדיקע האַנט, פּאַולס האַנט. און אָט האָט ער זיך אַראָפּגעבויגן, פּעטער — זי איז נישט גע-ווען אָפּגעוואַשן, אייל, בענזין, אָבער אַ גאָרטן האָט אים אַן אָטעם געטון — און ער האָט אַ קוש געטון די האַנט, וואָס האָט דערהרגעט אַננאַן...

ווען ער האָט זיך אויפגעהויבן איז פּאַול געשלאָפן. איצט געשלאָפן אויף אַן אמת.

באַפרייט, כמעט שמייכלענדיק, איז געלעגן אַ גרויסער, שיינער יינג אין בעט, און פּעטער האָט צוגעמאַכט דער פענסטער, כדי די טומלענדיקע גאַס זאָל אים נישט צעשטערן זיינע חלומות.

ער האָט פאַרצויגן די גאַרדינען... רויטער בליענדיקער בין-השמשות... בלוט — און אַזוי איז ער געזעסן און געוואַכט איבער פּאַולס שלאָף, געוואַכט, אויף-געווען די גאַנצע נאַכט. און ווען זיין קאָפּ איז אַראָפּגעפאַלן דרימלענדיק, האָט ער זיך דערשראָקן אַ כאַפּ געטון פון אַ טויבן קלאַפּ.

פּאַולס שאָס.

ער האָט געגלאָצט אין דער טונקלקייט, ער האָט זיך איינ-געגעסן מיטן בליק אין פּוסטן חלל.

אַננאַ! אַננאַ! ער האָט זי שוין מער נישט געזען. אַננאַ איז קיינמאָל נישט געווען.

און — אָ, ליבע! זי האָט געהערט צו אַלעמען צו אַלע-מען. און ער, דער איינציקער, וואָס האָט זי ליב געהאַט, ער האָט זי קיינמאָל נישט אָנגערירט!...

שוין, אַוועק אַלעמען.

ערשט דעם צווייטן אָוונט זענען זיי אָנגעקומען קיין האַמבורג, דורך סאַן-געאָרג.

פּאָול איז, ווייזט אויס, דאָ געווען, ווי בײַ זיך אינדערהיים. דאָס איז געווען זײַן געדאַנק. און ערשט האָבן זיי בדעה געהאַט אַריבערצוגיין די האָלענדישע גרענעץ.

— אָבער ערשט מוזטסטו האָבן אַן אַנדער פּאַס, פּעטער.

פּאָול איז אַרײַנגעפֿאָרן אין איינער פֿון די גאַסן צווישן די קאַנאַלן, וואָס פֿירן צום אויבערהאַפֿן.

עס האָט גערעגנט, און די דאָזיקע טונקעלע גאַסן מיט די שיטערע לאַמטערנעס זענען געלעגן, ווי אויפֿן גרונט פֿון ים. עס איז דאָרט געווען אַ קנײַפּע בײַ אַן עק, בײַם בריק לעבן ליבעקער קאַנאַל, די פֿענסטער זענען געווען פֿאַרהאָנגען.

— אַ פֿאַרײַן-לאָקאַל — האָט געזאָגט פּעטער — זיי זענען אַלע אין פֿאַרײַן. דאָס זענען ייִנגען, זאָג איך דיר, געטרײַ ווי גאָלד, וואַרט נאָר.

און ער איז אַרײַן אינעווייניק.

אין דער קנײַפּע איז געווען גאַנץ שטיל. אין פֿינף מינוט אַרום איז אַרויסגעקומען אַ גרויסער פֿאַרשוין אין דער טיר, ער איז געווען בלאָנד, ער האָט געטראָגן אַ שיפֿער-היטל, האָט אַ קוק געטון אויפֿן וואָגן און אַ ווונק געטון.

פאול איז אַרויסגעלאָפן און געלאַכט. דער גרויסער איז אים נאָכגעגאַנגען.

ער האָט זיך אָװעקגעזעצט לעבן אים אין דער שאָפער-קע און קאָמאַנדעװעט.

פריינטלעך מיט אַ צוטרוילעכער שטימע האָט ער געזאָגט „גוטן אָװנט״ און אַ פּאָר װערטער װעגן װעטער. זיי זענען געפאָרן — װאַסער, װאַסער, שמאָלע און ברייטע קאַנאַלן, דער-נאָך אַ באַסיין, אומהיימלעך-װייט אויסגעשפּרייט. און מאַסטבוי-מער האָבן זיך געשאָקלט —— זיי זענען אַריבער קיין האַמער-ברוק און דאָרט האָט פּאול אַריינגעשטעלט דעם װאָגן. עס איז געװען אַ שפּאָגל ניי הויז מיט אַ גרויסן הויף און גרויסע, שיי-נע גאַראַזשן.

— נעם צו מיין בייטל — האָט פּאול געזאָגט — דו גיסט מיר דאָך דעם שליסל, מאַרטין? און הער נאָר: העל-גרוי, מיט אַ רויטן שלאַק. נעמט זיך צייט, ער מוז אויסגעצייכנט זיין אָפּגעפאַרבט, װי פון פאַבריק אַרויס. דער נומער איז אין אָרדע-נונג. V. O. דאָס איז אויבערהעצן. דעם אויטאָ װעט קיינער נישט דערקענען. ס׳װאָלט געװען אַ שטאַרקער שאָד אַזאַ כּלי. און נאַטירלעך, הער נאָר, הישפּאַניאַ סואיציאַ מוז אָװעק. מאַכט אים פּאַר אַ רענאָלד; מען קען זיי דאָ גאַנץ װייניק, אָדער אַן עקלאַנד נו, אָדער װאָס איר װילט דאָרטן, נישט אמת? און חוץ דעם, מאַרטין, אַלץ נאָך די זעלביקע אַדרעסן? איך דאַרף האָבן דעם קאַפּיטאַן, װוינט ער נאָך אַלץ דאָרטן אינדערהויך איבער דער ראַדאָ-בודע?

מאַרטין האָט געלאַכט.

— געריבענער ייִנג! נישטאָ קיין נאַכט, אַז די מענטשן זאָלן נישט זיין אונטן. װאָלט זיך עמעצער געקענט גלויבן, אַז איינער, װאָס זיי זוכן אים אַרום, װעט קומען אַהער און זיך באַזעצן פונקט זיי אונטער דער נאָז? ער װעט נאָך אַרויסקוקן דורכן פענסטער — ניין? — און פרעגן זיי עפּעס און מאַכן אַן המצאה.

— יאָ, און אַצינד אין די עלעקטרישע — האָט געזאָגט פּאַול.

מאַרטין האָט זיך פֿריינטלעך געזעגנט מיט זיי און ברייט ווינגנדיק זיך איז ער אַוועקגעגאַנגען אין רעגן. ער האָט אַ דריק געטון פּעטערן די האַנט און געזאָגט לאַכנדיק:

— מוט, מיין קליינער, פּאַול, דאָס איז ווי גאָטס האַנט.

זיי זענען געפאָרן אין שטאָט אַריין. אין אַ קליינעם, אָרנט־לעכן האָטעל לעבן וואָקזאַל.

און פּאַול האָט געלאָזט איינמעלדן: היינריך און ווילהעלם שווערטפעגער — צוויי ברידער פֿון דאָרטמונד. נישט פאַרטראַכט זיך אויף קיין רגע, האָט ער אויסגעפּילט די פאָרמולאַרן, גע־בורטס־טאָג און אָרט. פאַך: סוחר און צאָן־דאָקטאָר און אַזוי ווייטער.

ער האָט אַריינגעפירט פעטערן אין אַ גרויסן טאָפּל־צימער.

— און איצט מוז איך ווידער אַוועקגיין. ס׳קען דויערן אַ צוויי שעה. זיי דאָ, יאָ? באַהערש זיך און טראַכט נישט, וואָס די קאַטשקעס גייען באָרוועס. מאָרגן וועלן מיר גיין אַ הוליע טון. איך וועל מיטברענגען צייטונגען.

— ניין, אדרבה. זאָלן מיר אָפּמאַכן: עס איז גאָרנישט פאָרגעקומען? היינט הויבט זיך אָן אַלצדינג. נעכטן איז גאָרנישט געווען.

— אויך גוט.

— זאָלסט זיך נישט לאַנג דאָרטן, פּאַול, וועסט דאָך קומען צוריק, פּאַול?

— אַ פראַגע! איך וועל דיר באַלד עפּעס אַרויפשיקן. ווין, טיי מיט אַביסל גוטן רום. עלטן יאַמייקאַ. — מענטש, די האָסט דאָך נישט קיין מורא? מיינסטו טאַקע, אַז פּאַול וועט זיך לאָזן אַזוי געשווינד כאַפּן? צי מיינסטו, אַז די פּאָליציי וועט דערוויסן עמעצן, וואָס לויפט איר נישט גלייך אין די אָרעמס אַריין? צי האָסטו אָן אַנונג וויפל מאָל זיי געפינען נישט? לייג זיך אין בעט אַריין און שלאָף. אַ גוטע נאַכט, ברודער.

פּאול איז געשלאָפן אין האַנאָווער, פערצן שעה מיט איין קלאַפּ.

פּאול איז ווידער געווען פּאול, און אָט דעם שלאָף האָט ער עס געפּטרט.

ער איז אַרויס דערפון אומבאַפלעקט, ער האָט זיך צומאָל נישט דערמאָנט אָן דעם. דעם קליינעם רעוואָלווער האָט ער גערייניקט און געפּוצט, ווי ער וואָלט קיינמאָל נישט — —

פּעטער אָבער האָט צום ערשט געמוזט גלויבן אָן דעם. ערשט איז עס אים באַפאַלן. און איידער פּאול האָט באַוויזן צו־צושליסן די טיר, האָט עס אים אַ נעם געטון און ס׳איז געווען אוממעגלעך צו באַקעמפן.

שוין אין שלאָף האָט ער אַראָפּגעריסן פון זיך דעם קראַוואַט. נאָך בעת ער האָט זיך אָפּגעשפּיליעט דעם קאָלנער האָט עס אים אַ שלאָג געטון.

און אָט איז ער געלעגן, צעשמעטערט פון שלאָף, ווי פון אַ מערדער, אַריינגעשליידערט אין אַ דושנער שטיקנדיקער טיפקייט.

ער האָט געכראָפּעט. אויף זיין לייב זענען געשטאַנען גרויסע טראָפּנס שווייס.

ער איז געקומען צו זיך ערשט דאַן, ווען אַ פּאָר הענט האָבן אים צערטלעך אויפגעזעצט. מ׳האָט אים אַראָפּגעצויגן דאָס רעקל, אויסגעטון אים.

— ווי שפּעט איז שוין, פּאול? ווו זענען מיר?

— כ׳האָב מיך אַביסל פאַרשפּעטיקט. ס׳איז שוין באַלד טאָג. אָבער דערפאַר האָב איך שוין אַלצדינג באַזאָרגט.

פּעטער האָט זיך אינגאַנצן איבערגעגעבן די דאָזיקע ברי־דערלעכע הענט און ערשט האָט ער אויך געוווסט, ווו ער איז געווען.

עס איז געווען זיין נאַכט פאַר קאַמבריי, און אַ שטיק פון אַ גראַנאַט האָט אים אָנגערירט דעם קאָפּ און פאַרטויבט.

ער איז געווען אַזוי מיד; און ווען דאָס פויקן־פייער האָט זיך איינגעשטילט האָט אים באַהערשט די גרויסע גלייכגילטיקייט.

צוויי טאָג מאַרשירן און אָקאָפּעס אָפּשיטן און איין טאָג פייער.

דריי טעג און דריי נעכט קיין אויג נישט צוגעטון. איצט ווען די ערד האָט דעם גהנום אויסגעשפּיגן, קען אים, אים אַליין, איז אַוועק פון אים דידאָזיקע אומבאַשרייבלעכע מידקייט. קיין שום סימן נישט פון מורא אָדער שרעק.. און אַז אַ פּלאַם איז אים אַדורך איבערן קאָפּ, אַזאַ בראַנד דורך דעם מאַרך און די פּיס — אַן אייַנאייַנציקער אויגנבליק — און ווען ער איז שוין אַרייַנגעפאַלן אין דעם תהום פון פינסטערניש, ליידיקייט, שטילקייט, — דאַמאָלס איז עס געשען, און ער איז אַרייַן אין דער זעליקייט... און דאַן איז ער געקומען צו זיך, אונטער הענט. זייַן קאָפּ איז געווען פאַרבונדן און מ׳האָט אים געלייגט אין אַ בעט.

אַ בעט!! אונטער אים האָט זיך געוויגט און געשאָקלט. מ׳האָט די קישן הויך אַרויפגערוקט הינטער זייַן רוקן. אַ צערטלעכע האַנט האָט אים געהאָלפן אַוועקלייגן דעם קאָפּ. אַ ליילעך האָט אים קיל אַרומגעוויקלט, און דורך דעם נעפל פון אַ מין שכרות האָט ער געזען אַן ערלעך, ערנסט מענער-פּנים, האַלבנאַקעטע פעטע הענט, אַ ווייַסן קיטל מיט גרויסע בלוט-פלעקן, און צופוסנס — אַ מיידל, וואָס האָט אייַנגעהילט זייַנע פיס, אַ שמייכל געטון צו אים, עפּעס געזאָגט. אויך דער מאַן האָט עפּעס געזאָגט.

נאָר ער האָט זיי נישט פאַרשטאַנען, אָבער דאָס איז געווען באַקאַנטע מוזיק.

— פאַרוווּנדעט, שוועסטער? — האָט ער געפליסטערט איצט אין האַמבורג, אין האָטעל „דריי טורעמס" — הינטערן פראָנט?

— הינטערן פראָנט — האָט געענטפערט פאַול. שוין, אויס מלחמה.

פאַול? אַ קורץ-אָפּגעשוירענער יונגער בחור, מיט שוואַרצע האָר, שוואַרצע אויגן-ברעמען. אָבער די אויגן, דאָס מויל?

פעטער האָט אויפגעריסן די אויגן און געגלאָצט אויף אים:

— פּאַול?

— פּאַול, וואָס דען? אָבער דו ביסט דאָך פאַרמאַטערט צום טויט, אַלטער ייִנג. נו, שלאָף. מאָרגן איז אויך אַ טאָג.

די קאָלדרע האָט אים צוגעדעקט. אַ האַנט אויף זיין שטערן. זי האָט זיין קאָפּ אויסגעדרייט איידל צו דער וואַנט. זיפצנדיק איז ער ווידער איינגעשלאָפן, און ערשט איז פּאַול דאָ געזעסן ביים ראַנד פון דעם בעט, און געקוקט אויפן שלאָפנדיקן, און זיין שיין פּנים איז ווידער געוועז מונטער און פריי. יאָ, ער האָט טיף געאָטעמט, ער האָט האַסטיק אַוועקגעמאַכט עפּעס מיט דער האַנט.

דער טאָג האָט שוין אָנגעהויבן ליכטיק צו מאַכן די שמאָ-לע ענגע גאַס, און אויפן וואָקזאַל האָט זיך שוין אָנגעהויבן צו-ריק דער רעש פון וואָכנדיקן לעבן.

זייערע בעטן זענען געשטאַנען איינס לעבן דעם אַנדערן. און ווען פּעטער איז ווידער אויפגעקומען פון דעם תהום אין זיין פאַרלוירן-זיין צו דער שיין פון טאָג, די אויגן אויפגעעפנט די וועלט באַגריפן, זיך און זיין עלנט, דאָס אומבאַגרייפלעכע און דאָס נישט צוריקקערנדיקע — איז שוין פּאַול געווען אונטן, האָט שוין ציַיטונגען געבראַכט, געלאָזט דעקן דעם טיש מיט אַ פיינעם פרישטיק, מיט פיש און פלייש, פּרוכטן און טיי, אָבער דערנאָך האָט ער זיך ווידער אַריינגעלייגט אין בעט אַריין צו פּעטערן. אַזוי איז געווען לייכטער.

איבער נאַכט איז פּאַול געוואָרן שוואַרץ. וואָרים ווי לאַנג האָט עס דען געדאַרפט דויערן? מען האָט זיך דאָך באַלד דער-וווּסט, אַז דאָס איז ער געווען. זיין אויטאָ, און דאָס עדות זאָגן פון פּעטערס שאָפער.

יעדע שעה קענען דאָ אָנקומען שטעק-בריוו וועגן אים, אין ציַיטונגען און קינאָס, אויף די רעקלאַם-סלופּעס און מויערן. בכן — וועט נישט שאַדן אַביסעלע פאָרזיכטיקייט, נישט אמת? אין זעקס וואָכן אַרום ווערט ער ווידער בלאָנד, אָבער דאַמאָלס

וועט ער שוין זיין אויף יענער זייט, אין אַמעריקע. יעדן טאָג גייען שיפן.

פעטער? מ׳טוט שוין וועגן דעם. ער, פּאָול האָט זיינעם: קאַמיל דעקלאַרי פון נאַנסי. אַסאַך מאָל באַשטעטיקט. כּשר ווי גאָלד.

פעטערס פּאַס וועט הייגט אָוונט זיין פאַרטיק. בלויז נאָך אַ פּאַס-פאָטאָגראַפיע.

ער וועט הייסן האַננאָ ברייטבאַך, דאָס איז שוין איינמאָל געווען אַ גוטער חבר, פאַרשאָטן געוואָרן, געהרגעט. אין אַ פאַרצווייפלטן מאָמענט האָט ער פאַרהאַלטן זיין אויטאָ, טראַך! טראַך — צוויי מתים.

צוליב עלף הונדערט מאַרק, וואָס ער האָט געוואָלט באַקומען!

אָבער איצט, פעטער, האַלט זיך פעסט! דו ביסט טויט. פעטער באָס איז געשטאָרבן, באַגראָבן ערגעץ, אין וואַסער אַריינגעוואָרפן.

אָט שטייט עס אין די צייטונגען. אַ גרויסע סענסאַציע, פּאָול אַנדערס, אַ טאָפּל-מערדער. די ידיעות האָבן זיך געיאָגט איינע נאָך דער אַנדערע.

די צייטונגס-שפּאַלטן זענען געווען פול. פעטער באָס איז פאַרשוואונדן געוואָרן. וווהין? פּאָול אַנדערס האָט אים געמוזט אומברענגען.

איינער אַ באַן-וועכטער, און נאָך איינער אַ פּויער, האָבן נאָך געזען זיי צוזאַמען. ווייטער איז אַלץ געווען גאָרנישט. שווייגן.

נישטאָ שוין מער קיין אויטאָ... אין וועלכן אָרט איז פּאָול אַנדערס איבערגעגאַנגען די גרענעץ? און פעטער באָס — ווען ער וואָלט געלעבט, וואָלט ער זיך דאָך געמאָלדן. ער איז אומשולדיק... דאָס עדות זאָגן פון שאָפער. דאָס עדות זאָגן פון קעלנער, וואָס איז געלעגן מיט דער דאַמע אין בעט. פּאָול אַנדערס איז געקומען — איז ווייטער געשטאַנען אין דער שיל-

דערונג — און אים אַרויסגעוואָרפן. די דאַמע האָט אים אַריינ־געשלעפּט, דעם קעלנער —

זי איז געלעגן נאַקעטערהייט אויפן בעט, ער איז אַנט־לאָפן. אַ גיפטיקע, ביטערע שלאַנג, אָ, אָבער ער איז געווען אַ טאַטנס אַ קינד.

די אומשולדיקייט פון אַ קינדעלע! אַן אומבאַריירט ייִנגל אין אַ קעלנער־פראַק! אָבער זי האָט געלויערט. האָט אויסגע־שפּרייט די גלידער, און דאָ איז ער אַריינגעקומען, ער האָט געזען, ער האָט געאָטעמט מיט איר, אָ, גאָט איינציקער! זי הערשט שוין איבער אים, ער ווייס נאָך גאָרנישט, זי האָט אים גענומען — און פּלוצלינג איז אַריינגעקומען הער אַנדערס און די פּאַנאַנדערגעריסן, אַרויסגעוואָרפן אים פון צימער. ער איז געבליבן שטיין הינטער דער טיר און זיך איינגעהאָרכט — קיין וואָרט נישט, קיין קלאַנג, אַ טויטע שטילקייט, אַזוי עטלעכע רגעס, און דאַן אַ שוואַכער קלאַפּ. דאַן איז דער קעלנער, הענ־ריך מאָדער האָט ער געהייסן, אַנטלאָפן. ער האָט זיך באַהאַלטן אין זיין בעט, ביז אויפן אַנדערן מאָרגן גאָרנישט געזאָגט, ביז צו דער אַנטדעקונג.

דער שאָפער איז אַריינגעקומען אין זיין הערס צימער און געפונען עס ליידיק.

ער האָט אָנגעקלאַפּט ביי דער דאַמע און קיינער האָט אים נישט געענטפערט, אָבער די טיר איז געווען נישט פאַר־שלאָסן.

ער איז אַריינגעגאַנגען,— שוידערלעך, אַ נאַקעטע פרוי אויפן בעט. די פיס אין דרויסן, קווער איבערגעוואָרפן איינער איבערן אַנדערן, דאָס מויל אויפגעריסן, בלוט. אַ קויל אין קאָפּ.

דער פּראָטאָקאָל.

פּעטער האָט זיך נישט גערירט. פּאַול האָט פאָרגעלייענט, האָט געלייגט אויף אים זיין האַנט, געלאַכט. פּאַול האָט, הייסט עס, פּעטערן אויך באַזייטיקט. מיין גאָט, וואָס די קרימינאַליסטן וועלן עס אַלץ נישט אויסנאָרטעווען, זיין פאַרגאַנגענהייט, אַנגאַס פאַרגאַנגענהייט

נו, ביי אַנגאַן וועלן זיי געפינען, וואָס דו ווילסט, אָבער פון אים? — די דראָשקע אין דער וואַרשעווער גאַס, אפשר נאָך די עטלעכע מיידלעך, וואָס זענען געלאָפן פאַר אים מיט זייער אייגענעם ווילן, מער גאָרנישט.

אין די דריי וווינונגען, וואָס ער האָט געהאַט דאָ און דאָרטן אין בערלין — וועלן זיי גאָרנישט געפינען, קיין צעטל, קיין צירונג. אפשר אויף אַ קאַלענדאַר עטלעכע היראָגליפן, צייכנס וועגן געוויסע דאַטעס.

הייליקער בימבאָם! אויפן עלפטן יולי האָט ער צוגעזאָגט פרענסקין אַ קאָלעקציע פוקסן פון לייפציק, אַלצדינג איז שוין געווען אַרומגערעדט. ווער וועט די חברה געפינען איצט אָנ-שטאָט אים? מילא, ער וועט זיי אַריבערשיקן איינעם אַ חברה-מאַן פון האַמבורג. אָדער, צום טייוול, פאַרוואָס זאָל ער טאַקע נישט אַליין —

ניין, אָט שווימען זיי שוין גאָר אויפן ים. אין משך פון דריי טעג קענען זיי אַוועק פון דאַנעט. גאָר גוט וואָלט געווען, ווען ער קען מיטנעמען זיין אויטאָמאָביל. ער האָט אים די גאַנ-צע צייט טריי געדינט.

אַזאַ פיינע כלי, ווי דאָס איז, וועסטו נישט געפינען אין גאַנץ בערלין, אַזוי עלעגאַנט אַזוי פירשטלעך. די בלויע (פּאָליציאַנטן) פלעגן דאָך סאַלוטירן. ווען ער פלעגט אַדורכפאָרן דריי אַזייגער ביינאַכט מיט דער סחורה... ער, קאַמיל, וועט פאָרן מיט דער צווייטער קלאַס אויף דער שיף. און פעטער? פעטערל וועט פאָרן אויף דער ערשטער. ער וועט אַלזאָ זיין דער, וואָס פאָרט מיטן אויטאָ.

ביז איבערמאָרגן וועלן די פאַפירן פאַרטיק ווערן. אָדער זאָל אפשר קאַמיל מיטפאָרן אַלס פעטערס שאָפער און דינער? אָ, דאָס וואָלט געווען אַ שפּאַס, וואָס, פעטערל? מעות איז דאָך דאָ גענוג.

ביידע בריוו-טאַשן זייערע זענען געווען פול אָנגעפּאַקט. און אויף דער צווייטער זייט ים — פעטערס קאָנטע. אָבער ווער רעדט דאָרטן פון געלט! פאַול דאַרף נישט האָבן קיין

געלט. ער הויבט דאָך תּמיד אָן פונסניי, ער קלאַפּט אַרויס עס מיט די פּיס פון דער פּאַדלאָגע, און דאָרטן, אויף יענער זייט, זענען נישטאָ, ברודער־לעב, די דרעקיקע מאַרקן, נאָר אמתע דאָלאַרן, פיר מאַרק פופציק.

ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געמאַכט קיין רייזע אויפן ים. און פּעטער? פאַרשטייט זיך, פּעטער, פּעטערל פון אַ גוטע חיים, ער איז דאָך פון גענוּאַ, ער איז געפאָרן דורך שפּאַניען, ביסקיי און אַריינגעקומען קיין ברעמען דורכן ערמל־קאַנאַל. יאָ איצט פאָרט ער אויפן אַטלאַנטישן ים, שיין איז דאָס לעבן. דער מאַן איז פריי.

מיך וועלן זיי נישט פּאַקן... און אויב זיי כאַפּן אונז חלילה פאָרט? אָרעמער פּעטער, דאַמאָלס? דערפאַר וואָס ער איז אַנטלאָפן איז ער דאָך פאַרדעכטיק אין אָנטייל פון פאַר־ברעכן — — און דאַמאָלס האָט פּעטער אויפגעהויבן זיין רעכטע האַנט און געשוווירן: איך האָב עס געטון.

פּאַול האָט אים אַ קלאַפּ געטון איבער דער האַנט. ער האָט אים צוגעצויגן צו זיך און געזאָגט כמעט אין אויער אַריין:

— דו האָסט זי געליבט?
— זי איז געווען אַזוי שיין.
— דו האָסט זי געליבט?

זיי האָבן זיך אָנגעקוקט אויג און אויג. פּעטערן איז גע־וואָרן הייס. ס'איז אים געוואָרן מוראדיק.

— אַזוי שטאַרק — האָט ער געענטפערט — אַזוי שטאַרק, אַז איצט האָב איך דיך ליב. דו ביסט דאָס לעצטע, וואָס איז פון איר איבערגעבליבן. די היסט איר לעצטער בליק, איר לעצ־טע וואַרעמקייט, און וואָס פון איר איז נאָך דאָ, ביסטו עס. דו ביסט איר מערדער. יאָ, און אויב זי איז אַוועק, צי מוז איך לפּחות נישט ליב האָבן איר מערדער?...

פּאַול האָט זיך אָפּגערוקט אויף הינטערוויילעכץ. דאָס איז דאָך געווען אומהיימלעך.

דער גאַנצער האָטעל־צימער האָט זיך צוזאַמענגעצויגן, צוזאַמענגעשרומפּן.

דער סופיט האָט אָנגעהויבן אַראָפּצוזינקען. לופט! לופט! ער איז צוגעשפּרונגען צום פענסטער, ס'איז געווען אַ גרויער רעגנדיקער טאָג, טריב און חושך אָבער פאָרט טאָג, ווירקלעכקייט!

און פעטער איז געזעסן אין בעט איז אים באַגלגאַנגען פון הינטן מיט שטאַרע וואַנזיניקע בליקן.

— דו ביסט אננאַס איבערבלייבעניש, אַז ס'איז איבערגעבליבן פון איר אויף דער ערד — דאָס איז איר מערדער. און אַז איך נעם דיך אָן: דו קומסט פון איר. איך וויל שוין דיין האַנט, ווייל זי איז געווען איבער איר. קום אַהער, אננאַ, אננאַ, דו ביסט עס.

פאַול איז ווי־זיער צוגעגאַנגען צו אים און אים אָנגענומען. ער האָט אים געטרייסלט. פעטער האָט געשמייכלט, און זיפצנדיק האָט ער געפּליסטערט:

— ווי שטאַרק זי האָט דיך ליב געהאַט. דו שמעקסט מיט איר ריח. זי האָט דיך געליבט. דערפאַר טאַקע האָט זי געליטן. זי איז געווען אַזוי פאַרלאָזן. צי זענען אַלע פאַרלאָזן, וואָס האָבן דיך ליב? איך האָב דיך ליב.

— שטיי אויף מענטש. דו פלאַפּלסט גלאַט אין דער וועלט אַריין. איך וועל דיך נישט פאַרלאָזן. דו ווייסט דען נישט? אָבער רעד נישט פון וועג, ווי אַ היץ־קראַנקער, איך קען דאָס נישט הערן. ביסט דאָך נישט ביי די קלאָרע געדאַנקען. מיר זענען דאָך פריינט. און כדי דו זאָלסט נישט זיין אַזוי עלנט, מענטש, האָב איך זי דערהרגעט. איך האָב אָנגעקוקט דיין פּנים, איז מיר שוין איבערגעגאַנגען די ברוגעס.

— דאָס איז נישט אמת, דו האָסט זי דערהרגעט, ווייל — —

— נו, שיס אַרויס. אָבער שריי נישט אַזוי! דאָ איז אַ טיר און דאָ אַ טיר. מען הערט יעדעס וואָרט. מיר זענען אומגליקלעך.

— דו האָסט זי געהרגעט, ווייל דו האָסט זי ליב געהאַט—
האָט פעטער געפּליסטערט.

— גאָט מיינער, וואָס טוט זיך מיט דיר!

— אייפערזוכט. געמיינע אייפערזוכט. אפשר — האָסטו
זיך געוואָלט באַפרייען, האָסט נישט געוואָלט ליב האָבן, נישט
געליבט ווערן. דו האָסט צו שטאַרק געהערט צו איר, אפשר. אָבער
זי איז דאָך גאָר נישט געווען שולדיק. זי האָט געלעבט, אַזוי
ווי זי האָט געמוזט. גיב מיר דיין האַנט. ניין, גיב מיר די
רעכטע. זעסטו, איצט קוש איך דיין האַנט. איך האָב דיך ליב.
איך קען עס איצט זאָגן, איך האָב קיינמאָל נישט געקענט זאָגן
„ליבע”, אָבער איצט בין איך שוין אַלצדינג פאַרביי. און דער-
פאַר, וואָס איך ליב דיך, די דאָזיקע האַנט, ווערט אָט די
האַנט — — ? אפשר קוש איך איצט אויך מיין מערדער — —

— נו, שטיי אויף — האָט פאָול געזאָגט. אַ רעכטער אָנ-
בייסן, קאַווע, טאַבאַק — ווערסטו, גלויב איך, קומען צוריק צום
פאַרשטאַנד. ווי מיינסטו קענסטו עס נאָכאַמאָל קריגן, יונג מיי-
נער? טאָמער ווייזט עמעצער אַרויס סמנים פון משוגעת, מוז
מען קודם-כל באַוואָרענען דעם קאָפּ. שנעל, אונטער דער וואַ-
סער-לייטונג מיט מיר! איך וועל אים דיר אָפּוואַשן ווי ניי-
גו, הייב זיך אויף, אַלטער!

אויף די עטלעכע טעג, וואָס זיי האָבן נאָך גערעכנט צו פֿאַרבלייבן אין האַמבורג ביז צום אָפּפֿאָר פֿון דער שיף, האָבן זיי זיך געדונגען באַזונדערע צימערן. ערשט שוין נישט אין די טונקעלע גאַסן פֿון סאַנקט פּאַוּליס לעבן האַפֿן, נאָר דאָרט, ווו עס זענען נישטאָ קיין קנייפּעס, מלינעס און אָבלאַוועס — אין ראָטערבוים. צווישן אָרנטלעכע באַלעבאַטישע הייזער, האַרט לעבן דער אויסנאַלסטער.

פּעטער באַס האָט אַראָפּגעקוקט אויף דער ווייטער שטילער וואַסער-פֿלאַך, ביינאַכט האָבן זיך געשאָקלט די לאַמפּיאָנען פֿון די באַרקעס, די לאַמטערנעס פֿון די שיפֿלעך, די העלע קאָנטורן פֿון די פּאַסאַזשיר-שיפֿן, וואָס האָבן זיך אָפּגעשפּיגלט אין וואַסער, קעגנאיבער איז געשטאַנען די שטאָט, ווי אַ צעריסענע בערג-קאַם, איבער וועלכן ס׳האָבן זיך אויפגעהייבן טונקעלע טורמס.

אוהלענאָרסט איז געשווומען, ווי אַ פֿייערדיקע אינזל, די שיף-סטאַציע האָט געשימערט ווי אַ טעמפּל, און ווען דער ווינט האָט געבלאָזן פֿון יענער ריכטונג, איז געקומען די מוזיק פֿון דער טעראַסע איבערן וואַסער, אַזוי פֿאַרקלערט, ווי פֿון די ווייטע ספֿערן.

פּאָול איז געווען זייער פאַרנומען. ער האָט געבראַכט צו טראָגן דעם פּאַס: האַנגאַ ברייטבאַך האָט שוין דורכגעמאַכט פאַרשידענע רייזעס.

עס זענען געווען אין אים וויזעס פון בעלגיען, פראַנקרייך און שפּאַניען. אויך פּוילן און דאַנציג האָבן נישט געפעלט.

אויף אים איז אויך געווען איבערגעשריבן דער אויטאָ. ער איז געווען באַזאָרגט מיט אַ פירער-שיין און טריפּטיק פּאָול, וואָס מ׳האָט אים געקענט דערקענען בלויז דורך זיינע אויגן און מויל, האָט שוין איצט גאָרנישט באַהאַלטן. ער האָט געטראָגן אַ העלן ענגלישן אַנצוג מיט לעדער און אויף די קורץ אָפּגעשוירענע שוואַרצע האָר — אַ קראַטענע שיפּער-היטל. דאָס איז געווען די הלבשה פון אַ האַמבורגער ווילן-יונג פון בעסערן סאָרט ביי דער הענג-באַן. אָבער עטוואָס האָט ער פאָרט אויסגעזען ווי איבערגעקליידט.

די פּאַס-פאַבריק — אויבן איבער דעם פיש-מאַרק — איז געשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט אַ שפּיאָנאַזש-ביוראָ. ווירטשאַפטס-שפּיאָנאַזש, פאַבריק-שפּיאָנאַזש. פון דאַנעט פלעגן די מענער און פרויען אַרויסגיין אויף אַרבעט, זיי פלעגן שליסן פריינטשאַפט און ליבע מיט ברעג-אינזשעניערן, זיי פלעגן רייזן אין רור-געביט, קיין מערב- און דרום-דייטשלאַנד.

רייצנדיקע, וווּנדערשיינע מיידלעך פלעגט מען דאָרט טרעפן אויבן — אַ פּערספּעקטיוו איבער די האַפנס, דאָקן, ביז עט עט אין פלאַכן לאַנד.

זיי פלעגן ברענגען ידיעות פון בערלין-שפּאַנדוי, האַנאָווער, מאַנהיים, קעלן.

רירעוודיקע יינגלעך טיפּ-טאָפּ, פלעגן אַרויסקומען פון די אויסגעבעטע טירן. אונטן איז געשטאַנען: „אינטערנאַציאָנאַלער ווירטשאַפט-אַרכיוו" און „אַגענטור צפון-מערב" און „עקאָנאָמישע הויפּט-אַגענטור (באָרדאָ)". אויבן אויפן צווייטן שטאָק איז געווען אַ גרויסע באַוועגונג.

אָבער בלויז די גאָר גאָענטע האָבן געוווסט, אַז דאָ איז

געווען אַן אונטערערדישער גאַנג צו אַ הויז אויף דער לאַנגער־גאַס, וואָס אין זיין אויבערשטן שטאָק איז נישט געווען עפּעס אַנדערש, ווי גרויסע לאַגער־צימערן.

מען האָט געזען דורך די פֿענסטער קאַסטנס און הינטער זיי איז געווען דער רעכטער מיטלפּונקט פֿון דידאָזיקע גרויסע אונטערנעמונגען, וואָס די רעגירונג פֿון אַ וועלט־מלוכה האָט אונטערגעהאַלטן.

דאָרט זענען געזעסן פּאַולס פֿריינט. דער רודער־קלוב „אַהאָי" און דער ספּאָרט־פֿאַריין „פּינקענוועדער" זענען געווען ענג פֿאַרבונדן מיט דידאָזיקע אַגענטורן און דעם אַרכיוו. פּאַול, אַ מיטגליד פֿון בערלינער „ראָלאַנד", איז אָן שום מניעות געוואָרן מיט זיי גוטער ברודער.

מאַרטין האָט אים צוגעפֿירט. דאַן האָט ער געמאַכט מיט אים אַן עקסקורסיע דורך די בלאַטע הייזלעך אין דעם קוואַרטל לעבן האַפֿן.

פֿון דער לאַנדונגס־בריק ביז העט אַרויף אין דער ראָזן־גאַס און אין דער קעלער־גאַס האָבן געוווינט די פֿרויען, וואָס מ׳האָט געמוזט האָבן צו דער האַנט, אויב מ׳האָט זיך געוואָלט איינלעבן אין דער אונטערוועלט.

ביי זיי האָט מען תּמיד געקענט געפֿונען אַ באַהעלטעניש און אַ נאָרע צו פֿאַרשטעקן זאַכן, און אַמאָל, די שעה זאָל נישט זיין, אַ ביסל מזומן.

פֿאַר יעדן איינעם קען אַמאָל קומען אַ שלעכטע צייט, גישטאָ קיין ממתּקים, אָבער די מיידלעך האָבן שטענדיק זייערע יאָלדן — שיפֿן שפּייען אויס זייערע מאַטראָזן, פֿון דער גאַנצער וועלט קומען צו פֿאָרן די הערן: הענג־באַן, גרויסע פֿרייהייט, קוגלסאָרט, דער גאָרטן אַרום ביסמאַרק־דענקמאָל, די טויזנטער קנייפּעס, קעלערן און באַרן, און יונגפֿערנפּאַרק, דער פּאַ־ווילאָן.

האָט מען וואָס אָנצוטון, שפּאַצירט מען פֿאַר טייך און שטראָמס, פֿון אַלסטערדאַם ביזן געגנז־מאַרק, און מ׳פּאַקט זיך עפּעס אַ פֿיינעם הער. מען פֿאָרט אַרויס אויף אַ וואָך צייט מיט אַן

האָלענדער, אַמעריקאַנער, מיט אַ יוּוועליר פון קאַפּשטאַט, אַ שעפּסן־פּאַרמער פון סידניי אין אַטלאַנטיק אין די סעזאָנען, און מען קומט צוריק מיט פולע קופּערס פוטער און זיידנס און דער האַנט־בייטל איז אָנגעשטאָפּט מיט געלט. און אָט די מיידלעך— צי איז דען דאָ אַפילו איינע, וואָס נעמט עס פאַר זיך? צי וואַרטן זיי נישט אַלע, ביז ס׳קומט דער וווילער־יונג, דער חתן! נאָ, באַהאַלט אַ הונדערטער! און זי פאַלט אים אַרויף אויפן האַלז, אַך דו זיסער, דו ביסט מיין איינציקער, דו האָסט מיך נאָך אויך ליב? זאָג מיר, זיסער, האָסטו מיך נאָך ליב?

אויף חתנים איז דאָ אַ שטאַרקע נאָכפראַגע. אין פאַריין האָט יעדער איינציקער נישט ווייניקער, ווי צוויי כלות אויף דער שטאָט.

אָבער אין האַמבורג איז געלט אַ נאַרישקייט. די אַלטע און די אויסגענוצטע אין דער נייער און דער אַלטער שטאָט און אין די לעצטע חושכדיקע געסלעך צווישן דעם פאָרט און די האַנדלס־גאַסן, אין דידאָזיקע קרומע, שטינקענדיקע הייזער־רינ־שטאָקן צווישן טורם־הייזער, בולדונגס, מאַגאַזינען, אַכסניות — אַפילו די זקנות, וואָס וואָלטן אין אַנדערע שטעט שוין לאַנג געווען קלאָזעט־פרויען, שפּיטאָל־ווייבער, שנאָרערינס אויף די בית־עלמינס — פאַרדינען נאָך אין האַמבורג אויף זייער אויס־קומעניש.

אַרבעטער, אַלט־געוואָרענע פּראָצענטניקעס, משא־טרעגער, פישער, שול־יינגלעך, צייטונגס־טרעגער אין דער מיטאָגס־פּויזע אָדער אין אָוונט, כאַפּן זיך אַריין אויף אַ ווײַלע אין אַזאַ הייזל, אַ שטוב לעבן אַ שטוב, אַ נקבה — פּופּציק פעניק. און זיי קענען זיך נאָך אויך עפּעס פאַרגינען פאַר זייער האַרץ, פאַר זייער געלט, מען קען נאָך אויך קריגן אַזוי אַ קליינעם, ווייס־הויטיקן גאַסן־יינגל פון קאַרשטאַט, אַ קוים זעלבשטענדיקן טענ־ציאַנער אָדער אַ בלאָנדן קאַסטן־טרעגער מיט אַן אָקסישן קאַרק פון דער פּרוכט־האַליע, אָדער אַ בלוי־אויגיקער דאַם־אַרבעטער פון דעם צאָל־האַפן, אַ באַרקע־פירער.

דאָרט אַהין, אָוונט צייט האָט פּאָול אַריינגעפירט דעם אומ-ווייסנדיקן פּעטער.

פּאָול האָט אויסגעזען, ווי ס'וואָלט גאָרנישט געשען. אָדער צי האָט ער זיך אַזוי גוט פאַרשטעלט, צי האָט ער געגלויבט, אַז פאַר פּעטערן וועט זיין בעסער, ווען ער וועט אינגאַנצן נישט דערמאָנען וועגן דעם, וואָס איז פאָרגעקומען צווישן זיי די לעצטע טעג, אינגאַנצן נישט ווייסנדיק מאַכן זיך? האַנט און האַנט זענען זיי אַרויס פון האָטעל. די דריי טאָג זענען שוין געווען פאַרביי.

אָבער דער אויטאָ איז נאָך נישט פאַרטיק געווען. דער לאַקיר איז נאָך נישט געווען טרוקן.

ער איז געווען זילבער-גרוי.

די גאַנצע פאָרם האָט זיך, דאַכט זיך, פאַרענדערט. דאָס אויסבעטעכץ אינעווייניק האָט אויפסניי געמוזט איבערגעצויגן ווערן, פּאָול האָט אויסגעקליבן אַן איידעלען רויט. זיי זענען געווען בלויז איין וואָך אין האַמבורג—און פּעטער האָט אָנגעהויבן צו ציטערן מחמת אומגעדולד, מורא און הילפלאָזיקייט. ער האָט נישט געוואָלט נעמען קיין ציי‌טונג אין האַנט אַריין. ער איז ממש געווען טויט, שוין באַווייגט פון קאַטין, אַסטרידן, אַדע-לען — אָ, ווי הייסן זיי נאָך דאָרטן, יענע שאָטנס פון דעם פאַרשוווּנדענעם לעבן?

עס איז געווען הייס און נאַס, ביינאַכט איז קאַלט געווען, ווינטיק.

ער איז גאַנצע טעג אָפּגעלעגן אין זיין צימער, געלייענט, וואָס ער האָט נאָר צוזאַמענגעשלעפּט אין די קיאָסקן, און וואָס פּאָול האָט געבראַכט.

פּאָול האָט געבראַכט פּאָעזיע, ביכער. וואָס פאַר האָט ביי פּעטערן (דאָרט — ווו? שול-גאַס? — איז דען גאָר געווען אַ שול-גאַס ערגעץ?) וואָס ער האָט דאָרט געזען.

ער האָט זיך איבערגעבויגן איבערן פוילן פּעטער, אַרויפ-געלייגט די האַנט אויף זיין ברוסט.

— אָבער קום איצט, ס׳איז דאָך שוין פינסטער. ביים האַמאַן איז אויסערגעוויינלעך שיין, און אין די גאַסן איז דושנע ווי אין פאָרט סאַיד אָדער ראַזאַריאָ. אַמאָל, הער נאָר, וועלן מיר ביידע פאָרן ווען עס איז אין ראַזאַריאָ.

דערדאָזיקער נאָמען האָט געהאַט אַ וווּנדערבאַרן קלאַנג און אַ ריח.

פאַול האָט געזאָגט:

— הער נאָר, איך האָב דאָ אַ נקבה. פיין, זי האָט אַ וווינונג ביים פיין־טייך. איינער אַן אַמסטערדאַמער האָט זי איר איינגעאָרדנט, ער קומט נאָר דריי מאָל אין יאָר. ביי איר איז פאַראַן אַ כלי, אַ בעכשטיין, אַ קאָנצערט־ראָיאַל, אַ ריזיק באַשע־פעניש — ווײסט שפּילן אַביסל? קום אַהין. מיר וועלן זי אַוועק־שיקן פון שטוב, זי וועט אירע פריינדינס אויך אַוועקנעמען פון דאָרטן און דו וועסט שפּילן.

— שפּילן — האָט פעטער געמורמלט מיט פאַראַכטונג, ער האָט אָנגעקוקט זיינע הענט — וואָס וועט זיין דאָרטן מיטן וויז? — האָט ער געטראַכט אויפן קול — די ביידע דירות? דער מאַגאַזין? וואָס וועט זיין מיט לינען און מיטן אַלטן מענ־קע? מיטן דירה־געלט וועט שוין גאָר זיין אומברחמנותדיק. עס זענען דאָ פעטערס אין דרעזדען און ליגניץ. זיי וועלן דאָך קומען ירשענען. ווי אַזוי וועט עס זיין מיט דער פאַרוואַלטונג? צי וועט מען מיר דערקלערן פאַר טויט? איך מוז מיטנעמען מיין אַלטן פּאַס. אויסווייזן אים אין טשיקאַגאָ, אין דער באַנק. מיר האָבן דאָך נישט קיין געלט. איך האָב ביי מיר בלויז פינף טויזנט.

— געלט — האָט געזאָגט פאַול און געשפּריצט מיט פאַר־אַכטונג — געלט! איך קען דיר מיטנעמען וויפל דו וועסט נאָר וועלן, קאַמיל דעקלאַרי האָט שוין פון לאַנג אַ קאָנטאָ אין לאָנ־דאָן און זיד וועסטערס, פענטשערטש־סטריט, דאָס איז נישט ווייניק. די היגע נקבות — וויפל דיין האַרץ גלוסט, מענטש, געלט איז די קלענסטע מניעה. אָך, דו ביסט אַ באַלעבעסל, די

קענסט נישט אַרויס פון דיין ציטערנדיקער, באַלעבאַטישער הויט.

זיי האָבן זיך אַרומגעשלעפט איבער די גאַסן, ווי די דעכער האָבן זיך איבערגעבויגן איינער צום אַנדערן. אין אַלע טירן זענען געשטאַנען פרויען. אין די פענסטער. אָט קען מען אַריינקוקן אין אַ גרעטכען־שטיבעלע. אַ ווייס פאַרשפּרייטע בעט מיט ליאַלקעס, מאַלפּעס, פּאַיאַצן, אַ טיש מיט אַ געשטריקטן טישטוך און אַ בלומענטאָפּ מיט אַלפּן־רויזן, און ביים פענסטער אַ גרעטכען.

אָט קען מען אַריינקוקן אין אַ צווייטער, טונקעלער שטוב, אַ נאַפט־לעמפּל, דאָס בעט שוין אויפגעבעט, און די פרוי לעבן פענסטער האָט אַרויסגעלאָזט אירע ברוסטן פון איר העמד, און זי פלי־סטערט עפּעס מוראדיקע שבועות. אין ראָג זענען זיי געשטאַנען צוזאַמען, יינגע, לאַכנדיקע מיידלעך, זיי האָבן געקענט פּאַולן, זיי האָבן אים אַרומגערינגלט.

— און דיין פריינט? טוען אים נאָך אַלץ ווי די ציין געבן?

אַ קנייפּע. אַ דאַמע שטופּט זיך אַריין אַהין אין אַ לאַנג גלאַנצנדיק אָוונט־קלייד.

אַ דושנע, ענגע, קנייפּע, אַ קנייפּע מיט פרויען. איבער דעם אַריינגאַנג שטייט אַ לייכטנדיקער דרייצן און אָט איז די יינגען־קנייפּע.

אַן אויטאָ שטייט לעבן דעם שכנותדיקן הויז. הערן קו־מען, עס איז אַ זומער־נאַכט־באַל אונטן אין קעלער־זאַל. נישעס מיט פּאַפּירענע רויזן־בוקעטן, פּאַרפום, יונגע פנימער פאַרשמינק־טע, איינער ווייזט זיין שניי־ווייסע, נישט באַהאָרטע ברוסט, דער קעלנער וויגט זיך און דרייט זיך אויף די אָפּצאַסן און איינער אַן אַלטער הער פון קאָפּענהאַגען, ספּעציעל געקומען אויף דעם באַל, פונדעסוועגן קאָניאַק פאַר באָקסער, הייצער, האַפן־אַר־בעטער אין ביר־פירער, וואָס רינגלען אים אַרום. און ווידער מיידלעך, זיבעצן־יאָריקע און ווייבער פופציק־יאָריקע. מאַמעס

אין די קיך-פאַרטוכער כאַפּן זיך שנעל אַרויס אויף דער גאַס, פאַרדינען אויף אַ פרישטיק אויף מאָרגן. דריי קינדער שלאָפן אויבן. דער מאַן? שוין לאַנג אַוועק ערגעץ. מ׳ווייסט נישט ווו. בעסער אַזוי. איין עסער ווייניקער.

געמישט בלוט באַט זיך אָן, מיט בליצנדיקע אויגן, מיט אַ געקרייזלטן קאָפּ. און לעבן איר, ווי בכיוון, כּדי צו זען דעם אונטערשייד — אַ העל-בלאָנדע האָלשטשיינערין. האָלשטיינישער דיאַלעקט פון אַ קינד:

— הער, וואָס דו זאָלסט נישט ברויכן, איך וועל דיר צופרידנשטעלן.

און הינטער זייערע פלייצעס:

— זע נאָר, אַזאַ ריר-מיך-נישט-אָן. טויג אפשר נישט פאַר דעם חשובן הער? אַזאַ פּראַנט, אָ, אַן אַלטער הינער-פרעסער!

דאָן האָט פאַמעלעך אויפגעשיינט פאַר זיי דער מילערנטייער.

מוזיק, ליכט, אַ שטופּעריי, אַן ענגשאַפט. פון דעם „דאָם" האָבן געדונערט די קאַרוזעלעס און די בודע-אָרגלען, די אויסרופער און די קוויטשנדיקע שטימען אויף די סקריפּנדיקע הוידאַווקעס.

האַגענבעק האָט דאָ אויפגעשטעלט אַ צירק, פאַר דעם הויכן געצעלט האָט ער אָנגעצויגן ליכט-שנורן. אויף דעם פּלאַץ פאַר די שפּיל-בודעס, זענען געשטאַנען די פרעמדע, די גאַסן-פרויען און נאַכט-שלעפער.

טעאַטער איז שוין נישט געווען, וואַריעטעס נישט. קינאָס אויך נישט.

שבת ביינאַכט. פון הונדערטער שיפן האָט זיך געשטופּט די מאַנשאַפט אין דער הענג-באַן און פון דער שטאָט זענען אַהער אָנגעקומען די יונגעלייט.

אַרבעטסלאָזע האָבן זיך געמאַכט באַקוועם, די אַלפאַנסן, די איבערגעזעטיקטע נאָך דעם אַוונט-ברויט אין די מוסטער-קאַ-

לערס ביי פּאָרטע און הערלין, אין דער שיף-סטאַציע, אין דער אַלסטערלוסט.

עס האָט שוין מער נישט גערעגנט. די לופט איז געווען פייכט און נעפּלדיק. אַרום די בויגן-לאָמפּן איז געהאַנגען אַ שימער, די ליכטיקייט איז געווען נאַס, צעשוווּמען און די גאַס האָט זיך געשפּיגלט, אַז מ׳האָט מורא געהאַט אַ פוס צו שטעלן. אָ, דער ריח פון פיש-קיכן, קרעטשמעס און שענקען! אָבער אויך אַ דופט פון קאָנדיטערייען, אין די פענסטער האָבן זיך גע-שמאָלצן טאָרטן.

היפּאָדראָם, פּאַנאָפּטיקום, פּאַנאָראַמע און אַבנאָרמיטעטן-מוזיי, — אַלץ איז נאָך אָפן געווען. מ׳האָט זיך געשטופּט אַריין און אַרויס.

די סחורות אונטער די אַראָפּגעלאָזטע לאָדנס זענען געווען גרעל באַלויכטן.

יונגע מענער אין די ראָגעס קוקן זייטיק, מאַכן מיט די הענט און ווינקען מיט די אויגן... אַלפאָנס האָט הונדערט נייע פּאָטאָסן. אַפריקע, די נאַקעטע אַפריקע, ליבנדיקע אַפריקע, גאָר נייע, נאָכנישט געוועזענע זאַכן. אָבער יאָאַכים זיין פריינט, דער מאַט פון דער „הונדוראַס״, האָט כינעזישע שפּילערייען און יאַ-פּאַנישע דערפינדונגען. האָלץ, עלפאַנט-ביין, בראָנז און מעש. אַנטציקנדיקע קליינקייטן, אומגעווינלעך ענלעך, שרעקלעך-אמתע קאָפּיעס.

אין די קנייפּעס, אין די נישעס לעבן דער ציגיינער-מו-זיק — דאָס זענען געווען אָדער טיראָלער מיט נאַקעטע פיס אָדער די דאַמען-קאַפּעליעס וואַלצערטרוים, אָדער נעגערבאַנד אָדער די נאָרוועגישע מאַטראָזן-קאַפּעלע אָדער דאָס ערשט קלאַ-סיקע וואַריעטע-אַנסאַמבל „עקזאָטישע שטערן״.— אין די נישעס האַנדלט מען מיט קאָקאַין, ליבעס-פילן, פּאַטאָסן.

זונהלעך זיצן, פונקט ווי פויגל אויף דער שטאַנג, און זייערע פריינט גייען אַריין און אַרויס, קאַסירן איין, באַשווינדלען איינעם און ווידער אַרויס, הענגבאַן, ביז דער ראַדיאָ-גאַס אָדער

גרויסע פרייהייט, ווי די פּאָרטערס לויערן אין די קעלערס. אין די פענסטער שטייען בילדער פון האַלב-נאַקעטע מיידלעך, שלאַנקע-דאַמען, אַ שמאַכטנדיקער פידלער-קאָפּ.

די ציגיינער-פידלען, זיי נעמען אַדורך און אַדורך. זיי פידלען גלייך אויף די נערוון פון די הולטייעס, אַ פּרוי קוויטשעט, אַזוי שטאַרק קיצלט עס זי.

אויף די טרעפּ אין דעם קעלער, ווו די טואַלעטן זענען — אָ, וואָס פאַר אַ ריח שטייגט אַרויף פון דאָרטן! — אויף די צוזאַמפאַלטרעפּלעך גייט מען אָן אַן אויפהער אַהין און צוריק. באַוועגונג, באַוועגונג!

די טואַלעטן-פרוי מאַכט געשעפט. פּודער, שמינק-שטיפטן, וואַטע און פאַרשיידענע אַנדערע זאַכן. דער טואַלעטנמאַן פאַרקויפט גומע-אַרטיקלען, פּאָסט-קאַרטלעך, אַ וואַנט פול מיט פּאָסטקאַרטלעך.

מיידלעך, אוי, שאַרפע בילדער, און קינדער, נאַקעטע, צען יאָר אַלט, מ'כאַפּט זיי ווי הייסע זעמל. פאַר די באַרן אַ קייט פון מענער. פון פופצן יאָריקע ביז זיבעציקער, זיי טרינקען ביז די לעצטע צען פעניק. דערפאַר אָבער גייען זיי אַריין אין דער ראַדיאָ-שטוב.

די אָרקעסטרעס מישן זיך צווישן זיי. אַ לאַגע. ס'געהערט צו בראָנדזאָן.

זיין לאָלאַ האָט שוין ביז איצט געהאַט פינף, אַלץ נאָבעלע קונדן. צאָלנדיקע אַמאַטאָרן, רייכע פרייערס. זיינע הויזןקעשענעס זענען פול, און לאָלאַ אַרבעט שוין ווידער.

פּאַול איז אומעטום אַן אייגענער מענטש. אין דריי נעכט איז ער שוין מיט אָט דער גאַנצער וועלט אויסגעבונדן. ער שלעפּט אַרום פעטערן פאַר אַן אָרעם און פעטער זאָגט נישט קיין וואָרט.

— נאָר היינט נאָך, ברודער, בלויז נאָך היינט אַליין. מאָרגן פרי וועלן מיר שוין באַשטעלן פּלעצער. מירן פאָרן אויף דער „קאַרלסרוהע", מיר וועלן גלייך איבערפאָרן קיין ברעמען, גלייך צום ברעג. אַוועק פון דער שמוציקער ערד. פרישע לופט,

קלאָר-ריין וואַסער, דיין מויל זאָגט ניין, אָבער דיינע אויגן זאָגן יאָ, איך ווייס זיכער, איך וועל דיך נאָך היינט אַ קוש טון. דיין מויל זאָגט ניין — —

פּאָול איז געוועזן שיכור. פּאָול האָט געלאַכט און גע-קושט די מיידלעך.

איינע האָט געוויינט: „ווי ליבלעך איז מיין כּלה, ווען זי קלאָגט, ווען דער ליבסטער אירער אין די אויגן שלאָגט״. און ער האָט צוגעקוועטשט אַ צענער אויף איר אויג, וואָס איר חתן האָט איר נאָרוואָס איינדרויסן אונטערגעשלאָגן.

ער איז אַדורכגעגאַנגען איבער דעם דאָס צום פּאָליציאַנט און האָט געפּרעגט, ווו מ׳גייט צו דער הענג-באַן, ווי אַ צע-לאָזענער חברה-מאַן פון בערלין האָט ער זיך אַמוזירט. פּעטער האָט אים קוים אַוועקגעפירט פון דאָרטן.

זיי האָבן זיך געוואַקלט אין די טונקעלע שטילע גאַסן, וואָס לאָזן זיך אַראָפּ צו דער לאַנדונגס-בריק, צום צאָל-אַמט, צום פיש-מאַרק.

קנייפּעס, קנייפּעס, אינדישע און שוועדישע באַרן, נעגער-קעלערן און כינעזישע שענקען, יאַוואַנישע בודקעס און יאַפּאַ-נישע טיי-הייזלעך.

טיר לעבן טיר, פענסטער לעבן פענסטער. איינער קלע-טערט אַרויף די טרעפּ און אַ צווייטער גייט אַראָפּ. צוויי פּאָ-ליציאַנטן וואַנדלען שווייגנדיק אויף זייער גאַנג. זעלטן ווו מען זעט אַ מיידל.

אויסגעשטאָפּטע ים-חיות. שיפן שאָקלען זיך אין די פענ-סטער. ראָזאַ ליכט. גאָלדענע ליכט, בליענדיקע פאָרהאַנגען, שניי-ווייסע גאַרדינען, אַ קלאַוויר, אַ גראַמאָפאָן. קען זעען געזעסן אויף די שוועלן, עגיפּטישע געטשן, אומבאַוווסט און אומבאַרירט.

און אַ ריזיקער הונט, אַ געמיש פון אַ דאָג און אַ בערנאַ-דינער האָט צוגעשפּרייזט צו אַ לאַמטערנע-לאָמפּ און געבערענגט פאַרן ליכט אינדערהויך זיין קרבן.

אויף די ברייטע טרעפּ, וואָס פירן אַראָפּ פון דער בער-

נאַרד־גאַס צום האַפן, זענען געזעסן אַ צענדליק יונגען, האַנט בײַ האַנט, האָבן זיך געשאָקלט און געזונגען אַ מעלאַנכאָליש ליד אין אַן אומבאַקאַנטער שפּראַך. פּאָרטיגעזיש? אַראַביש? אַ פרוי שטעלט זיך אָפּ, הערט זיך צו און נעמט אַרויס פון איר האַנט־בײַטעלע אַ טיכעלע, זײַער פאַמעלעך, ווישט זי זיך פאַמעלעך, פאַמעלעך, די אויגן.

אונטן האָט זיך געכוואַליעט, ס'האָט געציטערט און געפינקלט דער האַפן.

איבער דעם וואַסער מיט באַוועגנדיקע פײַערן — אַ נאַקעטער אומבאַצווייגטער אומבאַבלעטערטער וואַלד. מאַסטן און קראַנען, קראַנען, מאַסטן, הויב־מאַשינען, די רישטונקעס פון די דאָקן, רישטונקעס, רישטונקעס, אַן אומגעהויערע נעץ פון שטאָל, אָן אַ סוף, פאַרלירנדיק זיך אין דער פײַכטער נעבלדיקער נאַכט.

אין שטראָם שטייט אַ שיף, באַלויכטן, וואַרטנדיק אויפן צופלוס. זי פּאַטשט שוין אין וואַסער. די פּאַראָמען וויגן זיך נאָך איבערן האַפן.

אָסוואַלד־דאָק, באַנקענהעפט און קייזער־סקווער און עלער־האָלצשלוזע. פײַערן האָבן זיך געשאָקלט איבער דעם אויפגערודערטן וואַסער, פײַערן האָבן געפינקלט אויבן אינדערהויך אויף די מאַסט-בוימער און קראַנען. ס'האָט זיך געפילט פיש, ס'האָט זיך געפילט וואַסער.

מעוועס, געשפּענסטעריש ווײַס, אַ געווימל פון מעוועס איז פלוצלונג אַרויסגעפלויגן פון דעם גאָרנישט. דער דאַמפער האָט געוועט, ווײַסער רויך איז אַרויפגעשטיגן און צעשוווּמען אין דער פײַכטער לופט.

פון די בײַדע קוימענס האָבן געוויעט טונקעלע וואָלקן־סיגנאַלן, דערשטיקטע ווי מיט טיכער, האָבן קוים אָפּגעהילכט. די לופט איז געווען שטיקנדיק און געדיכט. פיש-יויך, זי מאַכט זאַט און איבל.

ברעג-מוזיק, בלעך, אײַזן, די שלעפּ-דאַמפערס ציען אָן די קייטן, פאַמעלעך רוקט זיך דער איבערזע־דאַמפער פאַרבײַ.

לעבן די בולווארן, אין דער גאַנצער לענג, ווידער קני־פּעס מיט עקזאָטישע נעמען, אַזש ביז אַרויף, צום פרייהאַפן צו, לאָזשעס, לאָזשעס, מאַטראָזן־לאָזשעס, אַכסניות, טאַבאַק־בודקעס, וואָס זענען נאָך געשטאַנען אָפן, שיפער־שענקען, באַרן, ווו די באַרקע־פירער באַאַרבעטן עמעצן, ווו פרויען וואַרטן אויף זייערע מענער, מיידלעך, אָנשטענדיקע, וואַרטן אויף זייערע יונגען פון באָד־דאַמפער, פון מאָטאָר־שיפלעך. מען איז געגאַנגען פון בלאַנקענזע, פון די באָד־פלעצער, פון קראַנץ, און דאַן איז מען ווידער געגאַנגען שנעל אין האַמבורג.

שבת־צונאַכטס ווערט קיינמאָל נישט נאַכט, די נאַכט פון שבת־צונאַכטס פאַרברענגט מען מיט טענץ, מיט זיצן אין קני־פּעס, מיט הורן; שבת־צונאַכטס איז קיין נקבה נישט צו פיל אין דער שטאָט, זי גייט פון האַנט צו האַנט, פון מויל צו מויל. די שנאַפּס־גלעזער ווערן נישט געוואַשן, מען פילט זיי גאָרנישט אָן. די פאַרביקע פלעשער ליידיקן זיך אויס איינס צוויי דריי. די שיק־יינגלעך שוויצן.

דער שווייס זעצט דורך און פאַרבט־אָפּ די ווייסע אַקסלען. דער רויטער טריקאָט, דאָס בלויע העמד. פודער, מיידלעך, אייער־ווייסער גלאַנץ איז טאַקע נישט אַזוי באַחנט. און שוויס־טראָפּנס אויפן קאַרק, מילא, עס זענען פאַראַן אַמאַטאָרן, וואָס זיי האָבן דווקא הנאה דערפון. אָבער די יונגען, וואָס איר האָט צום ליבסטן, זיי זענען נאָך נישט אַזוי איבערגעפירט. זיי האָבן נאָך נישט קיין אָפּגעשטאָרבענע נאָז, זיי דאַרפן נאָך נישט דאָס שאַרפע געצייג פון די אַלטע בעל־תּאוותס, די עקלהאַפטע שפּייז פון די פאַרדאָרבענע אַפּעטיטן.

קעלנער־וואַסער אונטער די אָרעמס, מיידלעך, לאַווענדע צווישן די ברוסטן און פאַרפומירטער ליפּן־שטיפט, פאַרפומירטער פודער.

די צוואַנציק יעריקע מיידלעך שמעקן מיט גוטע ריחות און עקזאָטישע עסענצן. דאָס מאַכט זיי פּאָעטיש. נאָך אַלץ, קינדער, נאָך אַלץ, נישט געקוקט אויף טאָן־פילם און באַלינגס־הויז, פופציק טויזנט־טאָניקע דאַמפערס און ראַדיאָ־פאָטאָגראַפיע, נאָך

אַלץ שלייכט מען זיך אַוועק אַהין צו דער ראָמאַנטיק, מען שמעלצט זיך פאַרשעמט ביי זיסער פּאָעזיע, מ׳טרוימט פון ליבע, ליבע, אַמאָר פּאַנסיאָן. Ilov yon, ah t'adoro, t'adoro! ah!..

ס׳איז שוין לאַנג. ווי פון האַמבורג, פון אַלטאָנאַ האָט אויסגעשלאָגן האַלבע נאַכט. ס׳האָט שוין געקלונגען איינס. די צווייטע שעה פון דער נאַכט אָטעמט ווידער אַרויס לוסט, תאווה, שיכרות.

אויך טרערן פון ליידנדיקע פרויען און חרטה ביי קליינע דעפּרוידאַנטן פון פּאָרט-קאַסעס און פון מוטערס פּאָרטעמאָנעס און דעם טאַטנס הויזן-קעשענעס. ווען דער אַלטער שלאָפט, אַרום עלף אַזייגער, קען מען זיך אַריינגנבענען אין זיין שטוב, אַ כאַפּ טון און אַרויס, נישט קיין סאַך, דריי מאַרק, פיר, אָבער ווען ער וועט זיך דערוויסן! ציטערן און שרעקן זיך די זיצערס אין דעם אינדיאַ-באַר.

אַ מעסטיצע (געמישטע) האָט אים פאַרטרויקען דאָס ביסל קליין-געלט, ערשט וועט ער נישט האָבן צו באַצאָלן פאַר איר בעט.

נו, דעם קומענדיקן שבת! נאָך אַכט טאָג אַדורכצושטופן נאָך אַ וואָך צניעות. פאַרשאָלטן מיידל דו. מען לויפט זי נאָך צו וואָס? און מ׳האָט נאָך קאָסטן פּטור צו ווערן פון איר... סיידן אַזוי, צווישן זיך, די איבעריקע וואָלאָנטערן ביים שיפמעקלער העניגסען, אָדער אַליין איבער די מאַגאַזין-בילדער. צי האָט ער געלוינט? זאָל עס גיין צו אַלדי-טייוולאָנים. אויף אַ גרינער גראָז-גרינעם ווערמוט האָט עס נאָך געקלעקט. נו, דערלאַנגט! ביטער איז ער, ווי דאָס לעבן אַליין, ווי די דערקענטעניש פון דעם, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון לעבן. די געלע שיינהייט זיצט זיך ווייטער ביים טיש, שמוציקער סינגאַלעזער! אָבער די פאַר גראָשן האָט ער! שווער איז דאָס לעבן. און וואָס גיט עס? קאָניאַק אויף אייז! און פערנאַנדאָ, איר זיסער הולטיי, פון אַ ענגלישן הייצער, פינף יאָר, מאַכט אַ טייל פון די הויזן.

— שיין — האָט געזונגען פּאַול — שיין איז דאָס לעבן! אָ, דאָנע קלאָרע, איך האָב דיך געזען טאַנצן, און דיין שייג-

הײַט האָט מיך געמאַכט משוגע. איך האָב דיך געזען אינגאַנצן דאַן אין די חלומות, דאָס האָט שוין אינגאַנצן פֿויל געמאַכט די מאָס פֿון דער ליבע, בײַ יעדן שריט און טריט האָט זיך דײַן קערפּער געבויגן פּונקט אינדערמיטן — — פֿאַרוואָס זאָלן מיר איבער? מירן בלײַבן דאָ. נאָך אַ וואָך בלויז. טו נאָר אַ קוק, ווי מיר לעבן. פּונקט ווי אונטער פֿאַרכּישופֿטע, אומזיכט־בערע־היטלען. זאָג נאָר, אַלטער, צי איז עס נישט פּרעכטיק, אַן אַנדערער, אַ נײַער, אַ יונגער צו זײַן? אָ, דו בירגערלעכע נשמה. אָ, דו אַלטער בירגערלעכער בײַן. טו נאָר אַ קוק אויף מיר, האָסט מיך דאָך ליב, כ'בין דאָך דײַנער, האָסט דאָך עס אַלײן געזאָגט, און אַזוי ווײַטער אויף שטענדיק און אייביק. —

און ער איז אַראָפּגעקראָכן, זעקס טרעפּ צום קאָלאָמבאַ־באַר, אַן אינקאַ־מיידל איז געווען דאָרטן אונטן, אין אַ הינטער־שטוב. ווי דזשונגל האָט זי געשמעקט, הייס איז זי געווען ווי אַן עקוואַטער־מיטאָג, יאָ, אַביסל טוכלע, פֿוילע, פֿאַרדאָרבן האָט געשמעקט איר לײַב, פֿון איר שויס האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ ריח ווי פֿון אַ בליענדיקן זומפּ.

און דאַן האָט זיך פּעטער פּלוצלונג אַרויסגעריסן אויף דער פֿרײַ. אַרויס.

גאַסן, טרעפּ, ר'איז געווען פֿאַרצווייפֿלט, פֿאַרלאָרן. יאָ, פּאָול האָט זיך אומגעביטן, פֿאַרוואַנדלט זיך, אים אונטער די אויגן, אונטער די ליפּן, בעת ער האָט געקושט זײַן האַנט. נעכטן נאָך, נעכטן האָט ער פֿאַר אים געהרגעט, פּאָולס מאָרד, כּדי פּעטער זאָל נישט בעטן פֿאַר אַ באַשמוצטן אַלטאַר און קניען פֿאַר אַ שוואַרצער מעסע.

פּאָול איז געווען אַזוי גרויס. אַזוי פֿול מיט ליבע, אַזוי הערלעך געווען אַ פֿרײַנט.

הײַנט — הורן און זויפֿערײַ, דאָס געמײַנע אויסגעלאַסענע לעבן האָט אים אויפֿגעפֿרעסן שטיקערווײַז, ער האָט געגלייבט, אַז ער האָט עס געהאַט, אָבער אינדערהאמתן האָט עס אים גע־נומען, פֿאַרשלונגען אים. פּאָול, ווו ביסטו פּאָול!

ער איז ווידער געשטאַנען אויף דער לאַנדונגס־בריק. איצט

איז די שטאַרק-באַלויכטענע שיף אַרויסגעשווומען מיט מוזיק אויף דעם ים, זי האָט לויז געמאַכט די אַנקערס ביים באָרד. די באַוועגטע כוואַליעס האָבן זיך געשלאָגן אָן דער שטעג-בריק, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן מיטן וואַסער.

עס האָט אויסגעזען, ווי ס׳וואָלט געקאָכט, אייזיק-געקאָכט,— שוואַרץ דורכגעוואָרפן מיט גאָלד, עס איז געווען אַזוי לעבעדיק, אַזוי אומהיימלעך לעבעדיק, עס איז צוגעפאַלן צו די דוקדאַלבן, וועלכע האָבן אויסגעזען, ווי געקעפּטע ריזיקע באַשעפענישן, וואָס האָבן אַרויסגעשטעקט דעם האַלז פון די כוואַליעס. אויבן ביים טורם-שפּיץ פון סאַנקט-מיכאַעל איז געשטאַנען פאַראַנקערט די לבנה-שיף, אַזוי הויך אומדערגרייכבאַר. בענקשאַפט, אָ, הימלישע בענקשאַפט...

די שיף-קאַפּעליע האָט שוין געשפּילט פון דער ווייטן. די טראָמפּייטן האָבן געקלונגען, ווי פלייטן פון אַ ווייטן אינזל. און די מעוועס זענען נאָכגעפלויגן פון הינטן אין קרייזן. פּעטער איז געשטאַנען אויף דער שטעג-בריק, וואָס האָט זיך פּאַמעלעך געוויגט.

אָ, קינד, פלאַפלענדיק קינד, די מאַמע וויגט דאָס וויגל. דער מוטערלעכער ים הויבט דיך אויף און לאָזט דיך אַראָפּ. ווייטער, ווייטער, דער שלאָף קומט. אַ ליד...

פּעטער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן אַ סלופּ, אַ קייט האָט צערטלעך שטיל אַ קלונג געטון. אַרום און אַרום האָט מען קיין מענטש נישט געזען.

קראַנען און רישטונקעס און מאַסט-בוימער און גאַנצע וועלדער פון בלאָקן, קוימענס, שיפלעך און באַרקעס, וואָס רייבן זיך איינער אָן דעם אַנדערן, בענקענדיקע לייבער פון שיפלעך, גיריקע שיף-קערפּערס, וואָס שטויסן זיך איינער אויפן אַנדערן, אומרויקע, נישט איינגעשטעלטע טשוּלנעס.

די לבנה האָט זיך באַפרייט פון טורם און איז געשוווּמען איבערן האַפן, אָבער זי האָט נישט געלויכטן. די וואָלקנס האָבן זי פאַרשלונגען, זיי האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט, ס׳האָט געטריפט פון זיי.

פינסטערע, איינגעגעסענע רויך-וואָלקנס און ווייסע כמאַ־רעס און די קלאָגנדיקע סירענעס, אָט די ברומענדיקע און קרעכצנדיקע, וויינענדיקע און גרילצענדיקע קולות פון די שיף־מאַשינען, א בהלה פון קלאָגנדיקע ליידנדיקע באַשעפעניש.

אָט וויגט זיך דער גאַנצער קאָסמאָס און ער מיט א נעבעכדיק שלאָגנדיק הארץ אין דער אומענדלעכקייט. א בענק־שאַפט נאָך שטימען, נאָך רייד, אַן אויסגעשריי. דערלייזונג און דערקענטעניש.

ער האָט געטראַכט וועגן ביכער. צערטלעכער פאַול, פיל־פנימדיקער פאַול, ער האָט זיי אים געבראַכט, די געליבטע שירים און פאַרערטע פּראָזע. מען מוז אים ראַטעווען, פאַולן. אַוועקנעמען אים פון די באַר־טירן און קנייפּע־טרעפּ, פון באָר־דעל-פענסטער און וויל־יונגערישע שענקען, פון צוזאַמענקום־הייזלעך און מאַטראָזן־קרעטשמעס.

מוטערלעכער ים, פאָטערלעכער אָקעאַן. אַרויס, אַרויס מיט פאַולן צו דעם ריינעם עלעמענט. וועלטן איבערטוישן. איך האָב דיך ליב פאַול, לאָז דיך אויסלייזן. אויפן ים, אַריבערשווימען אין אַן אַנדערער וועלט. האָרך זיך צו צו די דאָזיקע שוימענדיקע כוואַליעס: דער עכאָ פון דעם ים-שטורעם...

— ווי פאַרחלומט איך בין; אָט ווי איך שטיי אַזוי און שטיי, הויב איך מיר אָן צו פילן, און איך ווייס, אַז איך דריי מיך. און בעת איך דריי מיך מיט אַנדערע שווים איך אַוועק. און איך ווייס נאָר איינס: עס איז נישטאָ קיין שום זין אין דעם איך בין. דער איך בין איז אַרום מיר. איך בין איינגעשלאָסן, אומאַנטרינבאַרע איז דער צווייטער נאָמען פון דער וועלט! אויב איך צעברעך מיך, ווער איך נישט אויס־געשלאָסן, נאָר אויפסניי אַריינגעשטעלט אין דעם וויסטן טאַנץ! ווייל די אַלוועלט איז אין אַלצדינג, נישטאָ קיין לאָך אין דער צייט, קיין חלל אונטער דער אומענדלעכקייט.

אַזוי האָט גערעדט פעטער צו זיך אַליין אויפן קול.

ער האָט אַרויסגעזאָגט די דאָזיקע ווערטער אין דער

לײדיקער לופט, פאַר דער נאַכט. וואַסער, וואַסער, פײַערן וואָלקן.

ער האָט געלײיענט אױפן קול פון די פּאַרמאַכטע ביכער אױף זײַן פאַרלאָזענעם טיש, אין בערלין, צוואַנציק מעטער איבער דער גאַס. טיפע אומגעהויערע מעלאַנכאָליע.

ער האָט געלײיענט װײַטער:

— „קײנמאָל נישט „מײַן“ שטענדיקער נאָר „זײַן“! אױב איך וויל עפּעס האַלטן אין מײַנע הענט, לײזט עס זיך אױף און צעבערעכט זיך. פון די געשטאַלטן קען איך גאָר נישט האַלטן, אַפּילו דעם גאָרנישט.“

און איצט איז עס געשען. איצט, דאָס וואָס ער האָט ביז איצט נישט געקענט אַרויסרעדן, אַ, באַפרײַטע ברוסט, אױסגעלײזטע טרערן אױפּאָטעמענדיק האַרץ!

— „דאָס אַנטלױפן איז מיר נישט געגעבן, וווּהין איך זאָל מיך נישט װענדן איז דאָ דאָס לעבן! אַזױ װעל איך מיר אַרײַנוועבן אין דעם אײביקן און אין דער אַלײניקײט, אױף אָט דער ערד זיצן און זײַן און שרײַען!!“

אַזױ איז עס געבליבן. טאָג, נאַכט, טעג און נעכט. פּאָול האָט באַזאָרגט שיפסקאַרטן, און זײ זענען אױסגעגאַנגען. אַ װאָך איז אַריבער.

דאַן נאָך אַן אָוונט: פּאָול איז נישטאָ. טאָג נאַכט, אָוונט! נישטאָ קײן פּאָול...

און פּעטער האָט שױן נישט געקענט אױסהאַלטן. און ער איז געגאַנגען. ער איז געוואָר געוואָרן אין אַלע גאַסן און קנײַפּעס. ער איז געשטאַנען אונטער די פענסטער, אונטער די טירן, געװען בײַ די מײדלעך, בײַ די װײַבער.

— װוּ איז קאַמיל?

ער איז געװען אין די שענקען, היפּאָדראָמען, געפרעגט בײַ די פּאָרטיערן, מולאַטן, רײַטנדיקע הורן, ציגײַנער, נאַכשטופּער אין דער „גרױסער פרײַהײט“, די יונגען פון די ראַדיאָבודקעס“ — קאַמיל? די דאַמען פון „טריכטער“ און אַלקאַדאַר“, אױפגערופן זײ מיט אַ װוּנק פון די רײַכע קונדן, אין יונגפער-

גאָרטן, די פריילנס אין זומער-פוטערס, וואָס האָבן זייערע חתנים אין סמאָקינג געהאַלטן אונטערן אָרעם: קאַמיל? וואָס האָבן זיי געמיינט, איז ער, פּעטער? האָבן זיי אים נישט גע- קענט? צי האָט ער זיך נישט יעדע נאַכט אַרומגעשלעפּט מיט אים, צי איז ער דען נישט האַננאָ ברייטבאַך, קאַמילס בעסטער פריינט, קען מאַרטינען דעם ווירט פון דער קנייפּע? ער איז דאָך נישט קיין שפּיאָן, קיין קרימינאַליסט. כ'בעט אייך, קאַמיל! איך דאַרף האָבן קאַמילן. איך קען נישט ווייטער אָן קאַמילן...

ער איז אויסגעוועזן אַלע שאַנד-הייזלעך, אַריינגעריסן זיך אין קאַבאַרעטן, געזוכט אין בופעטן, אָפּגעקלאַפּט אַלע טירן פון מילערנטויער ביז אַלטאָנאַ.

אויף אַלע גאַסן, דעם גאַנצן האַפן אויסגעזוכט, אויבן, פון האָפּענפּלעט אָן, אַרום דער קאַטאַרינע-קירכע, שטיינהעפט, אַרום און אַרום דעם זע-אַמט, אַרום דער באַשטע, געפרעגט זיך אין די מאַטראָזן-לאָזשעס, דורכגענישטערט אַלע פּלעצער פון טריכ- טער ביז צום האַפן-טויער, אַזש אַראָפּ ביז צום פישער-פּאָרט אַלטאָנאַ.

קליין איז האַמבורג, אָבער פאַרוויקלט, געבויט אין דער טיף מיט טונעלן און דורכגאַנגען, מיט נאָרעס, זי איז טונקל. אַ לאַבאַרינט, מען קען דאָרטן קיין טאָלק נישט דערגיין, מויז- לעכער און פוקס-דורכגראָבונגען, ביבער-הײלן און אומצוגענגלעכע דאַך-נעסטער.

און אָט רופט זיך אָפּ אַ יונג אין ציילאָן-באַר, ווו אַ פּעטער קוכער האָט אים געלאָזט טרינקען:

— קאַמיל? אָ, ער איז דאָך מיט מאַרקוויטאַ.

מאַרקוויטאַ! מאַרקוויטאַ! וווּנדערשיינע מאַרקוויטאַ, אַזאַ מיידל איז נאָך אויף דער וועלט נישט געווען. זי איז זיס און ברוין ווי שאָקאָלאַד און זי שטאַמט, שטאַמט פון בילבאַאָ.

די ציילאָנער האָט געזונגען, דער יונג איז אַרויפגעקראָכן אויפן טיש:

— צען מאַרק, צום ערשטן מאָל.

איינע אַ פּרוי לעבן אַ שיכּורן שאָפער האָט אָנגעבאָטן צוועלף.

— פופצן — האָט איבערגעשטיגן דער שטייער-מאַן.

אַן איינזאַמער הער אין דער זייט:

— מיט פופציק!

— צוואַנציק — האָט זיך געקרעכצט דער שטייער-מאַן, איבערגעשטיגן און באַקומען דעם צושלאָג.

— מאַרקוויטאַ, מאַרקוויטאַ — און זי קומט אַרויס פון בילבאַאָ, זיס און ברוין ווי שאָקאָלאַד.

ווער האָט נישט געקענט מאַרקוויטאַן? די פיינע פּאַרט-יערס, די אָפּגעריסענע פּאַרטיערס, די אין די לאַנגע מאַנטלען מיט גאָלדענע קנעפּ, אָבער אונטער זיי — גאָרנישט. די הויזן אויפן נאַקעטן לייב, ווייל ס'איז הייס, ס'איז הייס אין האַמבורג, און נאַס.

אַ טראָפּישע לופט, סוף יולי, שוין באַלד אויגוסט. מאַרק-וויטאַ — ס'איז דאָ אַזעלכע. אָבער ווו? די ציגיינער, די טיראָ-לער, די נאָרוועגישע מאַטראָזן, די נעגערס: — יאָ פאַרשטייט זיך, מאַרקוויטע? און זי קומט אַרויס, שטאַמט פון בילבאַאָ. ווו איז זי? איז ערגעץ! אַ גאַסן-יינג אין אַ זומער-מאַנטל, העל-געל, ספּאָרט, מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל: — מאַרקוויטאַ, מאַרקוויטאַ, זיס און ברוין — — אַוודאי, וואָס דען! כ'לעבן צום לאַכן! וואָס דען האָט איר געמיינט! נו, קלאָר, קלאָר ווי דער טאָג, צום קלאָרסטן אין שפּירטוס. איר טראַכט נאָך? יאָ, יענע וואָך איז זי נאָך געוועזן ביי זילבערזאַקן. נומער? ניין און זעכציק. וואָס טראַכט איר נאָך, הער? אָבער היינט? טויט אַ זוך, מיין הער, טויט אַ זוך. שיינע נשמות געפינט מען אויפן וואַסער און אויף דער יבשה.

נאָך אַ טאָג, נאָך אַן אָוונט... און מיטאַמאָל איז ער גע-קומען, דרייסט, חוצפּהדיק. אַ שיפער-היטל, העלע הויזן, אַ בלוזע, דאָס ספּאָרט-העמד איז געווען אָפן איבער דער ברוסט, וואָס איז פון דער זון באַהויכט געווען מיט ברוינקייט און שוין מיִשט ווייס, ווי אָפּגעשיילטע ווערבע.

— אָ! פּאָול!

— נו, אַלטער, זע נאָר, ווי דו זעסט אויס, בלאַס, מאָ־ גער. וואָס הערט זיך, גוטער־ברודער? הער נאָר, קום, מיר מוזן רעדן.

ערנסט איז געווען פּאָול, פייערלעך איז געווען פּאָול. ניין, ער קען נישט פאָרן. ער בלייבט דאָ אין האַמבורג. פאָר אַליין, אַלזאָ, דו מענטש, אויב דו מוזט פאָרן. אָדער — ווייסטו וואָס! שווים ווידער אַרויף אויף דער אויבערפלאַך, ווער צוריק לע־ בעדיק. קער זיך אום צוריק: צוויי דירות, אַ פאַבריק, צוויי אויטאָס, לינאַ, אַ ווינטער־גאָרטן פול מיט פייגל — קער זיך אום אַהיים צו דער באַלעבאַטישקייט.

— דו האָסט זיך דאָך אמת פאַרדרייט, מענטש, האָסט זיך פאַרבלאָנדזשעט. ס׳איז נישט פאַר דיר. לאָז מיך, כ׳בין אַ לומפּ, אַ מנוול, אַ פאַרברעכער, אַ שווערער יונג. האַלט צו די טיר פאַר מיר, און ווען די קרימינאַלן וועלן פרעגן, זאָג זיי, אַז דו ביסט געווען פאַרבלענדעט און אַרומגעבלאָנדזשעט. אַנגאַן האָסטו געפונען דאַמאָלס אין האָטעל — און זי האָט דיך פאַר־ שאַפט צרות. אַנטלאָפן, זינלאָז. נו, ביסטו ווידער ביי די גע־ דאַנקען. מ׳עט עס דיר גלויבן, ניין? און וואָס מיינסטו, ס׳איז מיר שווער דיך אַוועקצולאָזן, אָבער דו ביסט דאָ איבעריק, סאיז נישט דיין וועלט, לאָז מיר. רוק זיך אָפּ. גאָט איז מיט דיר.

ניין, ער האָט באמת נישט געקענט אַוועק פון האַמבורג. ערשטנס האָבן דאָרטן די חברה־לייט געהאַט עפּעס אַן עסק. מעקלענבערג, כעמיקאַליען־עקספּאָרט, אָפּיום, קאָקאַין. אין דעם שטעקן הונדערט טויזנטער. אָפּנעמער זענען שוין דאָ, באַשטעלטע זאַכן.

שבת־צונאַכטס דאַרף מען „איינפּעדעמען״, אַלצדינג פּיקס און פּאַרטיק. וואָס מען דאַרף, מכשירים און אַזוי — שוין אַריינגעשמוגלט.

ס׳איז אַ גרויסע אַרבעט. פיר פּאַרשוין, דער עסק לוינט זיך, ס׳וועט זיין אַן אָרנטלעכער חלק. ביי אַזאַ זאַך קען מען נישט נעמען און זיך אָפּזאָגן, מ׳קריכט ממש אַרויס פון דער

הויט, עס ציטערן די הענט.

ער וויל, ער מוז זיך באטייליקן אין דעם. זיין ליבער, אלטער געטרייער וואגן וועט מיטהאלטן. דאס איז דער בעסטער מיטארבעטער. ער וועט שטיין לעבן דער פעטריק־קירכע.

— וועסטו מיר סליחהנען, דו, פעטערל? זעסטו ווי איך היט מיך נישט פאר דיר מיט קיין ווארט? אן אפענע שפיל, אן אפן הארץ. אזוי בין איך שוין. נו, אלזא לאז מיך פארן. שווים־אפ. פארלאכט מיך. אבער אזוי בין איך שוין באשאפן געווארן. מיין טבע. דו האסט דיינע. בין איך דיך דען ווערט? קוק, וואס טויג איך דען? פאר דיר געוויס נישט, מענטש איינער.

דאס איז געווען ערשטנס. און צווייטנס: מארקוויטא. גע־מישט בלוט. שטעל זיך פאר, ווי טאבאק פון קאפ ביז די פיס. האסט שוין אמאל געפילט דער ריח פון קאשטאנען־בליעכץ? דאס איז איר גערוך. ס׳הויבט אן צו שווינדלען אין קאפ. אן אוצר פון תענוג. זי מוז מען אויסטרינקען, דאס קען דויערן וואכן, חדשים, מ׳קען גארנישט טון — סיידן אוועק פון איר, אוועק פון דאנעט. מארקוויטא!

היינט אוונט האט זי געמוזט אוועק.

זי טאנצט אויף א גארטן־פארוויילונג אין בלאנקענזע. איינ־געארדנט לכבוד איינעם א בראזיליאנער, א גרויסע פריצישע הולאנקע; האמבורגס שענסטע ווייבלעכקייטן ארויסגעפאדערט. אלע אדם־נאקעט אין דעם פארק, טייך און פאנטאנען, קישנס אויפן גראז, אין די בוימער לאמפיאנען. די נקבות האבן דא אין זינען, פארשטייט זיך, די פאר גראשן. זי וועט אנציען דעם בראזיליאנער... קאווע... אים וועט עס גאר נישט שאדן. דארטן איז קיין שום ליבע נישט. ס׳איז געשעפט, ברודער, די ליבע האב איך.

אזוי זענען זיי געגאנגען.

— אבער רעד ארויס א ווארט, אלטער! ביסט דאך צו־פרידן, פטור צו ווערן דערפון. קוק מיר נאר אן. צי פארדין איך דיך?

פעטער האָט אָנגעקוקט פּאַולן. און ער האָט געזען פּאַולן !...

— פאַרגעס מיר, טייערער, טראַכט. אַז ס'איז גאָרנישט געווען. זי — זי איז אויך קיינמאָל נישט געווען... אַ נקבה, פעלט נישט דער מין. איך האָב נישט געקענט אַנדערש. נו, טאָ לאָז זשע מיך נישט אַזוי פיל פּלוידערן. שטעק מיר אַריין אַ פּינפּטל. זאָג אַ גוטן טאָג.

— וווּהין איך זאָל מיך נישט ווענדן — איז לעבן

— היינט בין איך נישט שכּור, אַלטער יונג. איך טרינק שוין נישט. אַ קלאָרן קאָפּ. דאָס געשעפט פאָדערט. ווי אַלטער צירק-פערד, ווען ער הערט מוזיק...

זיי זענען געשטאַנען אין דער הויך. „גענעזונג". דער האָטעל איז געווען ליכטיק.

די טעראַסן, באַלויכטן, זענען שוין געווען ליידיק. אונטן — דער וויגנדיקער האַפן.

שיפן זענען אָנגעקומען, גרויסע פּראַכט-דאַמפּערס זענען אָפּגעשווומען.

דער ים... וואַסער, פייערן, וואַסער, פייערן און אַ קילער ווינט האָט געבלאָזן. אויף דעם באַרג בלאָזט דער ווינט, זיצט מאַריאַ מיט איר קינד — —

אָ, זיצן אויבן אויף דער ערד און שרייען!!

זיי זענען אַראָפּגעגאַנגען מיט דעם שמאָלן טראָטואַר, ווי ביטער עס האָבן געשמעקט די קוסטעס. זיי האָבן געאָטעמט מיט תּאווה, מיט ליבע האָבן זיי געפייערט, מיט מאַן און ווייב. די וועלט איז געלעגן אין פאָרן זיך.

אויף די לאַנדונגס-בריקן האָבן זיך אויפגעהויבן און זיך אַראָפּגעלאָזט. פאַרמאַטערטער ריטם פון דער ליבע.

און אָט זענען זיי געשטאַנען זאַלבעצווייט אויף דער שטעג-בריק, איבער דעם כוואַליענדיקן וואַסער. פּאַולס האָר האָבן שוין ווידער אָנגעהויבן צו ווערן לאַנג און העל. די בלאָנדקייט האָט זיך דורכגעשלאָגן, דאָס היטל האָט ער געהאַלטן אונטערן אָרעם.

ער האָט געקוקט. וואַסער, ליכט, וואַסער, וואַסער. שטייגנדיקע מעוועס, שניי־ווייסע פייגל.

דער צופלוס איז געווען אין דער הויך, ער האָט געלעקט די שטעג־בריק, געשפריצט אויף די פלאַנקען, האָט געפּאַטשט אויף די דוקהאַלבן.

די באַרקעס האָבן געקוילערט איינע דער אַנדערער, גע־רוקט, געריבן זיך. אַ ליידנשאַפטלעכער אומאויסגעלייזטער פאַרלאַנג.

אַ קאַלטער ווינט, קאַלט, קאַלט, און די וועלט האָט זיך געפּאָרט, די עלעמענטן, — אויסגעלאַסנקייט אין קאָסמאָס.

און אָט — אָט זאָגט פּאַול טרויעריק:

— און מיטאַמאָל, ווידער, מיטאַמאָל איז אַלצדינג אויס. מאַרקוויטש, „איינפּעדעמען", מאַכן פּיס, פאַרשאַרפן, ליבע און גזלה, אַלצדינג אויס. און פּאַול שטייט אונטער די בוימער און איז ליריש, ער וויל האָבן אַ פריינט, מענער, מענער. און נישט קיין תאווהדיק פרויען־פלייש. אַ האַנט־דרוק. און ער ווייס אַזוי פיל, דו הערסט, נאָך פון דער שול ווייס ער דאָס פופצן יאָר אַלט, מיין גאָט—ער זאָגט: „מיט מידע גאַסן־בוימער האָב איך מיך אַוועקגע־שליכן, פון אַזוי פיל טרוימען אָפּגעשניטן, און דאָך ס'איז גליייך: מיר האָבן זיך אין ווייגען אויסגעמיטן, און אַז מיר זענען אָרעם אָן אַ גלייכן, קענען קיינמאָל זיך זיך נישט גרייכן, אָ, שיידן זיך־ברינעם פון אַלע ווערטער".

און פּעטער האָט אָנגעקוקט פּאַולן, און ער האָט ווידער געזען פּאַולן. און ער האָט געזען זיך אַליין.

אין פּאַול האָט אים אַרומגענומען. ער האָט אים שטאַרק צוגעדריקט צו זיך.

זיי האָבן זיך געוואַקלט ביים ראַנד פון דער שטעגבריק; דאָס וואַסער האָט געשלאָגן צו זיי, געלויערט אויף זיי. שיין איז געווען פּאַול, רייצנד איז געווען פּאַול.

זיי זענען געווען אַליין אויף דער וועלט. די גרויסע איינ־זאַמקייט, דער מענטש איז געווען אויסגעשטאָרבן, די בעלי חיים אויסגעראָטן

נאָר זיי אַליין אין דעם אומענדלעכן. די איינציקע. ווי ווי וווּנדערבאַר, די איינציקע!

אָבער פּאַול האָט געזאָגט טרויעריק:

— אַדיע. אַז מען מוז ליב האָבן, יונג איינער! איצט גיי איך אַוועק פון דיר, פּעטער. דו ליבסט מיך, יאָ? נאָך אַלץ? נאָך תּמיד? צי זאָל איך דיר אויסזאָגן עפּעס? דו ליבסט מיך! אָבער צי ווייסטו אויך, ווי אַזוי? און איך? — הער נאָר — דיך? ווילסטו? איך וויל, פּעטער! היינטיקע נאַכט. אָ, דאָס נעמט מיך, הער נאָר, אַה, דו באַגערסט מיך...

און פּאַול מוילס האָט זיך אויסגעשטרעקט, צוגעדריקט זיך, אַ שוידערלעכער תּאווה, די זיסטע אויפרעגונג. שוין נישט מער אַנגאַ אַצינד, קיין שום וועלט נישט, גאָרנישט, גאָרנישט, אַלצ-דינג פּאַול...

אָבער מיטאַמאָל האָט פּעטער אויסגעשטרעקטביידע הענט און אים אַ שטויס געטון פון זיך. ער האָט אָפּגעשטויסן פּאַולן פון האַרצן.

פּאַול האָט אַ קוק געטון אויף פּעטער, פּעטער אויף פּאַולן. צום ערשטן מאָל. ווייל פּאַול איז אומגעקומען, פּאַול איז געפאַלן הינטערוויילעכץ, אין ים אַריין.

מיט אויסגעשטרעקטע הענט... האַלט זיך! ביים בריק! אַן פּלאַנקען! ביין ער האָט אויפגעהויבן די אָרעמס, ער איז אַראָפּ אונטערן וואַסער.

ער האָט געשמייכלט?... פּאַול!... און ער האָט זיך אויפ-געהויבן, די שוימיקע כוואַליעס האָבן אים אויפגעהויבן, שוין אַ פרעמדן. פּאַול? אַן אָפן מויל, אָפן, שוואַרץ. די אויגן זענען געוועזן אויפגעריסן. די האָר האָבן זיך צוגעקלעפּט צום שטערן. ער האָט נישט געשריגן. ער האָט זיך געלאָזט דערטרינקען... עס האָט אים אַוועקגעשלעפּט... כוואַליעס, כוואַליעס. פּאַול?...

פּעטער איז געשטאַנען אַליין. די שטעג-בריק האָט אים געוויגט. שוין, קיינמאָל נישט זאַלבערצווייט. ביז אין אַלע איי-ביקייטן אַריין וועט ער אַן איינזאַמער זיין, ער אַליין. דער מאַטערלעכער ים האָט געשאָקלט דאָס פאַרלאָזענע קינד. ליידיק

אָן אַ מענטש איז געווען די וועלט. ער אַליין מיט זיין נעבעכדיק האַרץ אין דעם אומענדלעכן קאָסמאָס.

דער גרויסער פּאָטער האָט אים געבאָטן: שיק עס צוריק, דאָס פאַרלוירענע קינד, אין מיין שויס אַריין. איך וועל אים איבערשאַפן אויפסניי. דאַנק דיר. קוק אָן דיינע הענט. האָסטו געהרגעט? זיי זענען שוין אָפּגעקומען. גוט האָבן זיי געטון. גוט!

אָבער ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם נאַסן פּלאַנקן. כוואַליעס האָבן געלעקט זיינע הענט. אָפּוואַשן זיי. אָפּוואַשן זיי. פון זיין האַרצן האָט פעטער אָפּגעשטויסן פּאַולן, פון זיין האַרצן אָפּגעשטויסן די ליבע, די זינד, זינד...

ער האָט אַריינגעקוקט אין דעם פליסיקן קבר. ווו? ווו? פּאַול! און ער האָט אַ שמייכל געטון.

ער האָט אָפּגעריסן די הענט זיינע פון אָנשפּאַר. ער האָט געוואַלט. ער האָט געוואָלט —

שיידונג. ברומען פון אַלע ווערטער... פאַרשטומט, פאַרשטומט. שווייגעניש איז איבער דיר, פעטער! — ווער שרייט? — קין! קין?

דערביי איז געלעגן אַ היטל. אַ שיפער-היטל, אַ האָר האָט אַוועקגעוויעט פון איר.

פּאַולס לעצטער סימן פון דער ערד. אַוועק. וואַסער, וואַסער, ווינט. דאָס איז געווען דער סוף.

פעטער איז אַרומגעגאַנגען איבער האַמבורג. מ׳האָט אים אָפּגעשטעלט: קאַמיל? אייער פריינט קאַמיל? און ער האָט בעזאָגט אַ ליגן:

— איך זוך אים נאָך אַליין.

מאַרטין האָט זיך פלוצלונג באַוויזן.

— מיר דאַרפן אים האָבן. — האָט ער געזאָגט — וווּ קען ער ערגעץ זיין, דער יונג?

אָט דער דאָזיקער בלאָנדער דיקער מענטש איז געווען שטאַרק אין כעס, ער איז געווען אויסער זיך, דראָענדיק. און פעטער:

— מען זאָגט, אַז מאַרקוויטאַ —

— זי לויפט דאָך אויך אַרום און זוכט אים.

איינע האָט זייביידן געזען אין יענער נאַכט. אַ מיידל, די פוילישע אַנקאַ האָט זיי געזען, בעת זיי זענען פאַרבייגעגאַנגען לעבן איר טיר.

— יאָ — האָט געענטפערט פעטער — אָבער דאַן איז ער ערגעץ פאַרשוווּנדן געוואָרן, איך ווייס נישט וווּ. ער האָט געהאַט עפּעס אַן עסק.

דער פאַריין האָט פאָרזיכטיק געפאָרשט ביי די וואַכן, ביי דער פאָליציי.

די בלאָנדע אונגאַרישע אילאָנקע האָט געהאַט אַ פריינט, איז ער געווען סעקרעטאַר אין פרעזידיום, און ער פלעגט איר איבערגעבן ידיעות.

אָבער ער איז קיין שום זאַך נישט געוואָר געוואָרן. מ׳האָט נישט אַרעסטירט נישט קיין קאַמיל דעקלאַרי, נישט קיין פאַול אַנדערס.

זיי זענען געלאָפן אין פּראָזעקטאָריום, ניין, קיין טויטער איז דאָרט נישט געווען, וואָס זאָל זיין ענלעך צו פאַולן. איינמאָל נאָכמיטאָג, פעטער איז אַראָפּ פון דער הענג-באַן און איז געשטאַנען ביי אַ פיש-גאָרקיך — זאָל ער עסן? צי לוינט זיך צו עסן? וואָס פאַר אַ שווערע זאַך דאָס איז: אַריינגיין, באַשטעלן, עסן, אויסזויגן, אַלצדינג איז אים געווען דערווידער... אַן עפל, יאָ, אַ באַנאַנע, אַ באַרנע, און אַט, ווי ער שטייט אַזוי און קווענקלט זיך און ווייס נישט, וואָס ער האָט געוואָלט, טוט אים אַ מיידל אַ שטויס.

זי האָט אויסגעזען ווי הענער צימרינג. זי איז געגאַנגען אינגאַנצן אין רויטן. אָבער אירע פיס אין ברוינלעכע זאָקן האָבן אויסגעזען ווי נאַקעט.

אירע אויגן זענען געווען שוואַרץ, ווי קוילן אין מילך, [w]וואַסערטע מילך. בלוילעך איז זי געווען. איר מויל גרעניצןרויט. שרעקלעך רויט, מורא אָנוואַרפנדיק, אָפּשטויסנדיק און [ר]ייצנדיק, ווי אַ געהיימנישפולע ווונד. דאָס דאָזיקע מויל איז [ג]עווען אַ מין געשלעכטס-אָרגאַן, אויסגעלאַסן-נאַקעט, שוידערלעך[ג]עמיין.

אַזוי האָט אויסגעזען מאַרקוויטאַ.

זי האָט גערעדט שטרענג און לאַנגזאַם.

— זיי האָבן מיר אָנגעוויזן אויף אייך, אַז איר זענט זיין [פר]יינט. איר וועט מיר זאָגן ווו ער איז. שוין זעקס טאָג אַרי[ב]ער. מיט דער שיף? מיט דער באַן? דעם אמת, מאַרקוויטאַ. [א]יך וויל נאָר וויסן. ער קען טון, וואָס ער וויל, אָבער איך מוז [ו]ויסן. —

מאַרקוויטאַ, מאַרקוויטאַ... מאַרקוויטאַ איז געווען ווונ־דערבאַר.

— איך ווייס גאָרנישט. איך גלויב נאָר. געזאָגט האָט ער גאָרנישט: ער איז אַוועק איבערן וואַסער. אפשר האָט ער געמיינט.

— לעבט ער. גוט. איך זאָג קיינעם גאָרנישט. נאָר וויסן מוז איך. יעצט ווייַנען גרינגער. קום מיט מיר. דו, דו זיין פרייַנט. איך דיך וויל קושן.

זיי זענען אַרויפגעפאַלן איינער אויפן אַנדערן, אַזוי ווי זיי זענען געווען, מיט די היט אויפן קאָפּ. אַ פאַרצווייפלטע תאווה האָט זיי אַרומגענומען.

— דו ווידער דאָ, דו ווידער דאָ, — האָט געשריגן מאַרקוויטאַ, און געזויגן פאָולס קושן פון פעטערס מויל. האָט אַרייַנגעקרעכצט פאָולס נשמה אין זיין אינגעווייד. האָט אים געליבט ווי פאָולן, האָט אים פאַרוואַנדלט אין פאָולן. פעטער איז געוואָרן פאָול. פעטער איז באַפרייט געוואָרן. ער האָט געדאַרפט זיין, ווי ער איז געווען. פאָול האָט ער געדאַרפט זיין, נישט געצוימט, לעבעדיקער. אַראָפּוואַרפן פון זיך דעם צוואַנג פון דער מאַסקע. די דאָזיקע פרוי פון דעם אומבאַגרע־נעצטן עלעמענט. אַריין, ווייטער. נישט טראַכטנדיק. גאָרנישט, אחוץ ער אין אים.

ער איז געבליבן... טעג אין בעט, נעכט אין בעט. זי האָט געברענגט ברויט, פיש, פלייש.

די פענסטער זענען געווען צוגעמאַכט. די טיר איז געווען צוגעשלאָסן.

אויף דער גאַס האָט מען געשריגן. אַ שמאָלע ענגע גאַס איז עס געווען. האַנטווערקער, מאַטראָזן, פישער, און אינמיטן אַ שטוב מיט נקבות.

אונטן האָט געוווינט אַ שוסטער, אויבן האָבן געקלאַפּט ניי־מאַשינען, אין שכנות אַ שיכור מיט צוויי טעכטער, וואָס האָבן געמוזט זיין ווילן.

שעלטנדיק מיט טויטע קללות איז ער געקומען אַהיים,

האָט זיי גענומען, זיי האָבן געקוויטשעט, געלאַכט, געקאָמערט, געזיפצט און ווידער געלאַכט מיט אַ בהמישער תאווה. אינמיטן פון דעם אַלעמען, אַ קאַמער אין דעם גיהנום — מאַרקוויטאַס שטוב, איך בעט.

אַלצדינג וואָס איז נאָך דאָ פון פּאַולן, איז ער, דער דאָזיקער פרעמדער מאַן. אַלץ וואָס איז נאָך דאָ פון פּאַולן איז זי, די דאָזיקע אומבאַקאַנטע פרוי.

אַזוי קעמפן געשפּענסטער איינער מיטן אַנדערן, קיינמאָל נישט אויסגעלייזט, אומפרוכטבאַר, אומזיסט. זיי האָבן געבלוטיקט, זיי האָבן זיך געזויגן דאָס בלוט. דער תענוג איז נאָר דאָס, וואָס זייער קערפּער טיילט אָפּ פון זיך. קיינמאָל, קיינמאָל געפינען זיי זיך נישט. עס איז אומזיסט. זיי וואָלטן זיך געמוזט דערהרגענען.

אין מיטן איז אָנגעקומען אַ בריוו. מאַרקוויטאַ איז באַשטעלט געוואָרן אויף אַן אָרגיע, וואָס האָט געזאָלט פאָרקומען אויף אַ יאַכט.

דריי טעג וועט מען אַרומפאָרן אויפן ים. דאָס געלט האָט זי נעלאָקט און זי האָט נישט געקענט ביישטיין דעם נסיון. זי איז געפאַלן אויף די קני און אַרומגענומען אים: בלייב דאָ, וואַרט אויף מיר.

זי האָט אָנגעטראָגן אויבס און ברויט, אייער, פליישׁ, פלעשער מיט זאַפטן, וויין, ליקערן. מאַגאַזינען האָט זי געבראַכט אין שטוב אַריין, אילוסטרירטע זשורנאַלן, ביכער מיט נאַקעטע פרויען, מערדער, פאַרביקע בילדער אויף דער הילע. זי איז אַרויסגעגאַנגען און פאַרשלאָסן פון אויסנווייניק די טיר צו די טרעפּ. שמאָלע שוואַרצע שטיגן, הינער-שטיגן, גראָד אַרויף, משופּע, האַלב-פאַרפוילט, פאַרשמוצט פון קעצישער צואה. אונטן, אונטער די טרעפּ, אין דער טיר צו דער גאַס, האָבן זיך תמיד אין אַ קלומפּ געשפּילט דעם שוסטערס פיר קינדער.

פּעטער איז געווען אַליין... אַן אויסטערלישער פּחד האָט אים אַרומגעכאַפּט... און באַלד דעם ערשטן אָוונט האָט ער זיך געוואָרפן אויף דער טיר.

ער האָט אומגעוואָרפן דעם טיש מיט די שיסלען און טע־לער און פלעשער.

אויף דער ערד האָט זיך דערנאָך אַרומגעוואַלגערט דאָס פלייש, ברויט, פוטער און שנאַפּס.

אין מיטן דער נאַכט האָט ער אויפגעבראָכן דעם שלאָס, און ווי נאָר ער איז אַרויס אויפן גאַס, האָט ער מאַרקוויטאַן פאַרגעסן, הינטער אים איז געבליבן אַ קבר. וואָס האָט געהויכט מיט אומקום. ער איז געלאָפן...

ער איז נישט אַוועק צוריק אין זיין ריין צימער מיט די בוימער אויף דער גאַס, מיט אַן אויסזיכט אויף די אַלטער, זיך וויגנדיקע זעגלען און די שימערן פון דעם שיף-הויז, פּייערן און ווילייעס; ווו דאָס וואַסער האָט אויסגעזען אַזוי שטיל, קיינ־מאָל נישט באַוועגט, נישט מערדעריש; עס האָט געלאָכט פון דעם אמתן וואַסער, דעם צופליסנדיקן, אָפּקומענדיקן, פאַרשלינ־גענדיקן וואַסער.

ער האָט עס שוין נישט געקענט פאַרטראָגן. ער איז צו־געגאַנגען צום הויז לעבן דעם אָפּגעהיטענעם ברעג. ער האָט געזען דעם וואַסער-בעקן אין בלומען געפּאַסט, חוזק איבערן וואַסער.

און ער האָט זיך געדונגען אַ צימער אין אַ מאַטראָזן־לאָזשע, הינטערן גרויסן טויער.

אונטן איז געווען אַ באַר, אין קעלער האָט מען ביינאַכט פאַרקויפט שטילערהייט שטאַרקע געטראַנקען. אויבן זענען גע־ווען קאַמערן, שמאָלע, דושנע, מען איז געגאַנגען אַרויס און אַריין, מ'האָט פאַרדונגען צימערן אויך אויף שעהן. דאָ און דאָרט האָט זיך געפונען אַ וואַנץ, די באַלעבאָסטע האָט אַריינ־געשטעלט די פיס פון דעם בעט אין וואַסער-שיסלען, אָבער וואַנצן זענען פאָרט געווען. זיי זענען אַראָפּגעפאַלן פון סופיט. די באַלעבאָסטע, אַ זויבערע, אַ דיקע זקנה פון זיבעציק יאָר, איז געווען אַן אמתע מאַמע פאַר אַלעמען, אַפילו אַ בעל חי, וואָס האָט נאָר אַריבערגעטרעטן איר שוועל. זי האָט אים ליב געהאַט.

איינמאָל האָט געדאַרפט פאָרקומען אַן אָבלאַווע — דאָס האָט איר פריער אין אָוונט איבערגעגעבן אַ בלויער; ער האָט געלעבט מיט איר איינִיקל, וואָס האָט געהאַט אַ טאַבאַק געוועלב ביי דער באַשטע — און די אַלטע איז געקומען און אַרויסגע־יאָגט פעטערן אויף דער גאַס.

זי האָט געטראַכט, אַז מסתמא האָט ער אָפּגעטון אַ וואַש־נע שטיקל אַרבעט; זי האָט אים געטון אַ הילכיקן קוש און געזאָגט אין איר האַמבורגער־דיאַלעקט:

— קענד, קענד, זיי נאָר פאָרזיכטיק, נישט? קום נישט פאַר צוועלף, איינס.

אַזוי האָט ער געלעבט ווי אַן אומגעזעענער און אומבאַ־קאַנטער אין אַ צווייטער וועלט, און איז פאַרוואַקסן געוואָרן אין דער אַנדער זייט פון לעבן.

ער האָט זיך אַרומגעשלעפּט ביים וואַסער. דער אויגוסט איז שוין געשטאַנען אויף דער שוועל, קיינער האָט אים איצט שוין נישט געפרעגט: דיין פריינט?... פּאַול איז געווען. נישטאָ. מאַר־קוויטאַ — זי איז נישט אַראָפּגעקומען אונטן צום האַפן, ווו ער פלעגט שטיין, וואַנדערן, זיצן און לעבן. מאַרקוויטאַ — איז פאַרזונקען געוואָרן.

אַלץ, אַלץ האָט דאָס שטראָמענדיקע וואַסער מיטגענומען מיט זיך.

ער פלעגט שלאָפן אויפן טאָג, דאַן זענען אויך געשלאָפן די וואַנצן.

די באַלעבאָסטע פלעגט אים צו ברענגען צום בעט אַל־פּיש־זופּ און קאַווע:

— עס מיין קינד, טרינק — און זי פלעגט אים אויפהייבן דעם קאָפּ.

אָ, די נעכט, דער האַפן! און די אַלע שיכורע שיפן. אויבן פון די גערטנער און סקווערן האָבן שוין אַראָפּגעוויעט די ערשטע פאַרוויאַנעטע בלעטער, געפּלעקט מיט טויט. קלאָן־בלעטער, ווי פוילנדיקע הענט, און אַ טונקלער ריח האָט אים אָנגערירט — די אָפּגייענדיקע שיפן האָבן געוויעט — געכאַפּט

אָטעם — און ווידער מוראדיק הויך געקרעכצט, געזיפצט און גע־שריגן אין דער נאַכט אַריין.

און שיפן זענען אויפגעקומען אין דער פינסטערניש, לאַנג־זאַם געשלעפּט זיך, אין אינדיאַ־האַפן און אין דאָקן; פאַרוווּנ־דעטע שיפן, ליידיקע שיפן, וואַלפיש־כאַפּער, קאַבל־לייגער, אייל־שיפן, פראַכט־דאַמפּערס.

ווּהין ער האָט נאָר אַ קוק געטון, איבער דעם גאַנצן כאַאָס פון האַפן מיט די טרוימענדיקע שיפן פון דער גאַנצער וועלט — אומעטום אייזן, שטאָלענע נעצן, קראַטעס. אין דער קנעכטשאַפט פון טעכניק שמאַכט דער מענטש. דער מענטש — — און ווען די וועלט זאָל זיך אַפילו פאַרוואַנדלען אין אַ גן־עדן, וועט מען קיינמאָל נישט פאַרגעסן דעם גרויסן ווייטיק, וואָס זי איז געווען אַמאָל.

אַלע רעוואָלוציעס — האָט פעטער געטראַכט, שטייענדיק אַ פאַרגליווערטער אויף דער שטעג־בריקל איבער די שוימענדיקע כוואַליעס — אַלע סאָציאַלע איבערקערענישן וועלן נישט קענען פאַרענטפערן די יסורים, וואָס דער מענטש האָט איבערגעטראָגן ביז היינט.

די דערינערונג וועט שטענדיק אויפסניי פאַרסמען די צו־קונפט...

צי קען דען נאָך דער מענטש ווערן גליקלעך? צי האָט ער דען נאָך כּוח אויף דעם? אַלע גאָלדענע תקופות זענען שוין לאַנג איבערגעלעבט געוואָרן... גאָט? — ער האָט זיך אי־בערגעלעבט.

פּאָר אַ בר־מנן האָבן מורא די איבערגעשראָקענע. זיי האָפן, אָבער דער הימל איז שוין נישט מער ווי אַ מאַוזאָליי...

אָ, ים — פעטער בוקט זיך, ער געניסט דעם ים. אַ כּישוף־געטראַנק?...

דו, וואָס דו ביסט איינגעהאַלטן אַפילו אין דיין צאָרן, נישט פאַרענדערלעך אַפילו אין דיין אויפּריר, שענק מיר אַביסל פון דיין רו.

ים, וואָס דו ביסט עלטער, ווי דאָס לעבן, אור־פאָטער,

אומדערשיטערלעך שלווהדיקער עלעמענט — בלויז אַ טראָפּן אין מיין האַרצן!

די קליינע וועלכלעך האָבן געפּלעסקעט, אַ בּאַרקלינגענדיקער ווידערקול פון ים, פון כוואַליעס און שטורם-וואַלן און ווייסע ברעכערס; ים...

— איך חלום דאָך! זינט אַנגאַס טויט איז אַלצדינג חלום!..

און אפשר איז איר טויט שוין אויך געווען אַ חלום!... אַ חלום איז געווען אַלצדינג פון דער רגע אָן, ווען איך האָב זיך פאַרבלאָנדזשעט און וואַקלענדיק זיך געשלעפּט אהיים דורך די אומבאַקאַנטע גאַסן פון בערלין, און אַ האַנט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף מיין אַקסל, — פּאַול — אַ חלום-געשפּענסט איז ער געווען — פּאַול!

...ניין, ער איז, דאַכט זיך, וואַך.

דער סעפּטעמבער איז געקומען אַ הייסער. ער איז געווען פייכט.

נאַסע נעכט און פאַרנע, שטיקנדיקע טעג. דער האַפן האָט געאָטעמט מיט פיש, אויבסט, דזיעגעטש, קרויט, קרייטעכצער און פלייש.

און פּעטער איז נאָך אַלץ נישט אַוועק פון וואַסער. ער פלעגט אָפּשטיין גאַנצע שעהן ווי אַ פאַרגליווערטער, אַרומוואַנדערן אויף שטעג-בריק, אויף דער לעצטער לאַנדונגס-בריק, ביי די פּאַראָמען, וואָס זענען געשוווּמען צו די דעקן און ראַמפּעס, צו די שלוזן; ער האָט אַריינגעגלאָצט אין דעם וואַסער, וואָס האָט געשטראָמט, וואָס האָט אַלצדינג אויפגענומען, אַלצדינג מיטגענומען, גאָרנישט באַהאַלטן, איבער אַלצדינג אַוועק, הערלעך גלייכגילטיק, גרויזאַם געלאַסן.

דאָס איז געווען אַ דויערנדיקע אייביקע נאַכט. דער טאָג איז געווען אין מיטן דעם שווערן שלאָף אַ באַוווסטלאָזע—דערפילונג פון דעם לעבנס-ווילן.

אַ ווונדערבאַרע נאַכט. שטערן, ווינט, טריפנדיקער רעגן, שטראָמענדער אויסגוס, פאַרענדיקע שעהן. ווי אויף אַ האָלץ־פּליטע איז פּעטער געלעגן.

ער האָט געטריבן, געטריבן און זיך נישט באַוועגט. וואַסער, וואַסער.

אונטער אים — צי איז עס אומקענטיק, אָדער שוין אַרויסגעשווומען אין ים? ער, דער אַנדערער, זיין בייזער איך, דער דעמאָן פּאָול — —

ער האָט עס נישט געטון. עס איז געווען אוממעגלעך! ער האָט עס נישט געטון! ער האָט אים געהאַלטן צוגעדריקט צו זיין ליבנדיקער ברוסט. אָבער ער, פּאָול, האָט אים אָפּגעלאָזט.

ער האָט זיך אַליין אַ שטויס געטון, ער איז אַליין אַראָפּגעפאַלן...

ער האָט זיך טיף איינגעבויגן איבערן וואַסער. עס האָט געשוימט.

עס האָט נישט געוואָלט אויפנעמען זיין געזיכט, ער האָט זיך נישט געזען. אַ שטראָמענדיקער, קאָכנדיקער שוימענדיקער, גאָר־גלענדיקער — אַ פורכטבאַרער עלעמענט. ניין, דאָס איז עס געווען! פּעטער — ער האָט אַריינגעקוקט דעם אמת אין די אויגן אַריין און אים נישט געקענט פאַרטראָגן. דו ליבסט מיך, אַה, דו האָסט מיך ליב, ווי דו באַגערסט מיך!... און שטאָט ער זאָל זיך אַליין אומברענגען, אים, פּעטער באָסן, שטאָט איבערצוטראָגן דעם אמת, האָט ער דעם אמת אומגעבראַכט...

ער האָט זיך אויפגעהויבן, אויף זיין ברוסט איז געהאַנגען פּאָול.

ווידעראַמאָל, נאָך אַלץ, דאָ אויף דער וויגנדיקער שטעג־בריק ביי דעם כוואַליענדיקן וואַסער — און ער האָט געזען פּאָולן, און געזען זיך גופא, דעם רשע, ער האָט זיך געזען, יאָ! ער האָט אַריינגעקוקט אין זיין אייגענעם פּנים, וואָס איז געווען תאוותדיק, גיריק, צביעותדיק און פול מיט פּחדנות. אַזאַ פּחדנות! זיך אַליין האָט ער דאַן אַוועקגעשטויסן פון זיך, זיין אייגענעם איך, דעם אַנדערן שמוציקן איך, דעם צולהכעיסדיקן טאָפּלגייער, דעם בייזן גייסט, דעם דעמאָן.

אין יענע נאַכט האָט ער זיך געטויט!.. און איצט וואַנדלט

אַרום דער נײ־געבוירענער. די קללה, דעם טעות, דעם וואַנזין — פון זײַן האָרץ אויסגעריסן — ווײ! — און דערטרונקען. מערדער?... אָ, ער האָט אָפּגעשטערט זײַן גיהנום, דאָס מענטשלעכע אין אים געריבן, די פּלעקן פון זײַן בלוט און מאַרך אָפּגעוואַשן, זיך געלייטערט, גלות אָפּגעקומען. איך בין שוין אָפּגעקומען?

אַ האַנט־האַרמאָניע און אַ שיכּורער געזאַנג. פרויען האָבן געלאַכט און אויטאָ־סירענעס האָבן געדופן. פון אַן אָפּגרונט, פאַרלוירן, האָט זיך געהערט די מוזיק פון דער וועלט. שיפן האָבן זיך געוויגט, מאַסט־בוימער האָבן זיך געשאָקלט. די לאַנג־דונגס־בריקן האָבן זיך באַוועגט אַרויף און אַראָפּ, אַרויף און אַראָפּ.

טו אַ קוק, אַלצדינג איז שיכּור. פון ים... עס האָט זיך געקוילערט אַ שטראָם און זיך צוריקגעוואָרפן, האָט אַרײַנגעזופּט דאָס זיסע וואַסער און זײַן זאַלץ אויסגעשפּיגן אין די כוואַליעס. ים, אָך ים... דער באָד־דאַמפּער האָט זיך פאַראַנקערט, ער איז אָנגעקומען פון דערווײַטנס, באַשפּריצט מיט זאַלץ, אינזלען זענען געשווומען אין זײַן שפור. די מענטשן האָבן אַראָפּגעשטראָמט פון זײַנע בריקן. אַ מחנה מעוועס האָבן זיך געראָיעט לעבן די קיך־פענסטער.

פעטער האָט אײַנגעפּאַקט זײַן רענצל — די באַלעבאָסטע האָט געווײנט — און ער איז אַוועקגעפאָרן קיין בערלין.

ער איז אָנגעקומען אַהין בײַנאַכט. גאַנצע יובלות איז ער, דאַכט זיך, שוין געווען אַוועק פון דאָרטן.

האָרך זיך נאָר צו, שווײַגנדיק האָבן זײ זיך אָפּגערוקט פון אים, די הײַזער און די מענטשן. פּלעצער האָבן זיך אומהיימלעכער אויסגעשפּרייט און ווײַטער געוואָרן, ווען ער איז געגאַנגען אויף זײ.

ברעג־באַריערעס, וואָס ער האָט זיך אָנגעלענט אָן זײ, האָבן אים אָפּגעשטויסן פון זיך. אין חרם אַרײַנגעלייגט! אַ געשפּענסט אין דער ווירקלעכקייט.

קיין שטיין וויל אים נישט אָנרירן. צי קען ער זיך נאָך אומקערן? נאָך איינמאָל אָנהויבן צו לעבן?...

דער קאַנאַל, דער צפון-האַפן. פון דער ווייטער אומענדלעכער פאַנגאַנגענהייט האָבן זיך אומגעקערט נעכט. זיסע-ביטערע נעכט לעבן וואַסער-בעקן. די שווייגנדיקע וועגן דורך דער שטאָט.

טויטער עבר. אָ, די אינוואַלידן-גאַס, עס איז נישט קיין חלום, נאָר אַן אמתע לעבעדיקע גאַס. האָטעלן, הייזער און פענטשן-שטראָמען.

און ווי די שאָסיי-גאַס נעמט אויף דעם שטראָם פון דער שטאָט.

דאָ איז נאָך אַ רעש און אַ ליאַרם און עס איז נאָך ליכטיק.

מען האָט זיך געשטויסן פון די קינאָס. ס'זענען געפאָרן די דראָשקעס פון שטעטינער וואָקזאַל, אויטאָבוסן האָבן זיך געוואַקלט, זיי האָבן זיך שוין אומגעקערט פון טעגל צו דער רעמיזע.

די נאַכט איז פרישער געוואָרן, און נאָך דעם הייסן טאָג האָבן זיך אויפגעעפנט די פענסטער. מ'איז אַרויס פון די הייזער. לעבן די פּאָרלעך—די מידע פרוי, וואָס קומט צו זיך נאָך דעם גאַנצן טאָג וואַשן, און אָטעמט אַריין די שטערן-לופט.

ער האָט זיך געלאָזט גיין. שלאָס-פּלאַץ. ווען איז דאָס געווען? צי איז עס בכלל געוועזן? פאַולן ביי דער זייט...

אָט שטייט ער שוין ווידער דאָרטן, אומבאַדייטנדיק אין קרייז פון פּאַלאַצן און טעמפּלען און קירכעס; בלייכע בריקן מיט פיגורן, ווי פאַרגליווערטע מילך אין דער פאַרנער פייכטער נאַכט, פירן אַריבער פון איין זייט אויף דער אַנדערער. שלעסער, ווידער שלעסער, ווידער מוזייען. און דאָ האָט ער זיך ווידער דערמאָנט אָן דעם מענטש, וואָס ער האָט דאַן גערופן אין געשריגן, ער האָט געגלויבט, אַז ער שרייט צו אַ וועלט, אָבער די וועלט איז טויב.

איצט האָט פּעטער געוווּסט אַלצדינג, אַלצדינג איז אַי-

בערגעלעבט, ער האָט עס געוווּסט, ווייל ער איז געקומען פון די נעכט, פון די גאַסן, פון דער אָרעמקייט, וואָס פאַרקויפט זיך, וואָס גייט גנבענען, שווינדלען, הרגענען; ער האָט עס געווסט, טיילנדיק זיך מיט אַלע פאַרברעכנס אויף דער וועלט. אָט דער אומשולדיקער מערדער, וואָס האָט אויסגעשפּיגן די פלעקן פון זיין בלוט, וואָס איז געקומען פון דעם גיהנום פון די האַפן-לאָזשעס. וואַנצן אין דער נאַכט, פּאָליציי אין באַר, אַ שכור פּאָרל פון דער רעכטער זייט און אַן אומנאַטירלעך פּאָרל פון דער לינקער, נעגער איבער זיך, כינעזער אונטער זיך. אין די גאַסן — דער מענטש אָן חסד, דער פאַרשטויסענער מענטש, גאָט-פאַרגעסענער מענטש, דער איינזאַמער מענטש, ברודער אין דער אייביקער אַרבעט; ער ווייס עס, ער איז איינער פון זיי, ער זעט פאַר זיך די אָנגעזאַמלטע מענטשלעכע יסורים אויסגעשפּרייט דאָ אין דעם לוסט-גאָרטן, אויף דעם שלאָספּלאַץ, פון דער בערזע ביז צום אַרסענאַל, פון דאָם ביז צום אוניווערסיטעט. פון דער מאַרק-האַלע ביזן טעאַטער...

פּעטער האָט אָנגעהויבן צו לויפן — וווהין? אין דער פאַרגאַנגענהייט... קעניג-גאַס.

דער אַלעקסאַנדער-פּלאַץ איז נאָך אַלץ געווען אויפגעגראָבן זעכציק מעטער טיף ביז אין זיין אינגעווייד.

גאַז-רערן און קאַבלען, אָפּפלוס-קאַנאַלן און טעלעפאָנדראָטן, וואַסער-רערן,

און וואָס אַמאָל איז אַרום אים געוואָרן היימישער און היימישער.

עס איז געווען די האַלב-נאַכטיקע פּויזע אין בערלינס מוזיק.

אַ קורץ שווייגן פון אָרקעסטער, דער ווידערקול הענגט נאָך אין דער לופט.

אויסגעלאָשענע קינאָ-פּאָרטאַלן און צוקערניעס, פינסטערגעוואָרענע שוי-פענסטער און טונקעלע הייזער. אָבער פון דער גרויסער צאָל בית-עלמינס ברענגט דער ווינט צוטראָגן כוואַליעס פון האַרבסט-גערוך דורך די ליידיקע גאַסן, פוילנדיקער

אָטעם גלעט און בלאָזט עקלדיק-זיס. האַרבסט-ריח — האָט ער געזאָגט — ניין...

מאַרקוס-גאַס. ער האָט שוין ווייטער נישט געקאָנט. ווידער אַמאָל, נאָך אַלץ, אַלע מאָל פונסביי — דאָס פאַרבלאָנדזשעטע ייִנגל, דאָס אומבאַוווּסטע ייִנגל. אַ געוועלב — דער וואַש און פרעס-אַנשטאַלט פון אַמאַליע לידעקע... אין פענסטער זענען געלעגן שטויסן מיט אויבערהעמדער, ווייסע און בלויע, ראָזע און גרינע, העמד אויף העמד און פון אויבן — קעלנער.

די לאַמטערנע פון דרויסן האָט באַלויכטן די אויסגעפּרעסטע וועש, אָבער אין געוועלב איז געווען פינסטער. נאָר אינעווייניק אין הינטערגרונט — אַ באַלויכטענע טיר, צו דער שטוב מיט די בעטן, קאַנאַפּע און שפיגל. און ביים טיש, האָט ער געזען, איז ער געזעסן אַ פרוי איינגעבויגן. דאָס איז געווען אַמאַליע, נעבעך, זי איז געזעסן אָנגעשפּאַרט מיט די הענט אָן דעם פלושענעם טישטוך. זי האָט זיך פאַרטראַכט. ווי פאַר אַן אָפּגרונט איז זי געזעסן, אויפן ראַנד פון דער וועלט.

וואָס איז מיט אַמאַליען? אַליין איז זי. ווו איז איר ווילי, איר שיינער ווילי, איר געליבטער מאַן? איז ווילי אַוועק פון איר, האָט עס זי אויך געטראָפן, ער לויפט נאָך די ווייבער, לאָזט זיי נישט אַדורך איבערן וועג, שלאָפט ביי יעדן מיידל אין בעט? נישטאָ קיין הור, וואָס זאָל פאַר אים צו שמוציק זיין, קיין פרוי, וואָס זאָל זיין פאַר אים צו אַלט, פאַרלאָזן איז אַמאַליע, זי אויך, ווייל זי ליבט, ווער איז דען נישט פאַרלאָזן, אויב ער ליבט?...

ער האָט געזען דעם פאָר-שטול, דער באָבעס שיינער קראַנקען-שטול, ער איז געשטאַנען ליידיק, פאַריתומט האָט ער אויסגעזען. ווו איז ערגעץ די באָבע? צי איז זי אַרויסגעפאָרן שטאָלץ מיט איר שטול, אַוועקגעפאָרן מיט אים ווייט לענגאויס דעם טראָטואַר, אַריינגעפלאָנטערט זיך צווישן וועגענער און אויטאָס, און אַן אויטאָבוס, דער גרויסער איינאונצוואַנציק, אויף דריי אַקסן, האָט זי איבערגעפאָרן? און די באָבע, די קלוגע

אַלטיטשקע איז צעקוועטשט געוואָרן אין דער פראַנקפורטער אַלעע? איז די באָבע טויט?...

און דאָס קינד טאָני, מיט זיינע שירים — ווי ביסטו, טאָני? צי שלאָפט ער און ס׳חלומט זיך אים, אַז מ׳לאַכט אָפּ פון אים, מען חוזקט פון אים, מ׳דריקט אים צו דער וואַנט און מ׳שרייבט אים אויף דער וואַנט: טאָני איז משוגע! טאָני מיטן גערבל! צי וויינט ער אין שלאָף, זיפצט? וואָס וועט טאָני טון, ווערן אַ שוסטער? אַ דיכטער? אַ לערנייינגל ביי אַ בעקער? צייטונגס-יינגל ביים אַלעקס?

פעטער! ער האָט צוגעדריקט זיין פּנים צום פענסטער. אַננאַ — — ער האָט זי באַשווירן, אָבער זי איז נישט געקומען. זי איז שוין נישטאָ דאָ, זי איז דאָ קיינמאָל נישט געווען, דאָס איז געווען אין עפּעס אַן אַנדער לעבן, ס׳איז שוין אַ מעשה פון טויזנטער יאָרן.

די צייט לויפט נישט צוריק. ער וועט שוין קיינמאָל נישט קומען צו איר.

און פּאול? שוין קיינמאָל נישט צו פּאולן. נאָר אַלץ טיפער אַריין אין דער איילנדיקער נאַכט. מאָרגן, מאָרגן! וואָס וויל ער דאָ, אין בערלין? אַך, ניין, ער קען דאָ מער נישט זיין.

פעטער באָס — ער קען שוין פעטער באָס נישט זיין. דאָס איז געווען אַן אַנדערער, אינמיטן דעם האָט זיך די וועלט איבערגעדרייט. עס איז אויס מיט דיר, פעטער באָס, דו קענסט נישט ווידער אָנהויבן, ווי הייסטו דען בכלל, אפילו דיין נאָמען איז דאָך נישט איבערגעבליבן. קיין וועג צוריק איז נישטאָ.

ער האָט גענומען זיין רענצל און ווייטער געגאַנגען, און ער האָט גאָר אַליין נישט באַמערקט, איז ער געשטאַנען אויף אויף דעם אויפגעגראָבענעם אַלעקסאַנדער-פּלאַץ, אַ פאָרום, וואָס אַ שפּעטע גענעראַציע האָט אויסגעגראָבן. חורבות, זיגלאָזע, איינזאַמע סלופּעס, טיפע גריבער, ברוקירנדיקע דאַמף-קאָפּערס שאַכטן.

מ׳האָט געאַרבעט. עס האָט געקלונגען דאָס אייזן. יונגע

מענטשן, אַרבעטסלאָזע, זענען געשטאַנען ביי די אָפענע היילן פון דער אונטערערד-באַן און זיך צוגעקוקט צו דער נאַכטיקער אַרבעט.

אויטאָבוסן האָבן געמאכט ווייטע קרייזן אַרום דעם כאַאָס פון צעמענט, שטאָל, הילצענע בעלקעס, שאָביר. אין ראָג לעבן טיצן איז געשטאַנען אַ הייפל בלייכע און געלאָסענע בחורים מיט אַן אַלטן צווישן זיי —

שוין נישט צומאָל קיין אַלפאָנסן, נישט צומאָל קיין פאַר-ברעכער, נאָר אויסגעשלאָסענע פון דער לעצטער קאַסטע אין דער געזעלשאַפט, גרייט צו טון אַלצדינג, וואָס ס'וועט זיך מאַכן: שטיין אויף דער שמירה, גיין מיט אַן אַלטע פרוי אין בעט אַריין, אַריינשטייגן צו אַ הער אין אויטאָ און פאָרן מיט אים אין דער ליידיקער אַלעע הינטער וויסנזעע, פּראָוואָצירן אַ גע-שלעג אין אַ שענק, באַטייליקן זיך אין אַ דעמאָנסטראַציע, אַלציינס אונטער וועלכן צייכן, די וועכטער פון טיך באַדינען פאַר אַ פּאַפּיראָס.

אָ, פּאַול — און אויב — פּאַול! און אויב דאָס אַלצדינג איז געווען ביי דיר ליגנט? אויב זי איז געווען אַ גאַנץ ריינע, אַ קוים באַרירטע? און דו האָסט געהאַט פאַרגעניגן מיך אָפּ-צונאַרן און זי צו באַשמוצן — — אַך, וואָס קען איך דען וויסן! דו האָסט זי דערהרגעט — אויך צוליב תאווה? אין דער תאווה? כדי איך זאָל זי נישט האָבן? האָסט זי ליב געהאַט?... אַך, איך וועל עס שוין קיינמאָל נישט וויסן! האָסטו מיך אפשר געהאַסט? גאָט מיינער, פּאַול! קום, שטיי אויף! מיר מוזן רעדן, נאָך איינמאָל! דו מוזט מיר ענטפערן. זאָג מיר, צי האָב איך דיך דען — געטויט?... זיי נישט אין כעס! דו — ביסט גאָרנישט געווען, ס'איז אַלצדינג געווען מיין חלום...

מ אָ ר ד — וואָס פאַר אַ ווערט מען מאַכט עס צורעכט מיטן מאָרד! געריכטן און געזעץ-ביכער, אַדוואָקאַטן און פּרעסע, תפיסות, אויסבעסערונגס-הייזער, תּלינים, אַזוי פיל טומל צוליב אַ מערדער. וואָס איז עס דען? אַ מאָרד, אַ קלייניקייט, אַן אויגנבליק, אַ טפל-זאַך, אַ צופעליקייט, מען פאַרגעסט עס באַלד,

עס מאַכט קיינעם נישט קיין שלעכטן געוויסן, שטערט קיינעם דעם שלאָף נישט... אויב ס'איז אַלצדינג באַשטימט, יעדער מענטש איז אויסגעשטעלט צום טויט אויף טאָג און מינוט, צי איז דאַן דער מערדער עפּעס אַנדערש, איידער דער שלאָג אין אַן אָנגעצויגענעם זייגער? דאָס מעסער, די קויל די שטריק, וואָס הרגענען, זענען אומשולדיק — און די האַנט, וואָס ווערט געפירט פון שיקזאַל?...

איצט איז ער אַרויסגעקומען אויף דער ליניען־גאַס.

מיטאַמאָל האָט ער דערזען אַ געוועלב, וואָס איז געווען שוואַך באַלויכטן: „פּרעמד־היים פּאַר מענער", איז געשטאַנען מיט שוואַרצע בוכשטאַבן אויפן הויז. און אין פענסטער איז געווען אַ טאָוול: אַ בעט פּאַר איין מאַרק. ער איז אַריינגעגאַנגען אינעווייניק.

איינער, אַן אַלטער, איז געזעסן אַליין ביים טיש אין אַ ליידיקן טונקעלן צימער און געלייענט „די רויטע פאָן". ער האָט צוגענומען ס'געלט.

פּעטער איז אַרויפגעגאַנגען אויף די שטיגן. ער איז אַריינגעגאַנגען אין זאַל.

אינעווייניק איז נישט געווען קיין ליכט, נאָר פּאַר די שמוציקע פאַרהאַנגענע פענסטער איז געשטאַנען די גאַסנלאַמטערנע און באַלויכטן אפשר אַ צוואַנציק בעטן, דאָ און דאָרט איז איינע געשטאַנען ליידיק. פאַרביקע קישן, טונקעלע קאָלדרעס. איינער אַ פאַרזיכטיקער האָט די בעט־פיס אַריינגעשטעלט אין זיינע שטיוול.

שלאָפנדיקע, טונקלע, הייזעריקע, קרעכצנדיקע, שנאָרכענדיקע. שווערע לופט, טאַבאַק, שנאַפּס, נאַסע מלבושים, שוויים, געשמירטע שטיוול און די שטרוי פון די שעניקעס. אָבער פּעטער האָט זיך אַרויפגעוואָרפן אויף אַ בעט, דערשלאָגן פון לעבן, פון דער שטאָט, פון נעכטן און היינט. דער מאָרגן האָט אים שוין מער נישט געקאָנט ווי' טון, ער האָט שוין אַלצדינג איבערגעוויי'טיקט.

און אָט איז ער איינגעשלאָפן, רויק און טיף, ווי אייביקע.

וואָס האָט אַ באַרג געברענגט צו שלעפּן, און אַלצדינג, וואָס קאָן קומען נאָכדעם, איז ממש אַ שפּילכל...

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט, איז אין די שלאָפצימערן געלעגן בלויז נאָך איין בחור, אַ בלייכער, אָפּגעקומענער, וואָס האָט נאָך געדאַרפט איבערשלאָפן די בייזע שלעכט שעהן. פעטער האָט איבערגעלאָזט זיין רענצל.

ער איז געגאַנגען און נישט געוווּסט גאָרנישט. ער איז געגאַנגען לאַנג, עס איז שוין געווען מיטאָג. דאַן איז ער דורכגעגאַנגען דורך אַן ענג, שמוציק געסל, און בעת ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט ביי די הייזער דורכצוגיין, געקראָכן לעבן מויערן און סלופּעס, האָט זיך אויסגעצויגן צו אים אַ האַנט.

— נו, ליבלינג — האָט געזאָגט אַ הייזעריק שכורע שטימע, אָבער עס איז געווען אַ פרוי, וואָס האָט זיך געוואַקלט אויף די פיס און ס׳האָט זיך געפילט פון איר בראָנפן; אַ זונה אין טויער פון איר הויז, אין אַ שמוציק, ווייס קלייד, די געפאַרבטע האָר זענען איר ווידער גרוי געוואָרן, אין איר שכורן צושטאַנד גראָטעסק געשמינקט, די רויטע פאַרב האָט איר מויל שרעקלעך מיאוס געמאַכט.

— ליבנקער, קליינער, שיינער יינגל, קום אַריין אַביסל.

די האַנט האָט אים פעסט צוגעהאַלטן, און פעטער האָט זי דערקענט, די פרוי.

אַנגאַס מוטער.

אַנגאַס מוטער האָט אים געוואָלט אַריינציען אין קעלער, זי איז געווען אָנגעטרונקען. זי האָט אים לחלוטין נישט דערקענט, אַנגאַס מוטער.

ער איז געבליבן שטיין. ער האָט געהאַט באַפּולמעכטיקט זיין באַנק, צו צאָלן איר לעבנסלענגלעכע רענטע. און אָט וואָס פאַר אַ צרות זיין געלט האָט אָנגעמאַכט: זי האָט געטרונקען, און ער האָט איר נאָך צוגעהאָלפן צו דער לעצטער ירידה. ער האָט פּלוצלעך אַראָפּגענומען איר האַנט פון זיין ראָק, און דאַן האָט זי אים באַשאָטן מיט קללות און זידלערייען, אָרדינער, חזיריש.

און ווען זי האָט שוין קיין אַנדער שמוץ נישט געהאַט באַכצווואַרפן אים, האָט זי געקוויטשעט:

— אַ ייד איז עס! איציק, משהל, דערהרגעט אים, דעם יידן, אויף טויט. ער הרגעט קריסטלעכע קינדער, ער טרינקט דאָך קריסטלעך בלוט. איציק, משהל! — וואָס אַמאָל העכער און העכער. די גאַס איז פול געוואָרן. קינדער האָבן געשריגן, ווייבער האָבן זיך געהאַלטן ביים בויך, אַלע האָבן אים נאָכגעקרימט און געמאַכט האַוואַיעס. דאָס איז געווען ווי אַ בייזער, ווסטער חלום...

אין משך פון דעם גאַנג האָט ער עטלעכע מאָל געפרווט צוגיין צו זיין הויז, געוואָר ווערן צו דער פאַבריק, און יעדעס מאָל, איידער ער איז צוגעקומען צו דער גאַס, האָבן זיך אים די פיס אָפגעזאָגט, זיין האַרץ האָט זיך איינגעקאָרטשעט און ס׳האָט אים פאַרפעלט אָטעם.

און צי איז עס אינדעראמתן נישט געווען גלייכגילטיק? איידער ער איז אַריינגעגאַנגען מיט אַננאַן אין ציוויל-אַמט האָט ער געמאַכט זיין צוואה, ער האָט יעדן אייניציקן אין זינען געהאַט.

און נאָך אַננאַס טויט, אויב ס׳וועלן נישט זיין קיין קינדער, וועט זיין געלט גיין אויף אַ וווילטעטיקן צוועק. נו, וועט מען אים סוף כל סוף דערקלערן פאַר טויט און אַלצדינג וועט זיין אין אָרדענונג.

דאָס געלט אין אַמעריקע — — ער האָט זיך נאָך געקענט אָפזאָגן דערפון — — אָ, ווי אַלצדינג איז געווען גלייכגילטיק.

אויב מען געפינט אָבער אַ טרייסט אין לעבן, אַ זין, דאַן: וואָס? וואָס? קעמפן — צוליב וואָס? ראַנגלען זיך, פאַר וועמען? אַרבעט לשם דער אַרבעט גופא?... דער צווייטער מענטש, דיין ברודער מענטש — ער האָט געלאַכט. פאַרמעגן?... ער האָט זיך אַ קלאַפּ געטון אָן די ליטקעס?... נו, רעד נישט קיין נאַרישקייטן, יינגל, נו, שטעל אַ פונקט, דו מענטשן-קינד!

— אָ, דו מיין פאַול — — אַזאַ אומהיילבאַרער בירגער!

ער איז אַנטלאָפן, אַנטלאָפן פאַר זיין פאַרגאַנגענהייט, ער האָט אַוועקגעוואָרפן דאָס עשירות, ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון זיך אַליין.

אָבער — אָ, — אומענדלעך איז דאָס לעבן, עס דויערט אין די אייביקייטן, און דער ווייטיק — אָבער וואָס איז ווייטיק?

אַזוי האָט ער געלעבט כמעט הינטער דער שטאָט. פאַר-נאַכט-צייט איז ער געווען אויפן לעהרטער וואָקזאַל. גרויסע וואָלקנס, רויטע, ווי פון אַ בלוט-באָד, זענען געלעגן איבער דער שטאָט.

ס׳איז דאָרט געווען די שפּריי, דער קאַנאַל, האַפן-באַסיין, וואָקזאַל און די באַן-בריק איבערן וואַסער, און אין ווייטן קרייז האָט זיך אויסגעשפּרייט דער אַמפיטעאַטער פון די הייזער. דער הימל האָט אָנגעצונדן זיינע פאַרבן אין דעם שמוציקלעכן וואַסער.

די אַרבעט האָט געשוויגן. קיין שום קראַן האָט איצט נישט געסקריפּעט, קיין שום טרעגער האָט איצט נישט געשלעפּט קיין ציגל. אויף די שיפלעך זענען די שיפער געווען שטום, אפילו זייערע הינט האָבן געשוויגן, און בערלינס אָטעם איז געווען, ווי אַ פאַרשטיקטער טאָן פון אַן אָרגל. די פאָרלעך און אָפּדאַכלאָזע האָבן שוין אַרומגעוואַנדערט און געוואַרט אויף דער פינסטערניש.

אונטער די בריקן האָט מען געקענט ליבן און שלאָפן, רויבן און אָפּרעדן זיך אַ פּלאַן.

פּראָסטיטוטקעס האָבן געוואַרט, ייִנגען האָבן שוין גע-לויערט.

צווישן הויפנס ציגל, ליידיקע קאַסטנס און פעסער האָבן זיך אַרומגעשלייכט טונקעלע שאָטנס, און וואָס ליכטיקער ס׳איז געוואָרן אויפן ווייטן האָריזאָנט פון דעם דאָזיקן פּלאַץ, אַלץ פינסטערער איז געוואָרן אונטן אויף די בולווערן. עס האָט אָנגעהויבן צו טריפן אַ רעגן, די וואָלקן האָבן אַראָפּגעזינקען, שוואַרץ געוואָרן, ס׳איז געווען אַ וואַרעמער רעגן, די ביימער האָבן אַרויסגעלאָזט אַ ריח.

פֿון די קלומבעס האָבן די בלומען אויסגעהויכט זייערע זיסע ריחות.

ס'האָט זיך געהערט דאָס פּליעסקען פֿון וואַסער... ווי שטאַרק ס'האָט אים געצויגן. וווהין?...

ער האָט געהאַלטן זיין רענצל אין זיין מידער האַנט. אַנטקעגנאיבער אים האָבן געגלאַנצט די פֿענסטער פֿון וואָקזאַל, די פּאָרטאַלן, אַ לוסט-שלאָס. עס האָט אים געלאָקט: אַ צוג מיט גליקלעכע מענטשן איז געפֿאָרן אין אַ לעגענדאַרישע לאַנד... ער איז מיטגעפֿאָרן... שפּעט ביינאַכט איז ער אויסגעשטיגן אין האַמבורג...

וואַסער, וואַסער, ווינט — — אַ מעווע האָט געשריגן. ווייסע פֿויגל האָבן געשוועבט שווייגנדיק. און די פֿייכטע לופֿט, דער ריח פֿון האַפֿן, דאָס רייבן זיך פֿון די שיפֿלעך. די פּייערן, וואָס האָבן געפֿינקלט אין דעם אומענדלעכן. די געשטעלן פֿון די דאָקן, די תּליות פֿון די קראַנען, ווייסע קוימענס פֿון דער כוואַליענדיקער פֿינסטערניש. דזשעגעטש, קוילן, פֿיש, רויך-וואָלקנס.

פּאָמעראַנצן-שיפֿן פֿון שפּאַניע, פּראַכט-דאַמפֿער פֿון אַמעריקע. שטראָם-אַרויף, שטראָם-אַראָפּ.

און לאַנדונגס-בריקן, די שטעג-בריק אין דער אייביקייט אַריין.

דו ליבסט מיך... דו ליבסט מיך... איך וויל. דו ווילסט?...

ליבע. דער מענטש, ער איז אויך ווי דאָס וואַסער, וואָס נעמט צו אַלץ. בוים און בריקן, שטאָט און קירכעס שפּיגלט עס אָפּ.

עס נעמט אַרום די באָרגדיקע, עס טראָגט קערפּערס, וואָס זעגען שיין, ווי געטער, אָבער עס פֿליסט המיד ווייטער, אַפֿילו קיין געשטאַלט נעמט עס נישט מיט זיך. עס האָט לחלוטין נישט קיין זכּרון, דאָס גרויזאַמע וואַסער, ווייס וואַסער, שטראָמענדיק וואַסער, שטראָמען, אומשולדיק ביסטו אַ וואַסער, און פֿונדעסטוועגן וואַרפֿסטו שטענדיק אַוועק, נישט וואַנדלענדיק ביסטו און

דאָך האַלטסטו זיך תמיד אין איין פאַרוואַנדלען. וואַסער, וואַסער, אָ מענטש, דו מענטש...

אין די פאַבריקן האָט מען געקאָכט קליי, פיש-קליי, און ווען דער ווינט האָט זיך אויסגעדרייט, איז געוואָרן אַ געשטאַנק אויפן האַפן.

ס'איז ווידער געווען דער צפון-מערב-ווינט. שטאַרקייט — צען. אַ שטורם אויפן צפון-ים. באַרקעס און לודקעס, די שפּעטע פּאַראָמען, די לעדער-דאַמפּער, די פעל-שיפן און פיש-דאַמפּער, צווישן די בריקן, קוילנהייבערס, אייל-שיפן. אַלע האָבן זיך געריבן איינע אָן דער אַנדערער. ס'האָט געוויעט, געוויעט, עס האָט שטאַרק געקרעכצט. די פאַרע האָט געיאָמערט און געברילט פון די שיף-קוימענס, זיי האָבן אומגעהויער סיגנאַליזירט.

די נאַכט געווען אויפגערעגט, ווילד-דערשראָקן האָט זי זיך אויפגעריסן פון שלאָף.

אין איר טיפן שלאָף האָבן זיך אויפגעהויבן די שוואַרצע שאָטנדיקע ריזן פון דער שטאָט, טראָפּענאינסטיטוט, שטערנוואַרטע, נאַוויגאַציאָנס-שול, זיי האָבן זיך פאַרוואַנדלט אין חורבות פון אַלטע ריטער-שלעסער. און די קופּאָלן פון די לאַנדונגסבריקן, פון דעם עלב-טונעל האָבן זיך פאַרוואַנדלט אין מאַוזאָלייען. דאָס שטייגנדיקע וואַסער האָט געפּלעסקעט. די וועלט האָט זיך געוויגט אין דעם אומגעהויערן רוים. די טורעמס פון סאַנקט ניקאָליי, קאַטאַרינאַ, מיכאַעל, דאָס ליכט אין די הייזער, אַלץ האָט זיך רוישנדיק געוואַקלט.

ערשט איז געקומען דער ווינט און אָנגעגריפן פעטערן, אַן אומזיכטבאַרער גיגאַנט, אייז-קאַלט איז ער געווען, ער האָט אים אַרומגעוויקלט און דורכגענומען דורך און דורך. ער האָט אים געטרייסלט.

מיט שטאָלענע פויסטן, אומווידערשטייטלעכע אָרעמס, זיסע געוואַלט, מען האָט נישט געקענט בלייבן קיין מאַן, אַזוי גיט זיך אונטער אַ פרוי, וואָס מען וואַרפט אום אין תאווה. אָ, אָבער איצט האָט דאָס וואַסער אויפגעעפנט זיין מויל, פעטער, איין האַלבער שריט — ווייסט דאָך, ווי עס ציט אַריין, זויגט אַריין,

ס׳איז אַזוי שיין, מען וויל נישט געראַטעוועט ווערן, דער אונטערגאַנג איז אַזאַ אַן אומענדלעכער תענוג. בויג זיך איין, לאָז דיך אַראָפּ, עס שוימט, דאָס וואַסער, עס כאָרכלעט, עס קאָכט, עס וואַרפט אַרויס אַ ווייסן שוים, ווי עס פּלאַסקעט און פּאַטשט, זויגט און זיפּט און כליפּעט און ווי עס שמעקט מיט אַן אָפּגעקילטער ליבע, אָפּגעשטאָרבענער ליבע, פאַרגייענדיקער תאווה. אַ פּעטער, דאָס איז דאָך נישט בייצושטיין — אָבער דער שטורם האָט אים אַ כאַפּ געטון, פּעטער האָט געוואָלט אומפאַלן, אָבער ס׳זענען דאָ אָרעמס, די הערלעכע געוואַלט, דער אומגעהויערער אומזיכטבאַרער קערפּער שטעלט זיך אַוועק קעגן אים, האַלט אים אויף, שטופּט אים צוריק. דער ווינט. און דאָס וואַסער פּלייצט, פּלייצט אָן אויפהער...

וואַסער. וואַסער. ווינט. איצט שמעקט דער צפון-מערב-ווינט מיט ים, ים-גראָז און זאַלץ, דזשעגעטש, קליי, פיש, אַלצדינג זויגט ער איין אין זיך.

ער זויגט זיך אָן מיט אַלע שלעכטע ריחות און באַלעקט די שטאָט מיט אָקעאַן-לופט, די צונג שמעקט זי. זאַלציקע ים-חיות, אָ, ים! ים! קוילערנדיקער ים! דער גאַנצער האַפן איז פול מיט שוים און שלאַם, אַלצדינג איז שיכור פון ים.

אַלע שיפלעך זענען אָנגעזאַפּט מיטן ריח, אַלע פּלאַנקנס אָנגעזויגן פון ים, אַלע ברעגעס זענען באַשפּריצט מיט זאַלץ, הויב-בלאָקן, וואָס זענען טרוקן פון דער טראָפּישער זון, מיט אָפּגעשפּרונגענעם לאַק פון עקוואַטאָר-היץ. אויף די באָרדן — שופּן פון שפּרינגענדיקע פיש. ים, ים, ווו דו טוסט נאָר אַ וואָרף מיטן אויג.

שיפן, קראַנען, אַלע דאָקען וואַקלען זיך, די רויטע ווענט פון די דאָקן, צווישן וועלכע אַ ווייסע שיף שוועבט, שניי-ווייס אין דער שוואַרצער נאַכט. פון דאָרטן הערן זיך נאָך איצט קלעפּ, קולות און קלאַנגען פון אַ זעג, דאָס אַרבעט מען איצט ביינאַכט, די נאַכט אַרבעט, יעדע נאַכט אַזוי, דער אומרויִקער מענטש, אייביקער מענטש, שלאָפלאָזער קוילי, שטראָמענדיקער שווייס — זיפּל אָקעאַנען האָט שוין דער אַרבעטנדיקער מענטש

אויסגעשוויצט, דאָס זאַלץ אין אַלע וואַסערן פון דער וועלט איז מענטשן-שווייס.

איצט האָבן די מענטשן אָנגעהויבן צו בלאָנדזשען. די האַפּן-פּאָליצײַ האָט באַפרייט די באַאַמטע פון דער הענג-באַן, די צאָל-באַאַמטע זענען אַוועק אַהיים. פון די קוימענס האָבן די רויך-קלומבעס פאַרוויעעט.

שלאָף, שלאָף, און חלומות, די זיסע און די שרעקלעכע חלומות.

איצט שטייען די פרויען אין די גאַסן, די ערשטע קונדן האָבן זיי שוין אָפּגעפּטרט. די ערשטע חתנים קומען שוין נעמען געלט אין די קנייפּעס אַרײַן.

די ווײַבער, אָט האַלטן זיי שוין זייערע שווערע בריסטן פאַר די מאַטראָזן, די לער-ייִנגלעך, די שיף-ייִנגלעך, וואָס ווילן אויך אַמאָל פּרובירן.

זיי האָבן מורא געהאַט אָנצוהויבן אין פּאָרט-סאַיד, אָדער האָנאָלולו. די קראַנקהייט, אַה, די קראַנקהייט... דאָ, אינדער־היים, דאָ איז מען זיכער.

שטייען זיי, די ווײַבער, דאָ, ווי מוטערס, גוטע צערטלעכע מוטערס, פעטע, פלאַפּלעדיקע, טייל פון זיי אין פאַרטוכער, אַנדערע אין זײַדענע קליידלעך, זונטיק-קליידלעך, ווי זייערע שוועסטער אין די נאָענטע דערפער... אַזוי צוטרויִלעך איז דאָס אַלץ, אַזוי היימיש.

דאָ האָט מען נישט קיין מורא, מען גייט אין בעט אַרײַן, ווי בײַ זיך אינדערהיים, נו, ליבענקער, נו, מאַך שוין אַ סוף, שוין צוועלף אַזייגער, כ'האָב נאָך אַסאַך פאַר מיר. די ענגע, היימישע גאַסן. אָט שטייט דאָ איינע, זייער אַ דיקע, אַ פרוי פון אַ יאָר פופציק.

זי האַלט אַ רימען, ווי פאַר הינט, און טוט זיך אַלע מאָל אַ קלאַפּ אויף די פעטע ליטקעס. דו ווילסט? זאָל איך? איך האָב שפּאָרן אויך, דו קליינער, ליבער רייטער, האָסט אפשר נישט קיין געלט, וואָלסט געוואָלט פּרובירן? נו, ליבלינג, ליבע צוליב ליבע? ניין, דאָס גייט נישט. נו, גייט מען אַהיים.

יאָ, פעטער, דאָס אַלץ איז שוין הינטער דיר. אַזוי ווייט שוין. און דאָס אַלצדינג איז דיר געווען נאָענט. דו ביסט געווען אינמיטן דעם, דו האָסט עס אָנגערירט, געלאַכט, געקרעכצט, דאָס לעבן — דאָס לעבן? — ווו איז עס דען, וואָס זיי רופן אָן לעבן, וואָס זיי פירן עס? אָ, פעטער! יאָ, איצט איז מוזיק אין דער הענג-באַן — מוזיק! פעטער! פעטער! קענסט זי שוין נישט? מוזיק איז דאָ אויף דער וועלט, פעטערל מיינער! וואָס מוזיק? דאָס איז דאָך אַ געלעכטער! אַה, מוזיק, וויסטע מוזיק, שטימונגס-מוזיק.

פראַטער - ווייבלעך און רויטע ציגיינער און ביירישע ציטרעס און נעגערשער דזשאַז און רוסישער טרויער אין ווייסע בלוזעס. דאָ איז עס פאַראַן, דאָ הינטן, דאָ איז עס פאַראַן?... פעטער, עס ליגט אַזוי טיף איינגעזונקען אונטער דיר.

אָבער פאַר דיר ליגט די גאַנצע וועלט, דאָס אומצייליקע לעבן. וואָס ווינטשסטו זיך, מיין ייִנגל? ייִנגל מיינער, הארציקער, נו, ווינטש זיך עפּעס באַזונדערס... ווער האָט ער איינמאָל אַזוי געפרעגט?... גאָרנישט, האָט געזאָגט אַננאַ, ניין, גאָרנישט, איך וואָלט געוואָלט איבערראַשט ווערן, נישט וויסן תמיד אַלצדינג פאָרויס, איך וואָלט געוואָלט אַמאָל דערשראָקן ווערן, וווּנדערן זיך, אַפילו מורא האָבן, פון מיינעטוועגן. דאָס אומגעריכטע! אַ ווילדע חיה האָט אַננאַ געוואָלט האָבן, אַ צוגעווינטע, אָבער אין איינעם אַ טאָג זאָל זי זיך דורכברעכן, די ווילדע נאַטור, דאָס קיינמאָל נישט באַצווונגענע, דאָס מענטשלעך-בייזע אין דער חיה, זאָל קומען ווידער צו זיך אַליין, אַרויסלאָזן אַ געשריי, די אייביקע חיה, זי פאַלט אָן, דאָס הייסט, זי גראָבט זיך איין מיט די לאַפּעס, מיט די נעגל אין ווייסן, ווייכן, זיסן פלייש, זי שטיקט, טרינקט, נאָגט — — — איז טאַקע דער טויט אַזוי געקומען איבער אַננאַן? ענדלעך האָט זי געהאַט די איבערראַשונג, דאָס אומגעריכטע, אַ שרעקלעכע זיסע לוסט, אַ תענוג איבער אַלע גרענעצן, אומדערטרעגלעך טיף, ענדלעך. ענדלעך דאָס נייע, נישט פאָרגעשטעלט זיך, דער טויט אין די געהירן...

אַלצדינג, אַלצדינג איז געווען זיין אַרבעט, פעטערס אַר־בעט. אַלצדינג, וואָס פּאָול האָט נאָר געטון, איז געווען זיין אַרבעט.

אָבער אָט איז שוין פּאָול אויך טויט, און אַ נייגעבוירענער שטייט פעטער אויפן ראַנד פון דעם אומבאַטרעטענעם לעבן.

וואַסער, וואַסער. מעשה־בראשית. דער ווינט פליט איבערן פּאַס. ער נעמט פעטערן און שטעלט אים אַריין אין דער באַ־שאַפונג.

מיט מילדע הענט; עס איז שוין איצט נישט קיין שטורם. מיט צערטלעכע אָרעמס נעמט ערשט דער ווינט אַרום פעטערן, ער שטויסט אים שוין איצט נישט, ער פירט אים פּאַמעלעך, צוגעטוליעט צו זיך, ער האָלובעט אים ערשט, דער ווינט. ער רוקט די וואָלקן פאַנאַנדער — שטערן, זע נאָר, שטערן, מיין ייִנגל! מענטש אײנער, נו, הויב שוין אויף דעם קאָפּ, די לבנה וואַרט דאָך בלויז, אַז דו זאָלסט זי זוכן, זי שפּילט זיך מיט דיר, נו, שפּיל זיך שוין מיט, דו ייִנגל! די אַלוועלט איז פּשוט און גוט. שטערן, שטערן אויף די טורם־שפּיצן, שטערן אויף די קראַן־אייזנס, שטערן אויף די מאַסט־בוימער, אויף די מאַשין־טורעמס, אויף די בליק־אַפּליקאַטערס — און שטערן אין וואַסער... איין שיף קומט אָן, אַ ריזן־שיף, זי שווימט פּאַמעלעך, אַ וויזיע אין דעם נעפּל.

וואַסער, וואַסער. אַלצדינג איז דערטרונקען, פון די וואַ־סערן שטייגט אויף די נייע וועלט. זאַלץ אין דער לופט. טרערן? זריעה? ווייטיק? די אייביקע תאווה? אָ, רויש פון ווינט און בוזאַליעס, נאַכט און שטערן, שיף און שטאָט, שווייגן און געזאַנג.

האַלט זיך, פעטער, האַלט זיך פעסט. ביים ווינט. נאָך וואָס שטרעקסטו אויס דיינע הענט? אָך, נאָך אַלץ, נאָך תּמיד גלויבסטו, אַז מ׳קען זיך האַלטן? ווער האָט דען נאָך עפּעס אויס־טער זיך גופא! וווּהין דו זאָלסט זיך נישט ווענדן, איז שטראָ־מענדיקער ווינט, פליסנדיקער חלל. עס וועט דיר צערונען ווערן אין די הענט.

נאָר דו! נאָר דו אַליין, גאַנץ אַליין! נישט קיין שום דו אין דער גאַנצער וועלט.

פּעטערל? האָסטו מורא? האָב נישט קיין מורא, מיין ליב יינגל, ביסט דאָך שוין באַלד אינדערהיים, ביסט באַהאַלטן, צי באַמערקסטו עס נישט — אין גאָטס האַנט ליגסטו דאָך. די ליבּ-שאַפט איז איבער דיר, דיין אייגענע ליבשאַפט באַשירמט דיך, פּעטערל!...

דרויסן אין שטראָם איז געשטאַנען אַ שיף, וואַרטנדיק אויף דער הויכקייט פון צופלוס, כדי אָפּצושווימען, העל באַ-לויכטן, די „סענט לואיס". אַ מאָטאָר-שיף קיין ניו-יאָרק. צוויי פישער זענען אָנגעקומען אויף דער שטעג-בריק, זיי האָבן גערעדט, זיי האָבן גערעדט פון איר.

יאָ, איצט זענען ווידער געוועזן אויספּאַרקויפט די קאַיוטעס און דער קלאַס פאַר טוריסטן; אין דריטן קלאַס זענען נאָך גע-וועזן פרייע ערטער. דאָס איז אַ געשעפט! און אין צען טעג אַרום ביסטו אויף יענער זייט. ניין, האַנגעס איז בעסער דאָ איבערגעבליבן — און ער האָט אָנגעהויבן צו רעדן אויף אַן אומ-פאַרשטענדלעכע שפּראַך.

— מינש-קיניק — האָט אויסגעשריגן דער אַנדערער —
דיי ציק אַזאַ דאַמליק! איז מען דען אַלענט אַזוי גויט. —

און זיי זענען אַוועק געגאַנגען מיט די רויכערנדיקע ליולקעס.

האַמבורג הינטער פּעטערן. זי איז געוועזן איצט אַזוי שטיל, ווי נאָך קיינמאָל נישט.

ער איז געוועזן אַליין. דאָס וואָסער האָט זיך שוין גענו-מען אויפהויבן, אָבער עס האָט קיינמאָל נישט איבערגעשטיגן די שטעג-בריק און די פאַרשלונגען.

זי האָט זיך אויפגעהויבן מיטן צופלוס, וויגנדיק זיך שטילערהייט. און אַלע זעגלבוימער האָבן זיך געוויגט, אַלע שיפלעך לעבן דעם וואַל האָבן זיך געשאָקלט. די וועלט איז ווידער געוועזן שיכור פון ים. די מעוועס אין דער לופט זענען געוועזן שיכור פון ווינט.

אַלצדינג און אַלע האָבן אים אָפּגעשטויסן פון זיך. ער איז געווען אײנגאַנצן אַלײן.

אָבער אָט געהערט דאָס גאַנצע לעבן צו אים. שוין נישט בלויז אַ טײלכל פון אים, בלויז אַן אײנצעלנער מענטש, — די גאַנצע וועלט האָט זיך אים איבערגעגעבן...

און ווידער האָט פּעטער אַוועקגעלײגט די הענט אויפן האַרץ, ווי אַמאָל שוין אין יענעם, געוועזענעם לעבן. און ווי ער האָט זיך אַזוי געהאַלטן בײַם האַרץ, האָט ער דערפילט דאָס שווערע שלאָגן פון זײַן צער... אײביק... ווען אײן קלאַפּ איז פאַרשווינגן געוואָרן, האָט שוין אָנגעהויבן דער צווײטער. נישטאָ קײן אָפּרו בײַם צער, אָן אַ סוף איז דער ווײטיק, און ווידער האָט ער געפילט זײַן אומשטערבלעכקײט...

אײביקע באַוועגונג אין רוים, אײביקער אָטעם פון אָקעאַן. ווינט און וואָלקן פון אײביקײט צו אײביקײט, דורך דעם גאַנצן לעבן און דורך אַלע וועלטן, דורך דעם אומשטערבלעכן צער, אין יעדערן און אין יעדער זאַך ביטער באַנײט. ער האָט געהאַלטן זײַן האַרץ, זײַן אומשטערבלעך האַרץ...

דאַן האָט ער גענומען זײַן רענצל און איז אַרויפגעגאַנגען צום וואַל.

דאָ איז געלעגן, ווידער אַמאָל, די שטאָט, דאָס לאַנד הינטער איר, שטעט, שטעט, מענטשן, מענטשן... און מיט צוגעמאַכטע אויגן צו אַלצדינג. וואָס איז געלעגן הינטער אים, וואָס ער האָט איבערגעלעבט, וואָס ער האָט פאַרלאָזט:

— זײַט געזונט, זײַט געבענטשט...

און דאַן, שוין מיט אָפענע אויגן, איז ער געלאָפן אַרויפצו צום האַפן-טויער, איבער די קלײנע הענג-בריקן, זאַמד-הויפנס, שיפן, שיפן, ער האָט געזוכט אַ שיפער.

און אָט איז אײנער צוגעקומען:

— צו סענט לויס, מײַן הער? אין אַ שעה אַרום פאָרט זי אָפּ.

דער מענטש האָט אים אַרויסגענומען דאָס רענצל פון דער האַנט.

דאָס שיפל האָט זיך געוויגט. ס'האָט אַריינגעשפּריצט וואַסער אין דעם. דער ים, דער ים... ער האָט זיך אויפגעהויבן.

און אומגעהויער גרויס איז אויסגעוואַקסן די שיף פאַר ווײַנע אויגן.